අඞ්ගුත්තරනිකායො

තිකනිපාතපාළි

ධම්මවිචය

පටුන

"ධම්මා සුතා ධාතා වචසා පරිචිතා මනසානුපෙක්ඛිතා දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා."

(මහා සුඤ්ඤත සුත්තං; මජ්ඣිම නිකායො, උපරිපණ්ණාසකො, සුඤ්ඤත වග්ගො.)

පටුන සංස්කරණය - භික්ඛු ධම්මවිහාරි

(ෂට්ඨ සංගායනා ත්‍රිපිටක වැඩසටහනින් උපුටා සකසන ලදී)

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

අඞ්ගුත්තරනිකායො

තිකනිපාතපාළි

1. පඨමපණ්ණාසකං

1. බාලවග්ගො

1. භයසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ [භද්දන්තෙ (ක.)]’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘යානි කානිචි, භික්ඛවෙ, භයානි උප්පජ්ජන්ති සබ්බානි තානි බාලතො උප්පජ්ජන්ති, නො පණ්ඩිතතො. යෙ කෙචි උපද්දවා උප්පජ්ජන්ති සබ්බෙ තෙ බාලතො උප්පජ්ජන්ති, නො පණ්ඩිතතො. යෙ කෙචි උපසග්ගා උප්පජ්ජන්ති සබ්බෙ තෙ බාලතො උප්පජ්ජන්ති, නො පණ්ඩිතතො. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, නළාගාරා වා තිණාගාරා වා [නළාගාරං වා තිණාගාරං වා (සී.)] අග්ගි මුත්තො [අග්ගිමුක්කො (සී.), අග්ගි මුක්කො (ස්‍යා. කං. පී.)] කූටාගාරානිපි ඩහති උල්ලිත්තාවලිත්තානි නිවාතානි ඵුසිතග්ගළානි පිහිතවාතපානානි; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, යානි කානිචි භයානි උප්පජ්ජන්ති සබ්බානි තානි බාලතො උප්පජ්ජන්ති, නො පණ්ඩිතතො. යෙ කෙචි උපද්දවා උප්පජ්ජන්ති සබ්බෙ තෙ බාලතො උප්පජ්ජන්ති, නො පණ්ඩිතතො. යෙ කෙචි උපසග්ගා උප්පජ්ජන්ති සබ්බෙ තෙ බාලතො උප්පජ්ජන්ති, නො පණ්ඩිතතො.

‘‘ඉති ඛො, භික්ඛවෙ, සප්පටිභයො බාලො, අප්පටිභයො පණ්ඩිතො. සඋපද්දවො බාලො, අනුපද්දවො පණ්ඩිතො. සඋපසග්ගො බාලො, අනුපසග්ගො පණ්ඩිතො. නත්ථි, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතතො භයං, නත්ථි පණ්ඩිතතො උපද්දවො, නත්ථි පණ්ඩිතතො උපසග්ගො.

‘‘තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘යෙහි තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො වෙදිතබ්බො තෙ තයො ධම්මෙ අභිනිවජ්ජෙත්වා, යෙහි තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වෙදිතබ්බො තෙ තයො ධම්මෙ සමාදාය වත්තිස්සාමා’ති. එවඤ්හි වො, භික්ඛවෙ, සික්ඛිතබ්බ’’න්ති. පඨමං.

2. ලක්ඛණසුත්තං

2. ‘‘කම්මලක්ඛණො, භික්ඛවෙ, බාලො, කම්මලක්ඛණො පණ්ඩිතො, අපදානසොභනී [අපදානෙ සොභති (සයා. කං. පී.)] පඤ්ඤාති [පඤ්ඤත්ති (?)]. තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො වෙදිතබ්බො. කතමෙහි තීහි? කායදුච්චරිතෙන, වචීදුච්චරිතෙන, මනොදුච්චරිතෙන. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො වෙදිතබ්බො.

‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වෙදිතබ්බො. කතමෙහි තීහි? කායසුචරිතෙන, වචීසුචරිතෙන, මනොසුචරිතෙන. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වෙදිතබ්බො.

‘‘තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘යෙහි තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො වෙදිතබ්බො තෙ තයො ධම්මෙ අභිනිවජ්ජෙත්වා, යෙහි තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වෙදිතබ්බො තෙ තයො ධම්මෙ සමාදාය වත්තිස්සාමා’ති. එවඤ්හි වො, භික්ඛවෙ, සික්ඛිතබ්බ’’න්ති. දුතියං.

3. චින්තීසුත්තං

3. ‘‘තීණිමානි, භික්ඛවෙ, බාලස්ස බාලලක්ඛණානි බාලනිමිත්තානි බාලාපදානානි. කතමානි තීණි? ඉධ, භික්ඛවෙ, බාලො දුච්චින්තිතචින්තී ච හොති දුබ්භාසිතභාසී ච දුක්කටකම්මකාරී ච. නො චෙදං [නො චෙතං (සයා. කං. ක.)], භික්ඛවෙ, බාලො දුච්චින්තිතචින්තී ච අභවිස්ස දුබ්භාසිතභාසී ච දුක්කටකම්මකාරී ච, කෙන නං පණ්ඩිතා ජානෙය්‍යුං [තෙන නං පණ්ඩිතා න ජානෙය්‍යුං (ක.), න නං පණ්ඩිතා ජානෙය්‍යුං (?)] – ‘බාලො අයං භවං අසප්පුරිසො’ති? යස්මා ච ඛො, භික්ඛවෙ, බාලො දුච්චින්තිතචින්තී ච හොති දුබ්භාසිතභාසී ච දුක්කටකම්මකාරී ච තස්මා නං පණ්ඩිතා ජානන්ති – ‘බාලො අයං භවං අසප්පුරිසො’ති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි බාලස්ස බාලලක්ඛණානි බාලනිමිත්තානි බාලාපදානානි.

‘‘තීණිමානි, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතස්ස පණ්ඩිතලක්ඛණානි පණ්ඩිතනිමිත්තානි පණ්ඩිතාපදානානි. කතමානි තීණි? ඉධ, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතො සුචින්තිතචින්තී ච හොති සුභාසිතභාසී ච සුකතකම්මකාරී ච. නො චෙදං, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතො සුචින්තිතචින්තී ච අභවිස්ස සුභාසිතභාසී ච සුකතකම්මකාරී ච, කෙන නං පණ්ඩිතා ජානෙය්‍යුං – ‘පණ්ඩිතො අයං භවං සප්පුරිසො’ති? යස්මා ච ඛො, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතො සුචින්තිතචින්තී ච හොති සුභාසිතභාසී ච සුකතකම්මකාරී ච තස්මා නං පණ්ඩිතා ජානන්ති – ‘පණ්ඩිතො අයං භවං සප්පුරිසො’ති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි පණ්ඩිතස්ස පණ්ඩිතලක්ඛණානි පණ්ඩිතනිමිත්තානි පණ්ඩිතාපදානානි. තස්මාතිහ.... තතියං.

4. අච්චයසුත්තං

4. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො වෙදිතබ්බො. කතමෙහි තීහි? අච්චයං අච්චයතො න පස්සති, අච්චයං අච්චයතො දිස්වා යථාධම්මං නප්පටිකරොති, පරස්ස ඛො පන අච්චයං දෙසෙන්තස්ස යථාධම්මං නප්පටිග්ගණ්හාති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො වෙදිතබ්බො.

‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වෙදිතබ්බො. කතමෙහි තීහි? අච්චයං අච්චයතො පස්සති, අච්චයං අච්චයතො දිස්වා යථාධම්මං පටිකරොති, පරස්ස ඛො පන අච්චයං දෙසෙන්තස්ස යථාධම්මං පටිග්ගණ්හාති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වෙදිතබ්බො. තස්මාතිහ.... චතුත්ථං.

5. අයොනිසොසුත්තං

5. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො වෙදිතබ්බො. කතමෙහි තීහි? අයොනිසො පඤ්හං කත්තා හොති, අයොනිසො පඤ්හං විස්සජ්ජෙතා හොති, පරස්ස ඛො පන යොනිසො පඤ්හං විස්සජ්ජිතං පරිමණ්ඩලෙහි පදබ්‍යඤ්ජනෙහි සිලිට්ඨෙහි උපගතෙහි නාබ්භනුමොදිතා හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො වෙදිතබ්බො.

‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වෙදිතබ්බො. කතමෙහි තීහි? යොනිසො පඤ්හං කත්තා හොති, යොනිසො පඤ්හං විස්සජ්ජෙතා හොති, පරස්ස ඛො පන යොනිසො පඤ්හං විස්සජ්ජිතං පරිමණ්ඩලෙහි පදබ්‍යඤ්ජනෙහි සිලිට්ඨෙහි උපගතෙහි අබ්භනුමොදිතා හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වෙදිතබ්බො. තස්මාතිහ.... පඤ්චමං.

6. අකුසලසුත්තං

6. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො වෙදිතබ්බො. කතමෙහි තීහි? අකුසලෙන කායකම්මෙන, අකුසලෙන වචීකම්මෙන, අකුසලෙන මනොකම්මෙන. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො වෙදිතබ්බො.

‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වෙදිතබ්බො. කතමෙහි තීහි? කුසලෙන කායකම්මෙන, කුසලෙන වචීකම්මෙන, කුසලෙන මනොකම්මෙන. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වෙදිතබ්බො. තස්මාතිහ.... ඡට්ඨං.

7. සාවජ්ජසුත්තං

7. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො වෙදිතබ්බො. කතමෙහි තීහි? සාවජ්ජෙන කායකම්මෙන, සාවජ්ජෙන වචීකම්මෙන, සාවජ්ජෙන මනොකම්මෙන…පෙ…. අනවජ්ජෙන කායකම්මෙන, අනවජ්ජෙන වචීකම්මෙන, අනවජ්ජෙන මනොකම්මෙන…පෙ….. සත්තමං.

8. සබ්‍යාබජ්ඣසුත්තං

8. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො වෙදිතබ්බො. කතමෙහි තීහි? සබ්‍යාබජ්ඣෙන කායකම්මෙන, සබ්‍යාබජ්ඣෙන වචීකම්මෙන, සබ්‍යාබජ්ඣෙන මනොකම්මෙන…පෙ…. අබ්‍යාබජ්ඣෙන කායකම්මෙන, අබ්‍යාබජ්ඣෙන වචීකම්මෙන, අබ්‍යාබජ්ඣෙන මනොකම්මෙන. ඉමෙහි, ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වෙදිතබ්බො.

‘‘තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘යෙහි තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො වෙදිතබ්බො තෙ තයො ධම්මෙ අභිනිවජ්ජෙත්වා, යෙහි තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වෙදිතබ්බො තෙ තයො ධම්මෙ සමාදාය වත්තිස්සාමා’ති. එවඤ්හි වො, භික්ඛවෙ, සික්ඛිතබ්බ’’න්ති. අට්ඨමං.

9. ඛතසුත්තං

9. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො අබ්‍යත්තො අසප්පුරිසො ඛතං උපහතං අත්තානං පරිහරති, සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවති. කතමෙහි තීහි? කායදුච්චරිතෙන, වචීදුච්චරිතෙන, මනොදුච්චරිතෙන. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො අබ්‍යත්තො අසප්පුරිසො ඛතං උපහතං අත්තානං පරිහරති, සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවති.

‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වියත්තො සප්පුරිසො අක්ඛතං අනුපහතං අත්තානං පරිහරති, අනවජ්ජො ච හොති අනනුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච පුඤ්ඤං පසවති. කතමෙහි තීහි? කායසුචරිතෙන, වචීසුචරිතෙන, මනොසුචරිතෙන. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වියත්තො සප්පුරිසො අක්ඛතං අනුපහතං අත්තානං පරිහරති, අනවජ්ජො ච හොති අනනුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච පුඤ්ඤං පසවතී’’ති. නවමං.

10. මලසුත්තං

10. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො තයො මලෙ අප්පහාය යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ. කතමෙහි තීහි? දුස්සීලො ච හොති, දුස්සීල්‍යමලඤ්චස්ස අප්පහීනං හොති; ඉස්සුකී ච හොති, ඉස්සාමලඤ්චස්ස අප්පහීනං හොති; මච්ඡරී ච හොති, මච්ඡෙරමලඤ්චස්ස අප්පහීනං හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො ඉමෙ තයො මලෙ අප්පහාය යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ.

‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො තයො මලෙ පහාය යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ. කතමෙහි තීහි? සීලවා ච හොති, දුස්සීල්‍යමලඤ්චස්ස පහීනං හොති; අනිස්සුකී ච හොති, ඉස්සාමලඤ්චස්ස පහීනං හොති; අමච්ඡරී ච හොති, මච්ඡෙරමලඤ්චස්ස පහීනං හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො ඉමෙ තයො මලෙ පහාය යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ’’ති. දසමං.

බාලවග්ගො පඨමො.

තස්සුද්දානං –

හයං ලක්ඛණචින්තී ච, අච්චයඤ්ච අයොනිසො;
අකුසලඤ්ච සාවජ්ජං, සබ්‍යාබජ්ඣඛතං මලන්ති.

2. රථකාරවග්ගො

1. ඤාතසුත්තං

11. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො ඤාතො භික්ඛු බහුජනඅහිතාය පටිපන්නො හොති බහුජනදුක්ඛාය, බහුනො ජනස්ස අනත්ථාය අහිතාය දුක්ඛාය දෙවමනුස්සානං. කතමෙහි තීහි? අනනුලොමිකෙ කායකම්මෙ සමාදපෙති, අනනුලොමිකෙ වචීකම්මෙ සමාදපෙති, අනනුලොමිකෙසු ධම්මෙසු සමාදපෙති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො ඤාතො භික්ඛු බහුජනඅහිතාය පටිපන්නො හොති බහුජනදුක්ඛාය, බහුනො ජනස්ස අනත්ථාය අහිතාය දුක්ඛාය දෙවමනුස්සානං.

‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො ඤාතො භික්ඛු බහුජනහිතාය පටිපන්නො හොති බහුජනසුඛාය, බහුනො ජනස්ස අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානං. කතමෙහි තීහි? අනුලොමිකෙ කායකම්මෙ සමාදපෙති, අනුලොමිකෙ වචීකම්මෙ සමාදපෙති, අනුලොමිකෙසු ධම්මෙසු සමාදපෙති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො ඤාතො භික්ඛු බහුජනහිතාය පටිපන්නො හොති බහුජනසුඛාය, බහුනො ජනස්ස අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සාන’’න්ති. පඨමං.

2. සාරණීයසුත්තං

12. ‘‘තීණිමානි, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො ඛත්තියස්ස මුද්ධාවසිත්තස්ස යාවජීවං සාරණීයානි [සරණීයානි (සී. స్యා. කං. පී.)] භවන්ති. කතමානි තීණි? යස්මිං, භික්ඛවෙ, පදෙසෙ රාජා ඛත්තියො මුද්ධාවසිත්තො ජාතො හොති. ඉදං, භික්ඛවෙ, පඨමං රඤ්ඤො ඛත්තියස්ස මුද්ධාවසිත්තස්ස යාවජීවං සාරණීයං හොති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, යස්මිං පදෙසෙ රාජා ඛත්තියො මුද්ධාවසිත්තො හොති. ඉදං, භික්ඛවෙ, දුතියං රඤ්ඤො ඛත්තියස්ස මුද්ධාවසිත්තස්ස යාවජීවං සාරණීයං හොති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, යස්මිං පදෙසෙ රාජා ඛත්තියො මුද්ධාවසිත්තො සඞ්ගාමං අභිවිජිනිත්වා විජිතසඞ්ගාමො තමෙව සඞ්ගාමසීසං අජ්ඣාවසති. ඉදං, භික්ඛවෙ, තතියං රඤ්ඤො ඛත්තියස්ස මුද්ධාවසිත්තස්ස යාවජීවං සාරණීයං හොති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි රඤ්ඤො ඛත්තියස්ස මුද්ධාවසිත්තස්ස යාවජීවං සාරණීයානි භවන්ති.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, තීණිමානි භික්ඛුස්ස යාවජීවං සාරණීයානි භවන්ති. කතමානි තීණි? යස්මිං, භික්ඛවෙ, පදෙසෙ භික්ඛු කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායානි වත්ථානි අච්ඡාදෙත්වා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො හොති. ඉදං, භික්ඛවෙ, පඨමං භික්ඛුස්ස යාවජීවං සාරණීයං හොති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, යස්මිං පදෙසෙ භික්ඛු ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං දුක්ඛසමුදයො’ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං දුක්ඛනිරොධො’ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. ඉදං, භික්ඛවෙ, දුතියං භික්ඛුස්ස යාවජීවං සාරණීයං හොති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, යස්මිං පදෙසෙ භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. ඉදං, භික්ඛවෙ, තතියං භික්ඛුස්ස යාවජීවං සාරණීයං හොති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි භික්ඛුස්ස යාවජීවං සාරණීයානි භවන්ති’’ති. දුතියං.

3. ආසංසසුත්තං

13. ‘‘තයොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ තයො? නිරාසො, ආසංසො, විගතාසො. කතමො ච, භික්ඛවෙ පුග්ගලො නිරාසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො නීචෙ කුලෙ පච්චාජාතො හොති, චණ්ඩාලකුලෙ වා වෙනකුලෙ [වෙණකුලෙ (ස්‍යා. කං.

පී.)] වා නෙසාදකුලෙ වා රථකාරකුලෙ වා පුක්කුසකුලෙ වා දලිද්දෙ අප්පන්නපානභොජනෙ කසිරවුත්තිකෙ, යත්ථ කසිරෙන ඝාසච්ඡාදො ලබ්භති. සො ච හොති දුබ්බණ්ණො දුද්දසිකො ඔකොටිමකො බව්හාබාධො [බහ්වාබාධො (සයා. කං. පී. ක.)] කාණො වා කුණී වා ඛඤ්ජො වා පක්ඛහතො වා, න ලාභී අන්නස්ස පානස්ස වත්ථස්ස යානස්ස මාලාගන්ධවිලෙපනස්ස සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යස්ස. සො සුණාති – ‘ඉත්ථන්නාමො කිර ඛත්තියො ඛත්තියෙහි ඛත්තියාභිසෙකෙන අභිසිත්තො’ති. තස්ස න එවං හොති – ‘කුදාස්සු නාම මම්පි ඛත්තියා ඛත්තියාභිසෙකෙන අභිසිඤ්චිස්සන්තී’ති! අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නිරාසො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ආසංසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො ඛත්තියස්ස මුද්ධාවසිත්තස්ස ජෙට්ඨො පුත්තො හොති ආභිසෙකො අනභිසිත්තො අචලප්පත්තො [මචලප්පත්තො (සී. පී.)]. සො සුණාති – ‘ඉත්ථන්නාමො කිර ඛත්තියො ඛත්තියෙහි ඛත්තියාභිසෙකෙන අභිසිත්තො’ති. තස්ස එවං හොති – ‘කුදාස්සු නාම මම්පි ඛත්තියා ඛත්තියාභිසෙකෙන අභිසිඤ්චිස්සන්තී’ති! අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ආසංසො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො විගතාසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, රාජා හොති ඛත්තියො මුද්ධාවසිත්තො. සො සුණාති – ‘ඉත්ථන්නාමො කිර ඛත්තියො ඛත්තියෙහි ඛත්තියාභිසෙකෙන අභිසිත්තො’ති. තස්ස න එවං හොති – ‘කුදාස්සු නාම මම්පි ඛත්තියා ඛත්තියාභිසෙකෙන අභිසිඤ්චිස්සන්තී’ති! තං කිස්ස හෙතු? යා හිස්ස, භික්ඛවෙ, පුබ්බෙ අනභිසිත්තස්ස අභිසෙකාසා සා [සාස්ස (සී. සයා. කං. පී.)] පටිප්පස්සද්ධා. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො විගතාසො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, තයො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා භික්ඛූසු. කතමෙ තයො? නිරාසො, ආසංසො, විගතාසො. කතමො ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නිරාසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො දුස්සීලො හොති පාපධම්මො අසුචි සඞ්කස්සරසමාචාරො පටිච්ඡන්නකම්මන්තො අස්සමණො සමණපටිඤ්ඤො අබ්‍රහ්මචාරී බ්‍රහ්මචාරිපටිඤ්ඤො අන්තොපූති අවස්සුතො කසම්බුජාතො. සො සුණාති – ‘ඉත්ථන්නාමො කිර භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරතී’ති. තස්ස න එවං හොති – ‘කුදාස්සු නාම අහම්පි ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරිස්සාමී’ති! අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො නිරාසො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ආසංසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලවා හොති කල්‍යාණධම්මො. සො සුණාති ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරතී’ති. තස්ස එවං හොති – ‘කුදාස්සු නාම අහම්පි ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරිස්සාමී’ති! අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ආසංසො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො විගතාසො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අරහං හොති ඛීණාසවො. සො සුණාති – ‘ඉත්ථන්නාමො කිර භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරතී’ති. තස්ස න එවං හොති – ‘කුදාස්සු නාම අහම්පි ආසවානං ඛයා...පෙ.... සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරිස්සාමී’ති! තං කිස්ස හෙතු? යා හිස්ස, භික්ඛවෙ, පුබ්බෙ අවිමුත්තස්ස විමුත්තාසා සා පටිප්පස්සද්ධා. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො විගතාසො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා භික්ඛූසූ’’ති. තතියං.

4. චක්කවත්තිසුත්තං

14. ‘‘යොපි සො, භික්ඛවෙ, රාජා චක්කවත්තී ධම්මිකො ධම්මරාජා සොපි න අරාජකං චක්කං වත්තෙතී’’ති. එවං වුත්තෙ අඤ්ඤතරො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච – ‘‘කො පන, භන්තෙ, රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස ධම්මිකස්ස ධම්මරඤ්ඤො රාජා’’ති [චක්කන්ති (ක.)]? ‘‘ධම්මො, භික්ඛූ’’ති භගවා අවොච – ‘‘ඉධ, භික්ඛු, රාජා චක්කවත්තී ධම්මිකො ධම්මරාජා ධම්මංයෙව නිස්සාය [ගරුකරොන්තො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] ධම්මං සක්කරොන්තො ධම්මං ගරුං කරොන්තො ධම්මං අපචායමානො ධම්මද්ධජො ධම්මකෙතු ධම්මාධිපතෙය්‍යො ධම්මිකං රක්ඛාවරණගුත්තිං සංවිදහති අන්තොජනස්මිං’’.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛු, රාජා චක්කවත්තී ධම්මිකො ධම්මරාජා ධම්මංයෙව නිස්සාය ධම්මං සක්කරොන්තො ධම්මං ගරුං කරොන්තො ධම්මං අපචායමානො ධම්මද්ධජො ධම්මකෙතු ධම්මාධිපතෙය්‍යො ධම්මිකං රක්ඛාවරණගුත්තිං සංවිදහති ඛත්තියෙසු, අනුයන්තෙසු [අනුයුත්තෙසු (සී. ස්‍යා. කං. පී.)], බලකායස්මිං, බ්‍රාහ්මණගහපතිකෙසු, නෙගමජානපදෙසු, සමණබ්‍රාහ්මණෙසු, මිගපක්ඛීසු. ස ඛො සො භික්ඛු රාජා චක්කවත්තී ධම්මිකො ධම්මරාජා ධම්මංයෙව නිස්සාය ධම්මං සක්කරොන්තො ධම්මං ගරුං කරොන්තො ධම්මං අපචායමානො ධම්මද්ධජො ධම්මකෙතු ධම්මාධිපතෙය්‍යො ධම්මිකං රක්ඛාවරණගුත්තිං සංවිදහිත්වා අන්තොජනස්මිං, ධම්මිකං රක්ඛාවරණගුත්තිං සංවිදහිත්වා ඛත්තියෙසු, අනුයන්තෙසු, බලකායස්මිං, බ්‍රාහ්මණගහපතිකෙසු, නෙගමජානපදෙසු,

සමණබ්‍රාහ්මණෙසු, මිගපක්ඛීසු, ධම්මෙනෙව චක්කං වත්තෙති. තං හොති චක්කං අප්පටිවත්තියං කෙනචි මනුස්සභූතෙන පච්චත්ථිකෙන පාණිනා.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛු [භික්ඛවෙ (ක.)], තථාගතො අරහං සම්මාසම්බුද්ධො ධම්මිකො ධම්මරාජා ධම්මංයෙව නිස්සාය ධම්මං සක්කරොන්තො ධම්මං ගරුං කරොන්තො ධම්මං අපචායමානො ධම්මද්ධජො ධම්මකෙතු ධම්මාධිපතෙය්‍යො ධම්මිකං රක්ඛාවරණගුත්තිං සංවිදහති කායකම්මස්මිං – ‘එවරූපං කායකම්මං සෙවිතබ්බං, එවරූපං කායකම්මං න සෙවිතබ්බ’’’න්ති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛු, තථාගතො අරහං සම්මාසම්බුද්ධො ධම්මිකො ධම්මරාජා ධම්මංයෙව නිස්සාය ධම්මං සක්කරොන්තො ධම්මං ගරුං කරොන්තො ධම්මං අපචායමානො ධම්මද්ධජො ධම්මකෙතු ධම්මාධිපතෙය්‍යො ධම්මිකං රක්ඛාවරණගුත්තිං සංවිදහති වචීකම්මස්මිං – ‘එවරූපං වචීකම්මං සෙවිතබ්බං, එවරූපං වචීකම්මං න සෙවිතබ්බ’න්ති…පෙ.… මනොකම්මස්මිං – ‘එවරූපං මනොකම්මං සෙවිතබ්බං, එවරූපං මනොකම්මං න සෙවිතබ්බ’’’න්ති.

‘‘ස ඛො සො, භික්ඛු, තථාගතො අරහං සම්මාසම්බුද්ධො ධම්මිකො ධම්මරාජා ධම්මංයෙව නිස්සාය ධම්මං සක්කරොන්තො ධම්මං ගරුං කරොන්තො ධම්මං අපචායමානො ධම්මද්ධජො ධම්මකෙතු ධම්මාධිපතෙය්‍යො ධම්මිකං රක්ඛාවරණගුත්තිං සංවිදහිත්වා කායකම්මස්මිං, ධම්මිකං රක්ඛාවරණගුත්තිං සංවිදහිත්වා වචීකම්මස්මිං, ධම්මිකං රක්ඛාවරණගුත්තිං සංවිදහිත්වා මනොකම්මස්මිං, ධම්මෙනෙව අනුත්තරං ධම්මචක්කං පවත්තෙති. තං හොති චක්කං අප්පටිවත්තියං සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මුනා වා කෙනචි වා ලොකස්මි’’න්ති. චතුත්ථං.

5. සචෙතනසුත්තං

15. එකං සමයං භගවා බාරාණසියං විහරති ඉසිපතනෙ මිගදායෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘භූතපුබ්බං, භික්ඛවෙ, රාජා අහොසි සචෙතනො [පචෙතනො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] නාම. අථ ඛො, භික්ඛවෙ, රාජා සචෙතනො රථකාරං ආමන්තෙසි – ‘ඉතො මෙ, සම්ම රථකාර, ඡන්නං මාසානං අච්චයෙන සඞ්ගාමො භවිස්සති. සක්ඛිස්සසි [සක්ඛසි (ස්‍යා. කං. පී.)] මෙ, සම්ම රථකාර, නවං චක්කයුගං කාතු’න්ති? ‘සක්කොමි දෙවා’ති ඛො, භික්ඛවෙ, රථකාරො රඤ්ඤො සචෙතනස්ස පච්චස්සොසි. අථ ඛො, භික්ඛවෙ, රථකාරො ඡහි මාසෙහි ඡාරත්තූනෙහි එකං චක්කං නිට්ඨාපෙසි. අථ ඛො, භික්ඛවෙ, රාජා

සචෙතනො රථකාරං ආමන්තෙසි – ‘ඉතො මෙ, සම්ම රථකාර, ඡන්නං දිවසානං අච්චයෙන සඞ්ගාමො භවිස්සති, නිට්ඨිතං නවං චක්කයුග’න්ති? ‘ඉමෙහි ඛො, දෙව, ඡහි මාසෙහි ඡාරත්තූනෙහි එකං චක්කං නිට්ඨිත’න්ති. ‘සක්ඛිස්සසි පන මෙ, සම්ම රථකාර, ඉමෙහි ඡහි දිවසෙහි දුතියං චක්කං නිට්ඨාපෙතු’න්ති? ‘සක්කොමි දෙවා’ති ඛො, භික්ඛවෙ, රථකාරො ඡහි දිවසෙහි දුතියං චක්කං නිට්ඨාපෙත්වා නවං චක්කයුගං ආදාය යෙන රාජා සචෙතනො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා රාජානං සචෙතනං එතදවොච – ‘ඉදං තෙ, දෙව, නවං චක්කයුගං නිට්ඨිත’න්ති. ‘යඤ්ච තෙ ඉදං, සම්ම රථකාර, චක්කං ඡහි මාසෙහි නිට්ඨිතං ඡාරත්තූනෙහි යඤ්ච තෙ ඉදං චක්කං ඡහි දිවසෙහි නිට්ඨිතං, ඉමෙසං කිං නානාකරණං? නෙසාහං කිඤ්චි නානාකරණං පස්සාමී’ති. ‘අත්ථෙසං, දෙව, නානාකරණං. පස්සතු දෙවො නානාකරණ’’’න්ති.

‘‘අථ ඛො, භික්ඛවෙ, රථකාරො යං තං චක්කං ඡහි දිවසෙහි නිට්ඨිතං තං පවත්තෙසි. තං පවත්තිතං සමානං යාවතිකා අභිසඞ්ඛාරස්ස ගති තාවතිකං ගන්ත්වා චිඞ්ගුලායිත්වා භූමියං පපති. යං පන තං චක්කං ඡහි මාසෙහි නිට්ඨිතං ඡාරත්තූනෙහි තං පවත්තෙසි. තං පවත්තිතං සමානං යාවතිකා අභිසඞ්ඛාරස්ස ගති තාවතිකං ගන්ත්වා අක්ඛාහතං මඤ්ඤෙ අට්ඨාසි.

‘‘‘කො නු ඛො, සම්ම රථකාර, හෙතු කො පච්චයො යමිදං [යදිදං (ක.)] චක්කං ඡහි දිවසෙහි නිට්ඨිතං තං පවත්තිතං සමානං යාවතිකා අභිසඞ්ඛාරස්ස ගති තාවතිකං ගන්ත්වා චිඞ්ගුලායිත්වා භූමියං පපති? කො පන, සම්ම රථකාර, හෙතු කො පච්චයො යමිදං චක්කං ඡහි මාසෙහි නිට්ඨිතං ඡාරත්තූනෙහි තං පවත්තිතං සමානං යාවතිකා අභිසඞ්ඛාරස්ස ගති තාවතිකං ගන්ත්වා අක්ඛාහතං මඤ්ඤෙ අට්ඨාසී’ති? ‘යමිදං, දෙව, චක්කං ඡහි දිවසෙහි නිට්ඨිතං තස්ස නෙමිපි සවඞ්කා සදොසා සකසාවා, අරාපි සවඞ්කා සදොසා සකසාවා, නාභිපි සවඞ්කා සදොසා සකසාවා. තං නෙමියාපි සවඞ්කත්තා සදොසත්තා සකසාවත්තා, අරානම්පි සවඞ්කත්තා සදොසත්තා සකසාවත්තා, නාභියාපි සවඞ්කත්තා සදොසත්තා සකසාවත්තා පවත්තිතං සමානං යාවතිකා අභිසඞ්ඛාරස්ස ගති තාවතිකං ගන්ත්වා චිඞ්ගුලායිත්වා භූමියං පපති. යං පන තං, දෙව, චක්කං ඡහි මාසෙහි නිට්ඨිතං ඡාරත්තූනෙහි තස්ස නෙමිපි අවඞ්කා අදොසා අකසාවා, අරාපි අවඞ්කා අදොසා අකසාවා, නාභිපි අවඞ්කා අදොසා අකසාවා. තං නෙමියාපි අවඞ්කත්තා අදොසත්තා අකසාවත්තා, අරානම්පි අවඞ්කත්තා අදොසත්තා අකසාවත්තා, නාභියාපි අවඞ්කත්තා අදොසත්තා අකසාවත්තා පවත්තිතං සමානං යාවතිකා අභිසඞ්ඛාරස්ස ගති තාවතිකං ගන්ත්වා අක්ඛාහතං මඤ්ඤෙ අට්ඨාසී’’’ති.

‘‘සියා ඛො පන, භික්ඛවෙ, තුම්හාකං එවමස්ස – ‘අඤ්ඤො නූන තෙන සමයෙන සො රථකාරො අහොසී’ති! න ඛො පනෙතං, භික්ඛවෙ, එවං දට්ඨබ්බං. අහං තෙන සමයෙන සො රථකාරො අහොසිං. තදාහං, භික්ඛවෙ,

කුසලො දාරුවඞ්කානං දාරුදොසානං දාරුකසාවානං. එතරහි ඛො පනාහං, භික්ඛවෙ, අරහං සම්මාසම්බුද්ධො කුසලො කායවඞ්කානං කායදොසානං කායකසාවානං, කුසලො වචීවඞ්කානං වචීදොසානං වචීකසාවානං, කුසලො මනොවඞ්කානං මනොදොසානං මනොකසාවානං. යස්ස කස්සචි, භික්ඛවෙ, භික්ඛුස්ස වා භික්ඛුනියා වා කායවඞ්කො අප්පහීනො කායදොසො කායකසාවො, වචීවඞ්කො අප්පහීනො වචීදොසො වචීකසාවො, මනොවඞ්කො අප්පහීනො මනොදොසො මනොකසාවො, එවං පපතිතා තෙ, භික්ඛවෙ, ඉමස්මා ධම්මවිනයා, සෙය්‍යථාපි තං චක්කං ඡහි දිවසෙහි නිට්ඨිතං.

‘‘යස්ස කස්සචි, භික්ඛවෙ, භික්ඛුස්ස වා භික්ඛුනියා වා කායවඞ්කො පහීනො කායදොසො කායකසාවො, වචීවඞ්කො පහීනො වචීදොසො වචීකසාවො, මනොවඞ්කො පහීනො මනොදොසො මනොකසාවො, එවං පතිට්ඨිතා තෙ, භික්ඛවෙ, ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ, සෙය්‍යථාපි තං චක්කං ඡහි මාසෙහි නිට්ඨිතං ඡාරත්තූනෙහි.

‘‘තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘කායවඞ්කං පජහිස්සාම කායදොසං කායකසාවං, වචීවඞ්කං පජහිස්සාම වචීදොසං වචීකසාවං, මනොවඞ්කං පජහිස්සාම මනොදොසං මනොකසාව’න්ති. එවඤ්හි වො, භික්ඛවෙ, සික්ඛිතබ්බ’’න්ති. පඤ්චමං.

6. අපණ්ණකසුත්තං

16. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අපණ්ණකපටිපදං [අපණ්ණකතං පටිපදං (සී. පී.) ටීකාය පන සමෙති] පටිපන්නො හොති, යොනි චස්ස ආරද්ධා හොති ආසවානං ඛයාය. කතමෙහි තීහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරො හොති, භොජනෙ මත්තඤ්ඤූ හොති, ජාගරියං අනුයුත්තො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු චක්ඛුනා රූපං දිස්වා න නිමිත්තග්ගාහී හොති නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී. යත්වාධිකරණමෙනං [යත්වාධිකරණමෙතං (සී.)] චක්ඛුන්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජති, රක්ඛති චක්ඛුන්ද්‍රියං, චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජති. සොතෙන සද්දං සුත්වා... ඝානෙන ගන්ධං ඝායිත්වා... ජිව්හාය රසං සායිත්වා... කායෙන ඵොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා... මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය න නිමිත්තග්ගාහී හොති නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී. යත්වාධිකරණමෙනං මනින්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජති, රක්ඛති මනින්ද්‍රියං, මනින්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු භොජනෙ මත්තඤ්ඤූ හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පටිසඞ්ඛා යොනිසො ආහාරං ආහාරෙති – ‘නෙව දවාය න මදාය න මණ්ඩනාය න විභූසනාය, යාවදෙව ඉමස්ස කායස්ස ඨිතියා යාපනාය විහිංසූපරතියා බ්‍රහ්මචරියානුග්ගහාය, ඉති පුරාණඤ්ච වෙදනං පටිහඞ්ඛාමි, නවඤ්ච වෙදනං න උප්පාදෙස්සාමි, යාත්‍රා ච මෙ භවිස්සති අනවජ්ජතා ච ඵාසුවිහාරො චා’ති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු භොජනෙ මත්තඤ්ඤූ හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ජාගරියං අනුයුත්තො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු දිවසං චඞ්කමෙන නිසජ්ජාය ආවරණීයෙහි ධම්මෙහි චිත්තං පරිසොධෙති, රත්තියා පඨමං යාමං චඞ්කමෙන නිසජ්ජාය ආවරණීයෙහි ධම්මෙහි චිත්තං පරිසොධෙති, රත්තියා මජ්ඣිමං යාමං දක්ඛිණෙන පස්සෙන සීහසෙය්‍යං කප්පෙති පාදෙ පාදං අච්චාධාය සතො සම්පජානො උට්ඨානසඤ්ඤං මනසි කරිත්වා, රත්තියා පච්ඡිමං යාමං පච්චුට්ඨාය චඞ්කමෙන නිසජ්ජාය ආවරණීයෙහි ධම්මෙහි චිත්තං පරිසොධෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ජාගරියං අනුයුත්තො හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අපණ්ණකපටිපදං පටිපන්නො හොති, යොනි චස්ස ආරද්ධා හොති ආසවානං ඛයායා’’ති. ඡට්ඨං.

7. අත්තබ්‍යාබාධසුත්තං

17. ‘‘තයොමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා අත්තබ්‍යාබාධායපි සංවත්තන්ති, පරබ්‍යාබාධායපි සංවත්තන්ති, උභයබ්‍යාබාධායපි සංවත්තන්ති. කතමෙ තයො? කායදුච්චරිතං, වචීදුච්චරිතං, මනොදුච්චරිතං. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො ධම්මා අත්තබ්‍යාබාධායපි සංවත්තන්ති, පරබ්‍යාබාධායපි සංවත්තන්ති, උභයබ්‍යාබාධායපි සංවත්තන්ති.

‘‘තයොමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා නෙවත්තබ්‍යාබාධායපි සංවත්තන්ති, න පරබ්‍යාබාධායපි සංවත්තන්ති, න උභයබ්‍යාබාධායපි සංවත්තන්ති. කතමෙ තයො? කායසුචරිතං, වචීසුචරිතං, මනොසුචරිතං. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො ධම්මා නෙවත්තබ්‍යාබාධායපි සංවත්තන්ති, න පරබ්‍යාබාධායපි සංවත්තන්ති, න උභයබ්‍යාබාධායපි සංවත්තන්තී’’ති. සත්තමං.

8. දෙවලොකසුත්තං

18. ‘‘සචෙ වො, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා එවං පුච්ඡෙය්‍යුං – ‘දෙවලොකූපපත්තියා, ආවුසො, සමණෙ ගොතමෙ බ්‍රහ්මචරියං වුස්සථා’ති? නනු තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, එවං පුට්ඨා අට්ටීයෙය්‍යාථ හරායෙය්‍යාථ ජිගුච්ඡෙය්‍යාථා’’ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘ඉති කිර තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, දිබ්බෙන ආයුනා අට්ටීයථ හරායථ ජිගුච්ඡථ, දිබ්බෙන වණ්ණෙන දිබ්බෙන සුඛෙන දිබ්බෙන යසෙන දිබ්බෙනාධිපතෙය්‍යෙන අට්ටීයථ හරායථ ජිගුච්ඡථ; පගෙව ඛො පන, භික්ඛවෙ, තුම්හෙහි කායදුච්චරිතෙන

අට්ටීයිතබ්බං හරායිතබ්බං ජිගුච්ඡිතබ්බං, වචීදුච්චරිතෙන... මනොදුච්චරිතෙන අට්ටීයිතබ්බං හරායිතබ්බං ජිගුච්ඡිතබ්බ''න්ති. අට්ඨමං.

9. පඨමපාපණිකසුත්තං

19. ''තීහි, භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො පාපණිකො අභබ්බො අනධිගතං වා භොගං අධිගන්තුං, අධිගතං වා භොගං ඵාතිං කාතුං. කතමෙහි තීහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, පාපණිකො පුබ්බණ්හසමයං [මජ්ඣන්තිකසමයං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] න සක්කච්චං කම්මන්තං අධිට්ඨාති, මජ්ඣන්හිකසමයං න සක්කච්චං කම්මන්තං අධිට්ඨාති, සායන්හසමයං න සක්කච්චං කම්මන්තං අධිට්ඨාති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො පාපණිකො අභබ්බො අනධිගතං වා භොගං අධිගන්තුං, අධිගතං වා භොගං ඵාතිං කාතුං [ඵාතිකත්තුං (සී.), ඵාතිකාතුං (ස්‍යා. කං. පී.)].

''එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අභබ්බො අනධිගතං වා කුසලං ධම්මං අධිගන්තුං, අධිගතං වා කුසලං ධම්මං ඵාතිං කාතුං. කතමෙහි තීහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පුබ්බණ්හසමයං න සක්කච්චං සමාධිනිමිත්තං අධිට්ඨාති, මජ්ඣන්හිකසමයං න සක්කච්චං සමාධිනිමිත්තං අධිට්ඨාති, සායන්හසමයං න සක්කච්චං සමාධිනිමිත්තං අධිට්ඨාති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අභබ්බො අනධිගතං වා කුසලං ධම්මං අධිගන්තුං, අධිගතං වා කුසලං ධම්මං ඵාතිං කාතුං.

''තීහි, භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො පාපණිකො භබ්බො අනධිගතං වා භොගං අධිගන්තුං, අධිගතං වා භොගං ඵාතිං කාතුං. කතමෙහි තීහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, පාපණිකො පුබ්බණ්හසමයං සක්කච්චං කම්මන්තං අධිට්ඨාති, මජ්ඣන්හිකසමයං...පෙ.... සායන්හසමයං සක්කච්චං කම්මන්තං අධිට්ඨාති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො පාපණිකො භබ්බො අනධිගතං වා භොගං අධිගන්තුං, අධිගතං වා භොගං ඵාතිං කාතුං.

''එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු භබ්බො අනධිගතං වා කුසලං ධම්මං අධිගන්තුං, අධිගතං වා කුසලං ධම්මං ඵාතිං කාතුං. කතමෙහි තීහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පුබ්බණ්හසමයං සක්කච්චං සමාධිනිමිත්තං අධිට්ඨාති, මජ්ඣන්හිකසමයං...පෙ.... සායන්හසමයං සක්කච්චං සමාධිනිමිත්තං අධිට්ඨාති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු භබ්බො අනධිගතං වා කුසලං ධම්මං අධිගන්තුං, අධිගතං වා කුසලං ධම්මං ඵාතිං කාතු''න්ති. නවමං.

10. දුතියපාපණිකසුත්තං

20. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො පාපණිකො නචිරස්සෙව මහත්තං වෙපුල්ලත්තං [මහන්තත්තං වා වෙපුල්ලත්තං වා (පී. ක.)] පාපුණාති භොගෙසු. කතමෙහි තීහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, පාපණිකො චක්ඛුමා ච හොති විධුරො ච නිස්සයසම්පන්නො ච. කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පාපණිකො චක්ඛුමා හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, පාපණිකො පණියං ජානාති – ‘ඉදං පණියං එවං කීතං, එවං වික්කයමානං [වික්කීයමානං (?)], එත්තකං මූලං භවිස්සති, එත්තකො උදයො’ති [උද්දයොති (සී.)]. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පාපණිකො චක්ඛුමා හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පාපණිකො විධුරො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, පාපණිකො කුසලො හොති පණියං කෙතුඤ්ච වික්කෙතුඤ්ච. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පාපණිකො විධුරො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පාපණිකො නිස්සයසම්පන්නො හොති? ඉධ භික්ඛවෙ, පාපණිකං යෙ තෙ ගහපතී වා ගහපතිපුත්තා වා අඩ්ඪා මහද්ධනා මහාභොගා තෙ එවං ජානන්ති – ‘අයං ඛො භවං පාපණිකො චක්ඛුමා විධුරො ච පටිබලො පුත්තදාරඤ්ච පොසෙතුං, අම්හාකඤ්ච කාලෙන කාලං අනුප්පදාතු’න්ති. තෙ නං භොගෙහි නිපතන්ති – ‘ඉතො, සම්ම පාපණික, භොගෙ කරිත්වා [හරිත්වා (සී.ස්‍යා. කං.)] පුත්තදාරඤ්ච පොසෙහි, අම්හාකඤ්ච කාලෙන කාලං අනුප්පදෙහී’ති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පාපණිකො නිස්සයසම්පන්නො හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො පාපණිකො නචිරස්සෙව මහත්තං වෙපුල්ලත්තං පාපුණාති භොගෙසු.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු නචිරස්සෙව මහත්තං වෙපුල්ලත්තං පාපුණාති කුසලෙසු ධම්මෙසු. කතමෙහි තීහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු චක්ඛුමා ච හොති විධුරො ච නිස්සයසම්පන්නො ච. කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු චක්ඛුමා හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං දුක්ඛසමුදයො’ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං දුක්ඛනිරොධො’ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු චක්ඛුමා හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු විධුරො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආරද්ධවීරියො විහරති අකුසලානං ධම්මානං පහානාය, කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදාය, ථාමවා දළ්හපරක්කමො අනික්ඛිත්තධුරො කුසලෙසු ධම්මෙසු. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු විධුරො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු නිස්සයසම්පන්නො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු යෙ තෙ භික්ඛූ බහුස්සුතා ආගතාගමා ධම්මධරා විනයධරා මාතිකාධරා

තෙ කාලෙන කාලං උපසඞ්කමිත්වා පරිපුච්ඡති පරිපඤ්හති – ‘ඉදං, භන්තෙ, කථං, ඉමස්ස කො අත්ථො’ති? තස්ස තෙ ආයස්මන්තො අවිවටඤ්චෙව විවරන්ති, අනුත්තානීකතඤ්ච උත්තානීකරොන්ති, අනෙකවිහිතෙසු ච කඞ්ඛාඨානියෙසු ධම්මෙසු කඞ්ඛං පටිවිනොදෙන්ති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු නිස්සයසම්පන්නො හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු නචිරස්සෙව මහත්තං වෙපුල්ලත්තං පාපුණාති කුසලෙසු ධම්මෙසූ’’ති. දසමං.

රථකාරවග්ගො දුතියො.

පඨමභාණවාරො නිට්ඨිතො.

තස්සුද්දානං –

ඤාතො [ඤාතකො (සයා. කං.)] සාරණීයො භික්ඛු, චක්කවත්තී සචෙතනො;
අපණ්ණකත්තා දෙවො ච, දුවෙ පාපණිකෙන චාති.

3. පුග්ගලවග්ගො

1. සමිද්ධසුත්තං

21. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. අථ ඛො ආයස්මා ච සමිද්ධො [සවිට්ඨො (සී. සයා. කං. පී.)] ආයස්මා ච මහාකොට්ඨිකො [මහාකොට්ඨිතො (සී. සයා. කං. පී.)] යෙනායස්මා සාරිපුත්තො තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා සාරිපුත්තෙන සද්ධිං සම්මොදිංසු. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නං ඛො ආයස්මන්තං සමිද්ධං ආයස්මා සාරිපුත්තො එතදවොච –

‘‘තයොමෙ, ආවුසො සමිද්ධ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ තයො? කායසක්ඛී, දිට්ඨිප්පත්තො [දිට්ඨප්පත්තො (ක.)], සද්ධාවිමුත්තො. ඉමෙ ඛො, ආවුසො, තයො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. ඉමෙසං, ආවුසො, තිණ්ණං පුග්ගලානං කතමො තෙ පුග්ගලො ඛමති අභික්කන්තතරො ච පණීතතරො චා’’ති?

‘‘තයොමෙ, ආවුසො සාරිපුත්ත, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ තයො? කායසක්ඛී, දිට්ඨිප්පත්තො, සද්ධාවිමුත්තො. ඉමෙ ඛො, ආවුසො, තයො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. ඉමෙසං, ආවුසො, තිණ්ණං පුග්ගලානං ය්වායං [යොයං (ක.)] පුග්ගලො සද්ධාවිමුත්තො, අයං මෙ පුග්ගලො ඛමති ඉමෙසං තිණ්ණං පුග්ගලානං

අභික්කන්තතරො ච පණීතතරො ච. තං කිස්ස හෙතු? ඉමස්ස, ආවුසො, පුග්ගලස්ස සද්ධින්ද්‍රියං අධිමත්ත''න්ති.

අථ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො ආයස්මන්තං මහාකොට්ඨිකං එතදවොච – ''තයොමෙ, ආවුසො කොට්ඨික, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ තයො? කායසක්ඛී, දිට්ඨිප්පත්තො, සද්ධාවිමුත්තො. ඉමෙ ඛො, ආවුසො, තයො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. ඉමෙසං, ආවුසො, තිණ්ණං පුග්ගලානං කතමො තෙ පුග්ගලො ඛමති අභික්කන්තතරො ච පණීතතරො චා''ති?

''තයොමෙ, ආවුසො සාරිපුත්ත, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ තයො? කායසක්ඛී, දිට්ඨිප්පත්තො, සද්ධාවිමුත්තො. ඉමෙ ඛො, ආවුසො, තයො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. ඉමෙසං, ආවුසො, තිණ්ණං පුග්ගලානං ය්වායං පුග්ගලො කායසක්ඛී, අයං මෙ පුග්ගලො ඛමති ඉමෙසං තිණ්ණං පුග්ගලානං අභික්කන්තතරො ච පණීතතරො ච. තං කිස්ස හෙතු? ඉමස්ස, ආවුසො, පුග්ගලස්ස සමාධින්ද්‍රියං අධිමත්ත''න්ති.

අථ ඛො ආයස්මා මහාකොට්ඨිකො ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං එතදවොච – ''තයොමෙ, ආවුසො සාරිපුත්ත, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ තයො? කායසක්ඛී, දිට්ඨිප්පත්තො, සද්ධාවිමුත්තො. ඉමෙ ඛො, ආවුසො, තයො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. ඉමෙසං, ආවුසො, තිණ්ණං පුග්ගලානං කතමො තෙ පුග්ගලො ඛමති අභික්කන්තතරො ච පණීතතරො චා''ති?

''තයොමෙ, ආවුසො කොට්ඨික, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ තයො? කායසක්ඛී, දිට්ඨිප්පත්තො, සද්ධාවිමුත්තො. ඉමෙ ඛො, ආවුසො, තයො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. ඉමෙසං, ආවුසො, තිණ්ණං පුග්ගලානං ය්වායං පුග්ගලො දිට්ඨිප්පත්තො, අයං මෙ පුග්ගලො ඛමති ඉමෙසං තිණ්ණං පුග්ගලානං අභික්කන්තතරො ච පණීතතරො ච. තං කිස්ස හෙතු? ඉමස්ස, ආවුසො, පුග්ගලස්ස පඤ්ඤින්ද්‍රියං අධිමත්ත''න්ති.

අථ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො ආයස්මන්තඤ්ච සමිද්ධං ආයස්මන්තඤ්ච මහාකොට්ඨිකං එතදවොච – ''බ්‍යාකතං ඛො, ආවුසො, අම්හෙහි සබ්බෙහෙව යථාසකං පටිභානං. ආයාමාවුසො, යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිස්සාම; උපසඞ්කමිත්වා භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙස්සාම. යථා නො භගවා බ්‍යාකරිස්සති තථා නං ධාරෙස්සාමා''ති. ''එවමාවුසො''ති ඛො ආයස්මා ච සමිද්ධො ආයස්මා ච මහාකොට්ඨිකො ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස පච්චස්සොසුං. අථ ඛො ආයස්මා ච සාරිපුත්තො ආයස්මා ච

සමිද්ධො ආයස්මා ච මහාකොට්ඨිකො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො යාවතකො අහොසි ආයස්මතා ච සමිද්ධෙන ආයස්මතා ච මහාකොට්ඨිකෙන සද්ධිං කථාසල්ලාපො තං සබ්බං භගවතො ආරොචෙසි.

‘‘න ඛ්වෙත්ථ, සාරිපුත්ත, සුකරං එකංසෙන බ්‍යාකාතුං – ‘අයං ඉමෙසං තිණ්ණං පුග්ගලානං අභික්කන්තතරො ච පණීතතරො චා’ති. ඨානඤ්හෙතං, සාරිපුත්ත, විජ්ජති ය්වායං පුග්ගලො සද්ධාවිමුත්තො ස්වාස්ස [ස්වායං (සී. ස්‍යා. කං. පී.), සොයං (ක.)] අරහත්තාය පටිපන්නො, ය්වායං පුග්ගලො කායසක්ඛී ස්වාස්ස සකදාගාමී වා අනාගාමී වා, යො චායං පුග්ගලො දිට්ඨිප්පත්තො සොපස්ස [සොයං (ක.)] සකදාගාමී වා අනාගාමී වා.

‘‘න ඛ්වෙත්ථ, සාරිපුත්ත, සුකරං එකංසෙන බ්‍යාකාතුං – ‘අයං ඉමෙසං තිණ්ණං පුග්ගලානං අභික්කන්තතරො ච පණීතතරො චා’ති. ඨානඤ්හෙතං, සාරිපුත්ත, විජ්ජති ය්වායං පුග්ගලො කායසක්ඛී ස්වාස්ස අරහත්තාය පටිපන්නො, ය්වායං පුග්ගලො සද්ධාවිමුත්තො ස්වාස්ස සකදාගාමී වා අනාගාමී වා, යො චායං පුග්ගලො දිට්ඨිප්පත්තො සොපස්ස සකදාගාමී වා අනාගාමී වා.

‘‘න ඛ්වෙත්ථ, සාරිපුත්ත, සුකරං එකංසෙන බ්‍යාකාතුං – ‘අයං ඉමෙසං තිණ්ණං පුග්ගලානං අභික්කන්තතරො ච පණීතතරො චා’ති. ඨානඤ්හෙතං, සාරිපුත්ත, විජ්ජති ය්වායං පුග්ගලො දිට්ඨිප්පත්තො ස්වාස්ස අරහත්තාය පටිපන්නො, ය්වායං පුග්ගලො සද්ධාවිමුත්තො ස්වාස්ස සකදාගාමී වා අනාගාමී වා, යො චායං පුග්ගලො කායසක්ඛී සොපස්ස සකදාගාමී වා අනාගාමී වා.

‘‘න ඛ්වෙත්ථ, සාරිපුත්ත, සුකරං එකංසෙන බ්‍යාකාතුං – ‘අයං ඉමෙසං තිණ්ණං පුග්ගලානං අභික්කන්තතරො ච පණීතතරො චා’’’ති. පඨමං.

2. ගිලානසුත්තං

22. [පු. ප. 94] ‘‘තයොමෙ, භික්ඛවෙ, ගිලානා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ තයො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො ගිලානො ලභන්තො වා සප්පායානි භොජනානි අලභන්තො වා සප්පායානි භොජනානි, ලභන්තො වා සප්පායානි භෙසජ්ජානි අලභන්තො වා සප්පායානි භෙසජ්ජානි, ලභන්තො වා පතිරූපං උපට්ඨාකං අලභන්තො වා පතිරූපං උපට්ඨාකං නෙව වුට්ඨාති තම්හා ආබාධා.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො ගිලානො ලභන්තො වා සප්පායානි භොජනානි අලභන්තො වා සප්පායානි භොජනානි, ලභන්තො වා සප්පායානි

භෙසජ්ජානි අලභන්තො වා සප්පායානි භෙසජ්ජානි, ලභන්තො වා පතිරූපං උපට්ඨාකං අලභන්තො වා පතිරූපං උපට්ඨාකං වුට්ඨාති තම්හා ආබාධා.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො ගිලානො ලභන්තොව සප්පායානි භොජනානි නො අලභන්තො, ලභන්තොව සප්පායානි භෙසජ්ජානි නො අලභන්තො, ලභන්තොව පතිරූපං උපට්ඨාකං නො අලභන්තො වුට්ඨාති තම්හා ආබාධා.

‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, ය්වායං ගිලානො ලභන්තොව සප්පායානි භොජනානි නො අලභන්තො, ලභන්තොව සප්පායානි භෙසජ්ජානි නො අලභන්තො, ලභන්තොව පතිරූපං උපට්ඨාකං නො අලභන්තො වුට්ඨාති තම්හා ආබාධා, ඉමං ඛො, භික්ඛවෙ, ගිලානං පටිච්ච ගිලානභත්තං අනුඤ්ඤාතං ගිලානභෙසජ්ජං අනුඤ්ඤාතං ගිලානුපට්ඨාකො අනුඤ්ඤාතො. ඉමඤ්ච පන, භික්ඛවෙ, ගිලානං පටිච්ච අඤ්ඤෙපි ගිලානා උපට්ඨාතබ්බා. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො ගිලානා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, තයොමෙ ගිලානූපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ තයො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ලභන්තො වා තථාගතං දස්සනාය අලභන්තො වා තථාගතං දස්සනාය, ලභන්තො වා තථාගතප්පවෙදිතං ධම්මවිනයං සවනාය අලභන්තො වා තථාගතප්පවෙදිතං ධම්මවිනයං සවනාය නෙව ඔක්කමති නියාමං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්තං.

‘‘ඉධ, පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ලභන්තො වා තථාගතං දස්සනාය අලභන්තො වා තථාගතං දස්සනාය, ලභන්තො වා තථාගතප්පවෙදිතං ධම්මවිනයං සවනාය අලභන්තො වා තථාගතප්පවෙදිතං ධම්මවිනයං සවනාය ඔක්කමති නියාමං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්තං.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ලභන්තොව තථාගතං දස්සනාය නො අලභන්තො, ලභන්තොව තථාගතප්පවෙදිතං ධම්මවිනයං සවනාය නො අලභන්තො ඔක්කමති නියාමං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්තං.

‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, ය්වායං පුග්ගලො ලභන්තොව තථාගතං දස්සනාය නො අලභන්තො, ලභන්තොව තථාගතප්පවෙදිතං ධම්මවිනයං සවනාය නො අලභන්තො ඔක්කමති නියාමං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්තං, ඉමං ඛො භික්ඛවෙ, පුග්ගලං පටිච්ච ධම්මදෙසනා අනුඤ්ඤාතා. ඉමඤ්ච පන, භික්ඛවෙ, පුග්ගලං පටිච්ච අඤ්ඤෙසම්පි ධම්මො දෙසෙතබ්බො. ‘‘ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො ගිලානූපමා පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. දුතියං.

3. සඞ්ඛාරසුත්තං

23. ‘‘තයොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ තයො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො සබ්‍යාබජ්ඣං [සබ්‍යාපජ්ඣං (සබ්බත්ථ) එවමුපරිපි] කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, සබ්‍යාබජ්ඣං වචීසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, සබ්‍යාබජ්ඣං මනොසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති. සො සබ්‍යාබජ්ඣං කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා, සබ්‍යාබජ්ඣං වචීසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා, සබ්‍යාබජ්ඣං මනොසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා සබ්‍යාබජ්ඣං ලොකං උපපජ්ජති. තමෙනං සබ්‍යාබජ්ඣං ලොකං උපපන්නං සමානං සබ්‍යාබජ්ඣා ඵස්සා ඵුසන්ති. සො සබ්‍යාබජ්ඣෙහි ඵස්සෙහි ඵුට්ඨො සමානො සබ්‍යාබජ්ඣං වෙදනං වෙදයති එකන්තදුක්ඛං, සෙය්‍යථාපි සත්තා නෙරයිකා.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො අබ්‍යාබජ්ඣං කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, අබ්‍යාබජ්ඣං වචීසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, අබ්‍යාබජ්ඣං මනොසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති. සො අබ්‍යාබජ්ඣං කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා, අබ්‍යාබජ්ඣං වචීසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා, අබ්‍යාබජ්ඣං මනොසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා අබ්‍යාබජ්ඣං ලොකං උපපජ්ජති. තමෙනං අබ්‍යාබජ්ඣං ලොකං උපපන්නං සමානං අබ්‍යාබජ්ඣා ඵස්සා ඵුසන්ති. සො අබ්‍යාබජ්ඣෙහි ඵස්සෙහි ඵුට්ඨො සමානො අබ්‍යාබජ්ඣං වෙදනං වෙදයති එකන්තසුඛං, සෙය්‍යථාපි දෙවා සුභකිණ්හා.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි වචීසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති, සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි මනොසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරොති. සො සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි කායසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා, සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි වචීසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා, සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි මනොසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛරිත්වා සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි ලොකං උපපජ්ජති. තමෙනං සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි ලොකං උපපන්නං සමානං සබ්‍යාබජ්ඣාපි අබ්‍යාබජ්ඣාපි ඵස්සා ඵුසන්ති. සො සබ්‍යාබජ්ඣෙහිපි අබ්‍යාබජ්ඣෙහිපි ඵස්සෙහි ඵුට්ඨො සමානො සබ්‍යාබජ්ඣම්පි අබ්‍යාබජ්ඣම්පි වෙදනං වෙදයති වොකිණ්ණසුඛදුක්ඛං, සෙය්‍යථාපි මනුස්සා එකච්චෙ ච දෙවා එකච්චෙ ච විනිපාතිකා. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. තතියං.

4. බහුකාරසුත්තං

24. ‘‘තයොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා පුග්ගලස්ස බහුකාරා. කතමෙ තයො? යං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලං ආගම්ම පුග්ගලො බුද්ධං සරණං ගතො

හොති, ධම්මං සරණං ගතො හොති, සඞ්ඝං සරණං ගතො හොති; අයං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ඉමස්ස පුග්ගලස්ස බහුකාරො.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, යං පුග්ගලං ආගම්ම පුග්ගලො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං දුක්ඛසමුදයො’ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං දුක්ඛනිරොධො’ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති; අයං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ඉමස්ස පුග්ගලස්ස බහුකාරො.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, යං පුග්ගලං ආගම්ම පුග්ගලො ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති; අයං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ඉමස්ස පුග්ගලස්ස බහුකාරො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො පුග්ගලා පුග්ගලස්ස බහුකාරා.

‘‘ඉමෙහි ච පන, භික්ඛවෙ, තීහි පුග්ගලෙහි ඉමස්ස පුග්ගලස්ස නත්ථඤ්ඤො පුග්ගලො බහුකාරොති වදාමි. ඉමෙසං පන, භික්ඛවෙ, තිණ්ණං පුග්ගලානං ඉමිනා පුග්ගලෙන න සුප්පතිකාරං වදාමි, යදිදං අභිවාදනපච්චුට්ඨානඅඤ්ජලිකම්මසාමීචිකම්මචීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසන-ගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානුප්පදානෙනා’’ති. චතුත්ථං.

5. වජිරූපමසුත්තං

25. ‘‘තයොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ තයො? අරුකූපමචිත්තො පුග්ගලො, විජ්ජූපමචිත්තො පුග්ගලො, වජිරූපමචිත්තො පුග්ගලො. කතමො ච, භික්ඛවෙ, අරුකූපමචිත්තො පුග්ගලො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො කොධනො හොති උපායාසබහුලො අප්පම්පි වුත්තො සමානො අභිසජ්ජති කුප්පති බ්‍යාපජ්ජති පතිත්ථීයති කොපඤ්ච දොසඤ්ච අප්පච්චයඤ්ච පාතුකරොති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, දුට්ඨාරුකො [දුට්ඨාරුකා (සී.)] කට්ඨෙන වා කඨලාය [කථලාය (ස්‍යා. කං. ක.), කඨලෙන-කථලෙන (අට්ඨකථා)] වා සට්ටිතො [සට්ටිතා (සී.)] භිය්‍යොසොමත්තාය ආසවං දෙති [අස්සවනොති (සී.)]; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො කොධනො හොති උපායාසබහුලො අප්පම්පි වුත්තො සමානො අභිසජ්ජති කුප්පති බ්‍යාපජ්ජති පතිත්ථීයති කොපඤ්ච දොසඤ්ච අප්පච්චයඤ්ච පාතුකරොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අරුකූපමචිත්තො පුග්ගලො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, විජ්ජූපමචිත්තො පුග්ගලො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං දුක්ඛසමුදයො’ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං දුක්ඛනිරොධො’ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති.

සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ, චක්ඛුමා පුරිසො රත්තන්ධකාරතිමිසායං විජ්ජන්තරිකාය රූපානි පස්සෙය්‍ය; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, විජ්ජූපමචිත්තො පුග්ගලො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, වජිරූපමචිත්තො පුග්ගලො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, වජිරස්ස නත්ථි කිඤ්චි අභෙජ්ජං මණි වා පාසාණො වා; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ආසවානං ඛයා…පෙ…. උපසම්පජ්ජ විහරති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, වජිරූපමචිත්තො පුග්ගලො. ‘ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’’න්ති [පු. ප. 102]. පඤ්චමං.

6. සෙවිතබ්බසුත්තං

26. ‘‘තයොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ තයො? අත්ථි, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො න සෙවිතබ්බො න භජිතබ්බො න පයිරුපාසිතබ්බො. අත්ථි, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සෙවිතබ්බො භජිතබ්බො පයිරුපාසිතබ්බො. අත්ථි, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සක්කත්වා ගරුං කත්වා සෙවිතබ්බො භජිතබ්බො පයිරුපාසිතබ්බො. කතමො ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො න සෙවිතබ්බො න භජිතබ්බො න පයිරුපාසිතබ්බො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො හීනො හොති සීලෙන සමාධිනා පඤ්ඤාය. එවරූපො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො න සෙවිතබ්බො න භජිතබ්බො න පයිරුපාසිතබ්බො අඤ්ඤත්‍ර අනුද්දයා අඤ්ඤත්‍ර අනුකම්පා.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සෙවිතබ්බො භජිතබ්බො පයිරුපාසිතබ්බො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො සදිසො හොති සීලෙන සමාධිනා පඤ්ඤාය. එවරූපො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සෙවිතබ්බො භජිතබ්බො පයිරුපාසිතබ්බො. තං කිස්ස හෙතු? සීලසාමඤ්ඤගතානං සතං සීලකථා ච නො භවිස්සති, සා ච නො පවත්තිනී [පවත්තනී (සී. ස්‍යා. කං. පී.) පු. ප. 122 පස්සිතබ්බං] භවිස්සති, සා ච නො ඵාසු භවිස්සති. සමාධිසාමඤ්ඤගතානං සතං සමාධිකථා ච නො භවිස්සති, සා ච නො පවත්තිනී භවිස්සති, සා ච නො ඵාසු භවිස්සති. පඤ්ඤාසාමඤ්ඤගතානං සතං පඤ්ඤාකථා ච නො භවිස්සති, සා ච නො පවත්තිනී භවිස්සති, සා ච නො ඵාසු භවිස්සතීති. තස්මා එවරූපො පුග්ගලො සෙවිතබ්බො භජිතබ්බො පයිරුපාසිතබ්බො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සක්කත්වා ගරුං කත්වා සෙවිතබ්බො භජිතබ්බො පයිරුපාසිතබ්බො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො අධිකො

හොති සීලෙන සමාධිනා පඤ්ඤාය. එවරූපො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සක්කත්වා ගරුං කත්වා සෙවිතබ්බො භජිතබ්බො පයිරුපාසිතබ්බො. තං කිස්ස හෙතු? ඉති අපරිපූරං වා සීලක්ඛන්ධං පරිපූරෙස්සාමි, පරිපූරං වා සීලක්ඛන්ධං තත්ථ තත්ථ පඤ්ඤාය අනුග්ගහෙස්සාමි; අපරිපූරං වා සමාධික්ඛන්ධං පරිපූරෙස්සාමි, පරිපූරං වා සමාධික්ඛන්ධං තත්ථ තත්ථ පඤ්ඤාය අනුග්ගහෙස්සාමි; අපරිපූරං වා පඤ්ඤාක්ඛන්ධං පරිපූරෙස්සාමි, පරිපූරං වා පඤ්ඤාක්ඛන්ධං තත්ථ තත්ථ පඤ්ඤාය අනුග්ගහෙස්සාමීති. තස්මා එවරූපො පුග්ගලො සක්කත්වා ගරුං කත්වා සෙවිතබ්බො භජිතබ්බො පයිරුපාසිතබ්බො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි''න්ති.

''නිහීයති පුරිසො නිහීනසෙවී,
න ච හායෙථ කදාචි තුල්‍යසෙවී;
සෙට්ඨමුපනමං උදෙති ඛිප්පං,
තස්මා අත්තනො උත්තරිං භජෙථා''ති. ඡට්ඨං;

7. ජිගුච්ඡිතබ්බසුත්තං

27. ''තයොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ තයො? අත්ථි, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ජිගුච්ඡිතබ්බො න සෙවිතබ්බො න භජිතබ්බො න පයිරුපාසිතබ්බො. අත්ථි, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අජ්ඣුපෙක්ඛිතබ්බො න සෙවිතබ්බො න භජිතබ්බො න පයිරුපාසිතබ්බො. අත්ථි, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සෙවිතබ්බො භජිතබ්බො පයිරුපාසිතබ්බො. කතමො ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ජිගුච්ඡිතබ්බො න සෙවිතබ්බො න භජිතබ්බො න පයිරුපාසිතබ්බො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො දුස්සීලො හොති පාපධම්මො අසුචි සඞ්කස්සරසමාචාරො පටිච්ඡන්නකම්මන්තො, අස්සමණො සමණපටිඤ්ඤො, අබ්‍රහ්මචාරී බ්‍රහ්මචාරිපටිඤ්ඤො, අන්තොපූති අවස්සුතො කසම්බුජාතො. එවරූපො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ජිගුච්ඡිතබ්බො න සෙවිතබ්බො න භජිතබ්බො න පයිරුපාසිතබ්බො. තං කිස්ස හෙතු? කිඤ්චාපි, භික්ඛවෙ, එවරූපස්ස පුග්ගලස්ස න දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජති, අථ ඛො නං පාපකො කිත්තිසද්දො අබ්භුග්ගච්ඡති – 'පාපමිත්තො පුරිසපුග්ගලො පාපසහායො පාපසම්පවඞ්කො'ති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, අහි ගූථගතො කිඤ්චාපි න දංසති [ඩංසති (සී. ස්‍යා.), ඩස්සති (පී.)], අථ ඛො නං මක්ඛෙති; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, කිඤ්චාපි එවරූපස්ස පුග්ගලස්ස න දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජති, අථ ඛො නං පාපකො කිත්තිසද්දො අබ්භුග්ගච්ඡති – 'පාපමිත්තො පුරිසපුග්ගලො පාපසහායො පාපසම්පවඞ්කො'ති. තස්මා එවරූපො පුග්ගලො ජිගුච්ඡිතබ්බො න සෙවිතබ්බො න භජිතබ්බො න පයිරුපාසිතබ්බො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අජ්ඣුපෙක්ඛිතබ්බො න සෙවිතබ්බො න භජිතබ්බො න පයිරුපාසිතබ්බො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො කොධනො හොති උපායාසබහුලො, අප්පම්පි වුත්තො සමානො අභිසජ්ජති කුප්පති බ්‍යාපජ්ජති පතිත්ථීයති, කොපඤ්ච දොසඤ්ච අප්පච්චයඤ්ච පාතුකරොති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, දුට්ඨාරුකො කට්ඨෙන වා කඨලාය වා ඝට්ටිතො භිය්‍යොසොමත්තාය ආසවං දෙති; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ...පෙ.... සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, තින්දුකාලාතං කට්ඨෙන වා කඨලාය වා ඝට්ටිතං භිය්‍යොසොමත්තාය චිච්චිටායති චිටිච්චිටායති; එවමෙවං ඛො භික්ඛවෙ...පෙ.... සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, ගූථකූපො කට්ඨෙන වා කඨලාය වා ඝට්ටිතො භිය්‍යොසොමත්තාය දුග්ගන්ධො හොති; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො කොධනො හොති උපායාසබහුලො, අප්පම්පි වුත්තො සමානො අභිසජ්ජති කුප්පති බ්‍යාපජ්ජති පතිත්ථීයති, කොපඤ්ච දොසඤ්ච අප්පච්චයඤ්ච පාතුකරොති. එවරූපො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අජ්ඣුපෙක්ඛිතබ්බො න සෙවිතබ්බො න භජිතබ්බො න පයිරුපාසිතබ්බො. තං කිස්ස හෙතු? අක්කොසෙය්‍යපි මං පරිභාසෙය්‍යපි මං අනත්ථම්පි මං කරෙය්‍යාති. තස්මා එවරූපො පුග්ගලො අජ්ඣුපෙක්ඛිතබ්බො න සෙවිතබ්බො න භජිතබ්බො න පයිරුපාසිතබ්බො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සෙවිතබ්බො භජිතබ්බො පයිරුපාසිතබ්බො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො සීලවා හොති කල්‍යාණධම්මො. එවරූපො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සෙවිතබ්බො භජිතබ්බො පයිරුපාසිතබ්බො. තං කිස්ස හෙතු? කිඤ්චාපි, භික්ඛවෙ, එවරූපස්ස පුග්ගලස්ස න දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජති, අථ ඛො නං කල්‍යාණො කිත්තිසද්දො අබ්භුග්ගච්ඡති – ‘කල්‍යාණමිත්තො පුරිසපුග්ගලො කල්‍යාණසහායො කල්‍යාණසම්පවඞ්කො’ති. තස්මා එවරූපො පුග්ගලො සෙවිතබ්බො භජිතබ්බො පයිරුපාසිතබ්බො. ‘ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’’න්ති.

> ‘‘නිහීයති පුරිසො නිහීනසෙවී,
> න ච හායෙථ කදාචි තුල්‍යසෙවී;
> සෙට්ඨමුපනමං උදෙති ඛිප්පං,
> තස්මා අත්තනො උත්තරිං භජෙථා’’ති. සත්තමං;

8. ගූථභාණීසුත්තං

28. ‘‘තයොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ තයො? ගූථභාණී, පුප්ඵභාණී, මධුභාණී. කතමො ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ගූථභාණී? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො සභග්ගතො වා පරිසග්ගතො වා [සභාගතො වා පරිසාගතො වා (සී. ක.)] ඤාතිමජ්ඣගතො වා පූගමජ්ඣගතො වා රාජකුලමජ්ඣගතො වා අභිනීතො

සක්ඛිපුට්ඨො – ‘එහම්භො පුරිස, යං ජානාසි තං වදෙහී’ති. සො අජානං වා ආහ ‘ජානාමී’ති, ජානං වා ආහ ‘න ජානාමී’ති, අපස්සං වා ආහ ‘පස්සාමී’ති, පස්සං වා ආහ ‘න පස්සාමී’ති [ම. නි. 1.440; පු. ප. 91]; ඉති අත්තහෙතු වා පරහෙතු වා ආමිසකිඤ්චික්ඛහෙතු වා සම්පජානමුසා භාසිතා හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ගූථභාණී.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පුප්ඵභාණී? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො සභග්ගතො වා පරිසග්ගතො වා ඤාතිමජ්ඣගතො වා පූගමජ්ඣගතො වා රාජකුලමජ්ඣගතො වා අභිනීතො සක්ඛිපුට්ඨො – ‘එහම්භො පුරිස, යං පජානාසි තං වදෙහී’ති, සො අජානං වා ආහ ‘න ජානාමී’ති, ජානං වා ආහ ‘ජානාමී’ති, අපස්සං වා ආහ ‘න පස්සාමී’ති, පස්සං වා ආහ ‘පස්සාමී’ති; ඉති අත්තහෙතු වා පරහෙතු වා ආමිසකිඤ්චික්ඛහෙතු වා න සම්පජානමුසා භාසිතා හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පුප්ඵභාණී.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො මධුභාණී? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ඵරුසං වාචං පහාය ඵරුසාය වාචාය පටිවිරතො හොති; යා සා වාචා නෙලා කණ්ණසුඛා පෙමනීයා හදයඞ්ගමා පොරී බහුජනකන්තා බහුජනමනාපා තථාරූපිං වාචං භාසිතා හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො මධුභාණී. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. අට්ඨමං.

9. අන්ධසුත්තං

29. ‘‘තයොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ තයො? අන්ධො, එකචක්ඛු, ද්විචක්ඛු. කතමො ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අන්ධො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස තථාරූපං චක්ඛු න හොති යථාරූපෙන චක්ඛුනා අනධිගතං වා භොගං අධිගච්ඡෙය්‍ය අධිගතං වා භොගං ඵාතිං කරෙය්‍ය [ඵාතිකරෙය්‍ය (සී.)]; තථාරූපම්පිස්ස චක්ඛු න හොති යථාරූපෙන චක්ඛුනා කුසලාකුසලෙ ධම්මෙ ජානෙය්‍ය, සාවජ්ජානවජ්ජෙ ධම්මෙ ජානෙය්‍ය, හීනප්පණීතෙ ධම්මෙ ජානෙය්‍ය, කණ්හසුක්කසප්පටිභාගෙ ධම්මෙ ජානෙය්‍ය. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අන්ධො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො එකචක්ඛු? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස තථාරූපං චක්ඛු හොති යථාරූපෙන චක්ඛුනා අනධිගතං වා භොගං අධිගච්ඡෙය්‍ය අධිගතං වා භොගං ඵාතිං කරෙය්‍ය; තථාරූපං පනස්ස [තථාරූපම්පිස්ස (ස්‍යා. කං. පී. ක.)] චක්ඛු න හොති යථාරූපෙන චක්ඛුනා කුසලාකුසලෙ ධම්මෙ ජානෙය්‍ය, සාවජ්ජානවජ්ජෙ ධම්මෙ ජානෙය්‍ය, හීනප්පණීතෙ ධම්මෙ ජානෙය්‍ය, කණ්හසුක්කසප්පටිභාගෙ ධම්මෙ ජානෙය්‍ය. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො එකචක්ඛු.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ද්විචක්ඛු? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස තථාරූපං චක්ඛු හොති යථාරූපෙන චක්ඛුනා අනධිගතං වා භොගං අධිගච්ඡෙය්‍ය, අධිගතං වා භොගං ඵාතිං කරෙය්‍ය; තථාරූපම්පිස්ස චක්ඛු හොති යථාරූපෙන චක්ඛුනා කුසලාකුසලෙ ධම්මෙ ජානෙය්‍ය; සාවජ්ජානවජ්ජෙ ධම්මෙ ජානෙය්‍ය, හීනප්පණීතෙ ධම්මෙ ජානෙය්‍ය, කණ්හසුක්කසප්පටිභාගෙ ධම්මෙ ජානෙය්‍ය. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ද්විචක්ඛු. ‘ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’’න්ති.

‘‘න චෙව භොගා තථාරූපා, න ච පුඤ්ඤානි කුබ්බති;
උභයත්ථ කලිග්ගාහො, අන්ධස්ස හතචක්ඛුනො.

‘‘අථාපරායං අක්ඛාතො, එකචක්ඛු ච පුග්ගලො;
ධම්මාධම්මෙන සඨොසො [සංසට්ඨො (සී. ස්‍යා. කං. පී.), සඨොති (ක.)], භොගානි පරියෙසති.

‘‘ථෙය්‍යෙන කූටකම්මෙන, මුසාවාදෙන චූභයං;
කුසලො හොති සඞ්ඝාතුං [සංහාතුං (ස්‍යා.)], කාමභොගී ච මානවො;
ඉතො සො නිරයං ගන්ත්වා, එකචක්ඛු විහඤ්ඤති.

‘‘ද්විචක්ඛු පන අක්ඛාතො, සෙට්ඨො පුරිසපුග්ගලො;
ධම්මලද්ධෙහි භොගෙහි, උට්ඨානාධිගතං ධනං.

‘‘දදාති සෙට්ඨසඞ්කප්පො, අබ්‍යග්ගමානසො නරො;
උපෙති භද්දකං ඨානං, යත්ථ ගන්ත්වා න සොචති.

‘‘අන්ධඤ්ච එකචක්ඛුඤ්ච, ආරකා පරිවජ්ජයෙ;
ද්විචක්ඛුං පන සෙවෙථ, සෙට්ඨං පුරිසපුග්ගල’’න්ති. නවමං;

10. අවකුජ්ජසුත්තං

30. ‘‘තයොමෙ, භික්ඛවෙ [පු. ප. 107-108], පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ තයො? අවකුජ්ජපඤ්ඤො පුග්ගලො, උච්ඡඞ්ගපඤ්ඤො පුග්ගලො, පුථුපඤ්ඤො පුග්ගලො. කතමො ච, භික්ඛවෙ, අවකුජ්ජපඤ්ඤො පුග්ගලො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ආරාමං ගන්තා හොති අභික්ඛණං භික්ඛූනං සන්තිකෙ ධම්මස්සවනාය. තස්ස භික්ඛූ ධම්මං දෙසෙන්ති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං, කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙන්ති. සො තස්මිං ආසනෙ නිසින්නො තස්සා කථාය නෙව ආදිං මනසි කරොති, න මජ්ඣං මනසි කරොති, න පරියොසානං මනසි කරොති; වුට්ඨිතොපි තම්හා ආසනා තස්සා කථාය නෙව ආදිං මනසි කරොති, න මජ්ඣං මනසි කරොති,

න පරියොසානං මනසි කරොති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, කුම්භො නික්කුජ්ජො [නික්කුජ්ජො (සී. පී.)] තත්‍ර උදකං ආසිත්තං විවට්ටති, නො සණ්ඨාති; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ආරාමං ගන්තා හොති අභික්ඛණං භික්ඛූනං සන්තිකෙ ධම්මස්සවනාය. තස්ස භික්ඛූ ධම්මං දෙසෙන්ති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං, කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙන්ති. සො තස්මිං ආසනෙ නිසින්නො තස්සා කථාය නෙව ආදිං මනසි කරොති, න මජ්ඣං මනසි කරොති, න පරියොසානං මනසි කරොති; වුට්ඨිතොපි තම්හා ආසනා තස්සා කථාය නෙවාදිං මනසි කරොති, න මජ්ඣං මනසි කරොති, න පරියොසානං මනසි කරොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අවකුජ්ජපඤ්ඤො පුග්ගලො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, උච්ඡඞ්ගපඤ්ඤො පුග්ගලො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ආරාමං ගන්තා හොති අභික්ඛණං භික්ඛූනං සන්තිකෙ ධම්මස්සවනාය. තස්ස භික්ඛූ ධම්මං දෙසෙන්ති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං, කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙන්ති. සො තස්මිං ආසනෙ නිසින්නො තස්සා කථාය ආදිම්පි මනසි කරොති, මජ්ඣම්පි මනසි කරොති, පරියොසානම්පි මනසි කරොති; වුට්ඨිතො ච ඛො තම්හා ආසනා තස්සා කථාය නෙවාදිං මනසි කරොති, න මජ්ඣං මනසි කරොති, න පරියොසානං මනසි කරොති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, පුරිසස්ස උච්ඡඞ්ගෙ නානාඛජ්ජකානි ආකිණ්ණානි – තිලා තණ්ඩුලා මොදකා බදරා. සො තම්හා ආසනා වුට්ඨහන්තො සතිසම්මොසා පකිරෙය්‍ය. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ආරාමං ගන්තා හොති අභික්ඛණං භික්ඛූනං සන්තිකෙ ධම්මස්සවනාය. තස්ස භික්ඛූ ධම්මං දෙසෙන්ති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං, කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙන්ති. සො තස්මිං ආසනෙ නිසින්නො තස්සා කථාය ආදිම්පි මනසි කරොති, මජ්ඣම්පි මනසි කරොති, පරියොසානම්පි මනසි කරොති; වුට්ඨිතො ච ඛො තම්හා ආසනා තස්සා කථාය නෙව ආදිං මනසි කරොති, න මජ්ඣං මනසි කරොති, න පරියොසානං මනසි කරොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, උච්ඡඞ්ගපඤ්ඤො පුග්ගලො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පුථුපඤ්ඤො පුග්ගලො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ආරාමං ගන්තා හොති අභික්ඛණං භික්ඛූනං සන්තිකෙ ධම්මස්සවනාය. තස්ස භික්ඛූ ධම්මං දෙසෙන්ති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං, කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙන්ති. සො තස්මිං ආසනෙ නිසින්නො තස්සා කථාය ආදිම්පි මනසි කරොති, මජ්ඣම්පි මනසි කරොති, පරියොසානම්පි මනසි කරොති; වුට්ඨිතොපි තම්හා ආසනා තස්සා කථාය

ආදිම්පි මනසි කරොති, මජ්ඣම්පි මනසි කරොති, පරියොසානම්පි මනසි කරොති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, කුම්භො උක්කුජ්ජො තත්‍ර උදකං ආසිත්තං සණ්ඨාති නො විවට්ටති; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ආරාමං ගන්තා හොති අභික්ඛණං භික්ඛූනං සන්තිකෙ ධම්මස්සවනාය. තස්ස භික්ඛූ ධම්මං දෙසෙන්ති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං, කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙන්ති. සො තස්මිං ආසනෙ නිසින්නො තස්සා කථාය ආදිම්පි මනසි කරොති, මජ්ඣම්පි මනසි කරොති, පරියොසානම්පි මනසි කරොති; වුට්ඨිතොපි තම්හා ආසනා තස්සා කථාය ආදිම්පි මනසි කරොති, මජ්ඣම්පි මනසි කරොති, පරියොසානම්පි මනසි කරොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පුථුපඤ්ඤො පුග්ගලො. ‘ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’’න්ති.

‘‘අවකුජ්ජපඤ්ඤො පුරිසො, දුම්මෙධො අවිචක්ඛණො;
අභික්ඛණම්පි චෙ හොති, ගන්තා භික්ඛූන සන්තිකෙ.

‘‘ආදිං කථාය මජ්ඣඤ්ච, පරියොසානඤ්ච තාදිසො;
උග්ගහෙතුං න සක්කොති, පඤ්ඤා හිස්ස න විජ්ජති.

‘‘උච්ඡඞ්ගපඤ්ඤො පුරිසො, සෙය්‍යො එතෙන වුච්චති;
අභික්ඛණම්පි චෙ හොති, ගන්තා භික්ඛූන සන්තිකෙ.

‘‘ආදිං කථාය මජ්ඣඤ්ච, පරියොසානඤ්ච තාදිසො;
නිසින්නො ආසනෙ තස්මිං, උග්ගහෙත්වාන බ්‍යඤ්ජනං;
වුට්ඨිතො නප්පජානාති, ගහිතං හිස්ස [ගහිතම්පිස්ස (ක.)] මුස්සති.

‘‘පුථුපඤ්ඤො ච පුරිසො, සෙය්‍යො එතෙහි [එතෙන (ක.)] වුච්චති;
අභික්ඛණම්පි චෙ හොති, ගන්තා භික්ඛූන සන්තිකෙ.

‘‘ආදිං කථාය මජ්ඣඤ්ච, පරියොසානඤ්ච තාදිසො;
නිසින්නො ආසනෙ තස්මිං, උග්ගහෙත්වාන බ්‍යඤ්ජනං.

‘‘ධාරෙති සෙට්ඨසඞ්කප්පො, අබ්‍යග්ගමානසො නරො;
ධම්මානුධම්මප්පටිපන්නො, දුක්ඛස්සන්තකරො සියා’’ති. දසමං;

පුග්ගලවග්ගො තතියො.

තස්සුද්දානං –

සමිද්ධ [කායසක්ඛි (සී.), සවිට්ඨ (ස්‍යා. කං.), සෙට්ඨ (ක.)] -ගිලාන-
සඞ්ඛාරා, බහුකාරා වජිරෙන ච;

සෙචි-ජිගුච්ඡ-ගූථභාණී, අන්ධො ච අවකුජ්ජතාති.

4. දෙවදූතවග්ගො

1. සබ්‍රහ්මකසුත්තං

31. ‘‘සබ්‍රහ්මකානි, භික්ඛවෙ, තානි කුලානි යෙසං පුත්තානං මාතාපිතරො අජ්ඣාගාරෙ පූජිතා හොන්ති. සපුබ්බාචරියකානි, භික්ඛවෙ, තානි කුලානි යෙසං පුත්තානං මාතාපිතරො අජ්ඣාගාරෙ පූජිතා හොන්ති. සාහුනෙය්‍යානි, භික්ඛවෙ, තානි කුලානි යෙසං පුත්තානං මාතාපිතරො අජ්ඣාගාරෙ පූජිතා හොන්ති. ‘බ්‍රහ්මා’ති, භික්ඛවෙ, මාතාපිතූනං එතං අධිවචනං. ‘පුබ්බාචරියා’ති, භික්ඛවෙ, මාතාපිතූනං එතං අධිවචනං. ‘ආහුනෙය්‍යා’ති, භික්ඛවෙ, මාතාපිතූනං එතං අධිවචනං. තං කිස්ස හෙතු? බහුකාරා, භික්ඛවෙ, මාතාපිතරො පුත්තානං, ආපාදකා පොසකා, ඉමස්ස ලොකස්ස දස්සෙතාරොති.

‘‘බ්‍රහ්මාති මාතාපිතරො, පුබ්බාචරියාති වුච්චරෙ;
ආහුනෙය්‍යා ච පුත්තානං, පජාය අනුකම්පකා.

‘‘තස්මා හි නෙ නමස්සෙය්‍ය, සක්කරෙය්‍ය ච පණ්ඩිතො;
අන්නෙන අථ පානෙන, වත්ථෙන සයනෙන ච;
උච්ඡාදනෙන න්හාපනෙන [නහාපනෙන (සී.)], පාදානං ධොවනෙන ච.

‘‘තාය නං පාරිචරියාය, මාතාපිතූසු පණ්ඩිතා;
ඉධෙව [ඉධ චෙව (සී.)] නං පසංසන්ති, පෙච්ච සග්ගෙ පමොදතී’’ති [සග්ගෙ ච මොදතීති (සී.) ඉතිවු. 106 ඉතිවුත්තකෙ]. පඨමං;

2. ආනන්දසුත්තං

32. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච –

‘‘සියා නු ඛො, භන්තෙ, භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා ඉමස්මිඤ්ච සවිඤ්ඤාණකෙ කායෙ අහඞ්කාරමමඞ්කාරමානානුසයා නාස්සු, බහිද්ධා ච සබ්බනිමිත්තෙසු අහඞ්කාරමමඞ්කාරමානානුසයා නාස්සු; යඤ්ච චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං උපසම්පජ්ජ විහරතො අහඞ්කාරමමඞ්කාරමානානුසයා න හොන්ති තඤ්ච චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍යා’’ති? ‘‘සියා, ආනන්ද, භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා ඉමස්මිඤ්ච සවිඤ්ඤාණකෙ කායෙ අහඞ්කාරමමඞ්කාරමානානුසයා නාස්සු, බහිද්ධා ච සබ්බනිමිත්තෙසු අහඞ්කාරමමඞ්කාරමානානුසයා නාස්සු; යඤ්ච චෙතොවිමුත්තිං

පඤ්ඤාවිමුත්තිං උපසම්පජ්ජ විහරතො අහඞ්කාරමමඞ්කාරමානානුසයා න හොන්ති තඤ්ච චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍යා’’ති.

‘‘යථා කථං පන, භන්තෙ, සියා භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා ඉමස්මිඤ්ච සවිඤ්ඤාණකෙ කායෙ අහඞ්කාරමමඞ්කාරමානානුසයා නාස්සු, බහිද්ධා ච සබ්බනිමිත්තෙසු අහඞ්කාරමමඞ්කාරමානානුසයා නාස්සු; යඤ්ච චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං උපසම්පජ්ජ විහරතො අහඞ්කාරමමඞ්කාරමානානුසයා න හොන්ති තඤ්ච චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍යා’’ති?

‘‘ඉධානන්ද, භික්ඛුනො එවං හොති – ‘එතං සන්තං එතං පණීතං යදිදං සබ්බසඞ්ඛාරසමථො සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගො තණ්හාක්ඛයො විරාගො නිරොධො නිබ්බාන’න්ති. එවං ඛො, ආනන්ද, සියා භික්ඛුනො තථාරූපො සමාධිපටිලාභො යථා ඉමස්මිඤ්ච සවිඤ්ඤාණකෙ කායෙ අහඞ්කාරමමඞ්කාරමානානුසයා නාස්සු, බහිද්ධා ච සබ්බනිමිත්තෙසු අහඞ්කාරමමඞ්කාරමානානුසයා නාස්සු; යඤ්ච චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං උපසම්පජ්ජ විහරතො අහඞ්කාරමමඞ්කාරමානානුසයා න හොන්ති තඤ්ච චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍යා’’ති.

‘‘ඉදඤ්ච පන මෙතං, ආනන්ද, සන්ධාය භාසිතං පාරායනෙ පුණ්ණකපඤ්හෙ –

> ‘‘සඞ්ඛාය ලොකස්මිං පරොපරානි [පරොවරානි (සී. පී.) සු. නි. 1054; චූළනි. පුණ්ණකමාණවපුච්ඡා 73],
> යස්සිඤ්ජිතං නත්ථි කුහිඤ්චි ලොකෙ;
> සන්තො විධූමො අනීඝො [අනිඝො (සී. ස්‍යා. කං. පී.), අනඝො (?)] නිරාසො,
> අතාරි සො ජාතිජරන්ති බ්‍රූමී’’ති. දුතියං;

3. සාරිපුත්තසුත්තං

33. අථ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං භගවා එතදවොච – ‘‘සංඛිත්තෙනපි ඛො අහං, සාරිපුත්ත, ධම්මං දෙසෙය්‍යං; විත්ථාරෙනපි ඛො අහං, සාරිපුත්ත, ධම්මං දෙසෙය්‍යං; සංඛිත්තවිත්ථාරෙනපි ඛො අහං, සාරිපුත්ත, ධම්මං දෙසෙය්‍යං; අඤ්ඤාතාරො ච දුල්ලභා’’ති. ‘‘එතස්ස, භගවා, කාලො, එතස්ස, සුගත, කාලො යං භගවා සංඛිත්තෙනපි ධම්මං දෙසෙය්‍ය, විත්ථාරෙනපි

ධම්මං දෙසෙය්‍ය, සංඛිත්තවිත්ථාරෙනපි ධම්මං දෙසෙය්‍ය. භවිස්සන්ති ධම්මස්ස අඤ්ඤාතාරො’’ති.

‘‘තස්මාතිහ, සාරිපුත්ත, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘ඉමස්මිඤ්ච සවිඤ්ඤාණකෙ කායෙ අහඞ්කාරමමඞ්කාරමානානුසයා න භවිස්සන්ති, බහිද්ධා ච සබ්බනිමිත්තෙසු අහඞ්කාරමමඞ්කාරමානානුසයා න භවිස්සන්ති, යඤ්ච චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං උපසම්පජ්ජ විහරතො අහඞ්කාරමමඞ්කාරමානානුසයා න හොන්ති තඤ්ච චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං උපසම්පජ්ජ විහරිස්සාමා’ති. එවඤ්හි ඛො, සාරිපුත්ත, සික්ඛිතබ්බං.

‘‘යතො ච ඛො, සාරිපුත්ත, භික්ඛුනො ඉමස්මිඤ්ච සවිඤ්ඤාණකෙ කායෙ අහඞ්කාරමමඞ්කාරමානානුසයා න හොන්ති, බහිද්ධා ච සබ්බනිමිත්තෙසු අහඞ්කාරමමඞ්කාරමානානුසයා න හොන්ති, යඤ්ච චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං උපසම්පජ්ජ විහරතො අහඞ්කාරමමඞ්කාරමානානුසයා න හොන්ති තඤ්ච චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං උපසම්පජ්ජ විහරති; අයං වුච්චති, සාරිපුත්ත – ‘භික්ඛු අච්ඡෙච්ඡි [අච්ඡෙජ්ජි (ස්‍යා. කං. ක.)] තණ්හං, විවත්තයි [වාවත්තයි (සී. පී.)] සංයොජනං, සම්මා මානාභිසමයා අන්තමකාසි දුක්ඛස්ස’. ඉදඤ්ච පන මෙතං, සාරිපුත්ත, සන්ධාය භාසිතං පාරායනෙ [පාරායණෙ (සී.)] උදයපඤ්හෙ –

‘‘පහානං කාමසඤ්ඤානං, දොමනස්සාන චූභයං;
ථිනස්ස ච පනූදනං, කුක්කුච්චානං නිවාරණං.

‘‘උපෙක්ඛාසතිසංසුද්ධං, ධම්මතක්කපුරෙජවං;
අඤ්ඤාවිමොක්ඛං පබ්‍රූමි, අවිජ්ජාය පභෙදන’’න්ති [සු. නි. 1112; චූළනි. උදයමාණවපුච්ඡා 131]. තතියං;

4. නිදානසුත්තං

34. ‘‘තීණිමානි, භික්ඛවෙ, නිදානානි කම්මානං සමුදයාය. කතමානි තීණි? ලොභො නිදානං කම්මානං සමුදයාය, දොසො නිදානං කම්මානං සමුදයාය, මොහො නිදානං කම්මානං සමුදයාය.

‘‘යං, භික්ඛවෙ, ලොභපකතං කම්මං ලොභජං ලොභනිදානං ලොභසමුදයං, යත්ථස්ස අත්තභාවො නිබ්බත්තති තත්ථ තං කම්මං විපච්චති. යත්ථ තං කම්මං විපච්චති තත්ථ තස්ස කම්මස්ස විපාකං පටිසංවෙදෙති, දිට්ඨෙ වා ධම්මෙ උපපජ්ජ වා [උපපජ්ජෙ වා (සී. ස්‍යා. කං.) උපපජ්ජිත්වාති ම. නි. 3.303 පාළියා සංවණ්ණනා] අපරෙ වා [අපරාපරෙ වා (ක.)] පරියායෙ.

‘‘යං, භික්ඛවෙ, දොසපකතං කම්මං දොසජං දොසනිදානං දොසසමුදයං, යත්ථස්ස අත්තභාවො නිබ්බත්තති තත්ථ තං කම්මං විපච්චති. යත්ථ තං කම්මං විපච්චති තත්ථ තස්ස කම්මස්ස විපාකං පටිසංවෙදෙති, දිට්ඨෙ වා ධම්මෙ උපපජ්ජ වා අපරෙ වා පරියායෙ.

‘‘යං, භික්ඛවෙ, මොහපකතං කම්මං මොහජං මොහනිදානං මොහසමුදයං, යත්ථස්ස අත්තභාවො නිබ්බත්තති තත්ථ තං කම්මං විපච්චති. යත්ථ තං කම්මං විපච්චති තත්ථ තස්ස කම්මස්ස විපාකං පටිසංවෙදෙති, දිට්ඨෙ වා ධම්මෙ උපපජ්ජ වා අපරෙ වා පරියායෙ.

‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, බීජානි අඛණ්ඩානි අපූතීනි අවාතාතපහතානි සාරාදානි සුඛසයිතානි සුඛෙත්තෙ සුපරිකම්මකතාය භූමියා නික්ඛිත්තානි. දෙවො ච සම්මාධාරං අනුප්පවෙච්ඡෙය්‍ය. එවස්සු තානි, භික්ඛවෙ, බීජානි වුද්ධිං විරුළ්හිං වෙපුල්ලං ආපජ්ජෙය්‍යුං. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, යං ලොභපකතං කම්මං ලොභජං ලොභනිදානං ලොභසමුදයං, යත්ථස්ස අත්තභාවො නිබ්බත්තති තත්ථ තං කම්මං විපච්චති. යත්ථ තං කම්මං විපච්චති තත්ථ තස්ස කම්මස්ස විපාකං පටිසංවෙදෙති, දිට්ඨෙ වා ධම්මෙ උපපජ්ජ වා අපරෙ වා පරියායෙ.

‘‘යං දොසපකතං කම්මං…පෙ.… යං මොහපකතං කම්මං මොහජං මොහනිදානං මොහසමුදයං, යත්ථස්ස අත්තභාවො නිබ්බත්තති තත්ථ තං කම්මං විපච්චති. යත්ථ තං කම්මං විපච්චති තත්ථ තස්ස කම්මස්ස විපාකං පටිසංවෙදෙති, දිට්ඨෙ වා ධම්මෙ උපපජ්ජ වා අපරෙ වා පරියායෙ. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි නිදානානි කම්මානං සමුදයාය.

‘‘තීණිමානි, භික්ඛවෙ, නිදානානි කම්මානං සමුදයාය. කතමානි තීණි? අලොභො නිදානං කම්මානං සමුදයාය, අදොසො නිදානං කම්මානං සමුදයාය, අමොහො නිදානං කම්මානං සමුදයාය.

‘‘යං, භික්ඛවෙ, අලොභපකතං කම්මං අලොභජං අලොභනිදානං අලොභසමුදයං, ලොභෙ විගතෙ එවං තං කම්මං පහීනං හොති උච්ඡින්නමූලං තාලාවත්ථුකතං අනභාවඞ්කතං ආයතිං අනුප්පාදධම්මං.

‘‘යං, භික්ඛවෙ, අදොසපකතං කම්මං අදොසජං අදොසනිදානං අදොසසමුදයං, දොසෙ විගතෙ එවං තං කම්මං පහීනං හොති උච්ඡින්නමූලං තාලාවත්ථුකතං අනභාවඞ්කතං ආයතිං අනුප්පාදධම්මං.

‘‘යං, භික්ඛවෙ, අමොහපකතං කම්මං අමොහජං අමොහනිදානං අමොහසමුදයං, මොහෙ විගතෙ එවං තං කම්මං පහීනං හොති උච්ඡින්නමූලං තාලාවත්ථුකතං අනභාවඞ්කතං ආයතිං අනුප්පාදධම්මං.

පටුන

‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, බීජානි අඛණ්ඩානි අපූතීනි අවාතාතපහතානි සාරාදානි සුඛසයිතානි. තානි පුරිසො අග්ගිනා ඩහෙය්‍ය. අග්ගිනා ඩහිත්වා මසිං කරෙය්‍ය. මසිං කරිත්වා මහාවාතෙ වා ඔඵුණෙය්‍ය [ඔපුනෙය්‍ය (සී. පී.)] නදියා වා සීඝසොතාය පවාහෙය්‍ය. එවස්සු තානි, භික්ඛවෙ, බීජානි උච්ඡින්නමූලානි තාලාවත්ථුකතානි අනභාවඞ්කතානි [අනභාවකතානි (සී. පී.)] ආයතිං අනුප්පාදධම්මානි. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, යං අලොභපකතං කම්මං අලොභජං අලොභනිදානං අලොභසමුදයං, ලොභෙ විගතෙ එවං තං කම්මං පහීනං හොති උච්ඡින්නමූලං තාලාවත්ථුකතං අනභාවඞ්කතං ආයතිං අනුප්පාදධම්මං.

‘‘යං අදොසපකතං කම්මං...පෙ.... යං අමොහපකතං කම්මං අමොහජං අමොහනිදානං අමොහසමුදයං, මොහෙ විගතෙ එවං තං කම්මං පහීනං හොති...පෙ.... ආයතිං අනුප්පාදධම්මං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි නිදානානි කම්මානං සමුදයායා’’ති.

‘‘ලොභජං දොසජඤ්චෙව [දොසජං කම්මං (ක.)], මොහජඤ්චාපවිද්දසු;
යං තෙන පකතං කම්මං, අප්පං වා යදි වා බහුං;
ඉධෙව තං වෙදනියං, වත්ථු අඤ්ඤං න විජ්ජති.

‘‘තස්මා ලොභඤ්ච දොසඤ්ච, මොහජඤ්චාපි විද්දසු;
විජ්ජං උප්පාදයං භික්ඛු, සබ්බා දුග්ගතියො ජහෙ’’ති. චතුත්ථං;

5. හත්ථකසුත්තං

35. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා ආළවියං විහරති ගොමග්ගෙ සිංසපාවනෙ පණ්ණසන්ථරෙ. අථ ඛො හත්ථකො ආළවකො ජඞ්ඝාවිහාරං අනුචඞ්කමමානො අනුවිචරමානො අද්දස භගවන්තං ගොමග්ගෙ සිංසපාවනෙ පණ්ණසන්ථරෙ නිසින්නං. දිස්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො හත්ථකො ආළවකො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘කච්චි, භන්තෙ, භගවා සුඛමසයිත්ථා’’ති? ‘‘එවං, කුමාර, සුඛමසයිත්ථං. යෙ ච පන ලොකෙ සුඛං සෙන්ති, අහං තෙසං අඤ්ඤතරො’’ති.

‘‘සීතා, භන්තෙ, හෙමන්තිකා රත්ති, අන්තරට්ඨකො හිමපාතසමයො, ඛරා ගොකණ්ටකහතා භූමි, තනුකො පණ්ණසන්ථරො, විරළානි රුක්ඛස්ස පත්තානි, සීතානි කාසායානි වත්ථානි, සීතො ච වෙරම්භො වාතො වායති. අථ ච පන භගවා එවමාහ – ‘එවං, කුමාර, සුඛමසයිත්ථං. යෙ ච පන ලොකෙ සුඛං සෙන්ති, අහං තෙසං අඤ්ඤතරො’’’ති.

‘‘තෙන හි, කුමාර, තඤ්ඤෙවෙත්ථ පටිපුච්ඡිස්සාමි. යථා තෙ ඛමෙය්‍ය තථා නං බ්‍යාකරෙය්‍යාසි. තං කිං මඤ්ඤසි, කුමාර, ඉධස්ස ගහපතිස්ස වා ගහපතිපුත්තස්ස වා කූටාගාරං උල්ලිත්තාවලිත්තං නිවාතං ඵුසිතග්ගළං පිහිතවාතපානං. තත්‍රස්ස පල්ලඞ්කො ගොනකත්ථතො පටිකත්ථතො පටලිකත්ථතො කදලිමිගපවරපච්චත්ථරණො [කාදලිමිගපවරපච්චත්ථරණො (සී.)] සඋත්තරච්ඡදො උභතො ලොහිතකූපධානො; තෙලප්පදීපො චෙත්ථ ඣායෙය්‍ය [ජාලෙය්‍ය (ක.)]; චතස්සො ච [තස්සෙව (ක.)] පජාපතියො මනාපාමනාපෙන පච්චුපට්ඨිතා අස්සු. තං කිං මඤ්ඤසි, කුමාර, සුඛං වා සො සයෙය්‍ය නො වා? කථං වා තෙ එත්ථ හොතී’’ති? ‘‘සුඛං සො, භන්තෙ, සයෙය්‍ය. යෙ ච පන ලොකෙ සුඛං සෙන්ති, සො තෙසං අඤ්ඤතරො’’ති.

‘‘තං කිං මඤ්ඤසි, කුමාර, අපි නු තස්ස ගහපතිස්ස වා ගහපතිපුත්තස්ස වා උප්පජ්ජෙය්‍යුං රාගජා පරිළාහා කායිකා වා චෙතසිකා වා යෙහි සො රාගජෙහි පරිළාහෙහි පරිඩය්හමානො දුක්ඛං සයෙය්‍යා’’ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’ති.

‘‘යෙහි ඛො සො, කුමාර, ගහපති වා ගහපතිපුත්තො වා රාගජෙහි පරිළාහෙහි පරිඩය්හමානො දුක්ඛං සයෙය්‍ය, සො රාගො තථාගතස්ස පහීනො උච්ඡින්නමූලො තාලාවත්ථුකතො අනභාවඞ්කතො ආයතිං අනුප්පාදධම්මො. තස්මාහං සුඛමසයිත්ථං.

‘‘තං කිං මඤ්ඤසි, කුමාර, අපි නු තස්ස ගහපතිස්ස වා ගහපතිපුත්තස්ස වා උප්පජ්ජෙය්‍යුං දොසජා පරිළාහා…පෙ…. මොහජා පරිළාහා කායිකා වා චෙතසිකා වා යෙහි සො මොහජෙහි පරිළාහෙහි පරිඩය්හමානො දුක්ඛං සයෙය්‍යා’’ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’ති.

‘‘යෙ හි ඛො සො, කුමාර, ගහපති වා ගහපතිපුත්තො වා මොහජෙහි පරිළාහෙහි පරිඩය්හමානො දුක්ඛං සයෙය්‍ය, සො මොහො තථාගතස්ස පහීනො උච්ඡින්නමූලො තාලාවත්ථුකතො අනභාවඞ්කතො ආයතිං අනුප්පාදධම්මො. තස්මාහං සුඛමසයිත්ථ’’න්ති.

[චූළව. 305; සං. නි. 1.242] ‘‘සබ්බදා වෙ සුඛං සෙති, බ්‍රාහ්මණො පරිනිබ්බුතො;
යො න ලිම්පති [ලිප්පති (සී. ස්‍යා. කං. ක.)] කාමෙසු, සීතිභූතො නිරූපධි.

‘‘සබ්බා ආසත්තියො ඡෙත්වා, විනෙය්‍ය හදයෙ දරං;
උපසන්තො සුඛං සෙති, සන්තිං පප්පුය්‍ය චෙතසො’’ති. පඤ්චමං;

6. දෙවදූතසුත්තං

36. ‘‘තීණිමානි, භික්ඛවෙ, දෙවදූතානි. කතමානි තීණි? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො කායෙන දුච්චරිතං චරති, වාචාය දුච්චරිතං චරති, මනසා දුච්චරිතං චරති. සො කායෙන දුච්චරිතං චරිත්වා, වාචාය දුච්චරිතං චරිත්වා, මනසා දුච්චරිතං චරිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා නානාබාහාසු ගහෙත්වා යමස්ස රඤ්ඤො දස්සෙන්ති – ‘අයං, දෙව, පුරිසො අමත්තෙය්‍යො අපෙත්තෙය්‍යො අසාමඤ්ඤො අබ්‍රහ්මඤ්ඤො, න කුලෙ ජෙට්ඨාපචායී. ඉමස්ස දෙවො දණ්ඩං පණෙතූ’’’ති.

‘‘තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා පඨමං දෙවදූතං සමනුයුඤ්ජති සමනුගාහති සමනුභාසති – ‘අම්භො, පුරිස, න ත්වං අද්දස මනුස්සෙසු පඨමං දෙවදූතං පාතුභූත’න්ති? සො එවමාහ – ‘නාද්දසං, භන්තෙ’’’ති.

‘‘තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා එවමාහ – ‘අම්භො පුරිස, න ත්වං අද්දස මනුස්සෙසු ඉත්ථිං වා පුරිසං වා ආසීතිකං වා නාවුතිකං වා වස්සසතිකං වා [පස්ස ම. නි. 3.263] ජාතියා ජිණ්ණං ගොපානසිවඞ්කං භොග්ගං දණ්ඩපරායණං [දණ්ඩපරායනං (ස්‍යා. කං. පී.)] පවෙධමානං ගච්ඡන්තං ආතුරං ගතයොබ්බනං ඛණ්ඩදන්තං පලිතකෙසං විලූනං ඛල්ලිතසිරං [ඛලිතං සිරො (සී. පී.), ඛලිතසිරං (ස්‍යා. කං.) ම. නි. 3.263] වලිතං තිලකාහතගත්ත’න්ති? සො එවමාහ – ‘අද්දසං, භන්තෙ’’’ති.

‘‘තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා එවමාහ – ‘අම්භො, පුරිස, තස්ස තෙ විඤ්ඤුස්ස සතො මහල්ලකස්ස න එතදහොසි – අහම්පි ඛොම්හි ජරාධම්මො ජරං අනතීතො, හන්දාහං කල්‍යාණං කරොමි, කායෙන වාචාය මනසා’ති? සො එවමාහ – ‘නාසක්ඛිස්සං, භන්තෙ. පමාදස්සං, භන්තෙ’’’ති.

‘‘තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා එවමාහ – ‘අම්භො, පුරිස, පමාදතාය [පමාදවතාය (සී. ස්‍යා. කං. පී.) ම. නි. 3.262] න කල්‍යාණමකාසි කායෙන වාචාය මනසා. තග්ඝ ත්වං [තං (ක.)], අම්භො පුරිස, තථා කරිස්සන්ති යථා තං [තෙ (ක.)] පමත්තං. තං ඛො පන තෙ එතං [තං ඛො පනෙතං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] පාපකම්මං [පාපං කම්මං (සී.)] නෙව මාතරා කතං, න පිතරා කතං, න භාතරා කතං, න භගිනියා කතං, න මිත්තාමච්චෙහි කතං, න ඤාතිසාලොහිතෙහි කතං, න දෙවතාහි කතං, න සමණබ්‍රාහ්මණෙහි කතං; අථ ඛො තයාවෙතං පාපකම්මං කතං, ත්වඤ්ඤෙවෙතස්ස විපාකං පටිසංවෙදිස්සසී’’’ති.

‘‘තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා පඨමං දෙවදූතං සමනුයුඤ්ජිත්වා සමනුගාහිත්වා සමනුභාසිත්වා, දුතියං දෙවදූතං සමනුයුඤ්ජති සමනුගාහති සමනුභාසති – ‘අම්භො පුරිස, න ත්වං අද්දස මනුස්සෙසු දුතියං දෙවදූතං

පාතුභූත'න්ති? සො එවමාහ – 'නාද්දසං, භන්තෙ'ති. ''තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා එවමාහ – 'අම්භො පුරිස, න ත්වං අද්දස මනුස්සෙසු ඉත්ථිං වා පුරිසං වා ආබාධිකං දුක්ඛිතං බාළ්හගිලානං, සකෙ මුත්තකරීසෙ පලිපන්නං සෙමානං, අඤ්ඤෙහි වුට්ඨාපියමානං, අඤ්ඤෙහි සංවෙසියමාන'න්ති? සො එවමාහ – 'අද්දසං, භන්තෙ'''ති.

''තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා එවමාහ – 'අම්භො පුරිස, තස්ස තෙ විඤ්ඤුස්ස සතො මහල්ලකස්ස න එතදහොසි – අහම්පි ඛොම්හි බ්‍යාධිධම්මො බ්‍යාධිං අනතීතො, හන්දාහං කල්‍යාණං කරොමි කායෙන වාචාය මනසා'ති? සො එවමාහ – 'නාසක්ඛිස්සං, භන්තෙ. පමාදස්සං, භන්තෙ'''ති.

''තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා එවමාහ – 'අම්භො පුරිස, පමාදතාය න කල්‍යාණමකාසි කායෙන වාචාය මනසා. තග්ඝ ත්වං, අම්භො පුරිස, තථා කරිස්සන්ති යථා තං පමත්තං. තං ඛො පන තෙ එතං පාපකම්මං නෙව මාතරා කතං, න පිතරා කතං, න භාතරා කතං, න භගිනියා කතං, න මිත්තාමච්චෙහි කතං, න ඤාතිසාලොහිතෙහි කතං, න දෙවතාහි කතං, න සමණබ්‍රාහ්මණෙහි කතං; අථ ඛො තයාවෙතං පාපකම්මං කතං. ත්වඤ්ඤෙවෙතස්ස විපාකං පටිසංවෙදිස්සසී'''ති.

''තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා දුතියං දෙවදූතං සමනුයුඤ්ජිත්වා සමනුගාහිත්වා සමනුභාසිත්වා, තතියං දෙවදූතං සමනුයුඤ්ජති සමනුගාහති සමනුභාසති – 'අම්භො පුරිස, න ත්වං අද්දස මනුස්සෙසු තතියං දෙවදූතං පාතුභූත'න්ති? සො එවමාහ – 'නාද්දසං, භන්තෙ'''ති.

''තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා එවමාහ – 'අම්භො පුරිස, න ත්වං අද්දස මනුස්සෙසු ඉත්ථිං වා පුරිසං වා එකාහමතං වා ද්වීහමතං වා තීහමතං වා උද්ධුමාතකං විනීලකං විපුබ්බකජාත'න්ති? සො එවමාහ – 'අද්දසං, භන්තෙ'''ති.

''තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා එවමාහ – 'අම්භො පුරිස, තස්ස තෙ විඤ්ඤුස්ස සතො මහල්ලකස්ස න එතදහොසි – අහම්පි ඛොම්හි මරණධම්මො මරණං අනතීතො, හන්දාහං කල්‍යාණං කරොමි කායෙන වාචාය මනසා'ති? සො එවමාහ – 'නාසක්ඛිස්සං, භන්තෙ. පමාදස්සං, භන්තෙ'''ති.

''තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා එවමාහ – 'අම්භො පුරිස, පමාදතාය න කල්‍යාණමකාසි කායෙන වාචාය මනසා. තග්ඝ ත්වං, අම්භො පුරිස, තථා කරිස්සන්ති යථා තං පමත්තං. තං ඛො පන තෙ එතං පාපකම්මං නෙව මාතරා කතං, න පිතරා කතං, න භාතරා කතං, න භගිනියා කතං, න

මිත්තාමච්චෙහි කතං, න ඤාතිසාලොහිතෙහි කතං, න දෙවතාහි කතං, න සමණබ්‍රාහ්මණෙහි කතං; අථ ඛො තයාවෙතං පාපකම්මං කතං. ත්වඤ්ඤෙවෙතස්ස විපාකං පටිසංවෙදිස්සසී’’’ති.

‘‘තමෙනං, භික්ඛවෙ, යමො රාජා තතියං දෙවදූතං සමනුයුඤ්ජිත්වා සමනුගාහිත්වා සමනුභාසිත්වා තුණ්හී හොති. තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා පඤ්චවිධබන්ධනං නාම කාරණං කරොන්ති. තත්තං අයොඛිලං හත්ථෙ ගමෙන්ති. තත්තං අයොඛිලං දුතියස්මිං හත්ථෙ ගමෙන්ති. තත්තං අයොඛිලං පාදෙ ගමෙන්ති. තත්තං අයොඛිලං දුතියස්මිං පාදෙ ගමෙන්ති. තත්තං අයොඛිලං මජ්ඣෙ උරස්මිං ගමෙන්ති. සො තත්ථ දුක්ඛා තිබ්බා [තිප්පා (සී.)] ඛරා කටුකා වෙදනා වෙදියති, න ච තාව කාලඞ්කරොති යාව න තං පාපකම්මං බ්‍යන්තීහොති.

‘‘තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා සංවෙසෙත්වා [සංකඩ්ඪිත්වා (ක.)] කුධාරීහි තච්ඡන්ති. සො තත්ථ දුක්ඛා තිබ්බා ඛරා කටුකා වෙදනා වෙදියති, න ච තාව කාලඞ්කරොති යාව න තං පාපකම්මං බ්‍යන්තීහොති.

‘‘තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා උද්ධංපාදං අධොසිරං ගහෙත්වා වාසීහි තච්ඡන්ති…පෙ…. තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා රථෙ යොජෙත්වා ආදිත්තාය භූමියා සම්පජ්ජලිතාය සජොතිභූතාය [සඤ්ජොතිභූතාය (සයා. කං.)] සාරෙන්තිපි පච්චාසාරෙන්තිපි…පෙ…. තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා මහන්තං අඞ්ගාරපබ්බතං ආදිත්තං සම්පජ්ජලිතං සජොතිභූතං ආරොපෙන්තිපි ඔරොපෙන්තිපි…පෙ…. තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා උද්ධංපාදං අධොසිරං ගහෙත්වා තත්තාය ලොහකුම්භියා පක්ඛිපන්ති, ආදිත්තාය සම්පජ්ජලිතාය සජොතිභූතාය. සො තත්ථ ඵෙණුද්දෙහකං පච්චමානො සකිම්පි උද්ධං ගච්ඡති, සකිම්පි අධො ගච්ඡති, සකිම්පි තිරියං ගච්ඡති. සො තත්ථ දුක්ඛා තිබ්බා ඛරා කටුකා වෙදනා වෙදියති, න ච තාව කාලං කරොති යාව න තං පාපකම්මං බ්‍යන්තීහොති. තමෙනං, භික්ඛවෙ, නිරයපාලා මහානිරයෙ පක්ඛිපන්ති. සො ඛො පන, භික්ඛවෙ, මහානිරයො –

‘‘චතුක්කණ්ණො චතුද්වාරො, විභත්තො භාගසො මිතො;
අයොපාකාරපරියන්තො, අයසා පටිකුජ්ජිතො.

‘‘තස්ස අයොමයා භූමි, ජලිතා තෙජසා යුතා;
සමන්තා යොජනසතං, ඵරිත්වා තිට්ඨති සබ්බදා’’ති [පෙ. ව. 70-71, 240-241].

‘‘භූතපුබ්බං, භික්ඛවෙ, යමස්ස රඤ්ඤො එතදහොසි – ‘යෙ කිර, භො, ලොකෙ පාපකානි කම්මානි කරොන්ති තෙ එවරූපා විවිධා කම්මකාරණා කරීයන්ති. අහො වතාහං මනුස්සත්තං ලභෙය්‍යං, තථාගතො ච ලොකෙ

උප්පජ්ජෙය්‍ය අරහං සම්මාසම්බුද්ධො, තඤ්චාහං භගවන්තං පයිරුපාසෙය්‍යං. සො ච මෙ භගවා ධම්මං දෙසෙය්‍ය, තස්ස චාහං භගවතො ධම්මං ආජානෙය්‍ය'න්ති. තං ඛො පනාහං, භික්ඛවෙ, න අඤ්ඤස්ස සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා සුත්වා එවං වදාමි, අපි ච ඛො, භික්ඛවෙ, යදෙව මෙ සාමං ඤාතං සාමං දිට්ඨං සාමං විදිතං තදෙවාහං වදාමී''ති.

''චොදිතා දෙවදූතෙහි, යෙ පමජ්ජන්ති මාණවා;
තෙ දීඝරත්තං සොචන්ති, හීනකායූපගා නරා.

''යෙ ච ඛො දෙවදූතෙහි, සන්තො සප්පුරිසා ඉධ;
චොදිතා නප්පමජ්ජන්ති, අරියධම්මෙ කුදාචනං.

''උපාදානෙ භයං දිස්වා, ජාතිමරණසම්භවෙ;
අනුපාදා විමුච්චන්ති, ජාතිමරණසඞ්ඛයෙ.

''තෙ අප්පමත්තා [තෙ ඛොප්පමත්තා (සී.), තෙ ඛෙමප්පත්තා (ස්‍යා. කං. පී.) ම. නි. 3.271] සුඛිනො [සුඛිතා (සී. ස්‍යා.)], දිට්ඨධම්මාභිනිබ්බුතා;
සබ්බවෙරභයාතීතා, සබ්බදුක්ඛං උපච්චගු''න්ති. ඡට්ඨං;

7. චතුමහාරාජසුත්තං

37. ''අට්ඨමියං, භික්ඛවෙ, පක්ඛස්ස චතුන්නං මහාරාජානං අමච්චා පාරිසජ්ජා ඉමං ලොකං අනුවිචරන්ති – 'කච්චි බහූ මනුස්සා මනුස්සෙසු මත්තෙය්‍යා පෙත්තෙය්‍යා සාමඤ්ඤා බ්‍රහ්මඤ්ඤා කුලෙ ජෙට්ඨාපචායිනො උපොසථං උපවසන්ති පටිජාගරොන්ති පුඤ්ඤානි කරොන්තී'ති. චාතුද්දසිං, භික්ඛවෙ, පක්ඛස්ස චතුන්නං මහාරාජානං පුත්තා ඉමං ලොකං අනුවිචරන්ති – 'කච්චි බහූ මනුස්සා මනුස්සෙසු මත්තෙය්‍යා පෙත්තෙය්‍යා සාමඤ්ඤා බ්‍රහ්මඤ්ඤා කුලෙ ජෙට්ඨාපචායිනො උපොසථං උපවසන්ති පටිජාගරොන්ති පුඤ්ඤානි කරොන්තී'ති. තදහු, භික්ඛවෙ, උපොසථෙ පන්නරසෙ චත්තාරො මහාරාජානො සාමඤ්ඤෙව ඉමං ලොකං අනුවිචරන්ති – 'කච්චි බහූ මනුස්සා මනුස්සෙසු මත්තෙය්‍යා පෙත්තෙය්‍යා සාමඤ්ඤා බ්‍රහ්මඤ්ඤා කුලෙ ජෙට්ඨාපචායිනො උපොසථං උපවසන්ති පටිජාගරොන්ති පුඤ්ඤානි කරොන්තී'''ති.

''සචෙ, භික්ඛවෙ, අප්පකා හොන්ති මනුස්සා මනුස්සෙසු මත්තෙය්‍යා පෙත්තෙය්‍යා සාමඤ්ඤා බ්‍රහ්මඤ්ඤා කුලෙ ජෙට්ඨාපචායිනො උපොසථං උපවසන්ති පටිජාගරොන්ති පුඤ්ඤානි කරොන්ති. තමෙනං, භික්ඛවෙ, චත්තාරො මහාරාජානො දෙවානං තාවතිංසානං සුධම්මාය සභාය සන්නිසින්නානං සන්නිපතිතානං ආරොචෙන්ති – 'අප්පකා ඛො, මාරිසා, මනුස්සා මනුස්සෙසු මත්තෙය්‍යා පෙත්තෙය්‍යා සාමඤ්ඤා බ්‍රහ්මඤ්ඤා කුලෙ

ජෙට්ඨාපචායිනො උපොසථං උපවසන්ති පටිජාගරොන්ති පුඤ්ඤානි කරොන්තී’ති. තෙන ඛො, භික්ඛවෙ, දෙවා තාවතිංසා අනත්තමනා හොන්ති – ‘දිබ්බා වත, භො, කායා පරිහායිස්සන්ති, පරිපූරිස්සන්ති අසුරකායා’’’ති.

‘‘සචෙ පන, භික්ඛවෙ, බහූ හොන්ති මනුස්සා මනුස්සෙසු මත්තෙය්‍යා පෙත්තෙය්‍යා සාමඤ්ඤා බ්‍රහ්මඤ්ඤා කුලෙ ජෙට්ඨාපචායිනො උපොසථං උපවසන්ති පටිජාගරොන්ති පුඤ්ඤානි කරොන්ති. තමෙනං, භික්ඛවෙ, චත්තාරො මහාරාජානො දෙවානං තාවතිංසානං සුධම්මාය සභාය සන්නිසින්නානං සන්නිපතිතානං ආරොචෙන්ති – ‘බහූ ඛො, මාරිසා, මනුස්සා මනුස්සෙසු මත්තෙය්‍යා පෙත්තෙය්‍යා සාමඤ්ඤා බ්‍රහ්මඤ්ඤා කුලෙ ජෙට්ඨාපචායිනො උපොසථං උපවසන්ති පටිජාගරොන්ති පුඤ්ඤානි කරොන්තී’ති. තෙන, භික්ඛවෙ, දෙවා තාවතිංසා අත්තමනා හොන්ති – ‘දිබ්බා වත, භො, කායා පරිපූරිස්සන්ති, පරිහායිස්සන්ති අසුරකායා’’’ති.

‘‘භූතපුබ්බං, භික්ඛවෙ, සක්කො දෙවානමින්දො දෙවෙ තාවතිංසෙ අනුනයමානො තායං වෙලායං ඉමං ගාථං අභාසි –

> ‘‘චාතුද්දසිං පඤ්චදසිං, යා ච පක්ඛස්ස අට්ඨමී;
> පාටිහාරියපක්ඛඤ්ච, අට්ඨඞ්ගසුසමාගතං;
> උපොසථං උපවසෙය්‍ය, යොපිස්ස [යොපස්ස (සී.ස්‍යා. කං. පී.)] මාදිසො නරො’’ති.

‘‘සා ඛො පනෙසා, භික්ඛවෙ, සක්කෙන දෙවානමින්දෙන ගාථා දුග්ගීතා න සුගීතා දුබ්භාසිතා න සුභාසිතා. තං කිස්ස හෙතු? සක්කො හි, භික්ඛවෙ, දෙවානමින්දො අවීතරාගො අවීතදොසො අවීතමොහො.

‘‘යො ච ඛො සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අරහං ඛීණාසවො වුසිතවා බ්‍රහ්මචරියො කතකරණීයො ඔහිතභාරො අනුප්පත්තසදත්ථො පරික්ඛීණභවසංයොජනො සම්මදඤ්ඤා විමුත්තො, තස්ස ඛො එතං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො [තස්ස ඛො එතං භික්ඛුනො (සී. ස්‍යා.), තස්ස ඛො එවං භික්ඛවෙ භික්ඛුනො (ක.)] කල්ලං වචනාය –

> ‘‘චාතුද්දසිං පඤ්චදසිං, යා ච පක්ඛස්ස අට්ඨමී;
> පාටිහාරියපක්ඛඤ්ච, අට්ඨඞ්ගසුසමාගතං;
> උපොසථං උපවසෙය්‍ය, යොපිස්ස මාදිසො නරො’’ති.

‘‘තං කිස්ස හෙතු? සො හි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු වීතරාගො වීතදොසො වීතමොහො’’ති. සත්තමං.

8. දුතියචතුමහාරාජසුත්තං

38. ‘‘භූතපුබ්බං, භික්ඛවෙ, සක්කො දෙවානමින්දො දෙවෙ තාවතිංසෙ අනුනයමානො තායං වෙලායං ඉමං ගාථං අභාසි –

‘‘චාතුද්දසිං පඤ්චදසිං, යා ච පක්ඛස්ස අට්ඨමී;
පාටිහාරියපක්ඛඤ්ච, අට්ඨඞ්ගසුසමාගතං;
උපොසථං උපවසෙය්‍ය, යොපිස්ස මාදිසො නරො’’ති.

‘‘සා ඛො පනෙසා, භික්ඛවෙ, සක්කෙන දෙවානමින්දෙන ගාථා දුග්ගීතා න සුගීතා දුබ්භාසිතා න සුභාසිතා. තං කිස්ස හෙතු? සක්කො හි, භික්ඛවෙ, දෙවානමින්දො අපරිමුත්තො ජාතියා ජරාය මරණෙන සොකෙහි පරිදෙවෙහි දුක්ඛෙහි දොමනස්සෙහි උපායාසෙහි, අපරිමුත්තො දුක්ඛස්මාති වදාමි.

‘‘යො ච ඛො සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අරහං ඛීණාසවො වුසිතවා කතකරණීයො ඔහිතභාරො අනුප්පත්තසදත්ථො පරික්ඛීණභවසංයොජනො සම්මදඤ්ඤා විමුත්තො, තස්ස ඛො එතං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො කල්ලං වචනාය –

‘‘චාතුද්දසිං පඤ්චදසිං, යා ච පක්ඛස්ස අට්ඨමී;
පාටිහාරියපක්ඛඤ්ච, අට්ඨඞ්ගසුසමාගතං;
උපොසථං උපවසෙය්‍ය, යොපිස්ස මාදිසො නරො’’ති.

‘‘තං කිස්ස හෙතු? සො හි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පරිමුත්තො ජාතියා ජරාය මරණෙන සොකෙහි පරිදෙවෙහි දුක්ඛෙහි දොමනස්සෙහි උපායාසෙහි, පරිමුත්තො දුක්ඛස්මාති වදාමී’’ති. අට්ඨමං.

9. සුඛුමාලසුත්තං

39. ‘‘සුඛුමාලො අහං, භික්ඛවෙ, පරමසුඛුමාලො අච්චන්තසුඛුමාලො. මම සුදං, භික්ඛවෙ, පිතු නිවෙසනෙ පොක්ඛරණියො කාරිතා හොන්ති. එකත්ථ සුදං, භික්ඛවෙ, උප්පලං වප්පති [පුප්ඵති (සී. පී.)], එකත්ථ පදුමං, එකත්ථ පුණ්ඩරීකං, යාවදෙව මමත්ථාය. න ඛො පනස්සාහං, භික්ඛවෙ, අකාසිකං චන්දනං ධාරෙමි [කාසිකං චන්දනං ධාරෙමි (ස්‍යා. කං. ක.), අකාසිකං ධාරෙමි (?)]. කාසිකං, භික්ඛවෙ, සු මෙ තං වෙඨනං හොති, කාසිකා කඤ්චුකා, කාසිකං නිවාසනං, කාසිකො උත්තරාසඞ්ගො. රත්තින්දිවං [රත්තිදිවං (ක.)] ඛො පන මෙ සු තං, භික්ඛවෙ, සෙතච්ඡත්තං ධාරීයති – ‘මා නං ඵුසි සීතං වා උණ්හං වා තිණං වා රජො වා උස්සාවො වා’’’ති.

‘‘තස්ස මය්හං, භික්ඛවෙ, තයො පාසාදා අහෙසුං – එකො හෙමන්තිකො, එකො ගිම්හිකො, එකො වස්සිකො. සො ඛො අහං,

භික්ඛවෙ, වස්සිකෙ පාසාදෙ වස්සිකෙ චත්තාරො මාසෙ නිප්පුරිසෙහි තූරියෙහි පරිචාරයමානො [පරිචාරියමානො (සයා. කං. පී. ක.)] න හෙට්ඨාපාසාදං ඔරොහාමි. යථා ඛො පන, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤෙසං නිවෙසනෙ දාසකම්මකරපොරිසස්ස කණාජකං භොජනං දීයති බිලඞ්ගදුතියං, එවමෙවස්සු මෙ, භික්ඛවෙ, පිතු නිවෙසනෙ දාසකම්මකරපොරිසස්ස සාලිමංසොදනො දීයති.

''තස්ස මය්හං, භික්ඛවෙ, එවරූපාය ඉද්ධියා සමන්නාගතස්ස එවරූපෙන ච සුඛුමාලෙන එතදහොසි – 'අස්සුතවා ඛො පුථුජ්ජනො අත්තනා ජරාධම්මො සමානො ජරං අනතීතො පරං ජිණ්ණං දිස්වා අට්ටීයති හරායති ජිගුච්ඡති අත්තානංයෙව අතිසිත්වා, අහම්පි ඛොම්හි ජරාධම්මො ජරං අනතීතො. අහඤ්චෙව [අහඤ්චෙ (?)] ඛො පන ජරාධම්මො සමානො ජරං අනතීතො පරං ජිණ්ණං දිස්වා අට්ටීයෙය්‍යං හරායෙය්‍යං ජිගුච්ඡෙය්‍යං න මෙතං අස්ස පතිරූප'න්ති. තස්ස මය්හං, භික්ඛවෙ, ඉති පටිසඤ්චික්ඛතො යො යොබ්බනෙ යොබ්බනමදො සො සබ්බසො පහීයි.

''අස්සුතවා ඛො පුථුජ්ජනො අත්තනා බ්‍යාධිධම්මො සමානො බ්‍යාධිං අනතීතො පරං බ්‍යාධිතං දිස්වා අට්ටීයති හරායති ජිගුච්ඡති අත්තානංයෙව අතිසිත්වා – 'අහම්පි ඛොම්හි බ්‍යාධිධම්මො බ්‍යාධිං අනතීතො, අහඤ්චෙව ඛො පන බ්‍යාධිධම්මො සමානො බ්‍යාධිං අනතීතො පරං බ්‍යාධිකං දිස්වා අට්ටීයෙය්‍යං හරායෙය්‍යං ජිගුච්ඡෙය්‍යං, න මෙතං අස්ස පතිරූප'න්ති. තස්ස මය්හං, භික්ඛවෙ, ඉති පටිසඤ්චික්ඛතො යො ආරොග්‍යෙ ආරොග්‍යමදො සො සබ්බසො පහීයි.

''අස්සුතවා ඛො පුථුජ්ජනො අත්තනා මරණධම්මො සමානො මරණං අනතීතො පරං මතං දිස්වා අට්ටීයති හරායති ජිගුච්ඡති අත්තානංයෙව අතිසිත්වා – 'අහම්පි ඛොම්හි මරණධම්මො, මරණං අනතීතො, අහං චෙව ඛො පන මරණධම්මො සමානො මරණං අනතීතො පරං මතං දිස්වා අට්ටීයෙය්‍යං හරායෙය්‍යං ජිගුච්ඡෙය්‍යං, න මෙතං අස්ස පතිරූප'න්ති. තස්ස මය්හං, භික්ඛවෙ, ඉති පටිසඤ්චික්ඛතො යො ජීවිතෙ ජීවිතමදො සො සබ්බසො පහීයී''ති.

''තයොමෙ, භික්ඛවෙ, මදා. කතමෙ තයො? යොබ්බනමදො, ආරොග්‍යමදො, ජීවිතමදො. යොබ්බනමදමත්තො වා, භික්ඛවෙ, අස්සුතවා පුථුජ්ජනො කායෙන දුච්චරිතං චරති, වාචාය දුච්චරිතං චරති, මනසා දුච්චරිතං චරති. සො කායෙන දුච්චරිතං චරිත්වා, වාචාය දුච්චරිතං චරිත්වා, මනසා දුච්චරිතං චරිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. ආරොග්‍යමදමත්තො වා, භික්ඛවෙ, අස්සුතවා පුථුජ්ජනො...පෙ.... ජීවිතමදමත්තො වා, භික්ඛවෙ, අස්සුතවා පුථුජ්ජනො කායෙන දුච්චරිතං චරති, වාචාය දුච්චරිතං චරති, මනසා දුච්චරිතං චරති. සො

කායෙන දුච්චරිතං චරිත්වා, වාචාය දුච්චරිතං චරිත්වා, මනසා දුච්චරිතං චරිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති.

‘‘යොබ්බනමදමත්තො වා, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තති. ආරොග්‍යමදමත්තො වා, භික්ඛවෙ, භික්ඛු…පෙ…. ජීවිතමදමත්තො වා, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තතී’’ති.

‘‘බ්‍යාධිධම්මා ජරාධම්මා, අථො මරණධම්මිනො;
යථාධම්මා [බ්‍යාධිධම්මො ජරාධම්මො, අථො මරණධම්මිකො; යථා ධම්මො (ක.)] තථාසන්තා, ජිගුච්ඡන්ති පුථුජ්ජනා.

‘‘අහඤ්චෙ තං ජිගුච්ඡෙය්‍යං, එවංධම්මෙසු පාණිසු;
න මෙතං පතිරූපස්ස, මම එවං විහාරිනො.

‘‘සොහං එවං විහරන්තො, ඤත්වා ධම්මං නිරූපධිං;
ආරොග්‍යෙ යොබ්බනස්මිඤ්ච, ජීවිතස්මිඤ්ච යෙ මදා.

‘‘සබ්බෙ මදෙ අභිභොස්මි [අතීතොස්මි (ක.)], නෙක්ඛම්මෙ දට්ඨු ඛෙමතං;
තස්ස මෙ අහු උස්සාහො, නිබ්බානං අභිපස්සතො.

‘‘නාහං භබ්බො එතරහි, කාමානි පටිසෙවිතුං;
අනිවත්ති භවිස්සාමි, බ්‍රහ්මචරියපරායණො’’ති. නවමං;

10. ආධිපතෙය්‍යසුත්තං

40. ‘‘තීණිමානි, භික්ඛවෙ, ආධිපතෙය්‍යානි. කතමානි තීණි? අත්තාධිපතෙය්‍යං, ලොකාධිපතෙය්‍යං, ධම්මාධිපතෙය්‍යං. කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, අත්තාධිපතෙය්‍යං? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අරඤ්ඤගතො වා රුක්ඛමූලගතො වා සුඤ්ඤාගාරගතො වා ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘න ඛො පනාහං චීවරහෙතු අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො. න පිණ්ඩපාතහෙතු, න සෙනාසනහෙතු, න ඉතිභවාභවහෙතු අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො. අපි ච ඛොම්හි ඔතිණ්ණො ජාතියා ජරාය මරණෙන සොකෙහි පරිදෙවෙහි දුක්ඛෙහි දොමනස්සෙහි උපායාසෙහි, දුක්ඛොතිණ්ණො දුක්ඛපරෙතො. අප්පෙව නාම ඉමස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස අන්තකිරියා පඤ්ඤායෙථාති. අහඤ්චෙව ඛො පන යාදිසකෙ [යාදිසකෙ වා (සී. පී. ක.)] කාමෙ ඔහාය අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො තාදිසකෙ වා [ච (ක.)] කාමෙ පරියෙසෙය්‍යං තතො වා [ච (ක.)] පාපිට්ඨතරෙ, න මෙතං පතිරූප’න්ති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘ආරද්ධං ඛො පන මෙ වීරියං

භවිස්සති අසල්ලීනං, උපට්ඨිතා සති අසම්මුට්ඨා, පස්සද්ධො කායො අසාරද්ධො, සමාහිතං චිත්තං එකග්ග’න්ති. සො අත්තානංයෙව අධිපතිං කරිත්වා අකුසලං පජහති, කුසලං භාවෙති, සාවජ්ජං පජහති, අනවජ්ජං භාවෙති, සුද්ධං අත්තානං පරිහරති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අත්තාධිපතෙය්‍යං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, ලොකාධිපතෙය්‍යං? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අරඤ්ඤගතො වා රුක්ඛමූලගතො වා සුඤ්ඤාගාරගතො වා ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘න ඛො පනාහං චීවරහෙතු අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො. න පිණ්ඩපාතහෙතු, න සෙනාසනහෙතු, න ඉතිභවාභවහෙතු අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො. අපි ච ඛොම්හි ඔතිණ්ණො ජාතියා ජරාය මරණෙන සොකෙහි පරිදෙවෙහි දුක්ඛෙහි දොමනස්සෙහි උපායාසෙහි, දුක්ඛොතිණ්ණො දුක්ඛපරෙතො. අප්පෙව නාම ඉමස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස අන්තකිරියා පඤ්ඤායෙථා’ති. අහඤ්චෙව ඛො පන එවං පබ්බජිතො සමානො කාමවිතක්කං වා විතක්කෙය්‍යං, බ්‍යාපාදවිතක්කං වා විතක්කෙය්‍යං, විහිංසාවිතක්කං වා විතක්කෙය්‍යං, මහා ඛො පනායං ලොකසන්නිවාසො. මහන්තස්මිං ඛො පන ලොකසන්නිවාසෙ සන්ති සමණබ්‍රාහ්මණා ඉද්ධිමන්තො දිබ්බචක්ඛුකා පරචිත්තවිදුනො. තෙ දූරතොපි පස්සන්ති, ආසන්නාපි න දිස්සන්ති, චෙතසාපි චිත්තං පජානන්ති [ජානන්ති (ක.)]. තෙපි මං එවං ජානෙය්‍යුං – ‘පස්සථ, භො, ඉමං කුලපුත්තං සද්ධා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො සමානො වොකිණ්ණො විහරති පාපකෙහි අකුසලෙහි ධම්මෙහී’ති. දෙවතාපි ඛො සන්ති ඉද්ධිමන්තිනියො දිබ්බචක්ඛුකා පරචිත්තවිදුනියො. තා දූරතොපි පස්සන්ති, ආසන්නාපි න දිස්සන්ති, චෙතසාපි චිත්තං ජානන්ති. තාපි මං එවං ජානෙය්‍යුං – ‘පස්සථ, භො, ඉමං කුලපුත්තං සද්ධා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො සමානො වොකිණ්ණො විහරති පාපකෙහි අකුසලෙහි ධම්මෙහී’ති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘ආරද්ධං ඛො පන මෙ වීරියං භවිස්සති අසල්ලීනං, උපට්ඨිතා සති අසම්මුට්ඨා, පස්සද්ධො කායො අසාරද්ධො, සමාහිතං චිත්තං එකග්ග’න්ති. සො ලොකංයෙව අධිපතිං කරිත්වා අකුසලං පජහති, කුසලං භාවෙති, සාවජ්ජං පජහති, අනවජ්ජං භාවෙති, සුද්ධං අත්තානං පරිහරති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, ලොකාධිපතෙය්‍යං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, ධම්මාධිපතෙය්‍යං? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අරඤ්ඤගතො වා රුක්ඛමූලගතො වා සුඤ්ඤාගාරගතො වා ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘න ඛො පනාහං චීවරහෙතු අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො. න පිණ්ඩපාතහෙතු, න සෙනාසනහෙතු, න ඉතිභවාභවහෙතු අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො. අපි ච ඛොම්හි ඔතිණ්ණො ජාතියා ජරාය මරණෙන සොකෙහි පරිදෙවෙහි දුක්ඛෙහි දොමනස්සෙහි උපායාසෙහි, දුක්ඛොතිණ්ණො දුක්ඛපරෙතො. අප්පෙව නාම ඉමස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස අන්තකිරියා පඤ්ඤායෙථාති. ස්වාක්ඛාතො භගවතා

ධම්මො සන්දිට්ඨිකො අකාලිකො එහිපස්සිකො ඔපනෙය්‍යිකො පච්චත්තං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤූහීති. සන්ති ඛො පන මෙ සබ්‍රහ්මචාරී ජානං පස්සං විහරන්ති. අහඤ්චෙව ඛො පන එවං ස්වාක්ඛාතෙ ධම්මවිනයෙ පබ්බජිතො සමානො කුසීතො විහරෙය්‍යං පමත්තො, න මෙතං අස්ස පතිරූප’න්ති. සො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘ආරද්ධං ඛො පන මෙ වීරියං භවිස්සති අසල්ලීනං, උපට්ඨිතා සති අසම්මුට්ඨා, පස්සද්ධො කායො අසාරද්ධො, සමාහිතං චිත්තං එකග්ග’න්ති. සො ධම්මංයෙව අධිපතිං කරිත්වා අකුසලං පජහති, කුසලං භාවෙති, සාවජ්ජං පජහති, අනවජ්ජං භාවෙති, සුද්ධං අත්තානං පරිහරති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, ධම්මාධිපතෙය්‍යං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි ආධිපතෙය්‍යානී’’ති.

‘‘නත්ථි ලොකෙ රහො නාම, පාපකම්මං පකුබ්බතො;
අත්තා තෙ පුරිස ජානාති, සච්චං වා යදි වා මුසා.

‘‘කල්‍යාණං වත භො සක්ඛි, අත්තානං අතිමඤ්ඤසි;
යො සන්තං අත්තනි පාපං, අත්තානං පරිගූහසි.

‘‘පස්සන්ති දෙවා ච තථාගතා ච,
ලොකස්මිං බාලං විසමං චරන්තං;
තස්මා හි අත්තාධිපතෙය්‍යකො ච [අත්තාධිපකො සකො චරෙ (සී.ස්‍යා. කං. පී.)],
ලොකාධිපො ච නිපකො ච ඣායී.

‘‘ධම්මාධිපො ච අනුධම්මචාරී,
න හීයති සච්චපරක්කමො මුනි;
පසය්හ මාරං අභිභුය්‍ය අන්තකං,
යො ච ඵුසී ජාතික්ඛයං පධානවා;
සො තාදිසො ලොකවිදූ සුමෙධො,
සබ්බෙසු ධම්මෙසු අතම්මයො මුනී’’ති. දසමං;

දෙවදූතවග්ගො චතුත්ථො.

තස්සුද්දානං –

බ්‍රහ්ම ආනන්ද සාරිපුත්තො, නිදානං හත්ථකෙන ච;
දූතා දුවෙ ච රාජානො, සුඛුමාලාධිපතෙය්‍යෙන චාති.

5. චූළවග්ගො

1. සම්මුඛීභාවසුත්තං

41. ‘‘තිණ්ණං, භික්ඛවෙ, සම්මුඛීභාවා සද්ධො කුලපුත්තො බහුං පුඤ්ඤං පසවති. කතමෙසං තිණ්ණං? සද්ධාය, භික්ඛවෙ, සම්මුඛීභාවා සද්ධො කුලපුත්තො බහුං පුඤ්ඤං පසවති. දෙය්‍යධම්මස්ස, භික්ඛවෙ, සම්මුඛීභාවා සද්ධො කුලපුත්තො බහුං පුඤ්ඤං පසවති. දක්ඛිණෙය්‍යානං, භික්ඛවෙ, සම්මුඛීභාවා සද්ධො කුලපුත්තො බහුං පුඤ්ඤං පසවති. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, තිණ්ණං සම්මුඛීභාවා සද්ධො කුලපුත්තො බහුං පුඤ්ඤං පසවතී’’ති. පඨමං.

2. තිඨානසුත්තං

42. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ඨානෙහි සද්ධො පසන්නො වෙදිතබ්බො. කතමෙහි තීහි? සීලවන්තානං දස්සනකාමො හොති, සද්ධම්මං සොතුකාමො හොති, විගතමලමච්ඡෙරෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති මුත්තචාගො පයතපාණි වොස්සග්ගරතො යාචයොගො දානසංවිභාගරතො. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ඨානෙහි සද්ධො පසන්නො වෙදිතබ්බො’’.

‘‘දස්සනකාමො සීලවතං, සද්ධම්මං සොතුමිච්ඡති;
විනයෙ මච්ඡෙරමලං, ස වෙ සද්ධොති වුච්චතී’’ති. දුතියං;

3. අත්ථවසසුත්තං

43. ‘‘තයො, භික්ඛවෙ, අත්ථවසෙ සම්පස්සමානෙන අලමෙව පරෙසං ධම්මං දෙසෙතුං. කතමෙ තයො? යො ධම්මං දෙසෙති සො අත්ථප්පටිසංවෙදී ච හොති ධම්මප්පටිසංවෙදී ච. යො ධම්මං සුණාති සො අත්ථප්පටිසංවෙදී ච හොති ධම්මප්පටිසංවෙදී ච. යො චෙව ධම්මං දෙසෙති යො ච ධම්මං සුණාති උභො අත්ථප්පටිසංවෙදිනො ච හොන්ති ධම්මප්පටිසංවෙදිනො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො අත්ථවසෙ සම්පස්සමානෙන අලමෙව පරෙසං ධම්මං දෙසෙතු’’න්ති. තතියං.

4. කථාපවත්තිසුත්තං

44. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ඨානෙහි කථා පවත්තිනී හොති. කතමෙහි තීහි? යො ධම්මං දෙසෙති සො අත්ථප්පටිසංවෙදී ච හොති ධම්මප්පටිසංවෙදී ච. යො ධම්මං සුණාති සො අත්ථප්පටිසංවෙදී ච හොති ධම්මප්පටිසංවෙදී ච. යො චෙව ධම්මං දෙසෙති යො ච ධම්මං සුණාති උභො අත්ථප්පටිසංවෙදිනො ච හොන්ති ධම්මප්පටිසංවෙදිනො ච. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ඨානෙහි කථා පවත්තිනී හොතී’’ති. චතුත්ථං.

5. පණ්ඩිතසුත්තං

45. ''තීණිමානි, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතපඤ්ඤත්තානි සප්පුරිසපඤ්ඤත්තානි. කතමානි තීණි? දානං, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතපඤ්ඤත්තං සප්පුරිසපඤ්ඤත්තං. පබ්බජ්ජා, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතපඤ්ඤත්තා සප්පුරිසපඤ්ඤත්තා. මාතාපිතූනං, භික්ඛවෙ, උපට්ඨානං පණ්ඩිතපඤ්ඤත්තං සප්පුරිසපඤ්ඤත්තං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි පණ්ඩිතපඤ්ඤත්තානි සප්පුරිසපඤ්ඤත්තානී''ති.

''සබ්භි දානං උපඤ්ඤත්තං, අහිංසා සංයමො දමො;
මාතාපිතු උපට්ඨානං, සන්තානං බ්‍රහ්මචාරිනං.

''සතං එතානි ඨානානි, යානි සෙවෙථ පණ්ඩිතො;
අරියො දස්සනසම්පන්නො, ස ලොකං භජතෙ සිව''න්ති. පඤ්චමං;

6. සීලවන්තසුත්තං

46. ''යං, භික්ඛවෙ, සීලවන්තො පබ්බජිතා ගාමං වා නිගමං වා උපනිස්සාය විහරන්ති. තත්ථ මනුස්සා තීහි ඨානෙහි බහුං පුඤ්ඤං පසවන්ති. කතමෙහි තීහි? කායෙන, වාචාය, මනසා. යං, භික්ඛවෙ, සීලවන්තො පබ්බජිතා ගාමං වා නිගමං වා උපනිස්සාය විහරන්ති. තත්ථ මනුස්සා ඉමෙහි තීහි ඨානෙහි බහුං පුඤ්ඤං පසවන්තී''ති. ඡට්ඨං.

7. සඞ්ඛතලක්ඛණසුත්තං

47. ''තීණිමානි, භික්ඛවෙ, සඞ්ඛතස්ස සඞ්ඛතලක්ඛණානි. කතමානි තීණි? උප්පාදො පඤ්ඤායති, වයො පඤ්ඤායති, ඨිතස්ස අඤ්ඤථත්තං පඤ්ඤායති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි සඞ්ඛතස්ස සඞ්ඛතලක්ඛණානී''ති. සත්තමං.

8. අසඞ්ඛතලක්ඛණසුත්තං

48. ''තීණිමානි, භික්ඛවෙ, අසඞ්ඛතස්ස අසඞ්ඛතලක්ඛණානි. කතමානි තීණි? න උප්පාදො පඤ්ඤායති, න වයො පඤ්ඤායති, න ඨිතස්ස අඤ්ඤථත්තං පඤ්ඤායති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි අසඞ්ඛතස්ස අසඞ්ඛතලක්ඛණානී''ති. අට්ඨමං.

9. පබ්බතරාජසුත්තං

49. ''හිමවන්තං, භික්ඛවෙ, පබ්බතරාජං නිස්සාය මහාසාලා තීහි වඩ්ඪීහි වඩ්ඪන්ති. කතමාහි තීහි? සාඛාපත්තපලාසෙන වඩ්ඪන්ති, තචපපටිකාය වඩ්ඪන්ති, ඵෙග්ගුසාරෙන වඩ්ඪන්ති. හිමවන්තං, භික්ඛවෙ, පබ්බතරාජං නිස්සාය මහාසාලා ඉමාහි තීහි වඩ්ඪීහි වඩ්ඪන්ති.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, සද්ධං කුලපතිං නිස්සාය අන්තො ජනො තීහි වඩ්ඪීහි වඩ්ඪති. කතමාහි තීහි? සද්ධාය වඩ්ඪති, සීලෙන වඩ්ඪති, පඤ්ඤාය වඩ්ඪති. සද්ධං, භික්ඛවෙ, කුලපතිං නිස්සාය අන්තො ජනො ඉමාහි තීහි වඩ්ඪීහි වඩ්ඪතී’’ති.

‘‘යථාපි පබ්බතො සෙලො, අරඤ්ඤස්මිං බ්‍රහාවනෙ;
තං රුක්ඛා උපනිස්සාය, වඩ්ඪන්තෙ තෙ වනප්පතී.

‘‘තථෙව සීලසම්පන්නං, සද්ධං කුලපතිං ඉධ;
උපනිස්සාය වඩ්ඪන්ති, පුත්තදාරා ච බන්ධවා;
අමච්චා ඤාතිසඞ්ඝා ච, යෙ චස්ස අනුජීවිනො.

‘‘ත්‍යාස්ස සීලවතො සීලං, චාගං සුචරිතානි ච;
පස්සමානානුකුබ්බන්ති, අත්තමත්ථං [යෙ භවන්ති (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] විචක්ඛණා.

‘‘ඉධ ධම්මං චරිත්වාන, මග්ගං සුගතිගාමිනං;
නන්දිනො දෙවලොකස්මිං, මොදන්ති කාමකාමිනො’’ති. නවමං;

10. ආතප්පකරණීයසුත්තං

50. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ඨානෙහි ආතප්පං කරණීයං. කතමෙහි තීහි? අනුප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදාය ආතප්පං කරණීයං, අනුප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං උප්පාදාය ආතප්පං කරණීයං, උප්පන්නානං සාරීරිකානං වෙදනානං දුක්ඛානං තිබ්බානං ඛරානං කටුකානං අසාතානං අමනාපානං පාණහරානං අධිවාසනාය ආතප්පං කරණීයං. ඉමෙහි තීහි, භික්ඛවෙ, ඨානෙහි ආතප්පං කරණීයං.

‘‘යතො ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අනුප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදාය ආතප්පං කරොති, අනුප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං උප්පාදාය ආතප්පං කරොති, උප්පන්නානං සාරීරිකානං වෙදනානං දුක්ඛානං තිබ්බානං ඛරානං කටුකානං අසාතානං අමනාපානං පාණහරානං අධිවාසනාය ආතප්පං කරොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආතාපී නිපකො සතො සම්මා දුක්ඛස්ස අන්තකිරියායා’’ති. දසමං.

11. මහාචොරසුත්තං

51. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො මහාචොරො සන්ධිම්පි ඡින්දති, නිල්ලොපම්පි හරති, එකාගාරිකම්පි කරොති, පරිපන්ථෙපි තිට්ඨති. කතමෙහි තීහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, මහාචොරො විසමනිස්සිතො ච හොති, ගහනනිස්සිතො ච හොති, බලවනිස්සිතො ච හොති. කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, මහාචොරො විසමනිස්සිතො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, මහාචොරො නදීවිදුග්ගං

වා නිස්සිතො හොති පබ්බතවිසමං වා. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, මහාචොරො විසමනිස්සිතො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, මහාචොරො ගහනනිස්සිතො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, මහාචොරො තිණගහනං වා නිස්සිතො හොති, රුක්ඛගහනං වා රොධං [ගෙධං (සී. පී.)] වා මහාවනසණ්ඩං වා. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, මහාචොරො ගහනනිස්සිතො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, මහාචොරො බලවනිස්සිතො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, මහාචොරො රාජානං වා රාජමහාමත්තානං වා නිස්සිතො හොති. තස්ස එවං හොති – ‘සචෙ මං කොචි කිඤ්චි වක්ඛති, ඉමෙ මෙ රාජානො වා රාජමහාමත්තා වා පරියොධාය අත්ථං භණිස්සන්තී’ති. සචෙ නං කොචි කිඤ්චි ආහ, ත්‍යාස්ස රාජානො වා රාජමහාමත්තා වා පරියොධාය අත්ථං භණන්ති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, මහාචොරො බලවනිස්සිතො හොති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො මහාචොරො සන්ධිම්පි ඡින්දති, නිල්ලොපම්පි හරති, එකාගාරිකම්පි කරොති, පරිපන්ථෙපි තිට්ඨති.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො පාපභික්ඛු ඛතං උපහතං අත්තානං පරිහරති, සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවති. කතමෙහි තීහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, පාපභික්ඛු විසමනිස්සිතො ච හොති ගහනනිස්සිතො ච බලවනිස්සිතො ච.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පාපභික්ඛු විසමනිස්සිතො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, පාපභික්ඛු විසමෙන කායකම්මෙන සමන්නාගතො හොති, විසමෙන වචීකම්මෙන සමන්නාගතො හොති, විසමෙන මනොකම්මෙන සමන්නාගතො හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පාපභික්ඛු විසමනිස්සිතො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පාපභික්ඛු ගහනනිස්සිතො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, පාපභික්ඛු මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති, අන්තග්ගාහිකාය දිට්ඨියා සමන්නාගතො හොති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පාපභික්ඛු ගහනනිස්සිතො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පාපභික්ඛු බලවනිස්සිතො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, පාපභික්ඛු රාජානං වා රාජමහාමත්තානං වා නිස්සිතො හොති. තස්ස එවං හොති – ‘සචෙ මං කොචි කිඤ්චි වක්ඛති, ඉමෙ මෙ රාජානො වා රාජමහාමත්තා වා පරියොධාය අත්ථං භණිස්සන්තී’ති. සචෙ නං කොචි කිඤ්චි ආහ, ත්‍යාස්ස රාජානො වා රාජමහාමත්තා වා පරියොධාය අත්ථං භණන්ති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පාපභික්ඛු බලවනිස්සිතො හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො පාපභික්ඛු ඛතං උපහතං

අත්තානං පරිහරති, සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවතී''ති. එකාදසමං.

චූළවග්ගො පඤ්චමො.

තස්සුද්දානං –

සම්මුඛී ඨානත්ථවසං, පවත්ති පණ්ඩිත සීලවං;
සඞ්ඛතං පබ්බතාතප්පං, මහාචොරෙනෙකාදසාති [මහාචොරෙන තෙ දසාති (ක.)].

පඨමො පණ්ණාසකො සමත්තො.

2. දුතියපණ්ණාසකං

(6) 1. බ්‍රාහ්මණවග්ගො

1. පඨමද්වෙබ්‍රාහ්මණසුත්තං

52. අථ ඛො ද්වෙ බ්‍රාහ්මණා ජිණ්ණා වුද්ධා මහල්ලකා අද්ධගතා වයොඅනුප්පත්තා වීසවස්සසතිකා ජාතියා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදිංසු. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ බ්‍රාහ්මණා භගවන්තං එතදවොචුං – ''මයමස්සු, භො ගොතම, බ්‍රාහ්මණා ජිණ්ණා වුද්ධා මහල්ලකා අද්ධගතා වයොඅනුප්පත්තා වීසවස්සසතිකා ජාතියා; තෙ චම්හා අකතකල්‍යාණා අකතකුසලා අකතභීරුත්තාණා. ඔවදතු නො භවං ගොතමො, අනුසාසතු නො භවං ගොතමො යං අම්හාකං අස්ස දීඝරත්තං හිතාය සුඛායා''ති.

''තග්ඝ තුම්හෙ, බ්‍රාහ්මණා, ජිණ්ණා වුද්ධා මහල්ලකා අද්ධගතා වයොඅනුප්පත්තා වීසවස්සසතිකා ජාතියා; තෙ චත්ථ අකතකල්‍යාණා අකතකුසලා අකතභීරුත්තාණා. උපනීයති ඛො අයං, බ්‍රාහ්මණා, ලොකො ජරාය බ්‍යාධිනා මරණෙන. එවං උපනීයමානෙ ඛො, බ්‍රාහ්මණා, ලොකෙ ජරාය බ්‍යාධිනා මරණෙන, යො ඉධ කායෙන සංයමො වාචාය සංයමො මනසා සංයමො, තං තස්ස පෙතස්ස තාණඤ්ච ලෙණඤ්ච දීපඤ්ච සරණඤ්ච පරායණඤ්චා''ති.

''උපනීයති ජීවිතමප්පමායු,
ජරූපනීතස්ස න සන්ති තාණා;
එතං භයං මරණෙ පෙක්ඛමානො,
පුඤ්ඤානි කයිරාථ සුඛාවහානි.

''යොධ කායෙන සංයමො, වාචාය උද චෙතසා;

තං තස්ස පෙතස්ස සුඛාය හොති,
යං ජීවමානො පකරොති පුඤ්ඤ''න්ති. [සං. නි. 1.100] පඨමං;

2. දුතියද්වෙබ්‍රාහ්මණසුත්තං

53. අථ ඛො ද්වෙ බ්‍රාහ්මණා ජිණ්ණා වුද්ධා මහල්ලකා අද්ධගතා වයොඅනුප්පත්තා වීසවස්සසතිකා ජාතියා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ බ්‍රාහ්මණා භගවන්තං එතදවොචුං – ''මයමස්සු, භො ගොතම, බ්‍රාහ්මණා ජිණ්ණා වුද්ධා මහල්ලකා අද්ධගතා වයොඅනුප්පත්තා වීසවස්සසතිකා ජාතියා; තෙ චම්හා අකතකල්‍යාණා අකතකුසලා අකතභීරුත්තාණා. ඔවදතු නො භවං ගොතමො, අනුසාසතු නො භවං ගොතමො යං අම්හාකං අස්ස දීඝරත්තං හිතාය සුඛායා''ති.

''තග්ඝ තුම්හෙ, බ්‍රාහ්මණා, ජිණ්ණා වුද්ධා මහල්ලකා අද්ධගතා වයොඅනුප්පත්තා වීසවස්සසතිකා ජාතියා; තෙ චත්ථ අකතකල්‍යාණා අකතකුසලා අකතභීරුත්තාණා. ආදිත්තො ඛො අයං, බ්‍රාහ්මණා, ලොකො ජරාය බ්‍යාධිනා මරණෙන. එවං ආදිත්තෙ ඛො, බ්‍රාහ්මණා, ලොකෙ ජරාය බ්‍යාධිනා මරණෙන, යො ඉධ කායෙන සංයමො වාචාය සංයමො මනසා සංයමො, තං තස්ස පෙතස්ස තාණඤ්ච ලෙණඤ්ච දීපඤ්ච සරණඤ්ච පරායණඤ්චා''ති.

''ආදිත්තස්මිං අගාරස්මිං, යං නීහරති භාජනං;
තං තස්ස හොති අත්ථාය, නො ච යං තත්ථ ඩය්හති.

''එවං ආදිත්තො ඛො [එවං ආදීපිතො (සී. පී.), එවං ආදිත්තකො (ස්‍යා. කං.) සං. නි. 1.41] ලොකො, ජරාය මරණෙන ච;
නීහරෙථෙව දානෙන, දින්නං හොති සුනීහතං [සුනිබ්භතං (ක.)].

''යොධ කායෙන සංයමො, වාචාය උද චෙතසා;
තං තස්ස පෙතස්ස සුඛාය හොති,
යං ජීවමානො පකරොති පුඤ්ඤ''න්ති. දුතියං;

3. අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණසුත්තං

54. අථ ඛො අඤ්ඤතරො බ්‍රාහ්මණො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදි...පෙ.... එකමන්තං නිසින්නො ඛො සො බ්‍රාහ්මණො භගවන්තං එතදවොච – '''සන්දිට්ඨිකො ධම්මො සන්දිට්ඨිකො ධම්මො'ති, භො ගොතම, වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො, භො ගොතම, සන්දිට්ඨිකො ධම්මො හොති අකාලිකො එහිපස්සිකො ඔපනෙය්‍යිකො [ඔපනයිකො (සී. ස්‍යා. කං. පී.) පඤ්චමසුත්තස්ස ටීකා ඔලොකෙතබ්බා] පච්චත්තං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤූහී''ති?

‘‘රත්තො ඛො, බ්‍රාහ්මණ, රාගෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො අත්තබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, පරබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, උභයබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, චෙතසිකම්පි දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. රාගෙ පහීනෙ නෙවත්තබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න පරබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න උභයබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න චෙතසිකං දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. (රත්තො ඛො…පෙ…. කායෙන දුච්චරිතං චරති, වාචාය දුච්චරිතං චරති, මනසා දුච්චරිතං චරති. රාගෙ පහීනා නෙව කායෙන දුච්චරිතං චරති, න වාචාය දුච්චරිතං චරති, න මනසා දුච්චරිතං චරති. රත්තො ඛො…පෙ…. අත්තත්ථම්පි යථාභූතං නප්පජානාති, පරත්ථම්පි යථාභූතං නප්පජානාති, උභයත්ථම්පි යථාභූතං නප්පජානාති. රාගෙ පහීනෙ අත්තත්ථම්පි යථාභූතං පජානාති, පරත්ථම්පි යථාභූතං පජානාති, උභයත්ථම්පි යථාභූතං පජානාති.) [( ) එත්ථන්තරෙ පාඨො සී.ස්‍යා. කං. පී. පොත්ථකෙසු න දිස්සති, ඉධපි දුට්ඨමූළ්හවාරෙසු] එවම්පි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, සන්දිට්ඨිකො ධම්මො හොති…පෙ….

‘‘දුට්ඨො ඛො, බ්‍රාහ්මණ, දොසෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො අත්තබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, පරබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, උභයබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, චෙතසිකම්පි දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. දොසෙ පහීනෙ නෙවත්තබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න පරබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න උභයබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න චෙතසිකම්පි [න චෙතසිකං (සී. ස්‍යා. ක.)] දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. එවම්පි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, සන්දිට්ඨිකො ධම්මො හොති…පෙ….

‘‘මූළ්හො ඛො, බ්‍රාහ්මණ, මොහෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො අත්තබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, පරබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, උභයබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, චෙතසිකම්පි දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. මොහෙ පහීනෙ නෙවත්තබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න පරබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න උභයබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න චෙතසිකං දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. එවං ඛො, බ්‍රාහ්මණ, සන්දිට්ඨිකො ධම්මො හොති අකාලිකො එහිපස්සිකො ඔපනෙය්‍යිකො පච්චත්තං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤූහී’’ති.

‘‘අභික්කන්තං, භො ගොතම, අභික්කන්තං, භො ගොතම! සෙය්‍යථාපි, භො ගොතම, නික්කුජ්ජිතං වා උක්කුජ්ජෙය්‍ය, පටිච්ඡන්නං වා විවරෙය්‍ය, මූළ්හස්ස වා මග්ගං ආචික්ඛෙය්‍ය, අන්ධකාරෙ වා තෙලපජ්ජොතං ධාරෙය්‍ය – ‘චක්ඛුමන්තො රූපානි දක්ඛන්තී’ති; එවමෙවං භොතා ගොතමෙන අනෙකපරියායෙන ධම්මො පකාසිතො. එසාහං භවන්තං ගොතමං සරණං ගච්ඡාමි ධම්මඤ්ච භික්ඛුසඞ්ඝඤ්ච. උපාසකං මං භවං ගොතමො ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත’’න්ති. තතියං.

4. පරිබ්බාජකසුත්තං

55. අථ ඛො අඤ්ඤතරො බ්‍රාහ්මණපරිබ්බාජකො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා...පෙ.... එකමන්තං නිසින්නො ඛො සො බ්‍රාහ්මණපරිබ්බාජකො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘‘සන්දිට්ඨිකො ධම්මො සන්දිට්ඨිකො ධම්මො’ති, භො ගොතම, වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො, භො ගොතම, සන්දිට්ඨිකො ධම්මො හොති අකාලිකො එහිපස්සිකො ඔපනෙය්‍යිකො පච්චත්තං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤූහී’’ති?

‘‘රත්තො ඛො, බ්‍රාහ්මණ, රාගෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො අත්තබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, පරබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, උභයබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, චෙතසිකම්පි දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. රාගෙ පහීනෙ නෙවත්තබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න පරබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න උභයබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න චෙතසිකම්පි දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති.

‘‘රත්තො ඛො, බ්‍රාහ්මණ, රාගෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො කායෙන දුච්චරිතං චරති, වාචාය දුච්චරිතං චරති, මනසා දුච්චරිතං චරති. රාගෙ පහීනෙ නෙව කායෙන දුච්චරිතං චරති, න වාචාය දුච්චරිතං චරති, න මනසා දුච්චරිතං චරති.

‘‘රත්තො ඛො, බ්‍රාහ්මණ, රාගෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො අත්තත්ථම්පි යථාභූතං නප්පජානාති, පරත්ථම්පි යථාභූතං නප්පජානාති, උභයත්ථම්පි යථාභූතං නප්පජානාති. රාගෙ පහීනෙ අත්තත්ථම්පි යථාභූතං පජානාති, පරත්ථම්පි යථාභූතං පජානාති, උභයත්ථම්පි යථාභූතං පජානාති. එවම්පි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, සන්දිට්ඨිකො ධම්මො හොති...පෙ.....

‘‘දුට්ඨො ඛො, බ්‍රාහ්මණ, දොසෙන...පෙ.... මූළ්හො ඛො, බ්‍රාහ්මණ, මොහෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො අත්තබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, පරබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, උභයබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, චෙතසිකම්පි දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. මොහෙ පහීනෙ නෙවත්තබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න පරබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න උභයබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න චෙතසිකං දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති.

‘‘මූළ්හො ඛො, බ්‍රාහ්මණ, මොහෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො, කායෙන දුච්චරිතං චරති, වාචාය දුච්චරිතං චරති, මනසා දුච්චරිතං චරති. මොහෙ පහීනෙ නෙව කායෙන දුච්චරිතං චරති, න වාචාය දුච්චරිතං චරති, න මනසා දුච්චරිතං චරති.

‘‘මූළ්හො ඛො, බ්‍රාහ්මණ, මොහෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො අත්තත්ථම්පි යථාභූතං නප්පජානාති, පරත්ථම්පි යථාභූතං නප්පජානාති,

උභයත්ථම්පි යථාභූතං නප්පජානාති. මොහෙ පහීනෙ අත්තත්ථම්පි යථාභූතං පජානාති, පරත්ථම්පි යථාභූතං පජානාති, උභයත්ථම්පි යථාභූතං පජානාති. එවං ඛො, බ්‍රාහ්මණ, සන්දිට්ඨිකො ධම්මො හොති අකාලිකො එහිපස්සිකො ඔපනෙය්‍යිකො පච්චත්තං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤූහී''ති.

''අභික්කන්තං, භො ගොතම...පෙ.... උපාසකං මං භවං ගොතමො ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත''න්ති. චතුත්ථං.

5. නිබ්බුතසුත්තං

56. අථ ඛො ජාණුස්සොණි බ්‍රාහ්මණො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ජාණුස්සොණි බ්‍රාහ්මණො භගවන්තං එතදවොච – '''සන්දිට්ඨිකං නිබ්බානං සන්දිට්ඨිකං නිබ්බාන'න්ති, භො ගොතම, වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො, භො ගොතම, සන්දිට්ඨිකං නිබ්බානං හොති අකාලිකං එහිපස්සිකං ඔපනෙය්‍යිකං පච්චත්තං වෙදිතබ්බං විඤ්ඤූහී''ති?

''රත්තො ඛො, බ්‍රාහ්මණ, රාගෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො අත්තබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, පරබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, උභයබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, චෙතසිකම්පි දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. රාගෙ පහීනෙ නෙවත්තබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න පරබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න උභයබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න චෙතසිකම්පි දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. එවම්පි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, සන්දිට්ඨිකං නිබ්බානං හොති.

''දුට්ඨො ඛො, බ්‍රාහ්මණ...පෙ.... මූළ්හො ඛො, බ්‍රාහ්මණ, මොහෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො අත්තබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, පරබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, උභයබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, චෙතසිකම්පි දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. මොහෙ පහීනෙ නෙවත්තබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න පරබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න උභයබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න චෙතසිකං දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. එවම්පි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, සන්දිට්ඨිකං නිබ්බානං හොති.

''යතො ඛො අයං, බ්‍රාහ්මණ [යතො ච ඛො අයං බ්‍රාහ්මණ (සී.), යතො ඛො බ්‍රාහ්මණ අකාලිකං එහිපස්සිකං ඔපනෙය්‍යිකං පච්චත්තං වෙදිතබ්බං (ක.)], අනවසෙසං රාගක්ඛයං පටිසංවෙදෙති, අනවසෙසං දොසක්ඛයං පටිසංවෙදෙති, අනවසෙසං මොහක්ඛයං පටිසංවෙදෙති; එවං ඛො, බ්‍රාහ්මණ, සන්දිට්ඨිකං නිබ්බානං හොති අකාලිකං එහිපස්සිකං ඔපනෙය්‍යිකං පච්චත්තං වෙදිතබ්බං විඤ්ඤූහී''ති. ''අභික්කන්තං, භො ගොතම...පෙ.... උපාසකං මං භවං ගොතමො ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත''න්ති. පඤ්චමං.

6. පලොකසුත්තං

57. අථ ඛො අඤ්ඤතරො බ්‍රාහ්මණමහාසාලො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි…පෙ…. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සො බ්‍රාහ්මණමහාසාලො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘සුතං මෙතං, භො ගොතම, පුබ්බකානං බ්‍රාහ්මණානං වුද්ධානං මහල්ලකානං ආචරියපාචරියානං භාසමානානං – ‘පුබ්බෙ සුදං [පුබ්බස්සුදං (සී.ස්‍යා. කං. පී.)] අයං ලොකො අවීචි මඤ්ඤෙ ඵුටො අහොසි මනුස්සෙහි, කුක්කුටසංපාතිකා ගාමනිගමරාජධානියො’ති. කො නු ඛො, භො ගොතම, හෙතු කො පච්චයො යෙනෙතරහි මනුස්සානං ඛයො හොති, තනුත්තං පඤ්ඤායති, ගාමාපි අගාමා හොන්ති, නිගමාපි අනිගමා හොන්ති, නගරාපි අනගරා හොන්ති, ජනපදාපි අජනපදා හොන්තී’’ති?

‘‘එතරහි, බ්‍රාහ්මණ, මනුස්සා අධම්මරාගරත්තා විසමලොභාභිභූතා මිච්ඡාධම්මපරෙතා. තෙ අධම්මරාගරත්තා විසමලොභාභිභූතා මිච්ඡාධම්මපරෙතා තිණ්හානි සත්ථානි ගහෙත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං [අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස (සබ්බත්ථ)] ජීවිතා වොරොපෙන්ති, තෙන බහූ මනුස්සා කාලං කරොන්ති. අයම්පි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, හෙතු අයං පච්චයො යෙනෙතරහි මනුස්සානං ඛයො හොති, තනුත්තං පඤ්ඤායති, ගාමාපි අගාමා හොන්ති, නිගමාපි අනිගමා හොන්ති, නගරාපි අනගරා හොන්ති, ජනපදාපි අජනපදා හොන්ති.

‘‘පුන චපරං, බ්‍රාහ්මණ, එතරහි මනුස්සා අධම්මරාගරත්තා විසමලොභාභිභූතා මිච්ඡාධම්මපරෙතා. තෙසං අධම්මරාගරත්තානං විසමලොභාභිභූතානං මිච්ඡාධම්මපරෙතානං දෙවො න සම්මාධාරං අනුප්පවෙච්ඡති. තෙන දුබ්භික්ඛං හොති දුස්සස්සං සෙතට්ඨිකං සලාකාවුත්තං. තෙන බහූ මනුස්සා කාලං කරොන්ති. අයම්පි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, හෙතු අයං පච්චයො යෙනෙතරහි මනුස්සානං ඛයො හොති, තනුත්තං පඤ්ඤායති, ගාමාපි අගාමා හොන්ති, නිගමාපි අනිගමා හොන්ති, නගරාපි අනගරා හොන්ති, ජනපදාපි අජනපදා හොන්ති.

‘‘පුන චපරං, බ්‍රාහ්මණ, එතරහි මනුස්සා අධම්මරාගරත්තා විසමලොභාභිභූතා මිච්ඡාධම්මපරෙතා. තෙසං අධම්මරාගරත්තානං විසමලොභාභිභූතානං මිච්ඡාධම්මපරෙතානං යක්ඛා වාළෙ අමනුස්සෙ ඔස්සජ්ජන්ති [ඔස්සජන්ති (සී.)], තෙන බහූ මනුස්සා කාලං කරොන්ති. අයම්පි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, හෙතු අයං පච්චයො යෙනෙතරහි මනුස්සානං ඛයො හොති, තනුත්තං පඤ්ඤායති, ගාමාපි අගාමා හොන්ති, නිගමාපි අනිගමා හොන්ති, නගරාපි අනගරා හොන්ති, ජනපදාපි අජනපදා හොන්තී’’ති.

‘‘අභික්කන්තං, භො ගොතම…පෙ…. උපාසකං මං භවං ගොතමො ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත’’න්ති. ඡට්ඨං.

7. වච්ඡගොත්තසුත්තං

58. අථ ඛො වච්ඡගොත්තො [වච්ඡපුත්තො (ක.)] පරිබ්බාජකො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො වච්ඡගොත්තො පරිබ්බාජකො භගවන්තං එතදවොච – ''සුතං මෙතං, භො ගොතම, සමණො ගොතමො එවමාහ – 'මය්හමෙව දානං දාතබ්බං, නාඤ්ඤෙසං දානං දාතබ්බං; මය්හමෙව සාවකානං දානං දාතබ්බං, නාඤ්ඤෙසං සාවකානං දානං දාතබ්බං; මය්හමෙව දින්නං මහප්ඵලං, නාඤ්ඤෙසං දින්නං මහප්ඵලං; මය්හමෙව සාවකානං දින්නං මහප්ඵලං, නාඤ්ඤෙසං සාවකානං දින්නං මහප්ඵල'න්ති. යෙ තෙ, භො ගොතම, එවමාහංසු 'සමණො ගොතමො එවමාහ මය්හමෙව දානං දාතබ්බං, නාඤ්ඤෙසං දානං දාතබ්බං. මය්හමෙව සාවකානං දානං දාතබ්බං, නාඤ්ඤෙසං සාවකානං දානං දාතබ්බං. මය්හමෙව දින්නං මහප්ඵලං, නාඤ්ඤෙසං දින්නං මහප්ඵලං. මය්හමෙව සාවකානං දින්නං මහප්ඵලං, නාඤ්ඤෙසං සාවකානං දින්නං මහප්ඵල'න්ති. කච්චි තෙ භොතො ගොතමස්ස වුත්තවාදිනො ච භවන්තං ගොතමං අභූතෙන අබ්භාචික්ඛන්ති, ධම්මස්ස චානුධම්මං බ්‍යාකරොන්ති, න ච කොචි සහධම්මිකො වාදානුපාතො [වාදානුවාදො (ක.)] ගාරය්හං ඨානං ආගච්ඡති? අනබ්භක්ඛාතුකාමා හි මයං භවන්තං ගොතම''න්ති.

''යෙ තෙ, වච්ඡ, එවමාහංසු – 'සමණො ගොතමො එවමාහ – මය්හමෙව දානං දාතබ්බං...පෙ.... නාඤ්ඤෙසං සාවකානං දින්නං මහප්ඵල'න්ති න මෙ තෙ වුත්තවාදිනො. අබ්භාචික්ඛන්ති ච පන මං [ච පන මං තෙ (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] අසතා අභූතෙන. යො ඛො, වච්ඡ, පරං දානං දදන්තං වාරෙති සො තිණ්ණං අන්තරායකරො හොති, තිණ්ණං පාරිපන්ථිකො. කතමෙසං තිණ්ණං? දායකස්ස පුඤ්ඤන්තරායකරො හොති, පටිග්ගාහකානං ලාභන්තරායකරො හොති, පුබ්බෙව ඛො පනස්ස අත්තා ඛතො ච හොති උපහතො ච. යො ඛො, වච්ඡ, පරං දානං දදන්තං වාරෙති සො ඉමෙසං තිණ්ණං අන්තරායකරො හොති, තිණ්ණං පාරිපන්ථිකො.

''අහං ඛො පන, වච්ඡ, එවං වදාමි – යෙ හි තෙ චන්දනිකාය වා ඔලිගල්ලෙ වා පාණා, තත්‍රපි යො ථාලිධොවනං [ථාලකධොවනං (ක.)] වා සරාවධොවනං වා ඡඩ්ඩෙති – යෙ තත්ථ පාණා තෙ තෙන යාපෙන්තූති, තතො නිදානම්පාහං, වච්ඡ, පුඤ්ඤස්ස ආගමං වදාමි. කො පන වාදො මනුස්සභූතෙ! අපි චාහං, වච්ඡ, සීලවතො දින්නං මහප්ඵලං වදාමි, නො තථා දුස්සීලස්ස, සො ච හොති පඤ්චඞ්ගවිප්පහීනො පඤ්චඞ්ගසමන්නාගතො.

''කතමානි පඤ්චඞ්ගානි පහීනානි හොන්ති? කාමච්ඡන්දො පහීනො හොති, බ්‍යාපාදො පහීනො හොති, ථිනමිද්ධං පහීනං හොති,

උද්ධච්චකුක්කුච්චං පහීනං හොති, විචිකිච්ඡා පහීනා හොති. ඉමානි පඤ්චඞ්ගානි විප්පහීනානි හොන්ති.

‘‘කතමෙහි පඤ්චහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො හොති? අසෙක්ඛෙන සීලක්ඛන්ධෙන සමන්නාගතො හොති, අසෙක්ඛෙන සමාධික්ඛන්ධෙන සමන්නාගතො හොති, අසෙක්ඛෙන පඤ්ඤාක්ඛන්ධෙන සමන්නාගතො හොති, අසෙක්ඛෙන විමුත්තික්ඛන්ධෙන සමන්නාගතො හොති, අසෙක්ඛෙන විමුත්තිඤාණදස්සනක්ඛන්ධෙන සමන්නාගතො හොති; ඉමෙහි පඤ්චහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො හොති. ඉති පඤ්චඞ්ගවිප්පහීනෙ පඤ්චඞ්ගසමන්නාගතෙ දින්නං මහප්ඵලන්ති වදාමී’’ති.

‘‘ඉති කණ්හාසු සෙතාසු, රොහිණීසු හරීසු වා;
කම්මාසාසු සරූපාසු, ගොසු පාරෙවතාසු වා.

‘‘යාසු කාසුචි එතාසු, දන්තො ජායති පුඞ්ගවො;
ධොරය්හො බලසම්පන්නො, කල්‍යාණජවනික්කමො;
තමෙව භාරෙ යුඤ්ජන්ති, නාස්ස වණ්ණං පරික්ඛරෙ.

‘‘එවමෙවං මනුස්සෙසු, යස්මිං කස්මිඤ්චි ජාතියෙ;
ඛත්තියෙ බ්‍රාහ්මණෙ වෙස්සෙ, සුද්දෙ චණ්ඩාලපුක්කුසෙ.

‘‘යාසු කාසුචි එතාසු, දන්තො ජායති සුබ්බතො;
ධම්මට්ඨො සීලසම්පන්නො, සච්චවාදී හිරීමනො.

‘‘පහීනජාතිමරණො, බ්‍රහ්මචරියස්ස කෙවලී;
පන්නභාරො විසංයුත්තො, කතකිච්චො අනාසවො.

‘‘පාරගූ සබ්බධම්මානං, අනුපාදාය නිබ්බුතො;
තස්මිංයෙව [තස්මිං වෙ (ස්‍යා. කං.)] විරජෙ ඛෙත්තෙ, විපුලා හොති දක්ඛිණා.

‘‘බාලා ච අවිජානන්තා, දුම්මෙධා අස්සුතාවිනො;
බහිද්ධා දෙන්ති දානානි, න හි සන්තෙ උපාසරෙ.

‘‘යෙ ච සන්තෙ උපාසන්ති, සප්පඤ්ඤෙ ධීරසම්මතෙ;
සද්ධා ච නෙසං සුගතෙ, මූලජාතා පතිට්ඨිතා.

‘‘දෙවලොකඤ්ච තෙ යන්ති, කුලෙ වා ඉධ ජායරෙ;
අනුපුබ්බෙන නිබ්බානං, අධිගච්ඡන්ති පණ්ඩිතා’’ති. සත්තමං;

8. තිකණ්ණසුත්තං

59. අථ ඛො තිකණ්ණො බ්‍රාහ්මණො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං...පෙ.... එකමන්තං නිසින්නො ඛො තිකණ්ණො බ්‍රාහ්මණො භගවතො සම්මුඛා තෙවිජ්ජානං සුදං බ්‍රාහ්මණානං වණ්ණං භාසති – ‘‘එවම්පි තෙවිජ්ජා බ්‍රාහ්මණා, ඉතිපි තෙවිජ්ජා බ්‍රාහ්මණා’’ති.

‘‘යථා කථං පන, බ්‍රාහ්මණ, බ්‍රාහ්මණා බ්‍රාහ්මණං තෙවිජ්ජං පඤ්ඤාපෙන්තී’’ති? ‘‘ඉධ, භො ගොතම, බ්‍රාහ්මණො උභතො සුජාතො හොති මාතිතො ච පිතිතො ච, සංසුද්ධගහණිකො යාව සත්තමා පිතාමහයුගා, අක්ඛිත්තො අනුපක්කුට්ඨො ජාතිවාදෙන, අජ්ඣායකො, මන්තධරො, තිණ්ණං වෙදානං පාරගූ සනිඝණ්ඩුකෙටුභානං සාක්ඛරප්පභෙදානං ඉතිහාසපඤ්චමානං, පදකො, වෙය්‍යාකරණො, ලොකායතමහාපුරිසලක්ඛණෙසු අනවයොති. එවං ඛො, භො ගොතම, බ්‍රාහ්මණා තෙවිජ්ජං පඤ්ඤාපෙන්තී’’ති.

‘‘අඤ්ඤථා ඛො, බ්‍රාහ්මණ, බ්‍රාහ්මණා බ්‍රාහ්මණං තෙවිජ්ජං පඤ්ඤපෙන්ති, අඤ්ඤථා ච පන අරියස්ස විනයෙ තෙවිජ්ජො හොතී’’ති. ‘‘යථා කථං පන, භො ගොතම, අරියස්ස විනයෙ තෙවිජ්ජො හොති? සාධු මෙ භවං ගොතමො තථා ධම්මං දෙසෙතු යථා අරියස්ස විනයෙ තෙවිජ්ජො හොතී’’ති. ‘‘තෙන හි, බ්‍රාහ්මණ, සුණාහි, සාධුකං මනසි කරොහි; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවං, භො’’ති ඛො තිකණ්ණො බ්‍රාහ්මණො භගවතො පච්චස්සොසි. භගවා එතදවොච –

‘‘ඉධ, බ්‍රාහ්මණ, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. විතක්කවිචාරානං වූපසමා අජ්ඣත්තං සම්පසාදනං චෙතසො එකොදිභාවං අවිතක්කං අවිචාරං සමාධිජං පීතිසුඛං දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. පීතියා ච විරාගා උපෙක්ඛකො ච විහරති සතො ච සම්පජානො, සුඛඤ්ච කායෙන පටිසංවෙදෙති යං තං අරියා ආචික්ඛන්ති – ‘උපෙක්ඛකො සතිමා සුඛවිහාරී’ති තතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සුඛස්ස ච පහානා දුක්ඛස්ස ච පහානා, පුබ්බෙව සොමනස්සදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමා අදුක්ඛමසුඛං උපෙක්ඛාසතිපාරිසුද්ධිං චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති.

‘‘සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ පරිසුද්ධෙ පරියොදාතෙ අනඞ්ගණෙ විගතූපක්කිලෙසෙ මුදුභූතෙ කම්මනියෙ ඨිතෙ ආනෙඤ්ජප්පත්තෙ පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිඤාණාය චිත්තං අභිනින්නාමෙති. සො අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති, සෙය්‍යථීදං – එකම්පි ජාතිං ද්වෙපි ජාතියො තිස්සොපි ජාතියො චතස්සොපි ජාතියො පඤ්චපි ජාතියො දසපි ජාතියො වීසම්පි ජාතියො තිංසම්පි ජාතියො චත්තාරීසම්පි ජාතියො පඤ්ඤාසම්පි

ජාතියො ජාතිසතම්පි ජාතිසහස්සම්පි ජාතිසතසහස්සම්පි, අනෙකෙපි සංවට්ටකප්පෙ අනෙකෙපි විවට්ටකප්පෙ අනෙකෙපි සංවට්ටවිවට්ටකප්පෙ – ‘අමුත්‍රාසිං එවංනාමො එවංගොත්තො එවංවණ්ණො එවමාහාරො එවංසුඛදුක්ඛප්පටිසංවෙදී එවමායුපරියන්තො, සො තතො චුතො අමුත්‍ර උදපාදිං. තත්‍රාපාසිං එවංනාමො එවංගොත්තො එවංවණ්ණො එවමාහාරො එවංසුඛදුක්ඛප්පටිසංවෙදී එවමායුපරියන්තො, සො තතො චුතො ඉධූපපන්නො’ති. ඉති සාකාරං සඋද්දෙසං අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති. අයමස්ස පඨමා විජ්ජා අධිගතා හොති; අවිජ්ජා විහතා, විජ්ජා උප්පන්නා; තමො විහතො, ආලොකො උප්පන්නො යථා තං අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො.

‘‘සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ පරිසුද්ධෙ පරියොදාතෙ අනඞ්ගණෙ විගතූපක්කිලෙසෙ මුදුභූතෙ කම්මනියෙ ඨිතෙ ආනෙඤ්ජප්පත්තෙ සත්තානං චුතූපපාතඤාණාය චිත්තං අභිනින්නාමෙති. සො දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සත්තෙ පස්සති චවමානෙ උපපජ්ජමානෙ හීනෙ පණීතෙ සුවණ්ණෙ දුබ්බණ්ණෙ, සුගතෙ දුග්ගතෙ යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානාති – ‘ඉමෙ වත භොන්තො සත්තා කායදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා…පෙ…. මනොදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා අරියානං උපවාදකා මිච්ඡාදිට්ඨිකා මිච්ඡාදිට්ඨිකම්මසමාදානා, තෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්නා. ඉමෙ වා පන භොන්තො සත්තා කායසුචරිතෙන සමන්නාගතා, වචීසුචරිතෙන සමන්නාගතා, මනොසුචරිතෙන සමන්නාගතා අරියානං අනුපවාදකා සම්මාදිට්ඨිකා සම්මාදිට්ඨිකම්මසමාදානා, තෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපන්නා’ති. ඉති දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සත්තෙ පස්සති චවමානෙ උපපජ්ජමානෙ හීනෙ පණීතෙ සුවණ්ණෙ දුබ්බණ්ණෙ, සුගතෙ දුග්ගතෙ යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානාති. අයමස්ස දුතියා විජ්ජා අධිගතා හොති; අවිජ්ජා විහතා, විජ්ජා උප්පන්නා; තමො විහතො, ආලොකො උප්පන්නො යථා තං අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො.

‘‘සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ පරිසුද්ධෙ පරියොදාතෙ අනඞ්ගණෙ විගතූපක්කිලෙසෙ මුදුභූතෙ කම්මනියෙ ඨිතෙ ආනෙඤ්ජප්පත්තෙ ආසවානං ඛයඤාණාය චිත්තං අභිනින්නාමෙති. සො ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං දුක්ඛසමුදයො’ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං දුක්ඛනිරොධො’ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති; ‘ඉමෙ ආසවා’ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං ආසවසමුදයො’ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං ආසවනිරොධො’ති යථාභූතං පජානාති, ‘අයං ආසවනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. තස්ස එවං ජානතො එවං පස්සතො කාමාසවාපි චිත්තං විමුච්චති, භවාසවාපි චිත්තං විමුච්චති, අවිජ්ජාසවාපි චිත්තං විමුච්චති; විමුත්තස්මිං විමුත්තමිති ඤාණං

හොති. ‘ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායා’ති පජානාති. අයමස්ස තතියා විජ්ජා අධිගතා හොති; අවිජ්ජා විහතා, විජ්ජා උප්පන්නා; තමො විහතො, ආලොකො උප්පන්නො යථා තං අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො’’ති.

‘‘අනුච්චාවචසීලස්ස, නිපකස්ස ච ඣායිනො;
චිත්තං යස්ස වසීභූතං, එකග්ගං සුසමාහිතං.

‘‘තං වෙ තමොනුදං ධීරං, තෙවිජ්ජං මච්චුහායිනං;
හිතං දෙවමනුස්සානං, ආහු සබ්බප්පහායිනං.

‘‘තීහි විජ්ජාහි සම්පන්නං, අසම්මූළ්හවිහාරිනං;
බුද්ධං අන්තිමදෙහිනං [අන්තිමසාරීරං (සී.ස්‍යා. කං. පී.)], තං නමස්සන්ති ගොතමං.

[ධ. ප. 423; ඉතිවු. 99] ‘‘පුබ්බෙනිවාසං යො වෙදී, සග්ගාපායඤ්ච පස්සති;
අථො ජාතික්ඛයං පත්තො, අභිඤ්ඤාවොසිතො මුනි.

‘‘එතාහි තීහි විජ්ජාහි, තෙවිජ්ජො හොති බ්‍රාහ්මණො;
තමහං වදාමි තෙවිජ්ජං, නාඤ්ඤං ලපිතලාපන’’න්ති.

‘‘එවං ඛො, බ්‍රාහ්මණ, අරියස්ස විනයෙ තෙවිජ්ජො හොතී’’ති. ‘‘අඤ්ඤථා, භො ගොතම, බ්‍රාහ්මණානං තෙවිජ්ජො, අඤ්ඤථා ච පන අරියස්ස විනයෙ තෙවිජ්ජො හොති. ඉමස්ස ච පන, භො ගොතම, අරියස්ස විනයෙ තෙවිජ්ජස්ස බ්‍රාහ්මණානං තෙවිජ්ජො කලං නාග්ඝති සොළසිං’’.

‘‘අභික්කන්තං, භො ගොතම...පෙ.... උපාසකං මං භවං ගොතමො ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත’’න්ති. අට්ඨමං.

9. ජාණුස්සොණිසුත්තං

60. අථ ඛො ජාණුස්සොණි බ්‍රාහ්මණො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං...පෙ.... එකමන්තං නිසින්නො ඛො ජාණුස්සොණි බ්‍රාහ්මණො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘යස්සස්සු, භො ගොතම, යඤ්ඤො වා සද්ධං වා ථාලිපාකො වා දෙය්‍යධම්මං වා, තෙවිජ්ජෙසු බ්‍රාහ්මණෙසු දානං දදෙය්‍යා’’ති. ‘‘යථා කථං පන, බ්‍රාහ්මණ, බ්‍රාහ්මණා තෙවිජ්ජං පඤ්ඤපෙන්තී’’ති? ‘‘ඉධ ඛො, භො ගොතම, බ්‍රාහ්මණො උභතො සුජාතො හොති මාතිතො ච පිතිතො ච සංසුද්ධගහණිකො යාව සත්තමා පිතාමහයුගා අක්ඛිත්තො අනුපක්කුට්ඨො ජාතිවාදෙන, අජ්ඣායකො මන්තධරො, තිණ්ණං වෙදානං පාරගූ සනිඝණ්ඩුකෙටුභානං සාක්ඛරප්පභෙදානං ඉතිහාසපඤ්චමානං, පදකො, වෙය්‍යාකරණො,

ලොකායතමහාපුරිසලක්ඛණෙසු අනවයොති. එවං ඛො, භො ගොතම, බ්‍රාහ්මණා තෙවිජ්ජං පඤ්ඤපෙන්තී''ති.

''අඤ්ඤථා ඛො, බ්‍රාහ්මණ, බ්‍රාහ්මණා බ්‍රාහ්මණං තෙවිජ්ජං පඤ්ඤපෙන්ති, අඤ්ඤථා ච පන අරියස්ස විනයෙ තෙවිජ්ජො හොතී''ති. ''යථා කථං පන, භො ගොතම, අරියස්ස විනයෙ තෙවිජ්ජො හොති? සාධු මෙ භවං ගොතමො තථා ධම්මං දෙසෙතු යථා අරියස්ස විනයෙ තෙවිජ්ජො හොතී''ති. ''තෙන හි, බ්‍රාහ්මණ, සුණාහි, සාධුකං මනසි කරොහි; භාසිස්සාමී''ති. ''එවං, භො''ති ඛො ජාණුස්සොණි බ්‍රාහ්මණො භගවතො පච්චස්සොසි. භගවා එතදවොච –

''ඉධ පන, බ්‍රාහ්මණ, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි...පෙ.... චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති.

''සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ පරිසුද්ධෙ පරියොදාතෙ අනඞ්ගණෙ විගතූපක්කිලෙසෙ මුදුභූතෙ කම්මනියෙ ඨිතෙ ආනෙඤ්ජප්පත්තෙ පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිඤාණාය චිත්තං අභිනින්නාමෙති. සො අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති, සෙය්‍යථිදං – එකම්පි ජාතිං ද්වෙපි ජාතියො...පෙ.... ඉති සාකාරං සඋද්දෙසං අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති. අයමස්ස පඨමා විජ්ජා අධිගතා හොති; අවිජ්ජා විහතා, විජ්ජා උප්පන්නා; තමො විහතො, ආලොකො උප්පන්නො යථා තං අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො.

''සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ පරිසුද්ධෙ පරියොදාතෙ අනඞ්ගණෙ විගතූපක්කිලෙසෙ මුදුභූතෙ කම්මනියෙ ඨිතෙ ආනෙඤ්ජප්පත්තෙ සත්තානං චුතූපපාතඤාණාය චිත්තං අභිනින්නාමෙති. සො දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන...පෙ.... යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානාති. අයමස්ස දුතියා විජ්ජා අධිගතා හොති; අවිජ්ජා විහතා, විජ්ජා උප්පන්නා; තමො විහතො, ආලොකො උප්පන්නො යථා තං අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො.

''සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ පරිසුද්ධෙ පරියොදාතෙ අනඞ්ගණෙ විගතූපක්කිලෙසෙ මුදුභූතෙ කම්මනියෙ ඨිතෙ ආනෙඤ්ජප්පත්තෙ ආසවානං ඛයඤාණාය චිත්තං අභිනින්නාමෙති. සො 'ඉදං දුක්ඛ'න්ති යථාභූතං පජානාති...පෙ.... 'අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා'ති යථාභූතං පජානාති; 'ඉමෙ ආසවා'ති යථාභූතං පජානාති...පෙ.... 'අයං ආසවනිරොධගාමිනී පටිපදා'ති යථාභූතං පජානාති. තස්ස එවං ජානතො එවං පස්සතො කාමාසවාපි චිත්තං විමුච්චති, භවාසවාපි චිත්තං විමුච්චති, අවිජ්ජාසවාපි චිත්තං විමුච්චති; විමුත්තස්මිං විමුත්තමිති ඤාණං හොති. 'ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායා'ති පජානාති. අයමස්ස

තතියා විජ්ජා අධිගතා හොති; අවිජ්ජා විහතා, විජ්ජා උප්පන්නා; තමො විහතො, ආලොකො උප්පන්නො යථා තං අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො''ති.

''යො සීලබ්බතසම්පන්නො, පහිතත්තො සමාහිතො;
චිත්තං යස්ස වසීභූතං, එකග්ගං සුසමාහිතං.

[ධ. ප. 423; ඉතිවු. 99] ''පුබ්බෙනිවාසං යො වෙදී, සග්ගාපායඤ්ච පස්සති;
අථො ජාතික්ඛයං පත්තො, අභිඤ්ඤාවොසිතො මුනි.

''එතාහි තීහි විජ්ජාහි, තෙවිජ්ජො හොති බ්‍රාහ්මණො;
තමහං වදාමි තෙවිජ්ජං, නාඤ්ඤං ලපිතලාපන''න්ති.

''එවං ඛො, බ්‍රාහ්මණ, අරියස්ස විනයෙ තෙවිජ්ජො හොතී''ති. ''අඤ්ඤථා, භො ගොතම, බ්‍රාහ්මණානං තෙවිජ්ජො, අඤ්ඤථා ච පන අරියස්ස විනයෙ තෙවිජ්ජො හොති. ඉමස්ස ච, භො ගොතම, අරියස්ස විනයෙ තෙවිජ්ජස්ස බ්‍රාහ්මණානං තෙවිජ්ජො කලං නාග්ඝති සොළසිං''.

''අභික්කන්තං, භො ගොතම...පෙ.... උපාසකං මං භවං ගොතමො ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත''න්ති. නවමං.

10. සඞ්ගාරවසුත්තං

61. අථ ඛො සඞ්ගාරවො බ්‍රාහ්මණො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සඞ්ගාරවො බ්‍රාහ්මණො භගවන්තං එතදවොච – ''මයමස්සු, භො ගොතම, බ්‍රාහ්මණා නාම. යඤ්ඤං යජාමපි යජාපෙමපි. තත්‍ර, භො ගොතම, යො චෙව යජති [යො චෙව යඤ්ඤං යජති (සයා. කං.)] යො ච යජාපෙති සබ්බෙ තෙ අනෙකසාරීරිකං පුඤ්ඤප්පටිපදං පටිපන්නා හොන්ති, යදිදං යඤ්ඤාධිකරණං. යො පනායං, භො ගොතම, යස්ස වා තස්ස වා කුලා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො එකමත්තානං දමෙති, එකමත්තානං සමෙති, එකමත්තානං පරිනිබ්බාපෙති, එවමස්සායං එකසාරීරිකං පුඤ්ඤප්පටිපදං පටිපන්නො හොති, යදිදං පබ්බජ්ජාධිකරණ''න්ති.

''තෙන හි, බ්‍රාහ්මණ, තඤ්ඤෙවෙත්ථ පටිපුච්ඡිස්සාමි. යථා තෙ ඛමෙය්‍ය තථා නං බ්‍යාකරෙය්‍යාසි. තං කිං මඤ්ඤසි, බ්‍රාහ්මණ, ඉධ තථාගතො ලොකෙ උප්පජ්ජති අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදූ අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථි සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා. සො එවමාහ – 'එථායං මග්ගො අයං පටිපදා යථාපටිපන්නො අහං අනුත්තරං බ්‍රහ්මචරියොගධං සයං අභිඤ්ඤා

සච්ඡිකත්වා පවෙදෙමි; එථ [එතං (ක.)], තුම්හෙපි තථා පටිපජ්ජථ, යථාපටිපන්නා තුම්හෙපි අනුත්තරං බ්‍රහ්මචරියොගධං සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරිස්සථා'ති. ඉති අයඤ්චෙව [සයං චෙව (ක.)] සත්ථා ධම්මං දෙසෙති, පරෙ ච තථත්ථාය පටිපජ්ජන්ති, තානි ඛො පන හොන්ති අනෙකානිපි සතානි අනෙකානිපි සහස්සානි අනෙකානිපි සතසහස්සානි.

''තං කිං මඤ්ඤසි, බ්‍රාහ්මණ, ඉච්චායං එවං සන්තෙ එකසාරීරිකා වා පුඤ්ඤප්පටිපදා හොති අනෙකසාරීරිකා වා, යදිදං පබ්බජ්ජාධිකරණ''න්ති? ''ඉච්චායම්පි [ඉච්චායන්තෙ (ක.)], භො ගොතම, එවං සන්තෙ අනෙකසාරීරිකා පුඤ්ඤප්පටිපදා හොති, යදිදං පබ්බජ්ජාධිකරණ''න්ති.

එවං වුත්තෙ ආයස්මා ආනන්දො සඞ්ගාරවං බ්‍රාහ්මණං එතදවොච – ''ඉමාසං තෙ, බ්‍රාහ්මණ, ද්වින්නං පටිපදානං කතමා පටිපදා ඛමති අප්පත්ථතරා ච අප්පසමාරම්භතරා ච මහප්ඵලතරා ච මහානිසංසතරා චා''ති? එවං වුත්තෙ සඞ්ගාරවො බ්‍රාහ්මණො ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොච – ''සෙය්‍යථාපි භවං ගොතමො භවං චානන්දො. එතෙ මෙ පුජ්ජා, එතෙ මෙ පාසංසා''ති.

දුතියම්පි ඛො ආයස්මා ආනන්දො සඞ්ගාරවං බ්‍රාහ්මණං එතදවොච – ''න ඛො ත්‍යාහං, බ්‍රාහ්මණ, එවං පුච්ඡාමි – 'කෙ වා තෙ පුජ්ජා කෙ වා තෙ පාසංසා'ති? එවං ඛො ත්‍යාහං, බ්‍රාහ්මණ, පුච්ඡාමි – 'ඉමාසං තෙ, බ්‍රාහ්මණ, ද්වින්නං පටිපදානං කතමා පටිපදා ඛමති අප්පත්ථතරා ච අප්පසමාරම්භතරා ච මහප්ඵලතරා ච මහානිසංසතරා චා'''ති? දුතියම්පි ඛො සඞ්ගාරවො බ්‍රාහ්මණො ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොච – ''සෙය්‍යථාපි භවං ගොතමො භවං චානන්දො. එතෙ මෙ පුජ්ජා, එතෙ මෙ පාසංසා''ති.

තතියම්පි ඛො ආයස්මා ආනන්දො සඞ්ගාරවං බ්‍රාහ්මණං එතදවොච – ''න ඛො ත්‍යාහං, බ්‍රාහ්මණ, එවං පුච්ඡාමි – 'කෙ වා තෙ පුජ්ජා කෙ වා තෙ පාසංසා'ති? එවං ඛො ත්‍යාහං, බ්‍රාහ්මණ, පුච්ඡාමි – 'ඉමාසං තෙ, බ්‍රාහ්මණ, ද්වින්නං පටිපදානං කතමා පටිපදා ඛමති අප්පත්ථතරා ච අප්පසමාරම්භතරා ච මහප්ඵලතරා ච මහානිසංසතරා චා'''ති? තතියම්පි ඛො සඞ්ගාරවො බ්‍රාහ්මණො ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොච – ''සෙය්‍යථාපි භවං ගොතමො භවං චානන්දො. එතෙ මෙ පුජ්ජා, එතෙ මෙ පාසංසා''ති.

අථ ඛො භගවතො එතදහොසි – ''යාව තතියම්පි ඛො සඞ්ගාරවො බ්‍රාහ්මණො ආනන්දෙන සහධම්මිකං පඤ්හං පුට්ඨො සංසාදෙති [ම. නි. 1.337] නො විස්සජ්ජෙති. යංනූනාහං පරිමොචෙය්‍ය''න්ති. අථ ඛො භගවා සඞ්ගාරවං බ්‍රාහ්මණං එතදවොච – ''කා න්වජ්ජ, බ්‍රාහ්මණ, රාජන්තෙපුරෙ රාජපුරිසානං [රාජපරිසායං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] සන්නිසින්නානං

සන්නිපතිතානං අන්තරාකථා උදපාදී’’ති? ‘‘අයං ඛ්වජ්ජ, භො ගොතම, රාජන්තෙපුරෙ රාජපුරිසානං සන්නිසින්නානං සන්නිපතිතානං අන්තරාකථා උදපාදි – ‘පුබ්බෙ සුදං අප්පතරා චෙව භික්ඛූ අහෙසුං බහුතරා ච උත්තරි මනුස්සධම්මා ඉද්ධිපාටිහාරියං දස්සෙසුං; එතරහි පන බහුතරා චෙව භික්ඛූ අප්පතරා ච උත්තරි මනුස්සධම්මා ඉද්ධිපාටිහාරියං දස්සෙන්තී’ති. අයං ඛ්වජ්ජ, භො ගොතම, රාජන්තෙපුරෙ රාජපුරිසානං සන්නිසින්නානං සන්නිපතිතානං අන්තරාකථා උදපාදී’’ති.

[පටි. ම. 3.30; දී. නි. 1.483] ‘‘තීණි ඛො ඉමානි, බ්‍රාහ්මණ, පාටිහාරියානි. කතමානි තීණි? ඉද්ධිපාටිහාරියං, ආදෙසනාපාටිහාරියං, අනුසාසනීපාටිහාරියං. කතමඤ්ච, බ්‍රාහ්මණ, ඉද්ධිපාටිහාරියං? ඉධ, බ්‍රාහ්මණ, එකච්චො අනෙකවිහිතං ඉද්ධිවිධං පච්චනුභොති – ‘එකොපි හුත්වා බහුධා හොති, බහුධාපි හුත්වා එකො හොති; ආවිභාවං, තිරොභාවං; තිරොකුට්ටං තිරොපාකාරං තිරොපබ්බතං අසජ්ජමානො ගච්ඡති, සෙය්‍යථාපි ආකාසෙ; පථවියාපි උම්මුජ්ජනිමුජ්ජං කරොති, සෙය්‍යථාපි උදකෙ; උදකෙපි අභිජ්ජමානෙ ගච්ඡති, සෙය්‍යථාපි පථවියං; ආකාසෙපි පල්ලඞ්කෙන කමති, සෙය්‍යථාපි පක්ඛී සකුණො; ඉමෙපි චන්දිමසූරියෙ එවංමහිද්ධිකෙ එවංමහානුභාවෙ පාණිනා පරිමසති [පරාමසති (දී. නි. 1.484; පටි. ම. 1.102] පරිමජ්ජති, යාව බ්‍රහ්මලොකාපි කායෙන වසං වත්තෙති’. ඉදං වුච්චති, බ්‍රාහ්මණ, ඉද්ධිපාටිහාරියං.

‘‘කතමඤ්ච, බ්‍රාහ්මණ, ආදෙසනාපාටිහාරියං? ඉධ, බ්‍රාහ්මණ, එකච්චො නිමිත්තෙන ආදිසති – ‘එවම්පි තෙ මනො, ඉත්ථම්පි තෙ මනො, ඉතිපි තෙ චිත්ත’න්ති. සො බහුං චෙපි ආදිසති තථෙව තං හොති, නො අඤ්ඤථා.

‘‘ඉධ පන, බ්‍රාහ්මණ, එකච්චො න හෙව ඛො නිමිත්තෙන ආදිසති, අපි ච ඛො මනුස්සානං වා අමනුස්සානං වා දෙවතානං වා සද්දං සුත්වා ආදිසති – ‘එවම්පි තෙ මනො, ඉත්ථම්පි තෙ මනො, ඉතිපි තෙ චිත්ත’න්ති. සො බහුං චෙපි ආදිසති තථෙව තං හොති, නො අඤ්ඤථා.

‘‘ඉධ පන, බ්‍රාහ්මණ, එකච්චො න හෙව ඛො නිමිත්තෙන ආදිසති නපි මනුස්සානං වා අමනුස්සානං වා දෙවතානං වා සද්දං සුත්වා ආදිසති, අපි ච ඛො විතක්කයතො විචාරයතො විතක්කවිප්ඵාරසද්දං සුත්වා ආදිසති – ‘එවම්පි තෙ මනො, ඉත්ථම්පි තෙ මනො, ඉතිපි තෙ චිත්ත’න්ති. සො බහුං චෙපි ආදිසති තථෙව තං හොති, නො අඤ්ඤථා.

‘‘ඉධ පන, බ්‍රාහ්මණ, එකච්චො න හෙව ඛො නිමිත්තෙන ආදිසති, නපි මනුස්සානං වා අමනුස්සානං වා දෙවතානං වා සද්දං සුත්වා ආදිසති, නපි විතක්කයතො විචාරයතො විතක්කවිප්ඵාරසද්දං සුත්වා ආදිසති, අපි ච ඛො අවිතක්කං අවිචාරං සමාධිං සමාපන්නස්ස චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාති

– ‘යථා ඉමස්ස භොතො මනොසඞ්ඛාරා පණිහිතා ඉමස්ස චිත්තස්ස අනන්තරා අමුං නාම විතක්කං විතක්කෙස්සතී’ති. සො බහුං චෙපි ආදිසති තථෙව තං හොති, නො අඤ්ඤථා. ඉදං වුච්චති, බ්‍රාහ්මණ, ආදෙසනාපාටිහාරියං.

‘‘කතමඤ්ච, බ්‍රාහ්මණ, අනුසාසනීපාටිහාරියං? ඉධ, බ්‍රාහ්මණ, එකච්චො එවමනුසාසති – ‘එවං විතක්කෙථ, මා එවං විතක්කයිත්ථ; එවං මනසි කරොථ, මා එවං මනසාකත්ථ; ඉදං පජහථ, ඉදං උපසම්පජ්ජ විහරථා’ති. ඉදං වුච්චති, බ්‍රාහ්මණ, අනුසාසනීපාටිහාරියං. ඉමානි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, තීණි පාටිහාරියානි. ඉමෙසං තෙ, බ්‍රාහ්මණ, තිණ්ණං පාටිහාරියානං කතමං පාටිහාරියං ඛමති අභික්කන්තතරඤ්ච පණීතතරඤ්චා’’ති?

‘‘තත්‍ර, භො ගොතම, යදිදං [යමිදං (සයා. කං. පී.)] පාටිහාරියං ඉධෙකච්චො අනෙකවිහිතං ඉද්ධිවිධං පච්චනුභොති…පෙ…. යාව බ්‍රහ්මලොකාපි කායෙන වසං වත්තෙති, ඉදං, භො ගොතම, පාටිහාරියං යොව [යො ච (සයා. කං. පී. ක.)] නං කරොති සොව [සොච ච (සයා. කං පී. ක.)] නං පටිසංවෙදෙති, යොව [යො ච (සයා. කං. පී. ක.)] නං කරොති තස්සෙව [තස්සමෙව (සී. ක.), තස්ස චෙව (සයා. කං. පී.)] තං හොති. ඉදං මෙ, භො ගොතම, පාටිහාරියං මායාසහධම්මරූපං විය ඛායති.

‘‘යම්පිදං, භො ගොතම, පාටිහාරියං ඉධෙකච්චො නිමිත්තෙන ආදිසති – ‘එවම්පි තෙ මනො, ඉත්ථම්පි තෙ මනො, ඉතිපි තෙ චිත්ත’න්ති, සො බහුං චෙපි ආදිසති තථෙව තං හොති, නො අඤ්ඤථා. ඉධ පන, භො ගොතම, එකච්චො න හෙව ඛො නිමිත්තෙන ආදිසති, අපි ච ඛො මනුස්සානං වා අමනුස්සානං වා දෙවතානං වා සද්දං සුත්වා ආදිසති…පෙ…. නපි මනුස්සානං වා අමනුස්සානං වා දෙවතානං වා සද්දං සුත්වා ආදිසති, අපි ච ඛො විතක්කයතො විචාරයතො විතක්කවිප්ඵාරසද්දං සුත්වා ආදිසති…පෙ…. නපි විතක්කයතො විචාරයතො විතක්කවිප්ඵාරසද්දං සුත්වා ආදිසති, අපි ච ඛො අවිතක්කං අවිචාරං සමාධිං සමාපන්නස්ස චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාති – ‘යථා ඉමස්ස භොතො මනොසඞ්ඛාරා පණිහිතා ඉමස්ස චිත්තස්ස අනන්තරා අමුං නාම විතක්කං විතක්කෙස්සතී’ති, සො බහුං චෙපි ආදිසති තථෙව තං හොති, නො අඤ්ඤථා. ඉදම්පි, භො ගොතම, පාටිහාරියං යොව නං කරොති සොව නං පටිසංවෙදෙති, යොව නං කරොති තස්සෙව තං හොති. ඉදම්පි මෙ, භො ගොතම, පාටිහාරියං මායාසහධම්මරූපං විය ඛායති.

‘‘යඤ්ච ඛො ඉදං, භො ගොතම, පාටිහාරියං ඉධෙකච්චො එවං අනුසාසති – ‘එවං විතක්කෙථ, මා එවං විතක්කයිත්ථ; එවං මනසි කරොථ, මා එවං මනසාකත්ථ; ඉදං පජහථ, ඉදං උපසම්පජ්ජ විහරථා’ති. ඉදමෙව,

භො ගොතම, පාටිහාරියං ඛමති ඉමෙසං තිණ්ණං පාටිහාරියානං අභික්කන්තතරඤ්ච පණීතතරඤ්ච.

‘‘අච්ඡරියං, භො ගොතම, අබ්භුතං, භො ගොතම! යාවසුභාසිතමිදං භොතා ගොතමෙන ඉමෙහි ච මයං තීහි පාටිහාරියෙහි සමන්නාගතං භවන්තං ගොතමං ධාරෙම. භවඤ්හි ගොතමො අනෙකවිහිතං ඉද්ධිවිධං පච්චනුභොති...පෙ.... යාව බ්‍රහ්මලොකාපි කායෙන වසං වත්තෙති, භවඤ්හි ගොතමො අවිතක්කං අවිචාරං සමාධිං සමාපන්නස්ස චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාති – ‘යථා ඉමස්ස භොතො මනොසඞ්ඛාරා පණිහිතා ඉමස්ස චිත්තස්ස අනන්තරා අමුං නාම විතක්කං විතක්කෙස්සතී’ති. භවඤ්හි ගොතමො එවමනුසාසති – ‘එවං විතක්කෙථ, මා එවං විතක්කයිත්ථ; එවං මනසි කරොථ, මා එවං මනසාකත්ථ; ඉදං පජහථ, ඉදං උපසම්පජ්ජ විහරථා’’’ති.

‘‘අද්ධා ඛො ත්‍යාහං, බ්‍රාහ්මණ, ආසජ්ජ උපනීය වාචා භාසිතා; අපි ච ත්‍යාහං බ්‍යාකරිස්සාමි. අහඤ්හි, බ්‍රාහ්මණ, අනෙකවිහිතං ඉද්ධිවිධං පච්චනුභොමි...පෙ.... යාව බ්‍රහ්මලොකාපි කායෙන වසං වත්තෙමි. අහඤ්හි, බ්‍රාහ්මණ, අවිතක්කං අවිචාරං සමාධිං සමාපන්නස්ස චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි – ‘යථා ඉමස්ස භොතො මනොසඞ්ඛාරා පණිහිතා, ඉමස්ස චිත්තස්ස අනන්තරා අමුං නාම විතක්කං විතක්කෙස්සතී’ති. අහඤ්හි, බ්‍රාහ්මණ, එවමනුසාසාමි – ‘එවං විතක්කෙථ, මා එවං විතක්කයිත්ථ; එවං මනසි කරොථ, මා එවං මනසාකත්ථ; ඉදං පජහථ, ඉදං උපසම්පජ්ජ විහරථා’’’ති.

‘‘අත්ථි පන, භො ගොතම, අඤ්ඤො එකභික්ඛුපි යො ඉමෙහි තීහි පාටිහාරියෙහි සමන්නාගතො, අඤ්ඤත්‍ර භොතා ගොතමෙනා’’ති? ‘‘න ඛො, බ්‍රාහ්මණ, එකංයෙව සතං න ද්වෙ සතානි න තීණි සතානි න චත්තාරි සතානි න පඤ්ච සතානි, අථ ඛො භියොයාව, යෙ [තෙ (ක.) පස්ස ම. නි. 2.195] භික්ඛූ ඉමෙහි තීහි පාටිහාරියෙහි සමන්නාගතා’’ති. ‘‘කහං පන, භො ගොතම, එතරහි තෙ භික්ඛූ විහරන්තී’’ති? ‘‘ඉමස්මිංයෙව ඛො, බ්‍රාහ්මණ, භික්ඛුසඞ්ඝෙ’’ති.

‘‘අභික්කන්තං, භො ගොතම, අභික්කන්තං, භො ගොතම! සෙය්‍යථාපි භො ගොතම, නික්කුජ්ජිතං වා උක්කුජ්ජෙය්‍ය, පටිච්ඡන්නං වා විවරෙය්‍ය, මූළ්හස්ස වා මග්ගං ආචික්ඛෙය්‍ය, අන්ධකාරෙ වා තෙලපජ්ජොතං ධාරෙය්‍ය – ‘චක්ඛුමන්තො රූපානි දක්ඛන්තී’ති, එවමෙවං භොතා ගොතමෙන අනෙකපරියායෙන ධම්මො පකාසිතො. එසාහං භවන්තං ගොතමං සරණං ගච්ඡාමි, ධම්මඤ්ච භික්ඛුසඞ්ඝඤ්ච. උපාසකං මං භවං ගොතමො ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත’’න්ති. දසමං.

බ්‍රාහ්මණවග්ගො පඨමො.

තස්සුද්දානං –

ද්වෙ බ්‍රාහ්මණා චඤ්ඤතරො, පරිබ්බාජකෙන නිබ්බුතං;
පලොකවච්ඡො තිකණ්ණො, සොණි සඞ්ගාරවෙන චාති.

(7) 2. මහාවග්ගො

1. තිත්ථායතනාදිසුත්තං

62. ‘‘තීණිමානි, භික්ඛවෙ, තිත්ථායතනානි යානි පණ්ඩිතෙහි සමනුයුඤ්ජියමානානි [සමනුග්ගාහියමානානි (ස්‍යා. කං. ක.)] සමනුගාහියමානානි සමනුභාසියමානානි පරම්පි ගන්ත්වා අකිරියාය සණ්ඨහන්ති. කතමානි තීණි? සන්ති, භික්ඛවෙ, එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො – ‘යං කිඤ්චායං පුරිසපුග්ගලො පටිසංවෙදෙති සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා සබ්බං තං පුබ්බෙකතහෙතූ’ති. සන්ති, භික්ඛවෙ, එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො – ‘යං කිඤ්චායං පුරිසපුග්ගලො පටිසංවෙදෙති සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා සබ්බං තං ඉස්සරනිම්මානහෙතූ’ති. සන්ති, භික්ඛවෙ, එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො – ‘යං කිඤ්චායං පුරිසපුග්ගලො පටිසංවෙදෙති සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා සබ්බං තං අහෙතුඅප්පච්චයා’’’ති.

‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යෙ තෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො – ‘යං කිඤ්චායං පුරිසපුග්ගලො පටිසංවෙදෙති සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා සබ්බං තං පුබ්බෙකතහෙතූ’ති, ත්‍යාහං උපසඞ්කමිත්වා එවං වදාමි – ‘සච්චං කිර තුම්හෙ ආයස්මන්තො එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො – යං කිඤ්චායං පුරිසපුග්ගලො පටිසංවෙදෙති සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා සබ්බං තං පුබ්බෙකතහෙතූ’ති? තෙ ච මෙ [තෙ චෙ මෙ (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] එවං පුට්ඨා ‘ආමා’ති [ආමොති (සී.)] පටිජානන්ති. ත්‍යාහං එවං වදාමි – ‘තෙනහායස්මන්තො පාණාතිපාතිනො භවිස්සන්ති පුබ්බෙකතහෙතු, අදින්නාදායිනො භවිස්සන්ති පුබ්බෙකතහෙතු, අබ්‍රහ්මචාරිනො භවිස්සන්ති පුබ්බෙකතහෙතු, මුසාවාදිනො භවිස්සන්ති පුබ්බෙකතහෙතු, පිසුණවාචා භවිස්සන්ති පුබ්බෙකතහෙතු, ඵරුසවාචා භවිස්සන්ති පුබ්බෙකතහෙතු, සම්ඵප්පලාපිනො භවිස්සන්ති පුබ්බෙකතහෙතු, අභිජ්ඣාලුනො භවිස්සන්ති පුබ්බෙකතහෙතු, බ්‍යාපන්නචිත්තා භවිස්සන්ති පුබ්බෙකතහෙතු, මිච්ඡාදිට්ඨිකා භවිස්සන්ති පුබ්බෙකතහෙතු’’’.

‘‘පුබ්බෙකතං ඛො පන, භික්ඛවෙ, සාරතො පච්චාගච්ඡතං න හොති ඡන්දො වා වායාමො වා ඉදං වා කරණීයං ඉදං වා අකරණීයන්ති. ඉති කරණීයාකරණීයෙ ඛො පන සච්චතො ථෙතතො අනුපලබ්භියමානෙ මුට්ඨස්සතීනං අනාරක්ඛානං විහරතං න හොති පච්චත්තං සහධම්මිකො

සමණවාදො. අයං ඛො මෙ, භික්ඛවෙ, තෙසු සමණබ්‍රාහ්මණෙසු එවංවාදීසු එවංදිට්ඨීසු පඨමො සහධම්මිකො නිග්ගහො හොති.

‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යෙ තෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො – ‘යං කිඤ්චායං පුරිසපුග්ගලො පටිසංවෙදෙති සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා සබ්බං තං ඉස්සරනිම්මානහෙතූ’ති, ත්‍යාහං උපසඞ්කමිත්වා එවං වදාමි – ‘සච්චං කිර තුම්හෙ ආයස්මන්තො එවංවාදිනො එවදිට්ඨිනො – යං කිඤ්චායං පුරිසපුග්ගලො පටිසංවෙදෙති සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා සබ්බං තං ඉස්සරනිම්මානහෙතූ’ති? තෙ ච මෙ එවං පුට්ඨා ‘ආමා’ති පටිජානන්ති. ත්‍යාහං එවං වදාමි – ‘තෙනහායස්මන්තො පාණාතිපාතිනො භවිස්සන්ති ඉස්සරනිම්මානහෙතු, අදින්නාදායිනො භවිස්සන්ති ඉස්සරනිම්මානහෙතු, අබ්‍රහ්මචාරිනො භවිස්සන්ති ඉස්සරනිම්මානහෙතු, මුසාවාදිනො භවිස්සන්ති ඉස්සරනිම්මානහෙතු, පිසුණවාචා භවිස්සන්ති ඉස්සරනිම්මානහෙතු, ඵරුසවාචා භවිස්සන්ති ඉස්සරනිම්මානහෙතු, සම්ඵප්පලාපිනො භවිස්සන්ති ඉස්සරනිම්මානහෙතු, අභිජ්ඣාලුනො භවිස්සන්ති ඉස්සරනිම්මානහෙතු, බ්‍යාපන්නචිත්තා භවිස්සන්ති ඉස්සරනිම්මානහෙතු, මිච්ඡාදිට්ඨිකා භවිස්සන්ති ඉස්සරනිම්මානහෙතු’’’.

‘‘ඉස්සරනිම්මානං ඛො පන, භික්ඛවෙ, සාරතො පච්චාගච්ඡතං න හොති ඡන්දො වා වායාමො වා ඉදං වා කරණීයං ඉදං වා අකරණීයන්ති. ඉති කරණීයාකරණීයෙ ඛො පන සච්චතො ථෙතතො අනුපලබ්භියමානෙ මුට්ඨස්සතීනං අනාරක්ඛානං විහරතං න හොති පච්චත්තං සහධම්මිකො සමණවාදො. අයං ඛො මෙ, භික්ඛවෙ, තෙසු සමණබ්‍රාහ්මණෙසු එවංවාදීසු එවංදිට්ඨීසු දුතියො සහධම්මිකො නිග්ගහො හොති.

‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යෙ තෙ සමණබ්‍රාහ්මණා එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො – ‘යං කිං චායං පුරිසපුග්ගලො පටිසංවෙදෙති සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා සබ්බං තං අහෙතුඅප්පච්චයා’ති, ත්‍යාහං උපසඞ්කමිත්වා එවං වදාමි – ‘සච්චං කිර තුම්හෙ ආයස්මන්තො එවංවාදිනො එවංදිට්ඨිනො – යං කිං චායං පුරිසපුග්ගලො පටිසංවෙදෙති සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා සබ්බං තං අහෙතුඅප්පච්චයා’ති? තෙ ච මෙ එවං පුට්ඨා ‘ආමා’ති පටිජානන්ති. ත්‍යාහං එවං වදාමි – ‘තෙනහායස්මන්තො පාණාතිපාතිනො භවිස්සන්ති අහෙතුඅප්පච්චයා...පෙ.... මිච්ඡාදිට්ඨිකා භවිස්සන්ති අහෙතුඅප්පච්චයා’’’.

‘‘අහෙතුඅප්පච්චයං [අහෙතුං (සී.), අහෙතු (ස්‍යා. කං.), අහෙතුඅප්පච්චයා (පී.), අහෙතුං අප්පච්චයං (ක.)] ඛො පන, භික්ඛවෙ, සාරතො පච්චාගච්ඡතං න හොති ඡන්දො වා වායාමො වා ඉදං වා කරණීයං ඉදං වා අකරණීයන්ති. ඉති කරණීයාකරණීයෙ ඛො පන සච්චතො ථෙතතො අනුපලබ්භියමානෙ මුට්ඨස්සතීනං අනාරක්ඛානං විහරතං න හොති

පච්චත්තං සහධම්මිකො සමණවාදො. අයං ඛො මෙ, භික්ඛවෙ, තෙසු සමණබ්‍රාහ්මණෙසු එවංවාදීසු එවංදිට්ඨීසු තතියො සහධම්මිකො නිග්ගහො හොති.

‘‘ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි තිත්ථායතනානි යානි පණ්ඩිතෙහි සමනුයුඤ්ජියමානානි සමනුගාහියමානානි සමනුභාසියමානානි පරම්පි ගන්ත්වා අකිරියාය සණ්ඨහන්ති.

‘‘අයං ඛො පන, භික්ඛවෙ, මයා ධම්මො දෙසිතො අනිග්ගහිතො අසංකිලිට්ඨො අනුපවජ්ජො අප්පටිකුට්ඨො සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහි. කතමො ච, භික්ඛවෙ, මයා ධම්මො දෙසිතො අනිග්ගහිතො අසංකිලිට්ඨො අනුපවජ්ජො අප්පටිකුට්ඨො සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහි? ඉමා ඡ ධාතුයොති, භික්ඛවෙ, මයා ධම්මො දෙසිතො අනිග්ගහිතො අසංකිලිට්ඨො අනුපවජ්ජො අප්පටිකුට්ඨො සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහි. ඉමානි ඡ ඵස්සායතනානීති, භික්ඛවෙ, මයා ධම්මො දෙසිතො අනිග්ගහිතො අසංකිලිට්ඨො අනුපවජ්ජො අප්පටිකුට්ඨො සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහි. ඉමෙ අට්ඨාරස මනොපවිචාරාති, භික්ඛවෙ, මයා ධම්මො දෙසිතො අනිග්ගහිතො අසංකිලිට්ඨො අනුපවජ්ජො අප්පටිකුට්ඨො සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහි. ඉමානි චත්තාරි අරියසච්චානීති, භික්ඛවෙ, මයා ධම්මො දෙසිතො අනිග්ගහිතො අසංකිලිට්ඨො අනුපවජ්ජො අප්පටිකුට්ඨො සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහි.

‘‘ඉමා ඡ ධාතුයොති, භික්ඛවෙ, මයා ධම්මො දෙසිතො අනිග්ගහිතො අසංකිලිට්ඨො අනුපවජ්ජො අප්පටිකුට්ඨො සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහීති. ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? ඡයිමා, භික්ඛවෙ, ධාතුයො – පථවීධාතු, ආපොධාතු, තෙජොධාතු, වායොධාතු, ආකාසධාතු, විඤ්ඤාණධාතු. ඉමා ඡ ධාතුයොති, භික්ඛවෙ, මයා ධම්මො දෙසිතො අනිග්ගහිතො අසංකිලිට්ඨො අනුපවජ්ජො අප්පටිකුට්ඨො සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහීති. ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘ඉමානි ඡ ඵස්සායතනානීති, භික්ඛවෙ, මයා ධම්මො දෙසිතො අනිග්ගහිතො අසංකිලිට්ඨො අනුපවජ්ජො අප්පටිකුට්ඨො සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහීති. ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? ඡයිමානි, භික්ඛවෙ, ඵස්සායතනානි – චක්ඛු ඵස්සායතනං, සොතං ඵස්සායතනං, ඝානං ඵස්සායතනං, ජිව්හා ඵස්සායතනං, කායො ඵස්සායතනං, මනො ඵස්සායතනං. ඉමානි ඡ ඵස්සායතනානීති, භික්ඛවෙ, මයා ධම්මො දෙසිතො අනිග්ගහිතො අසංකිලිට්ඨො අනුපවජ්ජො අප්පටිකුට්ඨො සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහීති. ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘ඉමෙ අට්ඨාරස මනොපවිචාරාති, භික්ඛවෙ, මයා ධම්මො දෙසිතො අනිග්ගහිතො අසංකිලිට්ඨො අනුපවජ්ජො අප්පටිකුට්ඨො සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහීති. ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? චක්ඛුනා රූපං දිස්වා සොමනස්සට්ඨානියං රූපං උපවිචරති දොමනස්සට්ඨානියං රූපං උපවිචරති උපෙක්ඛාට්ඨානියං රූපං උපවිචරති, සොතෙන සද්දං සුත්වා... ඝානෙන ගන්ධං ඝායිත්වා... ජිව්හාය රසං සායිත්වා... කායෙන ඵොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා... මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය සොමනස්සට්ඨානියං ධම්මං උපවිචරති දොමනස්සට්ඨානියං ධම්මං උපවිචරති උපෙක්ඛාට්ඨානියං ධම්මං උපවිචරති. ඉමෙ අට්ඨාරස මනොපවිචාරාති, භික්ඛවෙ, මයා ධම්මො දෙසිතො අනිග්ගහිතො අසංකිලිට්ඨො අනුපවජ්ජො අප්පටිකුට්ඨො සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහීති. ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘ඉමානි චත්තාරි අරියසච්චානීති, භික්ඛවෙ, මයා ධම්මො දෙසිතො අනිග්ගහිතො අසංකිලිට්ඨො අනුපවජ්ජො අප්පටිකුට්ඨො සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහීති. ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? ඡන්නං, භික්ඛවෙ, ධාතූනං උපාදාය ගබ්භස්සාවක්කන්ති හොති; ඔක්කන්තියා සති නාමරූපං, නාමරූපපච්චයා සළායතනං, සළායතනපච්චයා ඵස්සො, ඵස්සපච්චයා වෙදනා. වෙදියමානස්ස ඛො පනාහං, භික්ඛවෙ, ඉදං දුක්ඛන්ති පඤ්ඤපෙමි, අයං දුක්ඛසමුදයොති පඤ්ඤපෙමි, අයං දුක්ඛනිරොධොති පඤ්ඤපෙමි, අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදාති පඤ්ඤපෙමි.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, දුක්ඛං අරියසච්චං? ජාතිපි දුක්ඛා, ජරාපි දුක්ඛා, ( ) [(බ්‍යාධිපි දුක්ඛො) (සී. පී. ක.) අට්ඨකථාය සංසන්දෙතබ්බං විසුද්ධි. 2.537] මරණම්පි දුක්ඛං, සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසාපි දුක්ඛා, (අප්පියෙහි සම්පයොගො දුක්ඛො, පියෙහි විප්පයොගො දුක්ඛො,) [(නත්ථි කත්ථචි)] යම්පිච්ඡං න ලභති තම්පි දුක්ඛං. සංඛිත්තෙන පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා දුක්ඛා. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දුක්ඛං අරියසච්චං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, දුක්ඛසමුදයං [දුක්ඛසමුදයො (ස්‍යා. කං.)] අරියසච්චං? අවිජ්ජාපච්චයා සඞ්ඛාරා, සඞ්ඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං, නාමරූපපච්චයා සළායතනං, සළායතනපච්චයා ඵස්සො, ඵස්සපච්චයා වෙදනා, වෙදනාපච්චයා තණ්හා, තණ්හාපච්චයා උපාදානං, උපාදානපච්චයා භවො, භවපච්චයා ජාති, ජාතිපච්චයා ජරාමරණං සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසා සම්භවන්ති. එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දුක්ඛසමුදයං අරියසච්චං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, දුක්ඛනිරොධං [දුක්ඛනිරොධො (සයා. කං.)] අරියසච්චං? අවිජ්ජාය ත්වෙව අසෙසවිරාගනිරොධා සඞ්ඛාරනිරොධො, සඞ්ඛාරනිරොධා විඤ්ඤාණනිරොධො, විඤ්ඤාණනිරොධා නාමරූපනිරොධො, නාමරූපනිරොධා සළායතනනිරොධො, සළායතනනිරොධා ඵස්සනිරොධො, ඵස්සනිරොධා වෙදනානිරොධො, වෙදනානිරොධා තණ්හානිරොධො, තණ්හානිරොධා උපාදානනිරොධො, උපාදානනිරොධා භවනිරොධො, භවනිරොධා ජාතිනිරොධො, ජාතිනිරොධා ජරාමරණං සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසා නිරුජ්ඣන්ති. එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස නිරොධො හොති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දුක්ඛනිරොධං අරියසච්චං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා අරියසච්චං? අයමෙව අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො, සෙය්‍යථිදං – සම්මාදිට්ඨි, සම්මාසඞ්කප්පො, සම්මාවාචා, සම්මාකම්මන්තො, සම්මාආජීවො, සම්මාවායාමො, සම්මාසති, සම්මාසමාධි. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා අරියසච්චං. ‘ඉමානි චත්තාරි අරියසච්චානී’ති, භික්ඛවෙ, මයා ධම්මො දෙසිතො අනිග්ගහිතො අසංකිලිට්ඨො අනුපවජ්ජො අප්පටිකුට්ඨො සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහීති. ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්ත’’න්ති. පඨමං.

63. ‘‘තීණිමානි, භික්ඛවෙ, අමාතාපුත්තිකානි භයානීති අස්සුතවා පුථුජ්ජනො භාසති. කතමානි තීණි? හොති සො, භික්ඛවෙ, සමයො යං මහාඅග්ගිඩාහො වුට්ඨාති. මහාඅග්ගිඩාහෙ ඛො පන, භික්ඛවෙ, වුට්ඨිතෙ තෙන ගාමාපි ඩය්හන්ති නිගමාපි ඩය්හන්ති නගරාපි ඩය්හන්ති. ගාමෙසුපි ඩය්හමානෙසු නිගමෙසුපි ඩය්හමානෙසු නගරෙසුපි ඩය්හමානෙසු තත්ථ මාතාපි පුත්තං නප්පටිලභති, පුත්තොපි මාතරං නප්පටිලභති. ඉදං, භික්ඛවෙ, පඨමං අමාතාපුත්තිකං භයන්ති අස්සුතවා පුථුජ්ජනො භාසති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, හොති සො සමයො යං මහාමෙඝො වුට්ඨාති. මහාමෙඝෙ ඛො පන, භික්ඛවෙ, වුට්ඨිතෙ මහාඋදකවාහකො සඤ්ජායති. මහාඋදකවාහකෙ ඛො පන, භික්ඛවෙ, සඤ්ජායන්තෙ තෙන ගාමාපි වුය්හන්ති නිගමාපි වුය්හන්ති නගරාපි වුය්හන්ති. ගාමෙසුපි වුය්හමානෙසු නිගමෙසුපි වුය්හමානෙසු නගරෙසුපි වුය්හමානෙසු තත්ථ මාතාපි පුත්තං නප්පටිලභති, පුත්තොපි මාතරං නප්පටිලභති. ඉදං, භික්ඛවෙ, දුතියං අමාතාපුත්තිකං භයන්ති අස්සුතවා පුථුජ්ජනො භාසති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, හොති සො සමයො යං භයං හොති අටවිසඞ්කොපො, චක්කසමාරුළ්හා ජානපදා පරියායන්ති. භයෙ ඛො පන, භික්ඛවෙ, සති අටවිසඞ්කොපෙ චක්කසමාරුළ්හෙසු ජානපදෙසු පරියායන්තෙසු තත්ථ මාතාපි පුත්තං නප්පටිලභති, පුත්තොපි මාතරං

නප්පටිලභති. ඉදං, භික්ඛවෙ, තතියං අමාතාපුත්තිකං භයන්ති අස්සුතවා පුථුජ්ජනො භාසති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි අමාතාපුත්තිකානි භයානීති අස්සුතවා පුථුජ්ජනො භාසති.

‘‘තානි ඛො පනිමානි [ඉමානි ඛො (සී.), ඉමානි ඛො පන (ක.)], භික්ඛවෙ, තීණි සමාතාපුත්තිකානියෙව භයානි අමාතාපුත්තිකානි භයානීති අස්සුතවා පුථුජ්ජනො භාසති. කතමානි තීණි? හොති සො, භික්ඛවෙ, සමයො යං මහාඅග්ගිඩාහො වුට්ඨාති. මහාඅග්ගිඩාහෙ ඛො පන, භික්ඛවෙ, වුට්ඨිතෙ තෙන ගාමාපි ඩය්හන්ති නිගමාපි ඩය්හන්ති නගරාපි ඩය්හන්ති. ගාමෙසුපි ඩය්හමානෙසු නිගමෙසුපි ඩය්හමානෙසු නගරෙසුපි ඩය්හමානෙසු හොති සො සමයො යං කදාචි කරහචි මාතාපි පුත්තං පටිලභති, පුත්තොපි මාතරං පටිලභති. ඉදං, භික්ඛවෙ, පඨමං සමාතාපුත්තිකංයෙව භයං අමාතාපුත්තිකං භයන්ති අස්සුතවා පුථුජ්ජනො භාසති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, හොති සො සමයො යං මහාමෙඝො වුට්ඨාති. මහාමෙඝෙ ඛො පන, භික්ඛවෙ, වුට්ඨිතෙ මහාඋදකවාහකො සඤ්ජායති. මහාඋදකවාහකෙ ඛො පන, භික්ඛවෙ, සඤ්ජාතෙ තෙන ගාමාපි වුය්හන්ති නිගමාපි වුය්හන්ති නගරාපි වුය්හන්ති. ගාමෙසුපි වුය්හමානෙසු නිගමෙසුපි වුය්හමානෙසු නගරෙසුපි වුය්හමානෙසු හොති සො සමයො යං කදාචි කරහචි මාතාපි පුත්තං පටිලභති, පුත්තොපි මාතරං පටිලභති. ඉදං, භික්ඛවෙ, දුතියං සමාතාපුත්තිකංයෙව භයං අමාතාපුත්තිකං භයන්ති අස්සුතවා පුථුජ්ජනො භාසති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, හොති සො සමයො යං භයං හොති අටවිසඞ්කොපො, චක්කසමාරූළ්හා ජානපදා පරියායන්ති. භයෙ ඛො පන, භික්ඛවෙ, සති අටවිසඞ්කොපෙ චක්කසමාරූළ්හෙසු ජානපදෙසු පරියායන්තෙසු හොති සො සමයො යං කදාචි කරහචි මාතාපි පුත්තං පටිලභති, පුත්තොපි මාතරං පටිලභති. ඉදං, භික්ඛවෙ, තතියං සමාතාපුත්තිකංයෙව භයං අමාතාපුත්තිකං භයන්ති අස්සුතවා පුථුජ්ජනො භාසති. ‘‘ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි සමාතාපුත්තිකානියෙව භයානි අමාතාපුත්තිකානි භයානීති අස්සුතවා පුථුජ්ජනො භාසති’’.

‘‘තීණිමානි, භික්ඛවෙ, අමාතාපුත්තිකානි භයානි. කතමානි තීණි? ජරාභයං, බ්‍යාධිභයං, මරණභයන්ති. න, භික්ඛවෙ, මාතා පුත්තං ජීරමානං එවං ලභති – ‘අහං ජීරාමි, මා මෙ පුත්තො ජීරී’ති; පුත්තො වා පන මාතරං ජීරමානං න එවං ලභති – ‘අහං ජීරාමි, මා මෙ මාතා ජීරී’’’ති.

‘‘න, භික්ඛවෙ, මාතා පුත්තං බ්‍යාධියමානං එවං ලභති – ‘අහං බ්‍යාධියාමි, මා මෙ පුත්තො බ්‍යාධියී’ති; පුත්තො වා පන මාතරං බ්‍යාධියමානං න එවං ලභති – ‘අහං බ්‍යාධියාමි, මා මෙ මාතා බ්‍යාධියී’’’ති.

‘‘න, භික්ඛවෙ, මාතා පුත්තං මීයමානං එවං ලභති – ‘අහං මීයාමි, මා මෙ පුත්තො මීයී’ති; පුත්තො වා පන මාතරං මීයමානං න එවං ලභති – ‘අහං මීයාමි, මා මෙ මාතා මීයී’ති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි අමාතාපුත්තිකානි භයානී’’ති.

‘‘අත්ථි, භික්ඛවෙ, මග්ගො අත්ථි පටිපදා ඉමෙසඤ්ච තිණ්ණං සමාතාපුත්තිකානං භයානං ඉමෙසඤ්ච තිණ්ණං අමාතාපුත්තිකානං භයානං පහානාය සමතික්කමාය සංවත්තති. කතමො ච, භික්ඛවෙ, මග්ගො කතමා ච පටිපදා ඉමෙසඤ්ච තිණ්ණං සමාතාපුත්තිකානං භයානං ඉමෙසඤ්ච තිණ්ණං අමාතාපුත්තිකානං භයානං පහානාය සමතික්කමාය සංවත්තති? අයමෙව අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො, සෙය්‍යථිදං – සම්මාදිට්ඨි, සම්මාසඞ්කප්පො, සම්මාවාචා, සම්මාකම්මන්තො, සම්මාආජීවො, සම්මාවායාමො, සම්මාසති, සම්මාසමාධි. අයං ඛො, භික්ඛවෙ, මග්ගො අයං පටිපදා ඉමෙසඤ්ච තිණ්ණං සමාතාපුත්තිකානං භයානං ඉමෙසඤ්ච තිණ්ණං අමාතාපුත්තිකානං භයානං පහානාය සමතික්කමාය සංවත්තතී’’ති. දුතියං.

3. වෙනාගපුරසුත්තං

64. එකං සමයං භගවා කොසලෙසු චාරිකං චරමානො මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං යෙන වෙනාගපුරං නාම කොසලානං බ්‍රාහ්මණගාමො තදවසරි. අස්සොසුං ඛො වෙනාගපුරිකා බ්‍රාහ්මණගහපතිකා – ‘‘සමණො ඛලු, භො, ගොතමො සක්‍යපුත්තො සක්‍යකුලා පබ්බජිතො වෙනාගපුරං අනුප්පත්තො. තං ඛො පන භවන්තං ගොතමං එවං කල්‍යාණො කිත්තිසද්දො අබ්භුග්ගතො – ‘ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදූ අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථි සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා’ති [භගවා (සී. ස්‍යා කං. පී.) ඉදං සුත්තවණ්ණනාය අට්ඨකථාය සංසන්දෙතබ්බං පාරා. 1; දී. නි. 1.255 පස්සිතබ්බං]. සො ඉමං ලොකං සදෙවකං සමාරකං සබ්‍රහ්මකං සස්සමණබ්‍රාහ්මණිං පජං සදෙවමනුස්සං සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදෙති. සො ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං, කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති. සාධු ඛො පන තථාරූපානං අරහතං දස්සනං හොතී’’ති.

අථ ඛො වෙනාගපුරිකා බ්‍රාහ්මණගහපතිකා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා අප්පෙකච්චෙ භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, අප්පෙකච්චෙ භගවතා සද්ධිං සම්මොදිංසු, සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, අප්පෙකච්චෙ යෙන භගවා තෙනඤ්ජලිං පණාමෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, අප්පෙකච්චෙ නාමගොත්තං සාවෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, අප්පෙකච්චෙ

තුණ්හීභූතා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නො ඛො වෙනාගපුරිකො වච්ඡගොත්තො බ්‍රාහ්මණො භගවන්තං එතදවොච –

‘‘අච්ඡරියං, භො ගොතම, අබ්භුතං, භො ගොතම! යාවඤ්චිදං භොතො ගොතමස්ස විප්පසන්නානි ඉන්ද්‍රියානි, පරිසුද්ධො ඡවිවණ්ණො පරියොදාතො. සෙය්‍යථාපි, භො ගොතම, සාරදං බදරපණ්ඩුං [මණ්ඩං (ක.)] පරිසුද්ධං හොති පරියොදාතං; එවමෙවං භොතො ගොතමස්ස විප්පසන්නානි ඉන්ද්‍රියානි පරිසුද්ධො ඡවිවණ්ණො පරියොදාතො. සෙය්‍යථාපි, භො ගොතම, තාලපක්කං සම්පති බන්ධනා පමුත්තං [මුත්තං (සී. පී. ක.)] පරිසුද්ධං හොති පරියොදාතං; එවමෙවං භොතො ගොතමස්ස විප්පසන්නානි ඉන්ද්‍රියානි පරිසුද්ධො ඡවිවණ්ණො පරියොදාතො. සෙය්‍යථාපි, භො ගොතම, නෙක්ඛං [නික්ඛං-ඉතිපි (ම. නි. 3.168)] ජම්බොනදං දක්ඛකම්මාරපුත්තසුපරිකම්මකතං උක්කාමුඛෙ සුකුසලසම්පහට්ඨං පණ්ඩුකම්බලෙ නික්ඛිත්තං භාසතෙ ච තපතෙ ච විරොචති ච; එවමෙවං භොතො ගොතමස්ස විප්පසන්නානි ඉන්ද්‍රියානි පරිසුද්ධො ඡවිවණ්ණො පරියොදාතො. යානි තානි, භො ගොතම, උච්චාසයනමහාසයනානි, සෙය්‍යථිදං – ආසන්දි පල්ලඞ්කො ගොනකො චිත්තකො පටිකා පටලිකා තූලිකා විකතිකා උද්දලොමී එකන්තලොමී කට්ටිස්සං කොසෙය්‍යං කුත්තකං හත්ථත්ථරං අස්සත්ථරං රථත්ථරං අජිනප්පවෙණී කදලිමිගපවරපච්චත්ථරණං [කාදලිමිගපවරපච්චත්ථරණං (සී.)] සඋත්තරච්ඡදං උභතොලොහිතකූපධානං, එවරූපානං නූන භවං ගොතමො උච්චාසයනමහාසයනානං නිකාමලාභී අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී’’ති.

‘‘යානි ඛො පන තානි, බ්‍රාහ්මණ, උච්චාසයනමහාසයනානි, සෙය්‍යථිදං – ආසන්දි පල්ලඞ්කො ගොනකො චිත්තකො පටිකා පටලිකා තූලිකා විකතිකා උද්දලොමී එකන්තලොමී කට්ටිස්සං කොසෙය්‍යං කුත්තකං හත්ථත්ථරං අස්සත්ථරං රථත්ථරං අජිනප්පවෙණී කදලිමිගපවරපච්චත්ථරණං සඋත්තරච්ඡදං උභතොලොහිතකූපධානං. දුල්ලභානි තානි පබ්බජිතානං ලද්ධා ච පන [ලද්ධානි ච (සී. ස්‍යා. කං.), ලද්ධා ච (පී.)] න කප්පන්ති.

‘‘තීණි ඛො, ඉමානි, බ්‍රාහ්මණ, උච්චාසයනමහාසයනානි, යෙසාහං එතරහි නිකාමලාභී අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී. කතමානි තීණි? දිබ්බං උච්චාසයනමහාසයනං, බ්‍රහ්මං උච්චාසයනමහාසයනං, අරියං උච්චාසයනමහාසයනං. ඉමානි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, තීණි උච්චාසයනමහාසයනානි, යෙසාහං එතරහි නිකාමලාභී අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී’’ති.

‘‘කතමං පන තං, භො ගොතම, දිබ්බං උච්චාසයනමහාසයනං, යස්ස භවං ගොතමො එතරහි නිකාමලාභී අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී’’ති? ‘‘ඉධාහං, බ්‍රාහ්මණ, යං ගාමං වා නිගමං වා උපනිස්සාය විහරාමි, සො පුබ්බණ්හසමයං

නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය තමෙව ගාමං වා නිගමං වා පිණ්ඩාය පවිසාමි. සො පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො වනන්තඤ්ඤෙව පවිසාමි [පචාරයාමි (සී.ස්‍යා. කං.)]. සො යදෙව තත්ථ හොන්ති තිණානි වා පණ්ණානි වා තානි එකජ්ඣං සඞ්ඝරිත්වා නිසීදාමි පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා. සො විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරාමි; විතක්කවිචාරානං වූපසමා අජ්ඣත්තං සම්පසාදනං චෙතසො එකොදිභාවං අවිතක්කං අවිචාරං සමාධිජං පීතිසුඛං දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරාමි; පීතියා ච විරාගා උපෙක්ඛකො ච විහරාමි සතො ච සම්පජානො සුඛඤ්ච කායෙන පටිසංවෙදෙමි, යං තං අරියා ආචික්ඛන්ති – ‘උපෙක්ඛකො සතිමා සුඛවිහාරී’ති තතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරාමි; සුඛස්ස ච පහානා දුක්ඛස්ස ච පහානා පුබ්බෙව සොමනස්සදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමා අදුක්ඛමසුඛං උපෙක්ඛාසතිපාරිසුද්ධිං චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරාමි. සො චෙ අහං, බ්‍රාහ්මණ, එවංභූතො චඞ්කමාමි, දිබ්බො මෙ එසො තස්මිං සමයෙ චඞ්කමො හොති. සො චෙ අහං, බ්‍රාහ්මණ, එවංභූතො තිට්ඨාමි, දිබ්බං මෙ එතං තස්මිං සමයෙ ඨානං හොති. සො චෙ අහං, බ්‍රාහ්මණ, එවංභූතො නිසීදාමි, දිබ්බං මෙ එතං තස්මිං සමයෙ ආසනං හොති. සො චෙ අහං, බ්‍රාහ්මණ, එවංභූතො සෙය්‍යං කප්පෙමි, දිබ්බං මෙ එතං තස්මිං සමයෙ උච්චාසයනමහාසයනං හොති. ඉදං ඛො, බ්‍රාහ්මණ, දිබ්බං උච්චාසයනමහාසයනං, යස්සාහං එතරහි නිකාමලාභී අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී’’ති.

‘‘අච්ඡරියං, භො ගොතම, අබ්භුතං, භො ගොතම! කො චඤ්ඤො එවරූපස්ස දිබ්බස්ස උච්චාසයනමහාසයනස්ස නිකාමලාභී භවිස්සති අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී, අඤ්ඤත්‍ර භොතා ගොතමෙන!

‘‘කතමං පන තං, භො ගොතම, බ්‍රහ්මං උච්චාසයනමහාසයනං, යස්ස භවං ගොතමො එතරහි නිකාමලාභී අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී’’ති? ‘‘ඉධාහං, බ්‍රාහ්මණ, යං ගාමං වා නිගමං වා උපනිස්සාය විහරාමි, සො පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය තමෙව ගාමං වා නිගමං වා පිණ්ඩාය පවිසාමි. සො පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො වනන්තඤ්ඤෙව පවිසාමි. සො යදෙව තත්ථ හොන්ති තිණානි වා පණ්ණානි වා තානි එකජ්ඣං සඞ්ඝරිත්වා නිසීදාමි පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා. සො මෙත්තාසහගතෙන චෙතසා එකං දිසං ඵරිත්වා විහරාමි, තථා දුතියං, තථා තතියං, තථා චතුත්ථං, ඉති උද්ධමධො තිරියං සබ්බධි සබ්බත්තතාය සබ්බාවන්තං ලොකං මෙත්තාසහගතෙන චෙතසා විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ඣෙන [අබ්‍යාපජ්ඣෙන (සබ්බත්ථ)] ඵරිත්වා විහරාමි. කරුණාසහගතෙන චෙතසා…පෙ…. මුදිතාසහගතෙන චෙතසා…පෙ…. උපෙක්ඛාසහගතෙන චෙතසා එකං දිසං ඵරිත්වා විහරාමි, තථා දුතියං, තථා තතියං, තථා චතුත්ථං [චතුත්ථීං (සී.)],

ඉති උද්ධමධො තිරියං සබ්බධි සබ්බත්තතාය සබ්බාවන්තං ලොකං උපෙක්ඛාසහගතෙන චෙතසා විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ඣෙන ඵරිත්වා විහරාමි. සො චෙ අහං, බ්‍රාහ්මණ, එවංභූතො චඞ්කමාමි, බ්‍රහ්මා මෙ එසො තස්මිං සමයෙ චඞ්කමො හොති. සො චෙ අහං, බ්‍රාහ්මණ, එවංභූතො තිට්ඨාමි…පෙ…. නිසීදාමි…පෙ…. සෙය්‍යං කප්පෙමි, බ්‍රහ්මං මෙ එතං තස්මිං සමයෙ උච්චාසයනමහාසයනං හොති. ඉදං ඛො, බ්‍රාහ්මණ, බ්‍රහ්මං උච්චාසයනමහාසයනං, යස්සාහං එතරහි නිකාමලාභී අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී''ති.

''අච්ඡරියං, භො ගොතම, අබ්භුතං, භො ගොතම! කො චඤ්ඤො එවරූපස්ස බ්‍රහ්මස්ස උච්චාසයනමහාසයනස්ස නිකාමලාභී භවිස්සති අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී, අඤ්ඤත්‍ර භොතා ගොතමෙන!

''කතමං පන තං, භො ගොතම, අරියං උච්චාසයනමහාසයනං, යස්ස භවං ගොතමො එතරහි නිකාමලාභී අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී''ති? ''ඉධාහං, බ්‍රාහ්මණ, යං ගාමං වා නිගමං වා උපනිස්සාය විහරාමි, සො පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය තමෙව ගාමං වා නිගමං වා පිණ්ඩාය පවිසාමි. සො පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො වනන්තඤ්ඤෙව පවිසාමි. සො යදෙව තත්ථ හොන්ති තිණානි වා පණ්ණානි වා තානි එකජ්ඣං සඞ්ඝරිත්වා නිසීදාමි පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා. සො එවං ජානාමි – 'රාගො මෙ පහීනො උච්ඡින්නමූලො තාලාවත්ථුකතො අනභාවංකතො ආයතිං අනුප්පාදධම්මො; දොසො මෙ පහීනො උච්ඡින්නමූලො තාලාවත්ථුකතො අනභාවඞ්කතො ආයතිං අනුප්පාදධම්මො; මොහො මෙ පහීනො උච්ඡින්නමූලො තාලාවත්ථුකතො අනභාවඞ්කතො ආයතිං අනුප්පාදධම්මො'. සො චෙ අහං, බ්‍රාහ්මණ, එවංභූතො චඞ්කමාමි, අරියො මෙ එසො තස්මිං සමයෙ චඞ්කමො හොති. සො චෙ අහං, බ්‍රාහ්මණ, එවංභූතො තිට්ඨාමි…පෙ…. නිසීදාමි…පෙ…. සෙය්‍යං කප්පෙමි, අරියං මෙ එතං තස්මිං සමයෙ උච්චාසයනමහාසයනං හොති. ඉදං ඛො, බ්‍රාහ්මණ, අරියං උච්චාසයනමහාසයනං, යස්සාහං එතරහි නිකාමලාභී අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී''ති.

''අච්ඡරියං, භො ගොතම, අබ්භුතං, භො ගොතම! කො චඤ්ඤො එවරූපස්ස අරියස්ස උච්චාසයනමහාසයනස්ස නිකාමලාමී භවිස්සති අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී, අඤ්ඤත්‍ර භොතා ගොතමෙන!

''අභික්කන්තං, භො ගොතම, අභික්කන්තං, භො ගොතම! සෙය්‍යථාපි, භො ගොතම, නික්කුජ්ජිතං වා උක්කුජ්ජෙය්‍ය, පටිච්ඡන්නං වා විවරෙය්‍ය, මූළ්හස්ස වා මග්ගං ආචික්ඛෙය්‍ය, අන්ධකාරෙ වා තෙලපජ්ජොතං ධාරෙය්‍ය – 'චක්ඛුමන්තො රූපානි දක්ඛන්තී'ති; එවමෙවං ඛො භොතා ගොතමෙන අනෙකපරියායෙන ධම්මො පකාසිතො. එතෙ මයං භවන්තං ගොතමං

සරණං ගච්ඡාමි ධම්මඤ්ච භික්ඛුසඞ්ඝඤ්ච. උපාසකෙ නො භවං ගොතමො ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතෙ සරණං ගතෙ’’ති. තතියං.

4. සරභසුත්තං

65. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති ගිජ්ඣකූටෙ පබ්බතෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන සරභො නාම පරිබ්බාජකො අචිරපක්කන්තො හොති ඉමස්මා ධම්මවිනයා. සො රාජගහෙ පරිසති [පරිසතිං (සී. පී.)] එවං වාචං භාසති – ‘‘අඤ්ඤාතො මයා සමණානං සක්‍යපුත්තිකානං ධම්මො. අඤ්ඤාය ච පනාහං සමණානං සක්‍යපුත්තිකානං ධම්මං එවාහං තස්මා ධම්මවිනයා අපක්කන්තො’’ති. අථ ඛො සම්බහුලා භික්ඛූ පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය රාජගහං පිණ්ඩාය පවිසිංසු. අස්සොසුං ඛො තෙ භික්ඛූ සරභස්ස පරිබ්බාජකස්ස රාජගහෙ පරිසති එවං වාචං භාසමානස්ස – ‘‘අඤ්ඤාතො මයා සමණානං සක්‍යපුත්තිකානං ධම්මො. අඤ්ඤාය ච පනාහං සමණානං සක්‍යපුත්තිකානං ධම්මං එවාහං තස්මා ධම්මවිනයා අපක්කන්තො’’ති.

අථ ඛො තෙ භික්ඛූ රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්තං එතදවොචුං – ‘‘සරභො නාම, භන්තෙ, පරිබ්බාජකො අචිරපක්කන්තො ඉමස්මා ධම්මවිනයා. සො රාජගහෙ පරිසති එවං වාචං භාසති – ‘අඤ්ඤාතො මයා සමණානං සක්‍යපුත්තිකානං ධම්මො. අඤ්ඤාය ච පනාහං සමණානං සක්‍යපුත්තිකානං ධම්මං එවාහං තස්මා ධම්මවිනයා අපක්කන්තො’ති. සාධු භන්තෙ, භගවා යෙන සිප්පිනිකාතීරං [සප්පිනිකාතීරං (සී. පී.), සප්පිනියා තීරං (ස්‍යා. කං.)] පරිබ්බාජකාරාමො යෙන සරභො පරිබ්බාජකො තෙනුපසඞ්කමතු අනුකම්පං උපාදායා’’ති. අධිවාසෙසි භගවා තුණ්හීභාවෙන.

අථ ඛො භගවා සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙන සිප්පිනිකාතීරං පරිබ්බාජකාරාමො යෙන සරභො පරිබ්බාජකො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. නිසජ්ජ ඛො භගවා සරභං පරිබ්බාජකං එතදවොච – ‘‘සච්චං කිර ත්වං, සරභ, එවං වදෙසි – ‘අඤ්ඤාතො මයා සමණානං සක්‍යපුත්තිකානං ධම්මො. අඤ්ඤාය ච පනාහං සමණානං සක්‍යපුත්තිකානං ධම්මං එවාහං තස්මා ධම්මවිනයා අපක්කන්තො’’’ති? එවං වුත්තෙ සරභො පරිබ්බාජකො තුණ්හී අහොසි.

දුතියම්පි ඛො, භගවා සරභං පරිබ්බාජකං එතදවොච – ‘‘වදෙහි, සරභ, කින්ති තෙ අඤ්ඤාතො සමණානං සක්‍යපුත්තිකානං ධම්මො? සචෙ තෙ අපරිපූරං භවිස්සති, අහං පරිපූරෙස්සාමි. සචෙ පන තෙ පරිපූරං භවිස්සති,

අහං අනුමොදිස්සාමී’’ති. දුතියම්පි ඛො සරභො පරිබ්බාජකො තුණ්හී අහොසි.

තතියම්පි ඛො භගවා සරභං පරිබ්බාජකං එතදවොච – (‘‘යො [මයා (ස්‍යා. කං. පී.)] ඛො සරභ පඤ්ඤායති සමණානං සක්‍යපුත්තිකානං ධම්මො) [( ) සී. පොත්ථකෙ නත්ථි] ‘‘වදෙහි, සරභ, කින්ති තෙ අඤ්ඤාතො සමණානං සක්‍යපුත්තිකානං ධම්මො? සචෙ තෙ අපරිපූරං භවිස්සති, අහං පරිපූරෙස්සාමි. සචෙ පන තෙ පරිපූරං භවිස්සති, අහං අනුමොදිස්සාමී’’ති. තතියම්පි ඛො සරභො පරිබ්බාජකො තුණ්හී අහොසි.

අථ ඛො තෙ පරිබ්බාජකා සරභං පරිබ්බාජකං එතදවොචුං – ‘‘යදෙව ඛො ත්වං, ආවුසො සරභ, සමණං ගොතමං යාචෙය්‍යාසි තදෙව තෙ සමණො ගොතමො පවාරෙති. වදෙහාවුසො සරභ, කින්ති තෙ අඤ්ඤාතො සමණානං සක්‍යපුත්තිකානං ධම්මො? සචෙ තෙ අපරිපූරං භවිස්සති, සමණො ගොතමො පරිපූරෙස්සති. සචෙ පන තෙ පරිපූරං භවිස්සති, සමණො ගොතමො අනුමොදිස්සතී’’ති. එවං වුත්තෙ සරභො පරිබ්බාජකො තුණ්හීභූතො මඞ්කුභූතො පත්තක්ඛන්ධො අධොමුඛො පජ්ඣායන්තො අප්පටිභානො නිසීදි.

අථ ඛො භගවා සරභං පරිබ්බාජකං තුණ්හීභූතං මඞ්කුභූතං පත්තක්ඛන්ධං අධොමුඛං පජ්ඣායන්තං අප්පටිභානං විදිත්වා තෙ පරිබ්බාජකෙ එතදවොච –

‘‘යො ඛො මං, පරිබ්බාජකා [පරිබ්බාජකො (පී. ක.)], එවං වදෙය්‍ය – ‘සම්මාසම්බුද්ධස්ස තෙ පටිජානතො ඉමෙ ධම්මා අනභිසම්බුද්ධා’ති, තමහං තත්ථ සාධුකං සමනුයුඤ්ජෙය්‍යං සමනුගාහෙය්‍යං සමනුභාසෙය්‍යං. සො වත මයා සාධුකං සමනුයුඤ්ජියමානො සමනුගාහියමානො සමනුභාසියමානො අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං සො තිණ්ණං ඨානානං නාඤ්ඤතරං [අඤ්ඤතරං (ක.)] ඨානං නිගච්ඡෙය්‍ය, අඤ්ඤෙන වා අඤ්ඤං පටිචරිස්සති, බහිද්ධා කථං අපනාමෙස්සති, කොපඤ්ච දොසඤ්ච අප්පච්චයඤ්ච පාතුකරිස්සති, තුණ්හීභූතො මඞ්කුභූතො [තුණ්හීභූතො වා මඞ්කුභූතො (සී. ස්‍යා. කං.), තුණ්හීභූතො වා මඞ්කුභූතො වා (පී.)] පත්තක්ඛන්ධො අධොමුඛො පජ්ඣායන්තො අප්පටිභානො නිසීදිස්සති, සෙය්‍යථාපි සරභො පරිබ්බාජකො.

‘‘යො ඛො මං, පරිබ්බාජකා, එවං වදෙය්‍ය – ‘ඛීණාසවස්ස තෙ පටිජානතො ඉමෙ ආසවා අපරික්ඛීණා’ති, තමහං තත්ථ සාධුකං සමනුයුඤ්ජෙය්‍යං සමනුගාහෙය්‍යං සමනුභාසෙය්‍යං. සො වත මයා සාධුකං සමනුයුඤ්ජියමානො සමනුගාහියමානො සමනුභාසියමානො අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං සො තිණ්ණං ඨානානං නාඤ්ඤතරං ඨානං නිගච්ඡෙය්‍ය,

අඤ්ඤෙන වා අඤ්ඤං පටිචරිස්සති, බහිද්ධා කථං අපනාමෙස්සති, කොපඤ්ච දොසඤ්ච අප්පච්චයඤ්ච පාතුකරිස්සති, තුණ්හීභූතො මඞ්කුභූතො පත්තක්ඛන්ධො අධොමුඛො පජ්ඣායන්තො අප්පටිභානො නිසීදිස්සති, සෙය්‍යථාපි සරභො පරිබ්බාජකො.

''යො ඛො මං, පරිබ්බාජකා, එවං වදෙය්‍ය – 'යස්ස ඛො පන තෙ අත්ථාය ධම්මො දෙසිතො, සො න නිය්‍යාති තක්කරස්ස සම්මා දුක්ඛක්ඛයායා'ති, තමහං තත්ථ සාධුකං සමනුයුඤ්ජෙය්‍යං සමනුගාහෙය්‍යං සමනුභාසෙය්‍යං. සො වත මයා සාධුකං සමනුයුඤ්ජියමානො සමනුගාහියමානො සමනුභාසියමානො අට්ඨානමෙතං අනවකාසො යං සො තිණ්ණං ඨානානං නාඤ්ඤතරං ඨානං නිගච්ඡෙය්‍ය, අඤ්ඤෙන වා අඤ්ඤං පටිචරිස්සති, බහිද්ධා කථං අපනාමෙස්සති, කොපඤ්ච දොසඤ්ච අප්පච්චයඤ්ච පාතුකරිස්සති, තුණ්හීභූතො මඞ්කුභූතො පත්තක්ඛන්ධො අධොමුඛො පජ්ඣායන්තො අප්පටිභානො නිසීදිස්සති, සෙය්‍යථාපි සරභො පරිබ්බාජකො''ති. අථ ඛො භගවා සිප්පිනිකාතීරෙ පරිබ්බාජකාරාමෙ තික්ඛත්තුං සීහනාදං නදිත්වා වෙහාසං පක්කාමි.

අථ ඛො තෙ පරිබ්බාජකා අචිරපක්කන්තස්ස භගවතො සරභං පරිබ්බාජකං සමන්තතො වාචායසන්නිතොදකෙන [වාචාසත්තිතොදකෙන (සී.)] සඤ්ජම්භරිමකංසු [සඤ්චුම්භරිමකංසු (පී., දී. නි. 1.421) සං. නි. 2.243 උපරිපාඨො විය] – ''සෙය්‍යථාපි, ආවුසො සරභ, බ්‍රහාරඤ්ඤෙ ජරසිඞ්ගාලො 'සීහනාදං නදිස්සාමී'ති සිඞ්ගාලකංයෙව [සෙගාලකංයෙව (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] නදති, භෙරණ්ඩකංයෙව නදති [භෙදණ්ඩකං (ක.)]; එවමෙවං ඛො ත්වං, ආවුසො සරභ, අඤ්ඤත්‍රෙව සමණෙන ගොතමෙන 'සීහනාදං නදිස්සාමී'ති සිඞ්ගාලකංයෙව නදසි භෙරණ්ඩකංයෙව නදසි. සෙය්‍යථාපි, ආවුසො සරභ, අම්බුකසඤ්චරී [අම්බකමද්දරී (සී.)] 'පුරිසකරවිතං [ඵුස්සකරවිතං (සී.), පුස්සකරවිතං (ස්‍යා. කං. පී.)] රවිස්සාමී'ති අම්බුකසඤ්චරිරවිතංයෙව රවති; එවමෙවං ඛො ත්වං, ආවුසො සරභ, අඤ්ඤත්‍රෙව සමණෙන ගොතමෙන 'පුරිසකරවිතං රවිස්සාමී'ති, අම්බුකසඤ්චරිරවිතංයෙව රවසි. සෙය්‍යථාපි, ආවුසො සරභ, උසභො සුඤ්ඤාය ගොසාලාය ගම්භීරං නදිතබ්බං මඤ්ඤති; එවමෙවං ඛො ත්වං, ආවුසො සරභ, අඤ්ඤත්‍රෙව සමණෙන ගොතමෙන ගම්භීරං නදිතබ්බං මඤ්ඤසී''ති. අථ ඛො තෙ පරිබ්බාජකා සරභං පරිබ්බාජකං සමන්තතො වාචායසන්නිතොදකෙන සඤ්ජම්භරිමකංසූති. චතුත්ථං.

5. කෙසමුත්තිසුත්තං

66. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා කොසලෙසු චාරිකං චරමානො මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං යෙන කෙසමුත්තං [කෙසපුත්තං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] නාම කාලාමානං නිගමො තදවසරි. අස්සොසුං ඛො කෙසමුත්තියා කාලාමා – ''සමණො ඛලු, භො, ගොතමො සක්‍යපුත්තො සක්‍යකුලා

පබ්බජිතො කෙසමුත්තං අනුප්පත්තො. තං ඛො පන භවන්තං ගොතමං එවං කල්‍යාණො කිත්තිසද්දො අබ්භුග්ගතො – ‘ඉතිපි සො භගවා…පෙ…. සාධු ඛො පන තථාරූපානං අරහතං දස්සනං හොතී’’’ති.

අථ ඛො කෙසමුත්තියා කාලාමා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා අප්පෙකච්චෙ භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, අප්පෙකච්චෙ භගවතා සද්ධිං සම්මොදිංසු, සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, අප්පෙකච්චෙ යෙන භගවා තෙනඤ්ජලිං පණාමෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, අප්පෙකච්චෙ නාමගොත්තං සාවෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, අප්පෙකච්චෙ තුණ්හීභූතා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ කෙසමුත්තියා කාලාමා භගවන්තං එතදවොචුං –

‘‘සන්ති, භන්තෙ, එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා කෙසමුත්තං ආගච්ඡන්ති. තෙ සකංයෙව වාදං දීපෙන්ති ජොතෙන්ති, පරප්පවාදං පන ඛුංසෙන්ති වම්භෙන්ති පරිභවන්ති ඔමක්ඛිං [ඔපපක්ඛිං (සී. ස්‍යා. කං. පී.), ඔමක්ඛිකං (ක.)] කරොන්ති. අපරෙපි, භන්තෙ, එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා කෙසමුත්තං ආගච්ඡන්ති. තෙපි සකංයෙව වාදං දීපෙන්ති ජොතෙන්ති, පරප්පවාදං පන ඛුංසෙන්ති වම්භෙන්ති පරිභවන්ති ඔමක්ඛිං කරොන්ති. තෙසං නො, භන්තෙ, අම්හාකං හොතෙව කඞ්ඛා හොති විචිකිච්ඡා – ‘කො සු නාම ඉමෙසං භවතං සමණබ්‍රාහ්මණානං සච්චං ආහ, කො මුසා’’’ති? ‘‘අලඤ්හි වො, කාලාමා, කඞ්ඛිතුං අලං විචිකිච්ඡිතුං. කඞ්ඛනීයෙව පන [කඞ්ඛනීයෙව ච පන (සංයුත්තනිකායෙ)] වො ඨානෙ විචිකිච්ඡා උප්පන්නා’’.

‘‘එථ තුම්හෙ, කාලාමා, මා අනුස්සවෙන, මා පරම්පරාය, මා ඉතිකිරාය, මා පිටකසම්පදානෙන, මා තක්කහෙතු, මා නයහෙතු, මා ආකාරපරිවිතක්කෙන, මා දිට්ඨිනිජ්ඣානක්ඛන්තියා, මා භබ්බරූපතාය, මා සමණො නො ගරූති. යදා තුම්හෙ, කාලාමා, අත්තනාව ජානෙය්‍යාථ – ‘ඉමෙ ධම්මා අකුසලා, ඉමෙ ධම්මා සාවජ්ජා, ඉමෙ ධම්මා විඤ්ඤුගරහිතා, ඉමෙ ධම්මා සමත්තා සමාදින්නා [සමාදිණ්ණා (ක.)] අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තන්තී’’’ති, අථ තුම්හෙ, කාලාමා, පජහෙය්‍යාථ.

‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, කාලාමා, ලොභො පුරිසස්ස අජ්ඣත්තං උප්පජ්ජමානො උප්පජ්ජති හිතාය වා අහිතාය වා’’ති?

‘‘අහිතාය, භන්තෙ’’.

‘‘ලුද්ධො පනායං, කාලාමා, පුරිසපුග්ගලො ලොභෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො පාණම්පි හනති, අදින්නම්පි ආදියති, පරදාරම්පි ගච්ඡති, මුසාපි භණති, පරම්පි තථත්තාය [තදත්ථාය (ක.)] සමාදපෙති, යං ස [යං

තස්ස (ක.) අනන්තරසුත්තෙ පන ‘‘යං’ ස’’ ඉත්වෙව සබ්බත්ථපි දිස්සති] හොති දීඝරත්තං අහිතාය දුක්ඛායා’’ති.

‘‘එවං, භන්තෙ’’.

‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, කාලාමා, දොසො පුරිසස්ස අජ්ඣත්තං උප්පජ්ජමානො උප්පජ්ජති හිතාය වා අහිතාය වා’’ති?

‘‘අහිතාය, භන්තෙ’’.

‘‘දුට්ඨො පනායං, කාලාමා, පුරිසපුග්ගලො දොසෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො පාණම්පි හනති [හන්ති (සී. පී.)], අදින්නම්පි ආදියති, පරදාරම්පි ගච්ඡති, මුසාපි භණති, පරම්පි තථත්තාය සමාදපෙති, යං ස හොති දීඝරත්තං අහිතාය දුක්ඛායා’’ති.

‘‘එවං, භන්තෙ’’.

‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, කාලාමා, මොහො පුරිසස්ස අජ්ඣත්තං උප්පජ්ජමානො උප්පජ්ජති හිතාය වා අහිතාය වා’’ති?

‘‘අහිතාය, භන්තෙ’’.

‘‘මූළ්හො පනායං, කාලාමා, පුරිසපුග්ගලො මොහෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො පාණම්පි හනති, අදින්නම්පි ආදියති, පරදාරම්පි ගච්ඡති, මුසාපි භණති, පරම්පි තථත්තාය සමාදපෙති, යං ස හොති දීඝරත්තං අහිතාය දුක්ඛායා’’ති.

‘‘එවං, භන්තෙ’’.

‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, කාලාමා, ඉමෙ ධම්මා කුසලා වා අකුසලා වා’’ති?

‘‘අකුසලා, භන්තෙ’’.

‘‘සාවජ්ජා වා අනවජ්ජා වා’’ති?

‘‘සාවජ්ජා, භන්තෙ’’.

‘‘විඤ්ඤුගරහිතා වා විඤ්ඤුප්පසත්ථා වා’’ති?

‘‘විඤ්ඤුගරහිතා, භන්තෙ’’.

‘‘සමත්තා සමාදින්නා අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තන්ති, නො වා? කථං වා [කථං වා වො (?)] එත්ථ හොතී’’ති?

‘‘සමත්තා, භන්තෙ, සමාදින්නා අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තන්තීති. එවං නො එත්ථ හොතී’’ති.

‘‘ඉති ඛො, කාලාමා, යං තං අවොචුම්හා [අවොචුම්හ (සී.ස්‍යා. කං. පී.) අ. නි. 4.193] – ‘එථ තුම්හෙ, කාලාමා! මා අනුස්සවෙන, මා පරම්පරාය, මා ඉතිකිරාය, මා පිටකසම්පදානෙන, මා තක්කහෙතු, මා නයහෙතු, මා ආකාරපරිවිතක්කෙන, මා දිට්ඨිනිජ්ඣානක්ඛන්තියා, මා භබ්බරූපතාය, මා සමණො නො ගරූති. යදා තුම්හෙ කාලාමා අත්තනාව ජානෙය්‍යාථ – ‘ඉමෙ ධම්මා අකුසලා, ඉමෙ ධම්මා සාවජ්ජා, ඉමෙ ධම්මා විඤ්ඤුගරහිතා, ඉමෙ ධම්මා සමත්තා සමාදින්නා අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තන්තීති, අථ තුම්හෙ, කාලාමා, පජහෙය්‍යාථා’ති, ඉති යං තං වුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘එථ තුම්හෙ, කාලාමා, මා අනුස්සවෙන, මා පරම්පරාය, මා ඉතිකිරාය, මා පිටකසම්පදානෙන, මා තක්කහෙතු, මා නයහෙතු, මා ආකාරපරිවිතක්කෙන, මා දිට්ඨිනිජ්ඣානක්ඛන්තියා, මා භබ්බරූපතාය, මා සමණො නො ගරූති. යදා තුම්හෙ, කාලාමා, අත්තනාව ජානෙය්‍යාථ – ‘ඉමෙ ධම්මා කුසලා, ඉමෙ ධම්මා අනවජ්ජා, ඉමෙ ධම්මා විඤ්ඤුප්පසත්ථා, ඉමෙ ධම්මා සමත්තා සමාදින්නා හිතාය සුඛාය සංවත්තන්තී’ති, අථ තුම්හෙ, කාලාමා, උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍යාථ.

‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, කාලාමා, අලොභො පුරිසස්ස අජ්ඣත්තං උප්පජ්ජමානො උප්පජ්ජති හිතාය වා අහිතාය වා’’ති?

‘‘හිතාය, භන්තෙ’’.

‘‘අලුද්ධො පනායං, කාලාමා, පුරිසපුග්ගලො ලොභෙන අනභිභූතො අපරියාදින්නචිත්තො නෙව පාණං හනති, න අදින්නං ආදියති, න පරදාරං ගච්ඡති, න මුසා භණති, න පරම්පි තථත්තාය සමාදපෙති, යං ස හොති දීඝරත්තං හිතාය සුඛායා’’ති.

‘‘එවං, භන්තෙ’’.

‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, කාලාමා, අදොසො පුරිසස්ස අජ්ඣත්තං උප්පජ්ජමානො උප්පජ්ජති…පෙ…. අමොහො පුරිසස්ස අජ්ඣත්තං උප්පජ්ජමානො උප්පජ්ජති…පෙ…. හිතාය සුඛායා’’ති.

‘‘එවං භන්තෙ’’.

‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, කාලාමා, ඉමෙ ධම්මා කුසලා වා අකුසලා වා’’ති?

‘‘කුසලා, භන්තෙ’’.

‘‘සාවජ්ජා වා අනවජ්ජා වා’’ති?

‘‘අනවජ්ජා, භන්තෙ’’.

‘‘විඤ්ඤුගරහිතා වා විඤ්ඤුප්පසත්ථා වා’’ති?

‘‘විඤ්ඤුප්පසත්ථා, භන්තෙ’’.

‘‘සමත්තා සමාදින්නා හිතාය සුඛාය සංවත්තන්ති නො වා? කථං වා එත්ථ හොතී’’ති?

‘‘සමත්තා, භන්තෙ, සමාදින්නා හිතාය සුඛාය සංවත්තන්ති. එවං නො එත්ථ හොතී’’ති.

‘‘ඉති ඛො, කාලාමා, යං තං අවොචුම්හා – ‘එථ තුම්හෙ, කාලාමා! මා අනුස්සවෙන, මා පරම්පරාය, මා ඉතිකිරාය, මා පිටකසම්පදානෙන, මා තක්කහෙතු, මා නයහෙතු, මා ආකාරපරිවිතක්කෙන, මා දිට්ඨිනිජ්ඣානක්ඛන්තියා, මා භබ්බරූපතාය, මා සමණො නො ගරූති. යදා තුම්හෙ, කාලාමා, අත්තනාව ජානෙය්‍යාථ – ඉමෙ ධම්මා කුසලා, ඉමෙ ධම්මා අනවජ්ජා, ඉමෙ ධම්මා විඤ්ඤුප්පසත්ථා, ඉමෙ ධම්මා සමත්තා සමාදින්නා හිතාය සුඛාය සංවත්තන්තීති, අථ තුම්හෙ, කාලාමා, උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍යාථා’ති, ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘ස ඛො සො [යො ඛො (ක.)], කාලාමා, අරියසාවකො එවං විගතාභිජ්ඣො විගතබ්‍යාපාදො අසම්මූළ්හො සම්පජානො පතිස්සතො [සතො (ක.)] මෙත්තාසහගතෙන චෙතසා එකං දිසං ඵරිත්වා විහරති, තථා දුතියං, තථා තතියං, තථා චතුත්ථං, ඉති උද්ධමධො තිරියං සබ්බධි සබ්බත්තතාය සබ්බාවන්තං ලොකං මෙත්තාසහගතෙන චෙතසා විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ඣෙන ඵරිත්වා විහරති. කරුණාසහගතෙන චෙතසා…පෙ…. මුදිතාසහගතෙන චෙතසා…පෙ…. උපෙක්ඛාසහගතෙන චෙතසා එකං දිසං ඵරිත්වා විහරති, තථා දුතියං, තථා තතියං, තථා චතුත්ථං, ඉති උද්ධමධො තිරියං සබ්බධි සබ්බත්තතාය සබ්බාවන්තං ලොකං උපෙක්ඛාසහගතෙන චෙතසා විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ඣෙන ඵරිත්වා විහරති.

‘‘ස [සචෙ (ක.)] ඛො සො, කාලාමා, අරියසාවකො එවං අවෙරචිත්තො එවං අබ්‍යාපජ්ඣචිත්තො එවං අසංකිලිට්ඨචිත්තො එවං විසුද්ධචිත්තො. තස්ස දිට්ඨෙව ධම්මෙ චත්තාරො අස්සාසා අධිගතා හොන්ති. ‘සචෙ ඛො පන අත්ථි පරො ලොකො, අත්ථි සුකතදුක්කටානං [සුකටදුක්කටානං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] කම්මානං ඵලං විපාකො, අථාහං [ඨානමහං (සී. පී.),

ඨානමෙතං යෙනාහං (සයා. කං.)] කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජිස්සාමී’ති, අයමස්ස පඨමො අස්සාසො අධිගතො හොති.

‘‘‘සචෙ ඛො පන නත්ථි පරො ලොකො, නත්ථි සුකතදුක්කටානං කම්මානං ඵලං විපාකො, අථාහං [ඉධාහං (සී. සයා. කං. පී.)] දිට්ඨෙව ධම්මෙ අවෙරං අබ්‍යාපජ්ඣං අනීඝං සුඛිං [සුඛං (සී.), සුඛී (සයා. කං.)] අත්තානං පරිහරාමී’ති, අයමස්ස දුතියො අස්සාසො අධිගතො හොති.

‘‘‘සචෙ ඛො පන කරොතො කරීයති පාපං, න ඛො පනාහං කස්සචි පාපං චෙතෙමි. අකරොන්තං ඛො පන මං පාපකම්මං කුතො දුක්ඛං ඵුසිස්සතී’ති, අයමස්ස තතියො අස්සාසො අධිගතො හොති.

‘‘‘සචෙ ඛො පන කරොතො න කරීයති පාපං, අථාහං උභයෙනෙව විසුද්ධං අත්තානං සමනුපස්සාමී’ති, අයමස්ස චතුත්ථො අස්සාසො අධිගතො හොති.

‘‘ස ඛො සො, කාලාමා, අරියසාවකො එවං අවෙරචිත්තො එවං අබ්‍යාපජ්ඣචිත්තො එවං අසංකිලිට්ඨචිත්තො එවං විසුද්ධචිත්තො. තස්ස දිට්ඨෙව ධම්මෙ ඉමෙ චත්තාරො අස්සාසා අධිගතා හොන්තී’’ති.

‘‘එවමෙතං, භගවා, එවමෙතං, සුගත! ස ඛො සො, භන්තෙ, අරියසාවකො එවං අවෙරචිත්තො එවං අබ්‍යාපජ්ඣචිත්තො එවං අසංකිලිට්ඨචිත්තො එවං විසුද්ධචිත්තො. තස්ස දිට්ඨෙව ධම්මෙ චත්තාරො අස්සාසා අධිගතා හොන්ති. ‘සචෙ ඛො පන අත්ථි පරො ලොකො, අත්ථි සුකතදුක්කටානං කම්මානං ඵලං විපාකො, අථාහං කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජිස්සාමී’ති, අයමස්ස පඨමො අස්සාසො අධිගතො හොති.

‘‘‘සචෙ ඛො පන නත්ථි පරො ලොකො, නත්ථි සුකතදුක්කටානං කම්මානං ඵලං විපාකො, අථාහං දිට්ඨෙව ධම්මෙ අවෙරං අබ්‍යාපජ්ඣං අනීඝං සුඛිං අත්තානං පරිහරාමී’ති, අයමස්ස දුතියො අස්සාසො අධිගතො හොති.

‘‘සචෙ ඛො පන කරොතො කරීයති පාපං, න ඛො පනාහං – කස්සචි පාපං චෙතෙමි, අකරොන්තං ඛො පන මං පාපකම්මං කුතො දුක්ඛං ඵුසිස්සතී’ති, අයමස්ස තතියො අස්සාසො අධිගතො හොති.

‘‘‘සචෙ ඛො පන කරොතො න කරීයති පාපං, අථාහං උභයෙනෙව විසුද්ධං අත්තානං සමනුපස්සාමී’ති, අයමස්ස චතුත්ථො අස්සාසො අධිගතො හොති.

‘‘ස ඛො සො, භන්තෙ, අරියසාවකො එවං අවෙරචිත්තො එවං අබ්‍යාපජ්ඣචිත්තො එවං අසංකිලිට්ඨචිත්තො එවං විසුද්ධචිත්තො. තස්ස දිට්ඨෙව ධම්මෙ ඉමෙ චත්තාරො අස්සාසා අධිගතා හොන්ති.

‘‘අභික්කන්තං, භන්තෙ…පෙ…. එතෙ මයං, භන්තෙ, භගවන්තං සරණං ගච්ඡාම ධම්මඤ්ච භික්ඛුසඞ්ඝඤ්ච. උපාසකෙ නො, භන්තෙ, භගවා ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතෙ සරණං ගතෙ’’ති. පඤ්චමං.

6. සාළ්හසුත්තං

67. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං ආයස්මා නන්දකො සාවත්ථියං විහරති පුබ්බාරාමෙ මිගාරමාතුපාසාදෙ. අථ ඛො සාළ්හො ච මිගාරනත්තා සාණො ච සෙඛුනියනත්තා [රොහණො ච පෙඛුණියනත්තා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] යෙනායස්මා නන්දකො තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං නන්දකං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නං ඛො සාළ්හං මිගාරනත්තාරං ආයස්මා නන්දකො එතදවොච –

‘‘එථ තුම්හෙ, සාළ්හා, මා අනුස්සවෙන, මා පරම්පරාය, මා ඉතිකිරාය, මා පිටකසම්පදානෙන, මා තක්කහෙතු, මා නයහෙතු, මා ආකාරපරිවිතක්කෙන, මා දිට්ඨිනිජ්ඣානක්ඛන්තියා, මා භබ්බරූපතාය, මා සමණො නො ගරූති. යදා තුම්හෙ, සාළ්හා, අත්තනාව ජානෙය්‍යාථ ‘ඉමෙ ධම්මා අකුසලා, ඉමෙ ධම්මා සාවජ්ජා, ඉමෙ ධම්මා විඤ්ඤුගරහිතා, ඉමෙ ධම්මා සමත්තා සමාදින්නා අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තන්තී’ති, අථ තුම්හෙ සාළ්හා පජහෙය්‍යාථ.

‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, සාළ්හා, අත්ථි ලොභො’’ති?

‘‘එවං, භන්තෙ’’.

‘‘අභිජ්ඣාති ඛො අහං, සාළ්හා, එතමත්ථං වදාමි. ලුද්ධො ඛො අයං, සාළ්හා, අභිජ්ඣාලු පාණම්පි හනති, අදින්නම්පි ආදියති, පරදාරම්පි ගච්ඡති, මුසාපි භණති, පරම්පි තථත්තාය සමාදපෙති, යං ස හොති දීඝරත්තං අහිතාය දුක්ඛායා’’ති.

‘‘එවං, භන්තෙ’’.

‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, සාළ්හා, අත්ථි දොසො’’ති?

‘‘එවං, භන්තෙ’’.

‘‘බ්‍යාපාදොති ඛො අහං, සාළ්හා, එතමත්ථං වදාමි. දුට්ඨො ඛො අයං, සාළ්හා, බ්‍යාපන්නචිත්තො පාණම්පි හනති, අදින්නම්පි ආදියති, පරදාරම්පි

ගච්ඡති, මුසාපි භණති, පරම්පි තථත්තාය සමාදපෙති, යං ස හොති දීඝරත්තං අහිතාය දුක්ඛායා''ති.

''එවං, භන්තෙ''.

''තං කිං මඤ්ඤථ, සාළ්හා, අත්ථි මොහො''ති?

''එවං, භන්තෙ''.

''අවිජ්ජාති ඛො අහං, සාළ්හා, එතමත්ථං වදාමි. මූළ්හො ඛො අයං, සාළ්හා, අවිජ්ජාගතො පාණම්පි හනති, අදින්නම්පි ආදියති, පරදාරම්පි ගච්ඡති, මුසාපි භණති, පරම්පි තථත්තාය සමාදපෙති, යං ස හොති දීඝරත්තං අහිතාය දුක්ඛායා''ති.

''එවං, භන්තෙ''.

''තං කිං මඤ්ඤථ, සාළ්හා, ඉමෙ ධම්මා කුසලා වා අකුසලා වා''ති?

''අකුසලා, භන්තෙ''.

''සාවජ්ජා වා අනවජ්ජා වා''ති?

''සාවජ්ජා, භන්තෙ''.

''විඤ්ඤුගරහිතා වා විඤ්ඤුප්පසත්ථා වා''ති?

''විඤ්ඤුගරහිතා, භන්තෙ''.

''සමත්තා සමාදින්නා අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තන්ති, නො වා? කථං වා එත්ථ හොතී''ති?

''සමත්තා, භන්තෙ, සමාදින්නා අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තන්තීති. එවං නො එත්ථ හොතී''ති.

''ඉති ඛො, සාළ්හා, යං තං අවොචුම්හා – 'එථ තුම්හෙ, සාළ්හා, මා අනුස්සවෙන, මා පරම්පරාය, මා ඉතිකිරාය, මා පිටකසම්පදානෙන, මා තක්කහෙතු, මා නයහෙතු, මා ආකාරපරිවිතක්කෙන, මා දිට්ඨිනිජ්ඣානක්ඛන්තියා, මා භබ්බරූපතාය, මා සමණො නො ගරූති. යදා තුම්හෙ, සාළ්හා, අත්තනාව ජානෙය්‍යාථ – ඉමෙ ධම්මා අකුසලා, ඉමෙ ධම්මා සාවජ්ජා, ඉමෙ ධම්මා විඤ්ඤුගරහිතා, ඉමෙ ධම්මා සමත්තා සමාදින්නා අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තන්තීති, අථ තුම්හෙ, සාළ්හා, පජහෙය්‍යාථා'ති, ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘එථ තුම්හෙ, සාළ්හා, මා අනුස්සවෙන, මා පරම්පරාය, මා ඉතිකිරාය, මා පිටකසම්පදානෙන, මා තක්කහෙතු, මා නයහෙතු, මා ආකාරපරිවිතක්කෙන, මා දිට්ඨිනිජ්ඣානක්ඛන්තියා, මා භබ්බරූපතාය, මා සමණො නො ගරූති. යදා තුම්හෙ, සාළ්හා, අත්තනාව ජානෙය්‍යාථ – ‘ඉමෙ ධම්මා කුසලා, ඉමෙ ධම්මා අනවජ්ජා, ඉමෙ ධම්මා විඤ්ඤුප්පසත්ථා, ඉමෙ ධම්මා සමත්තා සමාදින්නා හිතාය සුඛාය සංවත්තන්තී’ති, අථ තුම්හෙ, සාළ්හා, උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍යාථ.

‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, සාළ්හා, අත්ථි අලොභො’’ති?

‘‘එවං, භන්තෙ’’.

‘‘අනභිජ්ඣාති ඛො අහං, සාළ්හා, එතමත්ථං වදාමි. අලුද්ධො ඛො අයං, සාළ්හා, අනභිජ්ඣාලු නෙව පාණං හනති, න අදින්නං ආදියති, න පරදාරං ගච්ඡති, න මුසා භණති, පරම්පි න තථත්තාය සමාදපෙති, යං ස හොති දීඝරත්තං හිතාය සුඛායා’’ති.

‘‘එවං, භන්තෙ’’.

‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, සාළ්හා, අත්ථි අදොසො’’ති?

‘‘එවං, භන්තෙ’’.

‘‘අබ්‍යාපාදොති ඛො අහං, සාළ්හා, එතමත්ථං වදාමි. අදුට්ඨො ඛො අයං, සාළ්හා, අබ්‍යාපන්නචිත්තො නෙව පාණං හනති, න අදින්නං ආදියති, න පරදාරං ගච්ඡති, න මුසා භණති, පරම්පි න තථත්තාය සමාදපෙති, යං ස හොති දීඝරත්තං හිතාය සුඛායා’’ති.

‘‘එවං, භන්තෙ’’.

‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, සාළ්හා, අත්ථි අමොහො’’ති?

‘‘එවං, භන්තෙ’’.

‘‘විජ්ජාති ඛො අහං, සාළ්හා, එතමත්ථං වදාමි. අමූළ්හො ඛො අයං, සාළ්හා, විජ්ජාගතො නෙව පාණං හනති, න අදින්නං ආදියති, න පරදාරං ගච්ඡති, න මුසා භණති, පරම්පි න තථත්තාය සමාදපෙති, යං ස හොති දීඝරත්තං හිතාය සුඛායා’’ති.

‘‘එවං, භන්තෙ’’.

‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, සාළ්හා, ඉමෙ ධම්මා කුසලා වා අකුසලා වා’’ති?

‘‘කුසලා, භන්තෙ’’.

‘‘සාවජ්ජා වා අනවජ්ජා වා’’ති?

‘‘අනවජ්ජා, භන්තෙ’’.

‘‘විඤ්ඤුගරහිතා වා විඤ්ඤුප්පසත්ථා වා’’ති?

‘‘විඤ්ඤුප්පසත්ථා, භන්තෙ’’.

‘‘සමත්තා සමාදින්නා හිතාය සුඛාය සංවත්තන්ති, නො වා? කථං වා එත්ථ හොතී’’ති?

‘‘සමත්තා, භන්තෙ, සමාදින්නා හිතාය සුඛාය සංවත්තන්තීති. එවං නො එත්ථ හොතී’’ති.

‘‘ඉති ඛො, සාළ්හා, යං තං අවොචුම්හා – ‘එථ තුම්හෙ, සාළ්හා, මා අනුස්සවෙන, මා පරම්පරාය, මා ඉතිකිරාය, මා පිටකසම්පදානෙන, මා තක්කහෙතු, මා නයහෙතු, මා ආකාරපරිවිතක්කෙන, මා දිට්ඨිනිජ්ඣානක්ඛන්තියා, මා භබ්බරූපතාය, මා සමණො නො ගරූති. යදා තුම්හෙ, සාළ්හා, අත්තනාව ජානෙය්‍යාථ – ඉමෙ ධම්මා කුසලා, ඉමෙ ධම්මා අනවජ්ජා, ඉමෙ ධම්මා විඤ්ඤුප්පසත්ථා, ඉමෙ ධම්මා සමත්තා සමාදින්නා දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය සංවත්තන්තීති, අථ තුම්හෙ, සාළ්හා, උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍යාථා’ති, ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘ස ඛො සො, සාළ්හා, අරියසාවකො එවං විගතාභිජ්ඣො විගතබ්‍යාපාදො අසම්මූළ්හො සම්පජානො පතිස්සතො මෙත්තාසහගතෙන චෙතසා…පෙ…. කරුණා…පෙ…. මුදිතා…පෙ…. උපෙක්ඛාසහගතෙන චෙතසා එකං දිසං ඵරිත්වා විහරති, තථා දුතියං, තථා තතියං, තථා චතුත්ථං, ඉති උද්ධමධො තිරියං සබ්බධි සබ්බත්තතාය සබ්බාවන්තං ලොකං උපෙක්ඛාසහගතෙන චෙතසා විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ජෙන ඵරිත්වා විහරති. සො එවං පජානාති – ‘අත්ථි ඉදං, අත්ථි හීනං, අත්ථි පණීතං, අත්ථි ඉමස්ස සඤ්ඤාගතස්ස උත්තරි [උත්තරිං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] නිස්සරණ’න්ති. තස්ස එවං ජානතො එවං පස්සතො කාමාසවාපි චිත්තං විමුච්චති, භවාසවාපි චිත්තං විමුච්චති, අවිජ්ජාසවාපි චිත්තං විමුච්චති; විමුත්තස්මිං විමුත්තමිති ඤාණං හොති. ‘ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායා’ති පජානාති.

‘‘සො එවං පජානාති – ‘අහු පුබ්බෙ ලොභො, තදහු අකුසලං, සො එතරහි නත්ථි, ඉච්චෙතං කුසලං; අහු පුබ්බෙ දොසො…පෙ…. අහු පුබ්බෙ

මොහො, තදභු අකුසලං, සො එතරහි නත්ථි, ඉච්චෙතං කුසල'න්ති. සො දිට්ඨෙව ධම්මෙ නිච්ඡාතො නිබ්බුතො සීතිභූතො සුඛප්පටිසංවෙදී බ්‍රහ්මභූතෙන අත්තනා විහරතී''ති. ඡට්ඨං.

7. කථාවත්ථුසුත්තං

68. ''තීණිමානි, භික්ඛවෙ, කථාවත්ථූනි. කතමානි තීණි? අතීතං වා, භික්ඛවෙ, අද්ධානං ආරබ්භ කථං කථෙය්‍ය – 'එවං අහොසි අතීතමද්ධාන'න්ති. අනාගතං වා, භික්ඛවෙ, අද්ධානං ආරබ්භ කථං කථෙය්‍ය – 'එවං භවිස්සති අනාගතමද්ධාන'න්ති. එතරහි වා, භික්ඛවෙ, පච්චුප්පන්නං අද්ධානං ආරබ්භ කථං කථෙය්‍ය – 'එවං හොති එතරහි පච්චුප්පන්නමද්ධාන'''න්ති [එවං එතරහි පච්චුප්පන්නන්ති (සී. පී. ක.), එවං හොති එතරහි පච්චුප්පන්නන්ති (ස්‍යා. කං.)].

''කථාසම්පයොගෙන, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො වෙදිතබ්බො යදි වා කච්ඡො යදි වා අකච්ඡොති. සචායං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පඤ්හං පුට්ඨො සමානො එකංසබ්‍යාකරණීයං පඤ්හං න එකංසෙන බ්‍යාකරොති, විභජ්ජබ්‍යාකරණීයං පඤ්හං න විභජ්ජ බ්‍යාකරොති, පටිපුච්ඡාබ්‍යාකරණීයං පඤ්හං න පටිපුච්ඡා බ්‍යාකරොති, ඨපනීයං පඤ්හං න ඨපෙති [ථපනීයං පඤ්හං න ථපෙති (ක.)], එවං සන්තායං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අකච්ඡො හොති. සචෙ පනායං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පඤ්හං පුට්ඨො සමානො එකංසබ්‍යාකරණීයං පඤ්හං එකංසෙන බ්‍යාකරොති, විභජ්ජබ්‍යාකරණීයං පඤ්හං විභජ්ජ බ්‍යාකරොති, පටිපුච්ඡාබ්‍යාකරණීයං පඤ්හං පටිපුච්ඡා බ්‍යාකරොති, ඨපනීයං පඤ්හං ඨපෙති, එවං සන්තායං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො කච්ඡො හොති.

''කථාසම්පයොගෙන, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො වෙදිතබ්බො යදි වා කච්ඡො යදි වා අකච්ඡොති. සචායං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පඤ්හං පුට්ඨො සමානො ඨානාඨානෙ න සණ්ඨාති පරිකප්පෙ න සණ්ඨාති අඤ්ඤාතවාදෙ [අඤ්ඤවාදෙ (සී. ස්‍යා. කං. පී.), අඤ්ඤාතවාරෙ (ක.)] න සණ්ඨාති පටිපදාය න සණ්ඨාති, එවං සන්තායං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අකච්ඡො හොති. සචෙ පනායං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පඤ්හං පුට්ඨො සමානො ඨානාඨානෙ සණ්ඨාති පරිකප්පෙ සණ්ඨාති අඤ්ඤාතවාදෙ සණ්ඨාති පටිපදාය සණ්ඨාති, එවං සන්තායං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො කච්ඡො හොති.

''කථාසම්පයොගෙන, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො වෙදිතබ්බො යදි වා කච්ඡො යදි වා අකච්ඡොති. සචායං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පඤ්හං පුට්ඨො සමානො අඤ්ඤෙනඤ්ඤං පටිචරති, බහිද්ධා කථං අපනාමෙති, කොපඤ්ච දොසඤ්ච අප්පච්චයඤ්ච පාතුකරොති, එවං සන්තායං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අකච්ඡො හොති. සචෙ පනායං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පඤ්හං පුට්ඨො සමානො න අඤ්ඤෙනඤ්ඤං පටිචරති න බහිද්ධා කථං අපනාමෙති, න කොපඤ්ච

දොසඤ්ච අප්පච්චයඤ්ච පාතුකරොති, එවං සන්තායං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො කච්ඡො හොති.

‘‘කථාසම්පයොගෙන, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො වෙදිතබ්බො යදි වා කච්ඡො යදි වා අකච්ඡොති. සචායං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පඤ්හං පුට්ඨො සමානො අභිහරති අභිමද්දති අනුපජග්ඝති [අනුසංජග්ඝති (ක.)] ඛලිතං ගණ්හාති, එවං සන්තායං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අකච්ඡො හොති. සචෙ පනායං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පඤ්හං පුට්ඨො සමානො නාභිහරති නාභිමද්දති න අනුපජග්ඝති න ඛලිතං ගණ්හාති, එවං සන්තායං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො කච්ඡො හොති.

‘‘කථාසම්පයොගෙන, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො වෙදිතබ්බො යදි වා සඋපනිසො යදි වා අනුපනිසොති. අනොහිතසොතො, භික්ඛවෙ, අනුපනිසො හොති, ඔහිතසොතො සඋපනිසො හොති. සො සඋපනිසො සමානො අභිජානාති එකං ධම්මං, පරිජානාති එකං ධම්මං, පජහති එකං ධම්මං, සච්ඡිකරොති එකං ධම්මං. සො අභිජානන්තො එකං ධම්මං, පරිජානන්තො එකං ධම්මං, පජහන්තො එකං ධම්මං, සච්ඡිකරොන්තො එකං ධම්මං සම්මාවිමුත්තිං ඵුසති. එතදත්ථා, භික්ඛවෙ, කථා; එතදත්ථා මන්තනා; එතදත්ථා උපනිසා; එතදත්ථං සොතාවධානං, යදිදං අනුපාදා චිත්තස්ස විමොක්ඛොති.

> ‘‘යෙ විරුද්ධා සල්ලපන්ති, විනිවිට්ඨා සමුස්සිතා;
> අනරියගුණමාසජ්ජ, අඤ්ඤොඤ්ඤවිවරෙසිනො.
>
> ‘‘දුබ්භාසිතං වික්ඛලිතං, සම්පමොහං [සසම්මොහං (ක.)] පරාජයං;
> අඤ්ඤොඤ්ඤස්සාභිනන්දන්ති, තදරියො කථනාචරෙ [තදරියො න කථං වදෙ (ක.)].
>
> ‘‘සචෙ චස්ස කථාකාමො, කාලමඤ්ඤාය පණ්ඩිතො;
> ධම්මට්ඨපටිසංයුත්තා, යා අරියචරිතා [අරියඤ්චරිතා (සී.), අරියාදිකා (ක.)] කථා.
>
> ‘‘තං කථං කථයෙ ධීරො, අවිරුද්ධො අනුස්සිතො;
> අනුන්නතෙන මනසා, අපළාසො අසාහසො.
>
> ‘‘අනුසූයායමානො සො, සම්මදඤ්ඤාය භාසති;
> සුභාසිතං අනුමොදෙය්‍ය, දුබ්භට්ඨෙ නාපසාදයෙ [නාවසාදයෙ (සී. පී.)].
>
> ‘‘උපාරම්භං න සික්ඛෙය්‍ය, ඛලිතඤ්ච න ගාහයෙ [න භාසයෙ (ක.)];
> නාභිහරෙ නාභිමද්දෙ, න වාචං පයුතං භණෙ.

‘‘අඤ්ඤාතත්ථං පසාදත්ථං, සතං වෙ හොති මන්තනා;
එවං ඛො අරියා මන්තෙන්ති, එසා අරියාන මන්තනා;
එතදඤ්ඤාය මෙධාවී, න සමුස්සෙය්‍ය මන්තයෙ’’ති. සත්තමං;

8. අඤ්ඤතිත්ථියසුත්තං

69. ‘‘සචෙ, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා එවං පුච්ඡෙය්‍යුං – ‘තයොමෙ, ආවුසො, ධම්මා. කතමෙ තයො? රාගො, දොසො, මොහො – ඉමෙ ඛො, ආවුසො, තයො ධම්මා. ඉමෙසං, ආවුසො, තිණ්ණං ධම්මානං කො විසෙසො කො අධිප්පයාසො [අධිප්පායො (සී.) අධිප්පායාසො (ස්‍යා. කං. පී.) අධි + ප + යසු + ණ = අධිප්පයාසො] කිං නානාකරණ’න්ති? එවං පුට්ඨා තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, තෙසං අඤ්ඤතිත්ථියානං පරිබ්බාජකානං කින්ති බ්‍යාකරෙය්‍යාථා’’ති? ‘‘භගවංමූලකා නො, භන්තෙ, ධම්මා භගවංනෙත්තිකා භගවංපටිසරණා. සාධු වත, භන්තෙ, භගවන්තංයෙව පටිභාතු එතස්ස භාසිතස්ස අත්ථො. භගවතො සුත්වා භික්ඛූ ධාරෙස්සන්තී’’ති. ‘‘තෙන හි, භික්ඛවෙ, සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘සචෙ, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා එවං පුච්ඡෙය්‍යුං – ‘තයොමෙ, ආවුසො, ධම්මා. කතමෙ තයො? රාගො, දොසො, මොහො – ඉමෙ ඛො, ආවුසො, තයො ධම්මා; ඉමෙසං, ආවුසො, තිණ්ණං ධම්මානං කො විසෙසො කො අධිප්පයාසො කිං නානාකරණ’න්ති? එවං පුට්ඨා තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, තෙසං අඤ්ඤතිත්ථියානං පරිබ්බාජකානං එවං බ්‍යාකරෙය්‍යාථ – ‘රාගො ඛො, ආවුසො, අප්පසාවජ්ජො දන්ධවිරාගී, දොසො මහාසාවජ්ජො ඛිප්පවිරාගී, මොහො මහාසාවජ්ජො දන්ධවිරාගී’’’ ති.

‘‘‘කො පනාවුසො, හෙතු කො පච්චයො යෙන අනුප්පන්නො වා රාගො උප්පජ්ජති උප්පන්නො වා රාගො භිය්‍යොභාවාය වෙපුල්ලාය සංවත්තතී’ති? ‘සුභනිමිත්තන්තිස්ස වචනීයං. තස්ස සුභනිමිත්තං අයොනිසො මනසි කරොතො අනුප්පන්නො වා රාගො උප්පජ්ජති උප්පන්නො වා රාගො භිය්‍යොභාවාය වෙපුල්ලාය සංවත්තති. අයං ඛො, ආවුසො, හෙතු අයං පච්චයො යෙන අනුප්පන්නො වා රාගො උප්පජ්ජති උප්පන්නො වා රාගො භිය්‍යොභාවාය වෙපුල්ලාය සංවත්තතී’’’ති.

‘‘‘කො පනාවුසො, හෙතු කො පච්චයො යෙන අනුප්පන්නො වා දොසො උප්පජ්ජති උප්පන්නො වා දොසො භිය්‍යොභාවාය වෙපුල්ලාය සංවත්තතී’ති? ‘පටිඝනිමිත්තං තිස්ස වචනීයං. තස්ස පටිඝනිමිත්තං අයොනිසො මනසි කරොතො අනුප්පන්නො වා දොසො උප්පජ්ජති උප්පන්නො වා දොසො භිය්‍යොභාවාය වෙපුල්ලාය සංවත්තති. අයං ඛො,

ආවුසො, හෙතු අයං පච්චයො යෙන අනුප්පන්නො වා දොසො උප්පජ්ජති උප්පන්නො වා දොසො භියොභාවාය වෙපුල්ලාය සංවත්තතී'''ති.

'''කො පනාවුසො, හෙතු කො පච්චයො යෙන අනුප්පන්නො වා මොහො උප්පජ්ජති උප්පන්නො වා මොහො භියොභාවාය වෙපුල්ලාය සංවත්තතී'ති? 'අයොනිසො මනසිකාරො තිස්ස වචනීයං. තස්ස අයොනිසො මනසි කරොතො අනුප්පන්නො වා මොහො උප්පජ්ජති උප්පන්නො වා මොහො භියොභාවාය වෙපුල්ලාය සංවත්තති. අයං ඛො, ආවුසො, හෙතු අයං පච්චයො යෙන අනුප්පන්නො වා මොහො උප්පජ්ජති උප්පන්නො වා මොහො භියොභාවාය වෙපුල්ලාය සංවත්තතී'''ති.

'''කො පනාවුසො, හෙතු කො පච්චයො යෙන අනුප්පන්නො චෙව රාගො නුප්පජ්ජති උප්පන්නො ච රාගො පහීයතී'ති? 'අසුභනිමිත්තන්තිස්ස වචනීයං. තස්ස අසුභනිමිත්තං යොනිසො මනසි කරොතො අනුප්පන්නො චෙව රාගො නුප්පජ්ජති උප්පන්නො ච රාගො පහීයති. අයං ඛො, ආවුසො, හෙතු අයං පච්චයො යෙන අනුප්පන්නො චෙව රාගො නුප්පජ්ජති උප්පන්නො ච රාගො පහීයතී'''ති.

'''කො පනාවුසො, හෙතු කො පච්චයො යෙන අනුප්පන්නො චෙව දොසො නුප්පජ්ජති උප්පන්නො ච දොසො පහීයතී'ති? 'මෙත්තා චෙතොවිමුත්තී තිස්ස වචනීයං. තස්ස මෙත්තං චෙතොවිමුත්තිං යොනිසො මනසි කරොතො අනුප්පන්නො චෙව දොසො නුප්පජ්ජති උප්පන්නො ච දොසො පහීයති. අයං ඛො, ආවුසො, හෙතු අයං පච්චයො යෙන අනුප්පන්නො චෙව දොසො නුප්පජ්ජති උප්පන්නො ච දොසො පහීයතී'''ති.

'''කො පනාවුසො, හෙතු කො පච්චයො යෙන අනුප්පන්නො චෙව මොහො නුප්පජ්ජති උප්පන්නො ච මොහො පහීයතී'ති? 'යොනිසොමනසිකාරො තිස්ස වචනීයං. තස්ස යොනිසො මනසි කරොතො අනුප්පන්නො චෙව මොහො නුප්පජ්ජති උප්පන්නො ච මොහො පහීයති. අයං ඛො, ආවුසො, හෙතු අයං පච්චයො යෙන අනුප්පන්නො වා මොහො නුප්පජ්ජති උප්පන්නො ච මොහො පහීයතී'''ති. අට්ඨමං.

9. අකුසලමූලසුත්තං

70. ''තීණිමානි, භික්ඛවෙ, අකුසලමූලානි. කතමානි තීණි? ලොභො අකුසලමූලං, දොසො අකුසලමූලං, මොහො අකුසලමූලං.

''යදපි, භික්ඛවෙ, ලොභො තදපි අකුසලමූලං [අකුසලං (සී.ස්‍යා. කං. පී.)]; යදපි ලුද්ධො අභිසඞ්ඛරොති කායෙන වාචාය මනසා තදපි අකුසලං [අකුසලමූලං (ක.)]; යදපි ලුද්ධො ලොභෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො පරස්ස අසතා දුක්ඛං උප්පාදයති [උපදහති (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] වධෙන වා

බන්ධනෙන වා ජානියා වා ගරහාය වා පබ්බාජනාය වා බලවම්හි බලත්ථො ඉතිපි තදපි අකුසලං [ඉදං පන සබ්බත්ථපි එවමෙව දිස්සති]. ඉතිස්සමෙ ලොභජා ලොභනිදානා ලොභසමුදයා ලොභපච්චයා අනෙකෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා සම්භවන්ති.

‘‘යදපි, භික්ඛවෙ, දොසො තදපි අකුසලමූලං; යදපි දුට්ඨො අභිසඞ්ඛරොති කායෙන වාචාය මනසා තදපි අකුසලං; යදපි දුට්ඨො දොසෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො පරස්ස අසතා දුක්ඛං උප්පාදයති වධෙන වා බන්ධනෙන වා ජානියා වා ගරහාය වා පබ්බාජනාය වා බලවම්හි බලත්ථො ඉතිපි තදපි අකුසලං. ඉතිස්සමෙ දොසජා දොසනිදානා දොසසමුදයා දොසපච්චයා අනෙකෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා සම්භවන්ති.

‘‘යදපි, භික්ඛවෙ, මොහො තදපි අකුසලමූලං; යදපි මූළ්හො අභිසඞ්ඛරොති කායෙන වාචාය මනසා තදපි අකුසලං; යදපි මූළ්හො මොහෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො පරස්ස අසතා දුක්ඛං උප්පාදයති වධෙන වා බන්ධනෙන වා ජානියා වා ගරහාය වා පබ්බාජනාය වා බලවම්හි බලත්ථො ඉතිපි තදපි අකුසලං. ඉතිස්සමෙ මොහජා මොහනිදානා මොහසමුදයා මොහපච්චයා අනෙකෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා සම්භවන්ති. එවරූපො චායං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො වුච්චති අකාලවාදීතිපි, අභූතවාදීතිපි, අනත්ථවාදීතිපි, අධම්මවාදීතිපි, අවිනයවාදීතිපි.

‘‘කස්මා චායං, භික්ඛවෙ, එවරූපො පුග්ගලො වුච්චති අකාලවාදීතිපි, අභූතවාදීතිපි, අනත්ථවාදීතිපි, අධම්මවාදීතිපි, අවිනයවාදීතිපි? තථාහායං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො පරස්ස අසතා දුක්ඛං උප්පාදයති වධෙන වා බන්ධනෙන වා ජානියා වා ගරහාය වා පබ්බාජනාය වා බලවම්හි බලත්ථො ඉතිපි. භූතෙන ඛො පන වුච්චමානො අවජානාති, නො පටිජානාති; අභූතෙන වුච්චමානො න ආතප්පං කරොති, තස්ස නිබ්බෙඨනාය ඉතිපෙතං අතච්ඡං ඉතිපෙතං අභූතන්ති. තස්මා එවරූපො පුග්ගලො වුච්චති අකාලවාදීතිපි, අභූතවාදීතිපි, අනත්ථවාදීතිපි, අධම්මවාදීතිපි, අවිනයවාදීතිපි.

‘‘එවරූපො, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො ලොභජෙහි පාපකෙහි අකුසලෙහි ධම්මෙහි අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො දිට්ඨෙ චෙව ධම්මෙ දුක්ඛං විහරති, සවිඝාතං සඋපායාසං සපරිළාහං. කායස්ස ච භෙදා පරං මරණා දුග්ගති පාටිකඞ්ඛා.

‘‘දොසජෙහි...පෙ.... මොහජෙහි පාපකෙහි අකුසලෙහි ධම්මෙහි අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො දිට්ඨෙ චෙව ධම්මෙ දුක්ඛං විහරති, සවිඝාතං සඋපායාසං සපරිළාහං. කායස්ස ච භෙදා පරං මරණා දුග්ගති පාටිකඞ්ඛා. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, සාලො වා ධවො වා ඵන්දනො වා තීහි මාලුවාලතාහි උද්ධස්තො පරියොනද්ධො අනයං ආපජ්ජති, බ්‍යසනං ආපජ්ජති,

අනයබ්‍යසනං ආපජ්ජති; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, එවරූපො පුග්ගලො ලොභජෙහි පාපකෙහි අකුසලෙහි ධම්මෙහි අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො දිට්ඨෙ චෙව ධම්මෙ දුක්ඛං විහරති, සවිඝාතං සඋපායාසං සපරිළාහං. කායස්ස ච භෙදා පරං මරණා දුග්ගති පාටිකඞ්ඛා.

‘‘දොසජෙහි…පෙ…. මොහජෙහි පාපකෙහි අකුසලෙහි ධම්මෙහි අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො දිට්ඨෙ චෙව ධම්මෙ දුක්ඛං විහරති සවිඝාතං සඋපායාසං සපරිළාහං. කායස්ස ච භෙදා පරං මරණා දුග්ගති පාටිකඞ්ඛා. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි අකුසලමූලානීති.

‘‘තීණිමානි, භික්ඛවෙ, කුසලමූලානි. කතමානි තීණි? අලොභො කුසලමූලං, අදොසො කුසලමූලං, අමොහො කුසලමූලං.

‘‘යදපි, භික්ඛවෙ, අලොභො තදපි කුසලමූලං [කුසලං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)]; යදපි අලුද්ධො අභිසඞ්ඛරොති කායෙන වාචාය මනසා තදපි කුසලං [කුසලමූලං (ක.)]; යදපි අලුද්ධො ලොභෙන අනභිභූතො අපරියාදින්නචිත්තො න පරස්ස අසතා දුක්ඛං උප්පාදයති වධෙන වා බන්ධනෙන වා ජානියා වා ගරහාය වා පබ්බාජනාය වා බලවම්හි බලත්ථො ඉතිපි තදපි කුසලං. ඉතිස්සමෙ අලොභජා අලොභනිදානා අලොභසමුදයා අලොභපච්චයා අනෙකෙ කුසලා ධම්මා සම්භවන්ති.

‘‘යදපි, භික්ඛවෙ, අදොසො තදපි කුසලමූලං; යදපි අදුට්ඨො අභිසඞ්ඛරොති කායෙන වාචාය මනසා තදපි කුසලං; යදපි අදුට්ඨො දොසෙන අනභිභූතො අපරියාදින්නචිත්තො න පරස්ස අසතා දුක්ඛං උප්පාදයති වධෙන වා බන්ධනෙන වා ජානියා වා ගරහාය වා පබ්බාජනාය වා බලවම්හි බලත්ථො ඉතිපි තදපි කුසලං. ඉතිස්සමෙ අදොසජා අදොසනිදානා අදොසසමුදයා අදොසපච්චයා අනෙකෙ කුසලා ධම්මා සම්භවන්ති.

‘‘යදපි, භික්ඛවෙ, අමොහො තදපි කුසලමූලං; යදපි අමූළ්හො අභිසඞ්ඛරොති කායෙන වාචාය මනසා තදපි කුසලං; යදපි අමූළ්හො මොහෙන අනභිභූතො අපරියාදින්නචිත්තො න පරස්ස අසතා දුක්ඛං උප්පාදයති වධෙන වා බන්ධනෙන වා ජානියා වා ගරහාය වා පබ්බාජනාය වා බලවම්හි බලත්ථො ඉතිපි තදපි කුසලං. ඉතිස්සමෙ අමොහජා අමොහනිදානා අමොහසමුදයා අමොහපච්චයා අනෙකෙ කුසලා ධම්මා සම්භවන්ති. එවරූපො වායං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො වුච්චති කාලවාදීතිපි, භූතවාදීතිපි, අත්ථවාදීතිපි, ධම්මවාදීතිපි, විනයවාදීතිපි.

‘‘කස්මා චායං, භික්ඛවෙ, එවරූපො පුග්ගලො වුච්චති කාලවාදීතිපි, භූතවාදීතිපි, අත්ථවාදීතිපි, ධම්මවාදීතිපි, විනයවාදීතිපි? තථාහායං, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො න පරස්ස අසතා දුක්ඛං උප්පාදයති වධෙන වා බන්ධනෙන වා

ජානියා වා ගරහාය වා පබ්බාජනාය වා බලවම්හි බලත්ථො ඉතිපි. භූතෙන ඛො පන වුච්චමානො පටිජානාති නො අවජානාති; අභූතෙන වුච්චමානො ආතප්පං කරොති තස්ස නිබ්බෙඨනාය – ‘ඉතිපෙතං අතච්ඡං, ඉතිපෙතං අභූත’න්ති. තස්මා එවරූපො පුග්ගලො වුච්චති කාලවාදීතිපි, අත්ථවාදීතිපි, ධම්මවාදීතිපි, විනයවාදීතිපි.

‘‘එවරූපස්ස, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස ලොභජා පාපකා අකුසලා ධම්මා පහීනා උච්ඡින්නමූලා තාලාවත්ථුකතා අනභාවංකතා ආයතිං අනුප්පාදධම්මා. දිට්ඨෙව ධම්මෙ සුඛං විහරති අවිඝාතං අනුපායාසං අපරිළාහං. දිට්ඨෙව ධම්මෙ පරිනිබ්බායති.

‘‘දොසජා…පෙ…. පරිනිබ්බායති. මොහජා…පෙ…. පරිනිබ්බායති. සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ, සාලො වා ධවො වා ඵන්දනො වා තීහි මාලුවාලතාහි උද්ධස්තො පරියොනද්ධො. අථ පුරිසො ආගච්ඡෙය්‍ය කුද්දාල-පිටකං [කුද්දාලපිටකං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] ආදාය. සො තං මාලුවාලතං මූලෙ ඡින්දෙය්‍ය, මූලෙ ඡෙත්වා පලිඛණෙය්‍ය, පලිඛණිත්වා මූලානි උද්ධරෙය්‍ය, අන්තමසො උසීරනාළිමත්තානිපි [උසීරනාළමත්තානිපි (සී. ස්‍යා. කං. පී.)]. සො තං මාලුවාලතං ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං ඡින්දෙය්‍ය, ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං ඡෙත්වා ඵාලෙය්‍ය, ඵාලෙත්වා සකලිකං සකලිකං කරෙය්‍ය, සකලිකං සකලිකං කරිත්වා වාතාතපෙ විසොසෙය්‍ය, වාතාතපෙ විසොසෙත්වා අග්ගිනා ඩහෙය්‍ය, අග්ගිනා ඩහිත්වා මසිං කරෙය්‍ය, මසිං කරිත්වා මහාවාතෙ වා ඔඵුණෙය්‍ය නදියා වා සීඝසොතාය පවාහෙය්‍ය. එවමස්ස [එවමස්සු (සී.), එවස්සු (ක.)] තා, භික්ඛවෙ, මාලුවාලතා උච්ඡින්නමූලා තාලාවත්ථුකතා අනභාවංකතා ආයතිං අනුප්පාදධම්මා. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, එවරූපස්ස පුග්ගලස්ස ලොභජා පාපකා අකුසලා ධම්මා පහීනා උච්ඡින්නමූලා තාලාවත්ථුකතා අනභාවංකතා ආයතිං අනුප්පාදධම්මා. දිට්ඨෙව ධම්මෙ සුඛං විහරති අවිඝාතං අනුපායාසං අපරිළාහං. දිට්ඨෙව ධම්මෙ පරිනිබ්බායති.

‘‘දොසජා …පෙ…. මොහජා පාපකා අකුසලා ධම්මා පහීනා උච්ඡින්නමූලා තාලාවත්ථුකතා අනභාවංකතා ආයතිං අනුප්පාදධම්මා. දිට්ඨෙව ධම්මෙ සුඛං විහරති අවිඝාතං අනුපායාසං අපරිළාහං. දිට්ඨෙව ධම්මෙ පරිනිබ්බායති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි කුසලමූලානී’’ති. නවමං.

10. උපොසථසුත්තං

71. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති පුබ්බාරාමෙ මිගාරමාතුපාසාදෙ. අථ ඛො විසාඛා මිගාරමාතා තදහුපොසථෙ යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො විසාඛං මිගාරමාතරං භගවා එතදවොච – ‘‘හන්ද කුතො නු ත්වං, විසාඛෙ, ආගච්ඡසි දිවා දිවස්සා’’ති? ‘‘උපොසථාහං, භන්තෙ, අජ්ජ උපවසාමී’’ති.

‘‘තයො මෙ, විසාඛෙ, උපොසථා. කතමෙ තයො? ගොපාලකුපොසථො, නිගණ්ඨුපොසථො, අරියුපොසථො. කථඤ්ච, විසාඛෙ, ගොපාලකුපොසථො හොති? සෙය්‍යථාපි, විසාඛෙ, ගොපාලකො සායන්හසමයෙ සාමිකානං ගාවො නිය්‍යාතෙත්වා ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘අජ්ජ ඛො ගාවො අමුකස්මිඤ්ච අමුකස්මිඤ්ච පදෙසෙ චරිංසු, අමුකස්මිඤ්ච අමුකස්මිඤ්ච පදෙසෙ පානීයානි පිවිංසු; ස්වෙ දානි ගාවො අමුකස්මිඤ්ච අමුකස්මිඤ්ච පදෙසෙ චරිස්සන්ති, අමුකස්මිඤ්ච අමුකස්මිඤ්ච පදෙසෙ පානීයානි පිවිස්සන්තී’ති; එවමෙවං ඛො, විසාඛෙ, ඉධෙකච්චො උපොසථිකො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – ‘අහං ඛ්වජ්ජ ඉදඤ්චිදඤ්ච ඛාදනීයං ඛාදිං, ඉදඤ්චිදඤ්ච භොජනීයං භුඤ්ජිං; ස්වෙ දානාහං ඉදඤ්චිදඤ්ච ඛාදනීයං ඛාදිස්සාමි, ඉදං චිදඤ්ච භොජනීයං භුඤ්ජිස්සාමී’ති. සො තෙන අභිජ්ඣාසහගතෙන චෙතසා දිවසං අතිනාමෙති. එවං ඛො විසාඛෙ, ගොපාලකුපොසථො හොති. එවං උපවුත්ථො ඛො, විසාඛෙ, ගොපාලකුපොසථො න මහප්ඵලො හොති න මහානිසංසො න මහාජුතිකො න මහාවිප්ඵාරො.

‘‘කථඤ්ච, විසාඛෙ, නිගණ්ඨුපොසථො හොති? අත්ථි, විසාඛෙ, නිගණ්ඨා නාම සමණජාතිකා. තෙ සාවකං එවං සමාදපෙන්ති – ‘එහි ත්වං, අම්භො පුරිස, යෙ පුරත්ථිමාය දිසාය පාණා පරං යොජනසතං තෙසු දණ්ඩං නික්ඛිපාහි; යෙ පච්ඡිමාය දිසාය පාණා පරං යොජනසතං තෙසු දණ්ඩං නික්ඛිපාහි; යෙ උත්තරාය දිසාය පාණා පරං යොජනසතං තෙසු දණ්ඩං නික්ඛිපාහි; යෙ දක්ඛිණාය දිසාය පාණා පරං යොජනසතං තෙසු දණ්ඩං නික්ඛිපාහී’ති. ඉති එකච්චානං පාණානං අනුද්දයාය අනුකම්පාය සමාදපෙන්ති, එකච්චානං පාණානං නානුද්දයාය නානුකම්පාය සමාදපෙන්ති. තෙ තදහුපොසථෙ සාවකං එවං සමාදපෙන්ති – ‘එහි ත්වං, අම්භො පුරිස, සබ්බචෙලානි [සබ්බවෙරානි (ක.)] නික්ඛිපිත්වා එවං වදෙහි – නාහං ක්වචනි කස්සචි කිඤ්චනතස්මිං [කිඤ්චනතස්මි (?) කිරියාපදමෙතං යථා කිඤ්චනතත්ථීති], න ච මම ක්වචනි කත්ථචි කිඤ්චනතත්ථී’ති. ජානන්ති ඛො පනස්ස මාතාපිතරො – ‘අයං අම්හාකං පුත්තො’ති; සොපි ජානාති – ‘ඉමෙ මය්හං මාතාපිතරො’ති. ජානාති ඛො පනස්ස පුත්තදාරො – ‘අයං මය්හං භත්තා’ති; සොපි ජානාති – ‘අයං මය්හං පුත්තදාරො’ති. ජානන්ති ඛො පනස්ස දාසකම්මකරපොරිසා – ‘අයං අම්හාකං අය්‍යො’ති; සොපි ජානාති – ‘ඉමෙ මය්හං දාසකම්මකරපොරිසා’ති. ඉති යස්මිං සමයෙ සච්චෙ සමාදපෙතබ්බා මුසාවාදෙ තස්මිං සමයෙ සමාදපෙන්ති. ඉදං තස්ස මුසාවාදස්මිං වදාමි. සො තස්සා රත්තියා අච්චයෙන භොගෙ අදින්නංයෙව පරිභුඤ්ජති. ඉදං තස්ස අදින්නාදානස්මිං වදාමි. එවං ඛො, විසාඛෙ, නිගණ්ඨුපොසථො හොති. එවං උපවුත්ථො ඛො, විසාඛෙ, නිගණ්ඨුපොසථො න මහප්ඵලො හොති න මහානිසංසො න මහාජුතිකො න මහාවිප්ඵාරො.

‘‘කථඤ්ච, විසාඛෙ, අරියුපොසථො හොති? උපක්කිලිට්ඨස්ස, විසාඛෙ, චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති. කථඤ්ච, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා [පරියොදාපනා (?)] හොති? ඉධ, විසාඛෙ, අරියසාවකො තථාගතං අනුස්සරති – ‘ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදූ අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථි සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා’ති. තස්ස තථාගතං අනුස්සරතො චිත්තං පසීදති, පාමොජ්ජං උප්පජ්ජති. යෙ චිත්තස්ස උපක්කිලෙසා තෙ පහීයන්ති, සෙය්‍යථාපි, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස සීසස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති.

‘‘කථඤ්ච, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස සීසස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති? කක්කඤ්ච පටිච්ච මත්තිකඤ්ච පටිච්ච උදකඤ්ච පටිච්ච පුරිසස්ස ච තජ්ජං වායාමං පටිච්ච, එවං ඛො, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස සීසස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති. එවමෙවං ඛො, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති.

‘‘කථඤ්ච, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති? ඉධ, විසාඛෙ, අරියසාවකො තථාගතං අනුස්සරති – ‘ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදූ අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථි සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා’ති. තස්ස තථාගතං අනුස්සරතො චිත්තං පසීදති, පාමොජ්ජං උප්පජ්ජති, යෙ චිත්තස්ස උපක්කිලෙසා තෙ පහීයන්ති. අයං වුච්චති, විසාඛෙ – ‘අරියසාවකො බ්‍රහ්මුපොසථං උපවසති, බ්‍රහ්මුනා සද්ධිං සංවසති, බ්‍රහ්මඤ්චස්ස [බ්‍රහ්මඤ්ච (ක.)] ආරබ්භ චිත්තං පසීදති, පාමොජ්ජං උප්පජ්ජති, යෙ චිත්තස්ස උපක්කිලෙසා තෙ පහීයන්ති’. එවං ඛො, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති.

‘‘උපක්කිලිට්ඨස්ස, විසාඛෙ, චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති. කථඤ්ච, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති? ඉධ, විසාඛෙ, අරියසාවකො ධම්මං අනුස්සරති – ‘ස්වාක්ඛාතො භගවතා ධම්මො සන්දිට්ඨිකො අකාලිකො එහිපස්සිකො ඔපනෙය්‍යිකො පච්චත්තං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤූහී’ති. තස්ස ධම්මං අනුස්සරතො චිත්තං පසීදති, පාමොජ්ජං උප්පජ්ජති, යෙ චිත්තස්ස උපක්කිලෙසා තෙ පහීයන්ති, සෙය්‍යථාපි, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස කායස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති.

‘‘කථඤ්ච, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස කායස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති? සොත්තිඤ්ච පටිච්ච, චුණ්ණඤ්ච පටිච්ච, උදකඤ්ච පටිච්ච, පුරිසස්ස ච තජ්ජං වායාමං පටිච්ච. එවං ඛො, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස කායස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති. එවමෙවං

ඛො, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති.

‘‘කථඤ්ච, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති? ඉධ, විසාඛෙ, අරියසාවකො ධම්මං අනුස්සරති – ‘ස්වාක්ඛාතො භගවතා ධම්මො සන්දිට්ඨිකො අකාලිකො එහිපස්සිකො ඔපනෙය්‍යිකො පච්චත්තං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤූහී’ති. තස්ස ධම්මං අනුස්සරතො චිත්තං පසීදති, පාමොජ්ජං උප්පජ්ජති, යෙ චිත්තස්ස උපක්කිලෙසා තෙ පහීයන්ති. අයං වුච්චති, විසාඛෙ, ‘අරියසාවකො ධම්මුපොසථං උපවසති, ධම්මෙන සද්ධිං සංවසති, ධම්මඤ්චස්ස ආරබ්භ චිත්තං පසීදති, පාමොජ්ජං උප්පජ්ජති, යෙ චිත්තස්ස උපක්කිලෙසා තෙ පහීයන්ති’. එවං ඛො, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති.

‘‘උපක්කිලිට්ඨස්ස, විසාඛෙ, චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති. කථඤ්ච, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති? ඉධ, විසාඛෙ, අරියසාවකො සඞ්ඝං අනුස්සරති – ‘සුප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො, උජුප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො, ඤායප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො, සාමීචිප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො, යදිදං චත්තාරි පුරිසයුගානි අට්ඨ පුරිසපුග්ගලා එස භගවතො සාවකසඞ්ඝො ආහුනෙය්‍යො පාහුනෙය්‍යො දක්ඛිණෙය්‍යො අඤ්ජලිකරණීයො අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා’ති. තස්ස සඞ්ඝං අනුස්සරතො චිත්තං පසීදති, පාමොජ්ජං උප්පජ්ජති, යෙ චිත්තස්ස උපක්කිලෙසා තෙ පහීයන්ති, සෙය්‍යථාපි, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස වත්ථස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති.

‘‘කථඤ්ච, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස වත්ථස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති? ඌස්මඤ්ච [ඌසඤ්ච (ස්‍යා. කං. අට්ඨකථායම්පි පාඨන්තරං, සං. නි. 3.89 ඛෙමකසුත්තපාළියාපි සමෙති.) උසුමඤ්ච (සී.)] පටිච්ච, ඛාරඤ්ච පටිච්ච, ගොමයඤ්ච පටිච්ච, උදකඤ්ච පටිච්ච, පුරිසස්ස ච තජ්ජං වායාමං පටිච්ච. එවං ඛො, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස වත්ථස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති. එවමෙවං ඛො, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති.

‘‘කථඤ්ච, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති? ඉධ, විසාඛෙ, අරියසාවකො සඞ්ඝං අනුස්සරති – ‘සුප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො...පෙ.... අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා’ති. තස්ස සඞ්ඝං අනුස්සරතො චිත්තං පසීදති, පාමොජ්ජං උප්පජ්ජති, යෙ චිත්තස්ස උපක්කිලෙසා තෙ පහීයන්ති. අයං

වුච්චති, විසාඛෙ, ‘අරියසාවකො සඞ්ඝුපොසථං උපවසති, සඞ්ඝෙන සද්ධිං සංවසති, සඞ්ඝඤ්චස්ස ආරබ්භ චිත්තං පසීදති, පාමොජ්ජං උප්පජ්ජති, යෙ චිත්තස්ස උපක්කිලෙසා තෙ පහීයන්ති’. එවං ඛො, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති.

‘‘උපක්කිලිට්ඨස්ස, විසාඛෙ, චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති. කථඤ්ච, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති? ඉධ, විසාඛෙ, අරියසාවකො අත්තනො සීලානි අනුස්සරති අඛණ්ඩානි අච්ඡිද්දානි අසබලානි අකම්මාසානි භුජිස්සානි විඤ්ඤුප්පසත්ථානි අපරාමට්ඨානි සමාධිසංවත්තනිකානි. තස්ස සීලං අනුස්සරතො චිත්තං පසීදති, පාමොජ්ජං උප්පජ්ජති, යෙ චිත්තස්ස උපක්කිලෙසා තෙ පහීයන්ති, සෙය්‍යථාපි, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස ආදාසස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති.

‘‘කථඤ්ච, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස ආදාසස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති? තෙලඤ්ච පටිච්ච, ඡාරිකඤ්ච පටිච්ච, වාලණ්ඩුපකඤ්ච පටිච්ච, පුරිසස්ස ච තජ්ජං වායාමං පටිච්ච. එවං ඛො, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස ආදාසස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති. එවමෙවං ඛො, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති.

‘‘කථඤ්ච, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති? ඉධ, විසාඛෙ, අරියසාවකො අත්තනො සීලානි අනුස්සරති අඛණ්ඩානි...පෙ.... සමාධිසංවත්තනිකානි. තස්ස සීලං අනුස්සරතො චිත්තං පසීදති, පාමොජ්ජං උප්පජ්ජති, යෙ චිත්තස්ස උපක්කිලෙසා තෙ පහීයන්ති. අයං වුච්චති, විසාඛෙ, ‘අරියසාවකො සීලුපොසථං උපවසති, සීලෙන සද්ධිං සංවසති, සීලඤ්චස්ස ආරබ්භ චිත්තං පසීදති, පාමොජ්ජං උප්පජ්ජති, යෙ චිත්තස්ස උපක්කිලෙසා තෙ පහීයන්ති’. එවං ඛො, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති.

‘‘උපක්කිලිට්ඨස්ස, විසාඛෙ, චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති. කථඤ්ච, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති? ඉධ විසාඛෙ, අරියසාවකො දෙවතා අනුස්සරති – ‘සන්ති දෙවා චාතුමහාරාජිකා [චාතුම්මහාරාජිකා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)], සන්ති දෙවා තාවතිංසා, සන්ති දෙවා යාමා, සන්ති දෙවා තුසිතා, සන්ති දෙවා නිම්මානරතිනො, සන්ති දෙවා පරනිම්මිතවසවත්තිනො, සන්ති දෙවා බ්‍රහ්මකායිකා, සන්ති දෙවා තතුත්තරි [තතුත්තරිං (සී. පී.)]. යථාරූපාය සද්ධාය සමන්නාගතා තා දෙවතා ඉතො චුතා තත්ථුපපන්නා [තත්ථුප්පන්නා (සී. පී.)], මය්හම්පි තථාරූපා සද්ධා සංවිජ්ජති. යථාරූපෙන සීලෙන

සමන්නාගතා තා දෙවතා ඉතො චුතා තත්ථුපපන්නා, මය්හම්පි තථාරූපං සීලං සංවිජ්ජති. යථාරූපෙන සුතෙන සමන්නාගතා තා දෙවතා ඉතො චුතා තත්ථුපපන්නා, මය්හම්පි තථාරූපං සුතං සංවිජ්ජති. යථාරූපෙන චාගෙන සමන්නාගතා තා දෙවතා ඉතො චුතා තත්ථුපපන්නා, මය්හම්පි තථාරූපො චාගො සංවිජ්ජති. යථාරූපාය පඤ්ඤාය සමන්නාගතා තා දෙවතා ඉතො චුතා තත්ථුපපන්නා, මය්හම්පි තථාරූපා පඤ්ඤා සංවිජ්ජතී'ති. තස්ස අත්තනො ච තාසඤ්ච දෙවතානං සද්ධඤ්ච සීලඤ්ච සුතඤ්ච චාගඤ්ච පඤ්ඤඤ්ච අනුස්සරතො චිත්තං පසීදති, පාමොජ්ජං උප්පජ්ජති, යෙ චිත්තස්ස උපක්කිලෙසා තෙ පහීයන්ති, සෙය්‍යථාපි, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස ජාතරූපස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති.

''කථඤ්ච, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස ජාතරූපස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති? උක්කඤ්ච පටිච්ච, ලොණඤ්ච පටිච්ච, ගෙරුකඤ්ච පටිච්ච, නාළිකසණ්ඩාසඤ්ච [නාළිකඤ්ච පටිච්ච සණ්ඩාසඤ්ච (පී. ක.)] පටිච්ච, පුරිසස්ස ච තජ්ජං වායාමං පටිච්ච. එවං ඛො, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස ජාතරූපස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති. එවමෙවං ඛො, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති.

''කථඤ්ච, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති? ඉධ, විසාඛෙ, අරියසාවකො දෙවතා අනුස්සරති – 'සන්ති දෙවා චාතුමහාරාජිකා, සන්ති දෙවා තාවතිංසා...පෙ.... සන්ති දෙවා තතුත්තරි. යථාරූපාය සද්ධාය සමන්නාගතා තා දෙවතා ඉතො චුතා තත්ථුපපන්නා, මය්හම්පි තථාරූපා සද්ධා සංවිජ්ජති. යථාරූපෙන සීලෙන...පෙ.... සුතෙන...පෙ.... චාගෙන...පෙ.... පඤ්ඤාය සමන්නාගතා තා දෙවතා ඉතො චුතා තත්ථුපපන්නා, මය්හම්පි තථාරූපා පඤ්ඤා සංවිජ්ජතී'ති. තස්ස අත්තනො ච තාසඤ්ච දෙවතානං සද්ධඤ්ච සීලඤ්ච සුතඤ්ච චාගඤ්ච පඤ්ඤඤ්ච අනුස්සරතො චිත්තං පසීදති, පාමොජ්ජං උප්පජ්ජති, යෙ චිත්තස්ස උපක්කිලෙසා තෙ පහීයන්ති. අයං වුච්චති, විසාඛෙ, 'අරියසාවකො දෙවතූපොසථං උපවසති, දෙවතාහි සද්ධිං සංවසති, දෙවතා ආරබ්භ චිත්තං පසීදති, පාමොජ්ජං උප්පජ්ජති, යෙ චිත්තස්ස උපක්කිලෙසා තෙ පහීයන්ති'. එවං ඛො, විසාඛෙ, උපක්කිලිට්ඨස්ස චිත්තස්ස උපක්කමෙන පරියොදපනා හොති.

''ස ඛො සො, විසාඛෙ, අරියසාවකො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – 'යාවජීවං අරහන්තො පාණාතිපාතං පහාය පාණාතිපාතා පටිවිරතා නිහිතදණ්ඩා නිහිතසත්ථා ලජ්ජී දයාපන්නා සබ්බපාණභූතහිතානුකම්පී විහරන්ති; අහම්පජ්ජ ඉමඤ්ච රත්තිං ඉමඤ්ච දිවසං පාණාතිපාතං පහාය පාණාතිපාතා පටිවිරතො නිහිතදණ්ඩො නිහිතසත්ථො ලජ්ජී දයාපන්නො

සබ්බපාණභූතහිතානුකම්පී විහරාමි. ඉමිනාපි [ඉමිනාපඞ්ගෙන (සී.) අ. නි. 8.41] අඞ්ගෙන අරහතං අනුකරොමි, උපොසථො ච මෙ උපවුත්ථො භවිස්සති.

‘‘යාවජීවං අරහන්තො අදින්නාදානං පහාය අදින්නාදානා පටිවිරතා දින්නාදායී දින්නපාටිකඞ්ඛී, අථෙනෙන සුචිභූතෙන අත්තනා විහරන්ති; අහම්පජ්ජ ඉමඤ්ච රත්තිං ඉමඤ්ච දිවසං අදින්නාදානං පහාය අදින්නාදානා පටිවිරතො දින්නාදායී දින්නපාටිකඞ්ඛී, අථෙනෙන සුචිභූතෙන අත්තනා විහරාමි. ඉමිනාපි අඞ්ගෙන අරහතං අනුකරොමි, උපොසථො ච මෙ උපවුත්ථො භවිස්සති.

‘‘යාවජීවං අරහන්තො අබ්‍රහ්මචරියං පහාය බ්‍රහ්මචාරී ආරාචාරී [අනාචාරී (පී.)] විරතා මෙථුනා ගාමධම්මා; අහම්පජ්ජ ඉමඤ්ච රත්තිං ඉමඤ්ච දිවසං අබ්‍රහ්මචරියං පහාය බ්‍රහ්මචාරී ආරාචාරී විරතො මෙථුනා ගාමධම්මා. ඉමිනාපි අඞ්ගෙන අරහතං අනුකරොමි, උපොසථො ච මෙ උපවුත්ථො භවිස්සති.

‘‘යාවජීවං අරහන්තො මුසාවාදං පහාය මුසාවාදා පටිවිරතා සච්චවාදී සච්චසන්ධා ථෙතා පච්චයිකා අවිසංවාදකා ලොකස්ස; අහම්පජ්ජ ඉමඤ්ච රත්තිං ඉමඤ්ච දිවසං මුසාවාදං පහාය මුසාවාදා පටිවිරතො සච්චවාදී සච්චසන්ධො ථෙතො පච්චයිකො අවිසංවාදකො ලොකස්ස. ඉමිනාපි අඞ්ගෙන අරහතං අනුකරොමි, උපොසථො ච මෙ උපවුත්ථො භවිස්සති.

‘‘යාවජීවං අරහන්තො සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානං පහාය සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතා; අහම්පජ්ජ ඉමඤ්ච රත්තිං ඉමඤ්ච දිවසං සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානං පහාය සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතො. ඉමිනාපි අඞ්ගෙන අරහතං අනුකරොමි, උපොසථො ච මෙ උපවුත්ථො භවිස්සති.

‘‘යාවජීවං අරහන්තො එකභත්තිකා රත්තූපරතා විරතා විකාලභොජනා; අහම්පජ්ජ ඉමඤ්ච රත්තිං ඉමඤ්ච දිවසං එකභත්තිකො රත්තූපරතො විරතො විකාලභොජනා. ඉමිනාපි අඞ්ගෙන අරහතං අනුකරොමි, උපොසථො ච මෙ උපවුත්ථො භවිස්සති.

‘‘යාවජීවං අරහන්තො නච්චගීතවාදිතවිසූකදස්සනමාලාගන්ධවිලෙපනධාරණමණ්ඩනවිභූසනට්ඨානා පටිවිරතා; අහම්පජ්ජ ඉමඤ්ච රත්තිං ඉමඤ්ච දිවසං නච්චගීතවාදිතවිසූකදස්සනමාලාගන්ධවිලෙපනධාරණමණ්ඩනවිභූසනට්ඨානා පටිවිරතො. ඉමිනාපි අඞ්ගෙන අරහතං අනුකරොමි, උපොසථො ච මෙ උපවුත්ථො භවිස්සති.

‘‘යාවජීවං අරහන්තො උච්චාසයනමහාසයනං පහාය උච්චාසයනමහාසයනා පටිවිරතා නීචසෙය්‍යං කප්පෙන්ති මඤ්චකෙ වා

තිණසන්ථාරකෙ වා; අහම්පජ්ජ ඉමඤ්ච රත්තිං ඉමඤ්ච දිවසං උච්චාසයනමහාසයනං පහාය උච්චාසයනමහාසයනා පටිවිරතො නීචසෙය්‍යං කප්පෙමි මඤ්චකෙ වා තිණසන්ථාරකෙ වා. ඉමිනාපි අඞ්ගෙන අරහතං අනුකරොමි, උපොසථො ච මෙ උපවුත්ථො භවිස්සතී''ති.

''එවං ඛො, විසාඛෙ, අරියුපොසථො හොති. එවං උපවුත්ථො ඛො, විසාඛෙ, අරියුපොසථො මහප්ඵලො හොති මහානිසංසො මහාජුතිකො මහාවිප්ඵාරො''.

''කීවමහප්ඵලො හොති කීවමහානිසංසො කීවමහාජුතිකො කීවමහාවිප්ඵාරො''? ''සෙය්‍යථාපි, විසාඛෙ, යො ඉමෙසං සොළසන්නං මහාජනපදානං පහූතරත්තරතනානං [පහූතසත්තරතනානං (ක. සී. ස්‍යා. කං. පී.) ටීකාය සංසන්දිතබ්බං. අ. නි. 8.42] ඉස්සරියාධිපච්චං රජ්ජං කාරෙය්‍ය, සෙය්‍යථීදං – අඞ්ගානං, මගධානං, කාසීනං, කොසලානං, වජ්ජීනං, මල්ලානං, චෙතීනං, වඞ්ගානං, කුරූනං, පඤ්චාලානං, මච්ඡානං [මච්චානං (ක.)], සූරසෙනානං, අස්සකානං, අවන්තීනං, ගන්ධාරානං, කම්බොජානං, අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතස්ස උපොසථස්ස එතං [එකං (ක.)] කලං නාග්ඝති සොළසිං. තං කිස්ස හෙතු? කපණං, විසාඛෙ, මානුසකං රජ්ජං දිබ්බං සුඛං උපනිධාය''.

''යානි, විසාඛෙ, මානුසකානි පඤ්ඤාස වස්සානි, චාතුමහාරාජිකානං දෙවානං එසො එකො රත්තින්දිවො [රත්තිදිවො (ක.)]. තාය රත්තියා තිංසරත්තියො මාසො. තෙන මාසෙන ද්වාදසමාසියො සංවච්ඡරො. තෙන සංවච්ඡරෙන දිබ්බානි පඤ්ච වස්සසතානි චාතුමහාරාජිකානං දෙවානං ආයුප්පමාණං. ඨානං ඛො පනෙතං, විසාඛෙ, විජ්ජති යං ඉධෙකච්චො ඉත්ථී වා පුරිසො වා අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතං උපොසථං උපවසිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා චාතුමහාරාජිකානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍ය. ඉදං ඛො පනෙතං, විසාඛෙ, සන්ධාය භාසිතං – 'කපණං මානුසකං රජ්ජං දිබ්බං සුඛං උපනිධාය'''.

''යං, විසාඛෙ, මානුසකං වස්සසතං, තාවතිංසානං දෙවානං එසො එකො රත්තින්දිවො. තාය රත්තියා තිංසරත්තියො මාසො. තෙන මාසෙන ද්වාදසමාසියො සංවච්ඡරො. තෙන සංවච්ඡරෙන දිබ්බං වස්සසහස්සං තාවතිංසානං දෙවානං ආයුප්පමාණං. ඨානං ඛො පනෙතං, විසාඛෙ, විජ්ජති යං ඉධෙකච්චො ඉත්ථී වා පුරිසො වා අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතං උපොසථං උපවසිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා තාවතිංසානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍ය. ඉදං ඛො පනෙතං, විසාඛෙ, සන්ධාය භාසිතං – 'කපණං මානුසකං රජ්ජං දිබ්බං සුඛං උපනිධාය'''.

‘‘යානි, විසාඛෙ, මානුසකානි ද්වෙ වස්සසතානි, යාමානං දෙවානං එසො එකො රත්තින්දිවො. තාය රත්තියා තිංසරත්තියො මාසො. තෙන මාසෙන ද්වාදසමාසියො සංවච්ඡරො. තෙන සංවච්ඡරෙන දිබ්බානි ද්වෙ වස්සසහස්සානි යාමානං දෙවානං ආයුප්පමාණං. ඨානං ඛො පනෙතං, විසාඛෙ, විජ්ජති යං ඉධෙකච්චො ඉත්ථී වා පුරිසො වා අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතං උපොසථං උපවසිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා යාමානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍ය. ඉදං ඛො පනෙතං, විසාඛෙ, සන්ධාය භාසිතං – ‘කපණං මානුසකං රජ්ජං දිබ්බං සුඛං උපනිධාය’’’.

‘‘යානි, විසාඛෙ, මානුසකානි චත්තාරි වස්සසතානි, තුසිතානං දෙවානං එසො එකො රත්තින්දිවො. තාය රත්තියා තිංසරත්තියො මාසො. තෙන මාසෙන ද්වාදසමාසියො සංවච්ඡරො. තෙන සංවච්ඡරෙන දිබ්බානි චත්තාරි වස්සසහස්සානි තුසිතානං දෙවානං ආයුප්පමාණං. ඨානං ඛො පනෙතං, විසාඛෙ, විජ්ජති යං ඉධෙකච්චො ඉත්ථී වා පුරිසො වා අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතං උපොසථං උපවසිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා තුසිතානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍ය. ඉදං ඛො පනෙතං, විසාඛෙ, සන්ධාය භාසිතං – ‘කපණං මානුසකං රජ්ජං දිබ්බං සුඛං උපනිධාය’’’.

‘‘යානි, විසාඛෙ, මානුසකානි අට්ඨ වස්සසතානි, නිම්මානරතීනං දෙවානං එසො එකො රත්තින්දිවො. තාය රත්තියා තිංසරත්තියො මාසො. තෙන මාසෙන ද්වාදසමාසියො සංවච්ඡරො. තෙන සංවච්ඡරෙන දිබ්බානි අට්ඨ වස්සසහස්සානි නිම්මානරතීනං දෙවානං ආයුප්පමාණං. ඨානං ඛො පනෙතං, විසාඛෙ, විජ්ජති යං ඉධෙකච්චො ඉත්ථී වා පුරිසො වා අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතං උපොසථං උපවසිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා නිම්මානරතීනං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍ය. ඉදං ඛො පනෙතං, විසාඛෙ, සන්ධාය භාසිතං – ‘කපණං මානුසකං රජ්ජං දිබ්බං සුඛං උපනිධාය’’’.

‘‘යානි, විසාඛෙ, මානුසකානි සොළස වස්සසතානි, පරනිම්මිතවසවත්තීනං දෙවානං එසො එකො රත්තින්දිවො. තාය රත්තියා තිංසරත්තියො මාසො. තෙන මාසෙන ද්වාදසමාසියො සංවච්ඡරො. තෙන සංවච්ඡරෙන දිබ්බානි සොළස වස්සසහස්සානි පරනිම්මිතවසවත්තීනං දෙවානං ආයුප්පමාණං. ඨානං ඛො පනෙතං, විසාඛෙ, විජ්ජති යං ඉධෙකච්චො ඉත්ථී වා පුරිසො වා අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතං උපොසථං උපවසිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා පරනිම්මිතවසවත්තීනං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජෙය්‍ය. ඉදං ඛො පනෙතං, විසාඛෙ, සන්ධාය භාසිතං – ‘කපණං මානුසකං රජ්ජං දිබ්බං සුඛං උපනිධායා’’’ති.

> ‘‘පාණං න හඤ්ඤෙ [න හානෙ (සී. පී.), න හනෙ (ක.)] න චදින්නමාදියෙ,

මුසා න භාසෙ න ච මජ්ජපො සියා;
අබ්‍රහ්මචරියා විරමෙය්‍ය මෙථුනා,
රත්තිං න භුඤ්ජෙය්‍ය විකාලභොජනං.

‘‘මාලං න ධාරෙ න ච ගන්ධමාචරෙ,
මඤ්චෙ ඡමායං ච සයෙථ සන්ථතෙ;
එතඤ්හි අට්ඨඞ්ගිකමාහුපොසථං,
බුද්ධෙන දුක්ඛන්තගුනා පකාසිතං.

‘‘චන්දො ච සූරියො ච උභො සුදස්සනා,
ඔභාසයං අනුපරියන්ති යාවතා;
තමොනුදා තෙ පන අන්තලික්ඛගා,
නභෙ පභාසන්ති දිසාවිරොචනා.

‘‘එතස්මිං යං විජ්ජති අන්තරෙ ධනං,
මුත්තා මණි වෙළුරියඤ්ච භද්දකං;
සිඞ්ගී සුවණ්ණං අථ වාපි කඤ්චනං,
යං ජාතරූපං හටකන්ති වුච්චති.

‘‘අට්ඨඞ්ගුපෙතස්ස උපොසථස්ස,
කලම්පි තෙ නානුභවන්ති සොළසිං;
චන්දප්පභා තාරගණා ච සබ්බෙ.
‘‘තස්මා හි නාරී ච නරො ච සීලවා,
අට්ඨඞ්ගුපෙතං උපවස්සුපොසථං;
පුඤ්ඤානි කත්වාන සුඛුද්‍රයානි,
අනින්දිතා සග්ගමුපෙන්ති ඨාන’’න්ති. දසමං;

මහාවග්ගො සත්තමො.

තස්සුද්දානං –

තිත්ථභයඤ්ච වෙනාගො, සරභො කෙසමුත්තියා;
සාළ්හො වාපි කථාවත්ථු, තිත්ථියමූලුපොසථොති.

(8) 3. ආනන්දවග්ගො

1. ඡන්නසුත්තං

72. එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. අථ ඛො ඡන්නො පරිබ්බාජකො යෙනායස්මා ආනන්දො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා ආනන්දෙන සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං

නිසින්නො ඛො ඡන්නො පරිබ්බාජකො ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොච – ‘‘තුම්හෙපි, ආවුසො ආනන්ද, රාගස්ස පහානං පඤ්ඤාපෙථ, දොසස්ස පහානං පඤ්ඤාපෙථ, මොහස්ස පහානං පඤ්ඤාපෙථා’’ති. මයං ඛො, ආවුසො, රාගස්ස පහානං පඤ්ඤාපෙම, දොසස්ස පහානං පඤ්ඤාපෙම, මොහස්ස පහානං පඤ්ඤපෙමා’’ති.

‘‘කිං පන තුම්හෙ, ආවුසො, රාගෙ ආදීනවං දිස්වා රාගස්ස පහානං පඤ්ඤාපෙථ, කිං දොසෙ ආදීනවං දිස්වා දොසස්ස පහානං පඤ්ඤාපෙථ, කිං මොහෙ ආදීනවං දිස්වා මොහස්ස පහානං පඤ්ඤාපෙථා’’ති?

‘‘රත්තො ඛො, ආවුසො, රාගෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො අත්තබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, පරබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, උභයබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, චෙතසිකම්පි දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති; රාගෙ පහීනෙ නෙවත්තබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න පරබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න උභයබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න චෙතසිකං දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. රත්තො ඛො, ආවුසො, රාගෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො කායෙන දුච්චරිතං චරති, වාචාය දුච්චරිතං චරති, මනසා දුච්චරිතං චරති; රාගෙ පහීනෙ නෙව කායෙන දුච්චරිතං චරති, න වාචාය දුච්චරිතං චරති, න මනසා දුච්චරිතං චරති. රත්තො ඛො, ආවුසො, රාගෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො අත්තත්ථම්පි යථාභූතං නප්පජානාති, පරත්ථම්පි යථාභූතං නප්පජානාති, උභයත්ථම්පි යථාභූතං නප්පජානාති; රාගෙ පහීනෙ අත්තත්ථම්පි යථාභූතං පජානාති, පරත්ථම්පි යථාභූතං පජානාති, උභයත්ථම්පි යථාභූතං පජානාති. රාගො ඛො, ආවුසො, අන්ධකරණො අචක්ඛුකරණො අඤ්ඤාණකරණො පඤ්ඤානිරොධිකො විඝාතපක්ඛිකො අනිබ්බානසංවත්තනිකො.

‘‘දුට්ඨො ඛො, ආවුසො, දොසෙන…පෙ…. මූළ්හො ඛො, ආවුසො, මොහෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො අත්තබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, පරබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, උභයබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, චෙතසිකම්පි දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති; මොහෙ පහීනෙ නෙවත්තබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න පරබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න උභයබ්‍යාබාධායපි චෙතෙති, න චෙතසිකං දුක්ඛං දොමනස්සං පටිසංවෙදෙති. මූළ්හො ඛො, ආවුසො, මොහෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො කායෙන දුච්චරිතං චරති, වාචාය දුච්චරිතං චරති, මනසා දුච්චරිතං චරති; මොහෙ පහීනෙ නෙව කායෙන දුච්චරිතං චරති, න වාචාය දුච්චරිතං චරති, න මනසා දුච්චරිතං චරති. මූළ්හො ඛො, ආවුසො, මොහෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො අත්තත්ථම්පි යථාභූතං නප්පජානාති, පරත්ථම්පි යථාභූතං නප්පජානාති, උභයත්ථම්පි යථාභූතං නප්පජානාති; මොහෙ පහීනෙ අත්තත්ථම්පි යථාභූතං පජානාති, පරත්ථම්පි යථාභූතං පජානාති, උභයත්ථම්පි යථාභූතං පජානාති. මොහො ඛො, ආවුසො, අන්ධකරණො අචක්ඛුකරණො අඤ්ඤාණකරණො

පඤ්ඤානිරොධිකො විඝාතපක්ඛිකො අනිබ්බානසංවත්තනිකො. ඉදං බො මයං, ආවුසො, රාගෙ ආදීනවං දිස්වා රාගස්ස පහානං පඤ්ඤාපෙම. ඉදං දොසෙ ආදීනවං දිස්වා දොසස්ස පහානං පඤ්ඤාපෙම. ඉදං මොහෙ ආදීනවං දිස්වා මොහස්ස පහානං පඤ්ඤාපෙමා''ති.

''අත්ථි පනාවුසො, මග්ගො අත්ථි පටිපදා එතස්ස රාගස්ස දොසස්ස මොහස්ස පහානායා''ති? ''අත්ථාවුසො, මග්ගො අත්ථි පටිපදා එතස්ස රාගස්ස දොසස්ස මොහස්ස පහානායා''ති. ''කතමො පනාවුසො, මග්ගො කතමා පටිපදා එතස්ස රාගස්ස දොසස්ස මොහස්ස පහානායා''ති? ''අයමෙව අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො, සෙය්‍යථිදං – සම්මාදිට්ඨි...පෙ.... සම්මාසමාධි. අයං බො, ආවුසො, මග්ගො අයං පටිපදා එතස්ස රාගස්ස දොසස්ස මොහස්ස පහානායා''ති. ''භද්දකො බො, ආවුසො, මග්ගො භද්දිකා පටිපදා එතස්ස රාගස්ස දොසස්ස මොහස්ස පහානාය. අලඤ්ච පනාවුසො ආනන්ද, අප්පමාදායා''ති. පඨමං.

2. ආජීවකසුත්තං

73. එකං සමයං ආයස්මා ආනන්දො කොසම්බියං විහරති ඝොසිතාරාමෙ. අථ බො අඤ්ඤතරො ආජීවකසාවකො ගහපති යෙනායස්මා ආනන්දො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං ආනන්දං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො බො සො ආජීවකසාවකො ගහපති ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොච –

''කෙසං නො, භන්තෙ ආනන්ද, ධම්මො ස්වාක්ඛාතො? කෙ ලොකෙ සුප්පටිපන්නා? කෙ ලොකෙ සුකතා''ති [සුගතාති (සී. ස්‍යා. කං. පී.)]? ''තෙන හි, ගහපති, තඤ්ඤෙවෙත්ථ පටිපුච්ඡිස්සාමි, යථා තෙ ඛමෙය්‍ය තථා නං බ්‍යාකරෙය්‍යාසි. තං කිං මඤ්ඤසි, ගහපති, යෙ රාගස්ස පහානාය ධම්මං දෙසෙන්ති, දොසස්ස පහානාය ධම්මං දෙසෙන්ති, මොහස්ස පහානාය ධම්මං දෙසෙන්ති, තෙසං ධම්මො ස්වාක්ඛාතො නො වා? කථං වා තෙ එත්ථ හොතී''ති? ''යෙ, භන්තෙ, රාගස්ස පහානාය ධම්මං දෙසෙන්ති, දොසස්ස පහානාය ධම්මං දෙසෙන්ති, මොහස්ස පහානාය ධම්මං දෙසෙන්ති, තෙසං ධම්මො ස්වාක්ඛාතො. එවං මෙ එත්ථ හොතී''ති.

''තං කිං මඤ්ඤසි, ගහපති, යෙ රාගස්ස පහානාය පටිපන්නා, දොසස්ස පහානාය පටිපන්නා, මොහස්ස පහානාය පටිපන්නා, තෙ ලොකෙ සුප්පටිපන්නා නො වා? කථං වා තෙ එත්ථ හොතී''ති? ''යෙ, භන්තෙ, රාගස්ස පහානාය පටිපන්නා, දොසස්ස පහානාය පටිපන්නා, මොහස්ස පහානාය පටිපන්නා, තෙ ලොකෙ සුප්පටිපන්නා. එවං මෙ එත්ථ හොතී''ති.

''තං කිං මඤ්ඤසි, ගහපති, යෙසං රාගො පහීනො උච්ඡින්නමූලො තාලාවත්ථුකතො අනභාවංකතො ආයතිං අනුප්පාදධම්මො, යෙසං දොසො

පහීනො උච්ඡින්නමූලො තාලාවත්ථුකතො අනභාවඞ්කතො ආයතිං අනුප්පාදධම්මො, යෙසං මොහො පහීනො උච්ඡින්නමූලො තාලාවත්ථුකතො අනභාවංකතො ආයතිං අනුප්පාදධම්මො, තෙ ලොකෙ සුකතා නො වා? කථං වා තෙ එත්ථ හොතී''ති? ''යෙසං, භන්තෙ, රාගො පහීනො උච්ඡින්නමූලො තාලාවත්ථුකතො අනභාවංකතො ආයතිං අනුප්පාදධම්මො, යෙසං දොසො පහීනො…පෙ…. යෙසං මොහො පහීනො උච්ඡින්නමූලො තාලාවත්ථුකතො අනභාවංකතො ආයතිං අනුප්පාදධම්මො, තෙ ලොකෙ සුකතා. එවං මෙ එත්ථ හොතී''ති.

''ඉති ඛො, ගහපති, තයාවෙතං [තයා චෙතං (සී. පී. ක.)] බ්‍යාකතං – 'යෙ, භන්තෙ, රාගස්ස පහානාය ධම්මං දෙසෙන්ති, දොසස්ස පහානාය ධම්මං දෙසෙන්ති, මොහස්ස පහානාය ධම්මං දෙසෙන්ති, තෙසං ධම්මො ස්වාක්ඛාතො'ති. තයාවෙතං බ්‍යාකතං – 'යෙ, භන්තෙ, රාගස්ස පහානාය පටිපන්නා, දොසස්ස පහානාය පටිපන්නා, මොහස්ස පහානාය පටිපන්නා, තෙ ලොකෙ සුප්පටිපන්නා'ති. තයාවෙතං බ්‍යාකතං – 'යෙසං, භන්තෙ, රාගො පහීනො උච්ඡින්නමූලො තාලාවත්ථුකතො අනභාවඞ්කතො ආයතිං අනුප්පාදධම්මො, යෙසං දොසො පහීනො…පෙ…. යෙසං මොහො පහීනො උච්ඡින්නමූලො තාලාවත්ථුකතො අනභාවඞ්කතො ආයතිං අනුප්පාදධම්මො, තෙ ලොකෙ සුකතා'''ති.

''අච්ඡරියං, භන්තෙ, අබ්භුතං, භන්තෙ! න චෙව නාම සධම්මුක්කංසනා භවිස්සති, න ච පරධම්මාපසාදනා [න පරධම්මාපසාදනා (සී. පී.), න පරධම්මවම්භනා (ම. නි. 2.236)]. ආයතනෙව [ආයතනෙ ච (ම. නි. 2.236)] ධම්මදෙසනා, අත්ථො ච වුත්තො, අත්තා ච අනුපනීතො. තුම්හෙ, භන්තෙ ආනන්ද, රාගස්ස පහානාය ධම්මං දෙසෙථ, දොසස්ස…පෙ…. මොහස්ස පහනාය ධම්මං දෙසෙථ. තුම්හාකං, භන්තෙ ආනන්ද, ධම්මො ස්වාක්ඛාතො. තුම්හෙ, භන්තෙ ආනන්ද, රාගස්ස පහානාය පටිපන්නා, දොසස්ස…පෙ…. මොහස්ස පහානාය පටිපන්නා. තුම්හෙ, භන්තෙ, ලොකෙ සුප්පටිපන්නා. තුම්හාකං, භන්තෙ ආනන්ද, රාගො පහීනො උච්ඡින්නමූලො තාලාවත්ථුකතො අනභාවඞ්කතො ආයතිං අනුප්පාදධම්මො, තුම්හාකං දොසො පහීනො…පෙ…. තුම්හාකං මොහො පහීනො උච්ඡින්නමූලො තාලාවත්ථුකතො අනභාවඞ්කතො ආයතිං අනුප්පාදධම්මො. තුම්හෙ ලොකෙ සුකතා.

''අභික්කන්තං, භන්තෙ, අභික්කන්තං, භන්තෙ! සෙය්‍යථාපි, භන්තෙ, නික්කුජ්ජිතං වා උක්කුජ්ජෙය්‍ය, පටිච්ඡන්නං වා විවරෙය්‍ය, මූළ්හස්ස වා මග්ගං ආචික්ඛෙය්‍ය, අන්ධකාරෙ වා තෙලපජ්ජොතං ධාරෙය්‍ය – 'චක්ඛුමන්තො රූපානි දක්ඛන්තී'ති; එවමෙවං අය්‍යෙන ආනන්දෙන අනෙකපරියායෙන ධම්මො පකාසිතො. එසාහං, භන්තෙ ආනන්ද, තං

භගවන්තං සරණං ගච්ඡාමි ධම්මඤ්ච භික්ඛුසඞ්ඝඤ්ච. උපාසකං මං අයොා ආනන්දො ධාරෙතු, අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත''න්ති. දුතියං.

3. මහානාමසක්කසුත්තං

74. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සක්කෙසු විහරති කපිලවත්ථුස්මිං නිග්‍රොධාරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන භගවා ගිලානාවුට්ඨිතො [ගිලානවුට්ඨිතො (සද්දනීති)] හොති අචිරවුට්ඨිතො ගෙලඤ්ඤා. අථ ඛො මහානාමො සක්කො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො මහානාමො සක්කො භගවන්තං එතදවොච – ''දීඝරත්තාහං, භන්තෙ, භගවතා එවං ධම්මං දෙසිතං ආජානාමි – 'සමාහිතස්ස ඤාණං, නො අසමාහිතස්සා'ති. සමාධි නු ඛො, භන්තෙ, පුබ්බෙ, පච්ඡා ඤාණං; උදාහු ඤාණං පුබ්බෙ, පච්ඡා සමාධී''ති? අථ ඛො ආයස්මතො ආනන්දස්ස එතදහොසි – ''භගවා ඛො ගිලානවුට්ඨිතො අචිරවුට්ඨිතො ගෙලඤ්ඤා. අයඤ්ච මහානාමො සක්කො භගවන්තං අතිගම්භීරං පඤ්හං පුච්ඡති. යංනූනාහං මහානාමං සක්කං එකමන්තං අපනෙත්වා ධම්මං දෙසෙය්‍ය''න්ති.

අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො මහානාමං සක්කං බාහායං ගහෙත්වා එකමන්තං අපනෙත්වා මහානාමං සක්කං එතදවොච – ''සෙඛම්පි ඛො, මහානාම, සීලං වුත්තං භගවතා, අසෙඛම්පි සීලං වුත්තං භගවතා; සෙඛොපි සමාධි වුත්තො භගවතා, අසෙඛොපි සමාධි වුත්තො භගවතා; සෙඛාපි පඤ්ඤා වුත්තා භගවතා, අසෙඛාපි පඤ්ඤා වුත්තා භගවතා. කතමඤ්ච, මහානාම, සෙඛං සීලං? ඉධ, මහානාම, භික්ඛු සීලවා හොති පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරති...පෙ.... සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. ඉදං වුච්චති, මහානාම, සෙඛං සීලං''.

''කතමො ච, මහානාම, සෙඛො සමාධි? ඉධ, මහානාම, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි...පෙ.... චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. අයං වුච්චති, මහානාම, සෙඛො සමාධි.

''කතමා ච, මහානාම, සෙඛා පඤ්ඤා? ඉධ, මහානාම, භික්ඛු ඉදං දුක්ඛන්ති යථාභූතං පජානාති...පෙ.... අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදාති යථාභූතං පජානාති. අයං වුච්චති, මහානාම, සෙඛා පඤ්ඤා.

''ස ඛො සො, මහානාම, අරියසාවකො එවං සීලසම්පන්නො එවං සමාධිසම්පන්නො එවං පඤ්ඤාසම්පන්නො ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. එවං ඛො, මහානාම, සෙඛම්පි සීලං වුත්තං භගවතා, අසෙඛම්පි සීලං වුත්තං භගවතා; සෙඛොපි සමාධි වුත්තො භගවතා,

අසෙඛොපි සමාධි වුත්තො භගවතා; සෙඛාපි පඤ්ඤා වුත්තා භගවතා, අසෙඛාපි පඤ්ඤා වුත්තා භගවතා''ති. තතියං.

4. නිගණ්ඨසුත්තං

75. එකං සමයං ආයස්මා ආනන්දො වෙසාලියං විහරති මහාවනෙ කූටාගාරසාලායං. අථ ඛො අභයො ච ලිච්ඡවි පණ්ඩිතකුමාරකො ච ලිච්ඡවි යෙනායස්මා ආනන්දො තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං ආනන්දං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නො ඛො අභයො ලිච්ඡවි ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොච – ''නිගණ්ඨො, භන්තෙ, නාටපුත්තො [නාථපුත්තො (සී. පී.)] සබ්බඤ්ඤූ සබ්බදස්සාවී අපරිසෙසං ඤාණදස්සනං පටිජානාති – 'චරතො ච මෙ තිට්ඨතො ච සුත්තස්ස ච ජාගරස්ස ච සතතං සමිතං ඤාණදස්සනං පච්චුපට්ඨිත'න්ති. සො පුරාණානං කම්මානං තපසා බ්‍යන්තීභාවං පඤ්ඤපෙති නවානං කම්මානං අකරණා සෙතුඝාතං. ඉති කම්මක්ඛයා දුක්ඛක්ඛයො, දුක්ඛක්ඛයා වෙදනාක්ඛයො, වෙදනාක්ඛයා සබ්බං දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං භවිස්සති – එවමෙතිස්සා සන්දිට්ඨිකාය නිජ්ජරාය විසුද්ධියා සමතික්කමො හොති. ඉධ, භන්තෙ, භගවා කිමාහා''ති?

''තිස්සො ඛො ඉමා, අභය, නිජ්ජරා විසුද්ධියො තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන සම්මදක්ඛාතා සත්තානං විසුද්ධියා සොකපරිදෙවානං සමතික්කමාය දුක්ඛදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමාය ඤායස්ස අධිගමාය නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියාය. කතමා තිස්සො? ඉධ, අභය, භික්ඛු සීලවා හොති…පෙ…. සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. සො නවඤ්ච කම්මං න කරොති, පුරාණඤ්ච කම්මං ඵුස්ස ඵුස්ස බ්‍යන්තීකරොති. සන්දිට්ඨිකා නිජ්ජරා අකාලිකා එහිපස්සිකා ඔපනෙය්‍යිකා පච්චත්තං වෙදිතබ්බා විඤ්ඤූහීති.

''ස ඛො සො, අභය, භික්ඛු එවං සීලසම්පන්නො විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. විතක්කවිචාරානං වූපසමා අජ්ඣත්තං සම්පසාදනං චෙතසො එකොදිභාවං අවිතක්කං අවිචාරං සමාධිජං පීතිසුඛං දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. පීතියා ච විරාගා උපෙක්ඛකො ච විහරති සතො ච සම්පජානො, සුඛඤ්ච කායෙන පටිසංවෙදෙති යං තං අරියා ආචික්ඛන්ති – 'උපෙක්ඛකො සතිමා සුඛවිහාරී'ති තතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සුඛස්ස ච පහානා දුක්ඛස්ස ච පහානා, පුබ්බෙව සොමනස්සදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමා අදුක්ඛමසුඛං උපෙක්ඛාසතිපාරිසුද්ධිං චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො නවඤ්ච කම්මං න කරොති, පුරාණඤ්ච කම්මං ඵුස්ස ඵුස්ස බ්‍යන්තීකරොති. සන්දිට්ඨිකා නිජ්ජරා අකාලිකා එහිපස්සිකා ඔපනෙය්‍යිකා පච්චත්තං වෙදිතබ්බා විඤ්ඤූහීති.

‘‘ස ඛො සො, අභය, භික්ඛු එවං සමාධිසම්පන්නො [එවං සීලසම්පන්නො එවං සමාධිසම්පන්නො (සී. සයා. කං.)] ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. සො නවඤ්ච කම්මං න කරොති, පුරාණඤ්ච කම්මං ඵුස්ස ඵුස්ස බ්‍යන්තීකරොති. සන්දිට්ඨිකා නිජ්ජරා අකාලිකා එහිපස්සිකා ඔපනෙය්‍යිකා පච්චත්තං වෙදිතබ්බා විඤ්ඤූහීති. ඉමා ඛො, අභය, තිස්සො නිජ්ජරා විසුද්ධියො තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන සම්මදක්ඛාතා සත්තානං විසුද්ධියා සොකපරිදෙවානං සමතික්කමාය දුක්ඛදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමාය ඤායස්ස අධිගමාය නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියායා’’ති.

එවං වුත්තෙ පණ්ඩිතකුමාරකො ලිච්ඡවි අභයං ලිච්ඡවිං එතදවොච – ‘‘කිං පන ත්වං, සම්ම අභය, ආයස්මතො ආනන්දස්ස සුභාසිතං සුභාසිතතො නාබ්භනුමොදසී’’ති? ‘‘ක්‍යාහං, සම්ම පණ්ඩිතකුමාරක, ආයස්මතො ආනන්දස්ස සුභාසිතං සුභාසිතතො නාබ්භනුමොදිස්සාමි! මුද්ධාපි තස්ස විපතෙය්‍ය යො ආයස්මතො ආනන්දස්ස සුභාසිතං සුභාසිතතො නාබ්භනුමොදෙය්‍යා’’ති. චතුත්ථං.

5. නිවෙසකසුත්තං

76. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො ආයස්මන්තං ආනන්දං භගවා එතදවොච –

‘‘යෙ, ආනන්ද, අනුකම්පෙය්‍යාථ යෙ ච සොතබ්බං මඤ්ඤෙය්‍යුං මිත්තා වා අමච්චා වා ඤාතී වා සාලොහිතා වා තෙ වො, ආනන්ද, තීසු ඨානෙසු සමාදපෙතබ්බා [සමාදාපෙතබ්බා (?)] නිවෙසෙතබ්බා පතිට්ඨාපෙතබ්බා. කතමෙසු තීසු? බුද්ධෙ අවෙච්චප්පසාදෙ සමාදපෙතබ්බා නිවෙසෙතබ්බා පතිට්ඨාපෙතබ්බා – ‘ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදූ අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථි; සත්ථා දෙවමනුස්සානං, බුද්ධො භගවා’ති, ධම්මෙ අවෙච්චප්පසාදෙ සමාදපෙතබ්බා නිවෙසෙතබ්බා පතිට්ඨාපෙතබ්බා – ‘ස්වාක්ඛාතො භගවතා ධම්මො සන්දිට්ඨිකො අකාලිකො එහිපස්සිකො ඔපනෙය්‍යිකො පච්චත්තං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤූහී’ති, සඞ්ඝෙ අවෙච්චප්පසාදෙ සමාදපෙතබ්බා නිවෙසෙතබ්බා පතිට්ඨාපෙතබ්බා – ‘සුප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො උජුප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො ඤායප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො සාමීචිප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො, යදිදං චත්තාරි පුරිසයුගානි අට්ඨ පුරිසපුග්ගලා එස භගවතො සාවකසඞ්ඝො ආහුනෙය්‍යො පාහුනෙය්‍යො දක්ඛිණෙය්‍යො අඤ්ජලිකරණීයො අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා’’’ති.

‘‘සියා, ආනන්ද, චතුන්නං මහාභූතානං අඤ්ඤථත්තං – පථවීධාතුයා ආපොධාතුයා තෙජොධාතුයා වායොධාතුයා, න ත්වෙව බුද්ධෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතස්ස අරියසාවකස්ස සියා අඤ්ඤථත්තං තත්‍රිදං අඤ්ඤථත්තං. සො වතානන්ද, බුද්ධෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතො අරියසාවකො නිරයං වා තිරච්ඡානයොනිං වා පෙත්තිවිසයං වා උපපජ්ජිස්සතීති නෙතං ඨානං විජ්ජති.

‘‘සියා, ආනන්ද, චතුන්නං මහාභූතානං අඤ්ඤථත්තං – පථවීධාතුයා ආපොධාතුයා තෙජොධාතුයා වායොධාතුයා, න ත්වෙව ධම්මෙ…පෙ.… න ත්වෙව සඞ්ඝෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතස්ස අරියසාවකස්ස සියා අඤ්ඤථත්තං තත්‍රිදං අඤ්ඤථත්තං. සො වතානන්ද, සඞ්ඝෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතො අරියසාවකො නිරයං වා තිරච්ඡානයොනිං වා පෙත්තිවිසයං වා උපපජ්ජිස්සතීති නෙතං ඨානං විජ්ජති.

‘‘යෙ, ආනන්ද, අනුකම්පෙය්‍යාථ යෙ ච සොතබ්බං මඤ්ඤෙය්‍යුං මිත්තා වා අමච්චා වා ඤාතී වා සාලොහිතා වා තෙ වො, ආනන්ද, ඉමෙසු තීසු ඨානෙසු සමාදපෙතබ්බා නිවෙසෙතබ්බා පතිට්ඨාපෙතබ්බා’’ති. පඤ්චමං.

6. පඨමභවසුත්තං

77. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘භවො, භවොති, භන්තෙ, වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො, භන්තෙ, භවො හොතී’’ති?

‘‘කාමධාතුවෙපක්කඤ්ච, ආනන්ද, කම්මං නාභවිස්ස, අපි නු ඛො කාමභවො පඤ්ඤායෙථා’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘ඉති ඛො, ආනන්ද, කම්මං ඛෙත්තං, විඤ්ඤාණං බීජං, තණ්හා ස්නෙහො [සිනෙහො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)]. අවිජ්ජානීවරණානං සත්තානං තණ්හාසංයොජනානං හීනාය ධාතුයා විඤ්ඤාණං පතිට්ඨිතං එවං ආයතිං [ආයති (සී.)] පුනබ්භවාභිනිබ්බත්ති හොති. ( ) [(එවං ඛො ආනන්ද භවො හොතීති) (ක.) දුතියසුත්තෙ පන ඉදං පාඨනානත්තං නත්ථි]

‘‘රූපධාතුවෙපක්කඤ්ච, ආනන්ද, කම්මං නාභවිස්ස, අපි නු ඛො රූපභවො පඤ්ඤායෙථා’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘ඉති ඛො ආනන්ද, කම්මං ඛෙත්තං, විඤ්ඤාණං බීජං, තණ්හා ස්නෙහො. අවිජ්ජානීවරණානං සත්තානං තණ්හාසංයොජනානං මජ්ඣිමාය ධාතුයා විඤ්ඤාණං පතිට්ඨිතං එවං ආයතිං පුනබ්භවාභිනිබ්බත්ති හොති. ( ) [(එවං ඛො ආනන්ද භවො හොතීති) (ක.) දුතියසුත්තෙ පන ඉදං පාඨනානත්තං නත්ථි]

‘‘අරූපධාතුවෙපක්කඤ්ච, ආනන්ද, කම්මං නාභවිස්ස, අපි නු ඛො අරූපභවො පඤ්ඤායෙථා’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘ඉති ඛො, ආනන්ද, කම්මං ඛෙත්තං, විඤ්ඤාණං බීජං, තණ්හා ස්නෙහො. අවිජ්ජානීවරණානං සත්තානං තණ්හාසංයොජනානං පණීතාය ධාතුයා විඤ්ඤාණං පතිට්ඨිතං එවං ආයතිං පුනබ්භවාභිනිබ්බත්ති හොති. එවං ඛො, ආනන්ද, භවො හොතී’’ති. ඡට්ඨං.

7. දුතියභවසුත්තං

78. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි...පෙ.... ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘භවො, භවොති, භන්තෙ, වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො, භන්තෙ, භවො හොතී’’ති?

‘‘කාමධාතුවෙපක්කඤ්ච, ආනන්ද, කම්මං නාභවිස්ස, අපි නු ඛො කාමභවො පඤ්ඤායෙථා’’ති? ‘‘නො හෙතං භන්තෙ’’. ‘‘ඉති ඛො, ආනන්ද, කම්මං ඛෙත්තං, විඤ්ඤාණං බීජං, තණ්හා ස්නෙහො. අවිජ්ජානීවරණානං සත්තානං තණ්හාසංයොජනානං හීනාය ධාතුයා චෙතනා පතිට්ඨිතා පත්ථනා පතිට්ඨිතා එවං ආයතිං පුනබ්භවාභිනිබ්බත්ති හොති’’.

‘‘රූපධාතුවෙපක්කඤ්ච, ආනන්ද, කම්මං නාභවිස්ස, අපි නු ඛො රූපභවො පඤ්ඤායෙථා’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘ඉති ඛො, ආනන්ද, කම්මං ඛෙත්තං, විඤ්ඤාණං බීජං, තණ්හා ස්නෙහො. අවිජ්ජානීවරණානං සත්තානං තණ්හාසංයොජනානං මජ්ඣිමාය ධාතුයා චෙතනා පතිට්ඨිතා පත්ථනා පතිට්ඨිතා එවං ආයතිං පුනබ්භවාභිනිබ්බත්ති හොති’’.

‘‘අරූපධාතුවෙපක්කඤ්ච, ආනන්ද, කම්මං නාභවිස්ස, අපි නු ඛො අරූපභවො පඤ්ඤායෙථා’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘ඉති ඛො, ආනන්ද, කම්මං ඛෙත්තං, විඤ්ඤාණං බීජං, තණ්හා ස්නෙහො. අවිජ්ජානීවරණානං සත්තානං තණ්හාසංයොජනානං පණීතාය ධාතුයා චෙතනා පතිට්ඨිතා පත්ථනා පතිට්ඨිතා එවං ආයතිං පුනබ්භවාභිනිබ්බත්ති හොති. එවං ඛො, ආනන්ද, භවො හොතී’’ති. සත්තමං.

8. සීලබ්බතසුත්තං

79. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො ආයස්මන්තං ආනන්දං භගවා එතදවොච – ‘‘සබ්බං නු ඛො, ආනන්ද, සීලබ්බතං ජීවිතං බ්‍රහ්මචරියං උපට්ඨානසාරං සඵල’’න්ති? ‘‘න ඛ්වෙත්ථ, භන්තෙ, එකංසෙනා’’ති. ‘‘තෙන හානන්ද, විභජස්සූ’’ති.

‘‘යඤ්හිස්ස [යථාරූපං හිස්ස (?) සෙවිතබ්බාසෙවිතබ්බසුත්තානුරූපං], භන්තෙ, සීලබ්බතං ජීවිතං බ්‍රහ්මචරියං උපට්ඨානසාරං සෙවතො අකුසලා

ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, එවරූපං සීලබ්බතං ජීවිතං බ්‍රහ්මචරියං උපට්ඨානසාරං අඵලං. යඤ්ච ඛ්වාස්ස [යඤ්හිස්ස (ක.), යථාරූපඤ්ච ඛ්වාස්ස (?)], භන්තෙ, සීලබ්බතං ජීවිතං බ්‍රහ්මචරියං උපට්ඨානසාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති, කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති, එවරූපං සීලබ්බතං ජීවිතං බ්‍රහ්මචරියං උපට්ඨානසාරං සඵල''න්ති. ඉදමවොච ආයස්මා ආනන්දො; සමනුඤ්ඤො සත්ථා අහොසි.

අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො ''සමනුඤ්ඤො මෙ සත්ථා''ති, උට්ඨායාසනා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පක්කාමි. අථ ඛො භගවා අචිරපක්කන්තෙ ආයස්මන්තෙ ආනන්දෙ භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ''සෙඛො, භික්ඛවෙ, ආනන්දො; න ච පනස්ස සුලභරූපො සමසමො පඤ්ඤායා''ති. අට්ඨමං.

9. ගන්ධජාතසුත්තං

80. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච –

''තීණිමානි, භන්තෙ, ගන්ධජාතානි, යෙසං අනුවාතංයෙව ගන්ධො ගච්ඡති, නො පටිවාතං. කතමානි තීණි? මූලගන්ධො, සාරගන්ධො, පුප්ඵගන්ධො – ඉමානි ඛො, භන්තෙ, තීණි ගන්ධජාතානි, යෙසං අනුවාතංයෙව ගන්ධො ගච්ඡති, නො පටිවාතං. අත්ථි නු ඛො, භන්තෙ, කිඤ්චි ගන්ධජාතං යස්ස අනුවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡති, පටිවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡති, අනුවාතපටිවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡතී''ති?

''අත්ථානන්ද, කිඤ්චි ගන්ධජාතං [අත්ථානන්ද ගන්ධජාතං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] යස්ස අනුවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡති, පටිවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡති, අනුවාතපටිවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡතී''ති. ''කතමඤ්ච පන, භන්තෙ, ගන්ධජාතං යස්ස අනුවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡති, පටිවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡති, අනුවාතපටිවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡතී''ති?

''ඉධානන්ද, යස්මිං ගාමෙ වා නිගමෙ වා ඉත්ථී වා පුරිසො වා බුද්ධං සරණං ගතො හොති, ධම්මං සරණං ගතො හොති, සඞ්ඝං සරණං ගතො හොති, පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති, මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතො හොති, සීලවා හොති කල්‍යාණධම්මො, විගතමලමච්ඡෙරෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති මුත්තචාගො පයතපාණි වොස්සග්ගරතො යාචයොගො දානසංවිභාගරතො.

‘‘තස්ස දිසාසු සමණබ්‍රාහ්මණා වණ්ණං භාසන්ති – ‘අමුකස්මිං [අසුකස්මිං (සී. స్యා. කං. පී.)] නාම ගාමෙ වා නිගමෙ වා ඉත්ථී වා පුරිසො වා බුද්ධං සරණං ගතො හොති, ධම්මං සරණං ගතො හොති, සඞ්ඝං සරණං ගතො හොති, පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති, මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතො හොති, සීලවා හොති කල්‍යාණධම්මො, විගතමලමච්ඡෙරෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති මුත්තචාගො පයතපාණි වොස්සග්ගරතො යාචයොගො දානසංවිභාගරතො’’’ති.

‘‘දෙවතාපිස්ස [දෙවතාපිස්ස අමනුස්සා (සී. පී.), දෙවතාපිස්ස අමනුස්සාපි (ක.), දෙවතාපිස්ස…පෙ…. මනුස්සාපිස්ස (?)] වණ්ණං භාසන්ති – ‘අමුකස්මිං නාම ගාමෙ වා නිගමෙ වා ඉත්ථී වා පුරිසො වා බුද්ධං සරණං ගතො හොති, ධම්මං සරණං ගතො හොති, සඞ්ඝං සරණං ගතො හොති, පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති…පෙ…. සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතො හොති, සීලවා හොති කල්‍යාණධම්මො, විගතමලමච්ඡෙරෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති මුත්තචාගො පයතපාණි වොස්සග්ගරතො යාචයොගො දානසංවිභාගරතො’ති. ඉදං ඛො තං, ආනන්ද, ගන්ධජාතං යස්ස අනුවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡති, පටිවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡති, අනුවාතපටිවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡතී’’ති.

‘‘න පුප්ඵගන්ධො පටිවාතමෙති,
න චන්දනං තගරමල්ලිකා [තග්ගරමල්ලිකා (පී.)] වා;
සතඤ්ච ගන්ධො පටිවාතමෙති,
සබ්බා දිසා සප්පුරිසො පවායතී’’ති. නවමං;

10. චූළනිකාසුත්තං

81. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘සම්මුඛාමෙතං, භන්තෙ, භගවතො සුතං සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘භගවතො, ආනන්ද, සිඛිස්ස අභිභූ නාම සාවකො බ්‍රහ්මලොකෙ ඨිතො සහස්සිලොකධාතුං [සහස්සීලොකධාතුං (පී.) සං. නි. 1.185 විත්ථාරො] සරෙන විඤ්ඤාපෙසී’ති. භගවා පන, භන්තෙ, අරහං සම්මාසම්බුද්ධො කීවතකං පහොති සරෙන විඤ්ඤාපෙතු’’න්ති? ‘‘සාවකො සො, ආනන්ද, අප්පමෙය්‍යා තථාගතා’’ති.

දුතියම්පි ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘සම්මුඛා මෙතං, භන්තෙ, භගවතො සුතං සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘භගවතො, ආනන්ද,

සිඛිස්ස අභිභූ නාම සාවකො බ්‍රහ්මලොකෙ ඨිතො සහස්සිලොකධාතුං සරෙන විඤ්ඤාපෙසී’ති. භගවා පන, භන්තෙ, අරහං සම්මාසම්බුද්ධො කීවතකං පහොති සරෙන විඤ්ඤාපෙතු’’න්ති? ‘‘සාවකො සො, ආනන්ද, අප්පමෙය්‍යා තථාගතා’’ති.

තතියම්පි ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘සම්මුඛාමෙතං, භන්තෙ, භගවතො සුතං සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – ‘භගවතො, ආනන්ද, සිඛිස්ස අභිභූ නාම සාවකො බ්‍රහ්මලොකෙ ඨිතො සහස්සිලොකධාතුං සරෙන විඤ්ඤාපෙසී’ති. භගවා පන, භන්තෙ, අරහං සම්මාසම්බුද්ධො කීවතකං පහොති සරෙන විඤ්ඤාපෙතු’’න්ති? ‘‘සුතා තෙ, ආනන්ද, සහස්සී චූළනිකා ලොකධාතූ’’ති? ‘‘එතස්ස, භගවා, කාලො; එතස්ස, සුගත, කාලො! යං භගවා භාසෙය්‍ය. භගවතො සුත්වා භික්ඛූ ධාරෙස්සන්තී’’ති. ‘‘තෙනහානන්ද, සුණාහි සාධුකං මනසි කරොහි, භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’ති ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො පච්චස්සොසි. භගවා එතදවොච –

‘‘යාවතා, ආනන්ද, චන්දිමසූරියා [චන්දිමසුරියා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] පරිහරන්ති, දිසා භන්ති විරොචනා, තාව සහස්සධා ලොකො. තස්මිං සහස්සධා ලොකෙ සහස්සං [තස්මිං සහස්සං (ස්‍යා. කං. පී.)] චන්දානං, සහස්සං සූරියානං, සහස්සං සිනෙරුපබ්බතරාජානං, සහස්සං ජම්බුදීපානං, සහස්සං අපරගොයානානං, සහස්සං උත්තරකුරූනං, සහස්සං පුබ්බවිදෙහානං, චත්තාරි මහාසමුද්දසහස්සානි, චත්තාරි මහාරාජසහස්සානි, සහස්සං චාතුමහාරාජිකානං, සහස්සං තාවතිංසානං, සහස්සං යාමානං, සහස්සං තුසිතානං, සහස්සං නිම්මානරතීනං, සහස්සං පරනිම්මිතවසවත්තීනං, සහස්සං බ්‍රහ්මලොකානං – අයං වුච්චතානන්ද, සහස්සී චූළනිකා ලොකධාතු.

‘‘යාවතානන්ද, සහස්සී චූළනිකා ලොකධාතු තාව සහස්සධා ලොකො. අයං වුච්චතානන්ද, ද්විසහස්සී මජ්ඣිමිකා ලොකධාතු.

‘‘යාවතානන්ද, ද්විසහස්සී මජ්ඣිමිකා ලොකධාතු තාව සහස්සධා ලොකො. අයං වුච්චතානන්ද, තිසහස්සී මහාසහස්සී ලොකධාතු.

‘‘ආකඞ්ඛමානො, ආනන්ද, තථාගතො තිසහස්සිමහාසහස්සිලොකධාතුං [තිසහස්සි මහාසහස්සිං ලොකධාතුං (ස්‍යා. කං.), තිසහස්සීමහාසහස්සීලොකධාතුං (පී.)] සරෙන විඤ්ඤාපෙය්‍ය, යාවතා පන ආකඞ්ඛෙය්‍යා’’ති.

‘‘යථා කථං පන, භන්තෙ, භගවා තිසහස්සිමහාසහස්සිලොකධාතුං සරෙන විඤ්ඤාපෙය්‍ය, යාවතා පන ආකඞ්ඛෙය්‍යා’’ති? ‘‘ඉධානන්ද,

තථාගතො තිසහස්සිමහාසහස්සිලොකධාතුං ඔභාසෙන ඵරෙය්‍ය. යදා තෙ සත්තා තං ආලොකං සඤ්ජානෙය්‍යුං, අථ තථාගතො ඝොසං කරෙය්‍ය සද්දමනුස්සාවෙය්‍ය. එවං ඛො, ආනන්ද, තථාගතො තිසහස්සිමහාසහස්සිලොකධාතුං සරෙන විඤ්ඤාපෙය්‍ය, යාවතා පන ආකඞ්ඛෙය්‍යා’’ති.

එවං වුත්තෙ ආයස්මා ආනන්දො (ආයස්මන්තං උදායිං) [(භගවන්තං) (සී.), ( ) නත්ථි ස්‍යා. කං. පොත්ථකෙසු. අට්ඨකථාය සමෙති] එතදවොච – ‘‘ලාභා වත මෙ, සුලද්ධං වත මෙ, යස්ස මෙ සත්ථා එවංමහිද්ධිකො එවංමහානුභාවො’’ති. එවං වුත්තෙ ආයස්මා උදායී ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොච – ‘‘කිං තුය්හෙත්ථ, ආවුසො ආනන්ද, යදි තෙ සත්ථා එවංමහිද්ධිකො එවංමහානුභාවො’’ති? එවං වුත්තෙ භගවා ආයස්මන්තං උදායිං එතදවොච – ‘‘මා හෙවං, උදායි, මා හෙවං, උදායි. සචෙ, උදායි, ආනන්දො අවීතරාගො කාලං කරෙය්‍ය, තෙන චිත්තප්පසාදෙන සත්තක්ඛත්තුං දෙවෙසු දෙවරජ්ජං කාරෙය්‍ය, සත්තක්ඛත්තුං ඉමස්මිංයෙව ජම්බුදීපෙ මහාරජ්ජං කාරෙය්‍ය. අපි ච, උදායි, ආනන්දො දිට්ඨෙව ධම්මෙ පරිනිබ්බායිස්සතී’’ති. දසමං.

ආනන්දවග්ගො තතියො.

තස්සුද්දානං –

ඡන්නො ආජීවකො සක්කො, නිගණ්ඨො ච නිවෙසකො;
දුවෙ භවා සීලබ්බතං, ගන්ධජාතඤ්ච චූළනීති.

(9) 4. සමණවග්ගො

1. සමණසුත්තං

82. ‘‘තීණිමානි, භික්ඛවෙ, සමණස්ස සමණියානි සමණකරණීයානි. කතමානි තීණි? අධිසීලසික්ඛාසමාදානං, අධිචිත්තසික්ඛාසමාදානං, අධිපඤ්ඤාසික්ඛාසමාදානං – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි සමණස්ස සමණියානි සමණකරණීයානි.

‘‘තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘තිබ්බො නො ඡන්දො භවිස්සති අධිසීලසික්ඛාසමාදානෙ, තිබ්බො නො ඡන්දො භවිස්සති අධිචිත්තසික්ඛාසමාදානෙ, තිබ්බො නො ඡන්දො භවිස්සති අධිපඤ්ඤාසික්ඛාසමාදානෙ’ති. එවඤ්හි වො, භික්ඛවෙ, සික්ඛිතබ්බ’’න්ති. පඨමං.

2. ගද්‍රභසුත්තං

83. ‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, ගද්‍රභො ගොගණං පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබන්ධො හොති – ‘අහම්පි දම්මො, අහම්පි දම්මො’ති [අහම්පි ගො අම්භා අහම්පි ගො අම්භාති (සී.), අහම්පි අම්භා අහම්පි අම්භාති (ස්‍යා. කං. පී.), අහම්පි ගො අහම්පි ගොති (?)]. තස්ස න තාදිසො වණ්ණො හොති සෙය්‍යථාපි ගුන්නං, න තාදිසො සරො හොති සෙය්‍යථාපි ගුන්නං, න තාදිසං පදං හොති සෙය්‍යථාපි ගුන්නං. සො ගොගණංයෙව පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබන්ධො හොති – ‘අහම්පි දම්මො, අහම්පි දම්මො’’’ති.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො භික්ඛු භික්ඛුසඞ්ඝං පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබන්ධො හොති – ‘අහම්පි භික්ඛු, අහම්පි භික්ඛූ’ති. තස්ස න තාදිසො ඡන්දො හොති අධිසීලසික්ඛාසමාදානෙ සෙය්‍යථාපි අඤ්ඤෙසං භික්ඛූනං, න තාදිසො ඡන්දො හොති අධිචිත්තසික්ඛාසමාදානෙ සෙය්‍යථාපි අඤ්ඤෙසං භික්ඛූනං, න තාදිසො ඡන්දො හොති අධිපඤ්ඤාසික්ඛාසමාදානෙ සෙය්‍යථාපි අඤ්ඤෙසං භික්ඛූනං. සො භික්ඛුසඞ්ඝංයෙව පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබන්ධො හොති – ‘අහම්පි භික්ඛු, අහම්පි භික්ඛූ’’’ති.

‘‘තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘තිබ්බො නො ඡන්දො භවිස්සති අධිසීලසික්ඛාසමාදානෙ, තිබ්බො නො ඡන්දො භවිස්සති අධිචිත්තසික්ඛාසමාදානෙ, තිබ්බො නො ඡන්දො භවිස්සති අධිපඤ්ඤාසික්ඛාසමාදානෙ’ති. එවඤ්හි වො, භික්ඛවෙ, සික්ඛිතබ්බ’’න්ති. දුතියං.

3. ඛෙත්තසුත්තං

84. ‘‘තීණිමානි, භික්ඛවෙ, කස්සකස්ස ගහපතිස්ස පුබ්බෙ කරණීයානි. කතමානි තීණි? ඉධ, භික්ඛවෙ, කස්සකො ගහපති පටිකච්චෙව [පටිගච්චෙව (සී. පී.)] ඛෙත්තං සුකට්ඨං කරොති සුමතිකතං [සුමත්තිකතං (ක.), එත්ථ මතිසද්දො කට්ඨඛෙත්තස්ස සමීකරණසාධනෙ දාරුභණ්ඩෙ වත්තතීති සක්කතඅභිධානෙසු ආගතං. තං ‘‘මතියා සුට්ඨු සමීකත’’න්ති අට්ඨකථාය සමෙති]. පටිකච්චෙව ඛෙත්තං සුකට්ඨං කරිත්වා සුමතිකතං කාලෙන බීජානි පතිට්ඨාපෙති. කාලෙන බීජානි පතිට්ඨාපෙත්වා සමයෙන උදකං අභිනෙතිපි අපනෙතිපි. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි කස්සකස්ස ගහපතිස්ස පුබ්බෙ කරණීයානි.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, තීණිමානි භික්ඛුස්ස පුබ්බෙ කරණීයානි. කතමානි තීණි? අධිසීලසික්ඛාසමාදානං, අධිචිත්තසික්ඛාසමාදානං, අධිපඤ්ඤාසික්ඛාසමාදානං – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි භික්ඛුස්ස පුබ්බෙ කරණීයානි.

‘‘තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘තිබ්බො නො ඡන්දො භවිස්සති අධිසීලසික්ඛාසමාදානෙ, තිබ්බො නො ඡන්දො භවිස්සති අධිචිත්තසික්ඛාසමාදානෙ, තිබ්බො නො ඡන්දො භවිස්සති අධිපඤ්ඤාසික්ඛාසමාදානෙ’ති. එවඤ්හි වො, භික්ඛවෙ, සික්ඛිතබ්බ’’න්ති. තතියං.

4. වජ්ජිපුත්තසුත්තං

85. එකං සමයං භගවා වෙසාලියං විහරති මහාවනෙ කූටාගාරසාලායං. අථ ඛො අඤ්ඤතරො වජ්ජිපුත්තකො භික්ඛු යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සො වජ්ජිපුත්තකො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච – ‘‘සාධිකමිදං, භන්තෙ, දියඩ්ඪසික්ඛාපදසතං [දියඩ්ඪං සික්ඛාපදසතං (සී.)] අන්වද්ධමාසං උද්දෙසං ආගච්ඡති. නාහං, භන්තෙ, එත්ථ සක්කොමි සික්ඛිතු’’න්ති. ‘‘සක්ඛිස්සසි පන ත්වං, භික්ඛු, තීසු සික්ඛාසු සික්ඛිතුං – අධිසීලසික්ඛාය, අධිචිත්තසික්ඛාය අධිපඤ්ඤාසික්ඛායා’’ති? ‘‘සක්කොමහං, භන්තෙ, තීසු සික්ඛාසු සික්ඛිතුං – අධිසීලසික්ඛාය, අධිචිත්තසික්ඛාය, අධිපඤ්ඤාසික්ඛායා’’ති. ‘‘තස්මාතිහ ත්වං, භික්ඛු, තීසු සික්ඛාසු සික්ඛස්සු – අධිසීලසික්ඛාය, අධිචිත්තසික්ඛාය, අධිපඤ්ඤාසික්ඛාය’’.

‘‘යතො ඛො ත්වං, භික්ඛු, අධිසීලම්පි සික්ඛිස්සසි, අධිචිත්තම්පි සික්ඛිස්සසි, අධිපඤ්ඤම්පි සික්ඛිස්සසි, තස්ස තුය්හං භික්ඛු අධිසීලම්පි සික්ඛතො අධිචිත්තම්පි සික්ඛතො අධිපඤ්ඤම්පි සික්ඛතො රාගො පහීයිස්සති, දොසො පහීයිස්සති, මොහො පහීයිස්සති. සො ත්වං රාගස්ස පහානා දොසස්ස පහානා මොහස්ස පහානා යං අකුසලං න තං කරිස්සසි, යං පාපං න තං සෙවිස්සසී’’ති.

අථ ඛො සො භික්ඛු අපරෙන සමයෙන අධිසීලම්පි සික්ඛි, අධිචිත්තම්පි සික්ඛි, අධිපඤ්ඤම්පි සික්ඛි. තස්ස අධිසීලම්පි සික්ඛතො අධිචිත්තම්පි සික්ඛතො අධිපඤ්ඤම්පි සික්ඛතො රාගො පහීයි, දොසො පහීයි, මොහො පහීයි. සො රාගස්ස පහානා දොසස්ස පහානා මොහස්ස පහානා යං අකුසලං තං නාකාසි, යං පාපං තං න සෙවීති. චතුත්ථං.

5. සෙක්ඛසුත්තං

86. අථ ඛො අඤ්ඤතරො භික්ඛු යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච –

‘‘‘සෙඛො, සෙඛො’ති, භන්තෙ, වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො, භන්තෙ, සෙඛො හොතී’’ති? ‘‘සික්ඛතීති ඛො, භික්ඛු, තස්මා සෙඛොති වුච්චති.

කිඤ්ච සික්ඛති? අධිසීලම්පි සික්ඛති, අධිචිත්තම්පි සික්ඛති, අධිපඤ්ඤම්පි සික්ඛති. සික්ඛතීති ඛො, භික්ඛු, තස්මා සෙඛොති වුච්චතී''ති.

''සෙඛස්ස සික්ඛමානස්ස, උජුමග්ගානුසාරිනො;
ඛයස්මිං පඨමං ඤාණං, තතො අඤ්ඤා අනන්තරා.

''තතො අඤ්ඤාවිමුත්තස්ස [අඤ්ඤාවිමුත්තියා (ක.)], ඤාණං වෙ [ඤාණඤ්ච (ක.)] හොති තාදිනො;
අකුප්පා මෙ විමුත්තීති, භවසංයොජනක්ඛයෙ''ති. පඤ්චමං; ( ) [(අට්ඨමං භාණවාරං නිට්ඨිතං) (ක.)]

6. පඨමසික්ඛාසුත්තං

87. ''සාධිකමිදං, භික්ඛවෙ, දියඩ්ඪසික්ඛාපදසතං අන්වද්ධමාසං උද්දෙසං ආගච්ඡති, යත්ථ අත්තකාමා කුලපුත්තා සික්ඛන්ති. තිස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, සික්ඛා යත්ථෙතං සබ්බං සමොධානං ගච්ඡති. කතමා තිස්සො? අධිසීලසික්ඛා, අධිචිත්තසික්ඛා අධිපඤ්ඤාසික්ඛා – ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, තිස්සො සික්ඛා, යත්ථෙතං සබ්බං සමොධානං ගච්ඡති.

''ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලෙසු පරිපූරකාරී හොති සමාධිස්මිං මත්තසො කාරී පඤ්ඤාය මත්තසො කාරී. සො යානි තානි ඛුද්දානුඛුද්දකානි සික්ඛාපදානි තානි ආපජ්ජතිපි වුට්ඨාතිපි. තං කිස්ස හෙතු? න හි මෙත්ථ, භික්ඛවෙ, අභබ්බතා වුත්තා. යානි ච ඛො තානි සික්ඛාපදානි ආදිබ්‍රහ්මචරියකානි බ්‍රහ්මචරියසාරුප්පානි, තත්ථ ධුවසීලො [ධුවසීලී (සී.) පු. ප. 127-129 (ඵොකං විසදිසං)] ච හොති ඨිතසීලො [ඨිතසීලී (සී.)] ච, සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. සො තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා සොතාපන්නො හොති අවිනිපාතධම්මො නියතො සම්බොධිපරායණො.

''ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලෙසු පරිපූරකාරී හොති සමාධිස්මිං මත්තසො කාරී පඤ්ඤාය මත්තසො කාරී. සො යානි තානි ඛුද්දානුඛුද්දකානි සික්ඛාපදානි තානි ආපජ්ජතිපි වුට්ඨාතිපි. තං කිස්ස හෙතු? න හි මෙත්ථ, භික්ඛවෙ, අභබ්බතා වුත්තා. යානි ච ඛො තානි සික්ඛාපදානි ආදිබ්‍රහ්මචරියකානි බ්‍රහ්මචරියසාරුප්පානි තත්ථ ධුවසීලො ච හොති ඨිතසීලො ච, සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. සො තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා රාගදොසමොහානං තනුත්තා සකදාගාමී හොති, සකිදෙව ඉමං ලොකං ආගන්ත්වා දුක්ඛස්සන්තං කරොති.

''ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලෙසු පරිපූරකාරී හොති සමාධිස්මිං පරිපූරකාරී පඤ්ඤාය මත්තසො කාරී. සො යානි තානි ඛුද්දානුඛුද්දකානි සික්ඛාපදානි තානි ආපජ්ජතිපි වුට්ඨාතිපි. තං කිස්ස හෙතු? න හි මෙත්ථ, භික්ඛවෙ, අභබ්බතා වුත්තා. යානි ච ඛො තානි සික්ඛාපදානි

ආදිබ්‍රහ්මචරියකානි බ්‍රහ්මචරියසාරුප්පානි තත්ථ ධුවසීලො ච හොති ඨිතසීලො ච, සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. සො පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලෙසු පරිපූරකාරී හොති සමාධිස්මිං පරිපූරකාරී පඤ්ඤාය පරිපූරකාරී. සො යානි තානි ඛුද්දානුඛුද්දකානි සික්ඛාපදානි තානි ආපජ්ජතිපි වුට්ඨාතිපි. තං කිස්ස හෙතු? න හි මෙත්ථ, භික්ඛවෙ, අභබ්බතා වුත්තා. යානි ච ඛො තානි සික්ඛාපදානි ආදිබ්‍රහ්මචරියකානි බ්‍රහ්මචරියසාරුප්පානි තත්ථ ධුවසීලො ච හොති ඨිතසීලො ච, සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. සො ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති.

‘‘ඉති ඛො, භික්ඛවෙ, පදෙසං පදෙසකාරී ආරාධෙති පරිපූරං පරිපූරකාරී. අවඤ්ඣානි ත්වෙවාහං [අවඤ්චුවනෙවාහං (ක.)], භික්ඛවෙ, සික්ඛාපදානි වදාමී’’ති. ඡට්ඨං.

7. දුතියසික්ඛාසුත්තං

88. ‘‘සාධිකමිදං, භික්ඛවෙ, දියඩ්ඪසික්ඛාපදසතං අන්වද්ධමාසං උද්දෙසං ආගච්ඡති යත්ථ අත්තකාමා කුලපුත්තා සික්ඛන්ති. තිස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, සික්ඛා යත්ථෙතං සබ්බං සමොධානං ගච්ඡති. කතමා තිස්සො? අධිසීලසික්ඛා, අධිචිත්තසික්ඛා, අධිපඤ්ඤාසික්ඛා – ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, තිස්සො සික්ඛා යත්ථෙතං සබ්බං සමොධානං ගච්ඡති.

‘‘ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලෙසු පරිපූරකාරී හොති සමාධිස්මිං මත්තසො කාරී පඤ්ඤාය මත්තසො කාරී. සො යානි තානි ඛුද්දානුඛුද්දකානි සික්ඛාපදානි තානි ආපජ්ජතිපි වුට්ඨාතිපි. තං කිස්ස හෙතු? න හි මෙත්ථ, භික්ඛවෙ, අභබ්බතා වුත්තා. යානි ච ඛො තානි සික්ඛාපදානි ආදිබ්‍රහ්මචරියකානි බ්‍රහ්මචරියසාරුප්පානි තත්ථ ධුවසීලො ච හොති ඨිතසීලො ච, සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. සො තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා සත්තක්ඛත්තුපරමො හොති. සත්තක්ඛත්තුපරමං දෙවෙ ච මනුස්සෙ ච සන්ධාවිත්වා සංසරිත්වා දුක්ඛස්සන්තං කරොති. සො තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා කොලංකොලො හොති, ද්වෙ වා තීණි වා කුලානි සන්ධාවිත්වා සංසරිත්වා දුක්ඛස්සන්තං කරොති. සො තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා එකබීජී හොති, එකංයෙව මානුසකං භවං නිබ්බත්තෙත්වා දුක්ඛස්සන්තං කරොති. සො තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා රාගදොසමොහානං තනුත්තා සකදාගාමී හොති, සකිදෙව ඉමං ලොකං ආගන්ත්වා දුක්ඛස්සන්තං කරොති.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලෙසු පරිපූරකාරී හොති සමාධිස්මිං පරිපූරකාරී පඤ්ඤාය මත්තසො කාරී. සො යානි තානි ඛුද්දානුඛුද්දකානි සික්ඛාපදානි තානි ආපජ්ජතිපි වුට්ඨාතිපි. තං කිස්ස හෙතු? න හි මෙත්ථ, භික්ඛවෙ, අභබ්බතා වුත්තා. යානි ච ඛො තානි සික්ඛාපදානි ආදිබ්‍රහ්මචරියකානි බ්‍රහ්මචරියසාරුප්පානි තත්ථ ධුවසීලො ච හොති ඨිතසීලො ච, සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. සො පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා උද්ධංසොතො අකනිට්ඨගාමී. සො පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා සසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී හොති. සො පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා අසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී හොති. සො පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා උපහච්චපරිනිබ්බායී හොති. සො පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා අන්තරාපරිනිබ්බායී හොති.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලෙසු පරිපූරකාරී හොති සමාධිස්මිං පරිපූරකාරී පඤ්ඤාය පරිපූරකාරී. සො යානි තානි ධුවසීලො ච හොති ඨිතසීලො ච, සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. සො ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති.

‘‘ඉති ඛො, භික්ඛවෙ, පදෙසං පදෙසකාරී ආරාධෙති, පරිපූරං පරිපූරකාරී, අවඤ්ඣානි ත්වෙවාහං, භික්ඛවෙ, සික්ඛාපදානි වදාමී’’ති. සත්තමං.

8. තතියසික්ඛාසුත්තං

89. ‘‘සාධිකමිදං, භික්ඛවෙ, දියඩ්ඪසික්ඛාපදසතං අන්වද්ධමාසං උද්දෙසං ආගච්ඡති යත්ථ අත්තකාමා කුලපුත්තා සික්ඛන්ති. තිස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, සික්ඛා යත්ථෙතං සබ්බං සමොධානං ගච්ඡති. කතමා තිස්සො? අධිසීලසික්ඛා, අධිචිත්තසික්ඛා, අධිපඤ්ඤාසික්ඛා – ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, තිස්සො සික්ඛා යත්ථෙතං සබ්බං සමොධානං ගච්ඡති.

‘‘ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලෙසු පරිපූරකාරී හොති සමාධිස්මිං පරිපූරකාරී පඤ්ඤාය පරිපූරකාරී. සො යානි තානි ඛුද්දානුඛුද්දකානි සික්ඛාපදානි තානි ආපජ්ජතිපි වුට්ඨාතිපි. තං කිස්ස හෙතු? න හි මෙත්ථ, භික්ඛවෙ, අභබ්බතා වුත්තා. යානි ච ඛො තානි සික්ඛාපදානි ආදිබ්‍රහ්මචරියකානි බ්‍රහ්මචරියසාරුප්පානි තත්ථ ධුවසීලො ච හොති ඨිතසීලො ච, සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. සො ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. තං වා පන අනභිසම්භවං අප්පටිවිජ්ඣං පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා අන්තරාපරිනිබ්බායී හොති. තං වා පන අනභිසම්භවං අප්පටිවිජ්ඣං පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා උපහච්චපරිනිබ්බායී හොති. තං වා පන අනභිසම්භවං

අප්පටිවිජ්ඣං පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා අසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී හොති. තං වා පන අනභිසම්භවං අප්පටිවිජ්ඣං පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා සසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී හොති. තං වා පන අනභිසම්භවං අප්පටිවිජ්ඣං පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා උද්ධංසොතො හොති අකනිට්ඨගාමී තං වා පන අනභිසම්භවං අප්පටිවිජ්ඣං තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා, රාගදොසමොහානං තනුත්තා සකදාගාමී හොති, සකිදෙව ඉමං ලොකං ආගන්ත්වා දුක්ඛස්සන්තං කරොති. තං වා පන අනභිසම්භවං අප්පටිවිජ්ඣං තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා එකබීජී හොති, එකංයෙව මානුසකං භවං නිබ්බත්තෙත්වා දුක්ඛස්සන්තං කරොති. තං වා පන අනභිසම්භවං අප්පටිවිජ්ඣං තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා කොලංකොලො හොති, ද්වෙ වා තීණි වා කුලානි සන්ධාවිත්වා සංසරිත්වා දුක්ඛස්සන්තං කරොති. තං වා පන අනභිසම්භවං අප්පටිවිජ්ඣං තිණ්ණං සංයොජනානං පරික්ඛයා සත්තක්ඛත්තුපරමො හොති, සත්තක්ඛත්තුපරමං දෙවෙ ච මනුස්සෙ ච සන්ධාවිත්වා සංසරිත්වා දුක්ඛස්සන්තං කරොති.

‘‘ඉති ඛො, භික්ඛවෙ, පරිපූරං පරිපූරකාරී ආරාධෙති පදෙසං පදෙසකාරී. අවඤ්ඣානිත්වෙවාහං, භික්ඛවෙ, සික්ඛාපදානි වදාමී’’ති. අට්ඨමං.

9. පඨමසික්ඛත්තයසුත්තං

90. ‘‘තිස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, සික්ඛා. කතමා තිස්සො? අධිසීලසික්ඛා, අධිචිත්තසික්ඛා, අධිපඤ්ඤාසික්ඛා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, අධිසීලසික්ඛා? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලවා හොති…පෙ…. සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අධිසීලසික්ඛා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, අධිචිත්තසික්ඛා? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අධිචිත්තසික්ඛා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, අධිපඤ්ඤාසික්ඛා? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අධිපඤ්ඤාසික්ඛා. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, තිස්සො සික්ඛා’’ති. නවමං.

10. දුතියසික්ඛත්තයසුත්තං

91. ‘‘තිස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, සික්ඛා. කතමා තිස්සො? අධිසීලසික්ඛා, අධිචිත්තසික්ඛා, අධිපඤ්ඤාසික්ඛා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, අධිසීලසික්ඛා? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලවා හොති…පෙ…. සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අධිසීලසික්ඛා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, අධිචිත්තසික්ඛා? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අධිචිත්තසික්ඛා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, අධිපඤ්ඤාසික්ඛා? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අධිපඤ්ඤා සික්ඛා. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, තිස්සො සික්ඛා’’ති.

‘‘අධිසීලං අධිචිත්තං, අධිපඤ්ඤඤ්ච වීරියවා;
ථාමවා ධිතිමා ඣායී, සතො ගුත්තින්ද්‍රියො [උප්පත්තින්ද්‍රියො (ක.)] චරෙ.

‘‘යථා පුරෙ තථා පච්ඡා, යථා පච්ඡා තථා පුරෙ;
යථා අධො තථා උද්ධං, යථා උද්ධං තථා අධො.

‘‘යථා දිවා තථා රත්තිං, යථා රත්තිං තථා දිවා;
අභිභුය්‍ය දිසා සබ්බා, අප්පමාණසමාධිනා.

‘‘තමාහු සෙඛං පටිපදං [පාටිපදං (?) ම. නි. 2.27 පස්සිතබ්බං], අථො සංසුද්ධචාරියං [සංසුද්ධචාරණං (සී. පී.), සංසුද්ධචාරිනං (ස්‍යා. කං.)];
තමාහු ලොකෙ සම්බුද්ධං, ධීරං පටිපදන්තගුං.

‘‘විඤ්ඤාණස්ස නිරොධෙන, තණ්හාක්ඛයවිමුත්තිනො;
පජ්ජොතස්සෙව නිබ්බානං, විමොක්ඛො හොති චෙතසො’’ති. දසමං;

11. සඞ්කවාසුත්තං

92. එකං සමයං භගවා කොසලෙසු චාරිකං චරමානො මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං යෙන සඞ්කවා [පඞ්කධා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] නාම කොසලානං නිගමො තදවසරි. තත්‍ර සුදං භගවා සඞ්කවායං විහරති. තෙන ඛො පන සමයෙන කස්සපගොත්තො නාම භික්ඛු සඞ්කවායං ආවාසිකො හොති. තත්‍ර සුදං භගවා සික්ඛාපදපටිසංයුත්තාය ධම්මියා කථාය භික්ඛූ සන්දස්සෙති සමාදපෙති සමුත්තෙජෙති සම්පහංසෙති. අථ ඛො කස්සපගොත්තස්ස භික්ඛුනො භගවති සික්ඛාපදපටිසංයුත්තාය ධම්මියා කථාය භික්ඛූ සන්දස්සෙන්තෙ සමාදපෙන්තෙ සමුත්තෙජෙන්තෙ

සම්පහංසෙන්තෙ අහුදෙව අක්ඛන්ති අහු අප්පච්චයො – ‘‘අධිසල්ලිඛතෙවායං [අධිසල්ලෙඛතෙවායං (සයා. කං. ක.)] සමණො’’ති. අථ ඛො භගවා සඞ්කවායං යථාභිරන්තං විහරිත්වා යෙන රාජගහං තෙන චාරිකං පක්කාමි. අනුපුබ්බෙන චාරිකං චරමානො යෙන රාජගහං තදවසරි. තත්‍ර සුදං භගවා රාජගහෙ විහරති.

අථ ඛො කස්සපගොත්තස්ස භික්ඛුනො අචිරපක්කන්තස්ස භගවතො අහුදෙව කුක්කුච්චං අහු විප්පටිසාරො – ‘‘අලාභා වත මෙ, න වත මෙ ලාභා; දුල්ලද්ධං වත මෙ, න වත මෙ සුලද්ධං; යස්ස මෙ භගවති සික්ඛාපදපටිසංයුත්තාය ධම්මියා කථාය භික්ඛූ සන්දස්සෙන්තෙ සමාදපෙන්තෙ සමුත්තෙජෙන්තෙ සම්පහංසෙන්තෙ අහුදෙව අක්ඛන්ති අහු අප්පච්චයො – ‘අධිසල්ලිඛතෙවායං සමණො’ති. යංනූනාහං යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමෙය්‍යං; උපසඞ්කමිත්වා භගවතො සන්තිකෙ අච්චයං අච්චයතො දෙසෙය්‍ය’’න්ති. අථ ඛො කස්සපගොත්තො භික්ඛු සෙනාසනං සංසාමෙත්වා පත්තචීවරමාදාය යෙන රාජගහං තෙන පක්කාමි. අනුපුබ්බෙන යෙන රාජගහං යෙන ගිජ්ඣකූටො පබ්බතො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො කස්සපගොත්තො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච –

‘‘එකමිදං, භන්තෙ, සමයං භගවා සඞ්කවායං විහරති, සඞ්කවා නාම කොසලානං නිගමො. තත්‍ර, භන්තෙ, භගවා සික්ඛාපදපටිසංයුත්තාය ධම්මියා කථාය භික්ඛූ සන්දස්සෙසි සමාදපෙසි සමුත්තෙජෙසි සම්පහංසෙසි. තස්ස මය්හං භගවති සික්ඛාපදපටිසංයුත්තාය ධම්මියා කථාය භික්ඛූ සන්දස්සෙන්තෙ සමාදපෙන්තෙ සමුත්තෙජෙන්තෙ සම්පහංසෙන්තෙ අහුදෙව අක්ඛන්ති අහු අප්පච්චයො – ‘අධිසල්ලිඛතෙවායං සමණො’ති. අථ ඛො භගවා සඞ්කවායං යථාභිරන්තං විහරිත්වා යෙන රාජගහං තෙන චාරිකං පක්කාමි. ( ) [(අනුපුබ්බෙන චාරිකං චරමානො යෙන රාජගහං තදවසරි. තත්‍ර සුදං භගවා රාජගහෙ විහරති. අථ ඛො (ක.)] තස්ස මය්හං, භන්තෙ, අචිරපක්කන්තස්ස භගවතො අහුදෙව කුක්කුච්චං අහු විප්පටිසාරො – අලාභා වත මෙ, න වත මෙ ලාභා; දුල්ලද්ධං වත මෙ, න වත මෙ සුලද්ධං; යස්ස මෙ භගවති සික්ඛාපදපටිසංයුත්තාය ධම්මියා කථාය භික්ඛූ සන්දස්සෙන්තෙ සමාදපෙන්තෙ සමුත්තෙජෙන්තෙ සම්පහංසෙන්තෙ අහුදෙව අක්ඛන්ති අහු අප්පච්චයො – ‘අධිසල්ලිඛතෙවායං සමණො’ති. යංනූනාහං යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමෙය්‍යං; උපසඞ්කමිත්වා භගවතො සන්තිකෙ අච්චයං අච්චයතො දෙසෙය්‍යන්ති. අච්චයො මං, භන්තෙ, අච්චගමා යථාබාලං යථාමූළ්හං යථාඅකුසලං යස්ස මෙ භගවති සික්ඛාපදපටිසංයුත්තාය ධම්මියා කථාය භික්ඛූ සන්දස්සෙන්තෙ සමාදපෙන්තෙ සමුත්තෙජෙන්තෙ සම්පහංසෙන්තෙ අහුදෙව අක්ඛන්ති අහු අප්පච්චයො – ‘අධිසල්ලිඛතෙවායං සමණො’ති. තස්ස මෙ, භන්තෙ, භගවා අච්චයං අච්චයතො පටිග්ගණ්හාතු, ආයතිං සංවරාය’’ති.

‘‘තග්ඝ තං [තග්ඝ ත්වං (සී. පී.)], කස්සප, අච්චයො අච්චගමා යථාබාලං යථාමූළ්හං යථාඅකුසලං, යස්ස තෙ මයි සික්ඛාපදපටිසංයුත්තාය ධම්මියා කථාය භික්ඛූ සන්දස්සෙන්තෙ සමාදපෙන්තෙ සමුත්තෙජෙන්තෙ සම්පහංසෙන්තෙ අහුදෙව අක්ඛන්ති අහු අප්පච්චයො – ‘අධිසල්ලිඛතෙවායං සමණො’ති. යතො ච ඛො ත්වං, කස්සප, අච්චයං අච්චයතො දිස්වා යථාධම්මං පටිකරොසි, තං තෙ මයං පටිග්ගණ්හාම. වුද්ධිහෙසා, කස්සප, අරියස්ස විනයෙ යො අච්චයං අච්චයතො දිස්වා යථාධම්මං පටිකරොති, ආයතිං සංවරං ආපජ්ජති.

‘‘ථෙරො චෙපි, කස්සප, භික්ඛු හොති න සික්ඛාකාමො න සික්ඛාසමාදානස්ස වණ්ණවාදී, යෙ චඤ්ඤෙ භික්ඛූ න සික්ඛාකාමා තෙ ච න සික්ඛාය සමාදපෙති, යෙ චඤ්ඤෙ භික්ඛූ සික්ඛාකාමා තෙසඤ්ච න වණ්ණං භණති භූතං තච්ඡං කාලෙන, එවරූපස්සාහං, කස්සප, ථෙරස්ස භික්ඛුනො න වණ්ණං භණාමි. තං කිස්ස හෙතු? සත්ථා හිස්ස වණ්ණං භණතීති අඤ්ඤෙ නං [තං (සී. පී.)] භික්ඛූ භජෙය්‍යුං, යෙ නං භජෙය්‍යුං ත්‍යාස්ස දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජෙය්‍යුං, ය්‍යාස්ස දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජෙය්‍යුං තෙසං තං අස්ස දීඝරත්තං අහිතාය දුක්ඛායාති. තස්මාහං, කස්සප, එවරූපස්ස ථෙරස්ස භික්ඛුනො න වණ්ණං භණාමි.

‘‘මජ්ඣිමො චෙපි, කස්සප, භික්ඛු හොති…පෙ.… නවො චෙපි, කස්සප, භික්ඛු හොති න සික්ඛාකාමො න සික්ඛාසමාදානස්ස වණ්ණවාදී, යෙ චඤ්ඤෙ භික්ඛූ න සික්ඛාකාමා තෙ ච න සික්ඛාය සමාදපෙති, යෙ චඤ්ඤෙ භික්ඛූ සික්ඛාකාමා තෙසඤ්ච න වණ්ණං භණති භූතං තච්ඡං කාලෙන, එවරූපස්සාහං, කස්සප, නවස්ස භික්ඛුනො න වණ්ණං භණාමි. තං කිස්ස හෙතු? සත්ථා හිස්ස වණ්ණං භණතීති අඤ්ඤෙ නං භික්ඛූ භජෙය්‍යුං, යෙ නං භජෙය්‍යුං ත්‍යාස්ස දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජෙය්‍යුං, ය්‍යාස්ස දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජෙය්‍යුං තෙසං තං අස්ස දීඝරත්තං අහිතාය දුක්ඛායාති. තස්මාහං, කස්සප, එවරූපස්ස නවස්ස භික්ඛුනො න වණ්ණං භණාමි.

‘‘ථෙරො චෙපි, කස්සප, භික්ඛු හොති සික්ඛාකාමො සික්ඛාසමාදානස්ස වණ්ණවාදී, යෙ චඤ්ඤෙ භික්ඛූ න සික්ඛාකාමා තෙ ච සික්ඛාය සමාදපෙති, යෙ චඤ්ඤෙ භික්ඛූ සික්ඛාකාමා තෙසඤ්ච වණ්ණං භණති භූතං තච්ඡං කාලෙන, එවරූපස්සාහං, කස්සප, ථෙරස්ස භික්ඛුනො වණ්ණං භණාමි. තං කිස්ස හෙතු? සත්ථා හිස්ස වණ්ණං භණතීති අඤ්ඤෙ නං භික්ඛූ භජෙය්‍යුං, යෙ නං භජෙය්‍යුං ත්‍යාස්ස දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජෙය්‍යුං, ය්‍යාස්ස දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජෙය්‍යුං තෙසං තං අස්ස දීඝරත්තං හිතාය සුඛායාති. තස්මාහං, කස්සප, එවරූපස්ස ථෙරස්ස භික්ඛුනො වණ්ණං භණාමි.

‘‘මජ්ඣිමො චෙපි, කස්සප, භික්ඛු හොති සික්ඛාකාමො…පෙ.… නවො චෙපි, කස්සප, භික්ඛු හොති සික්ඛාකාමො සික්ඛාසමාදානස්ස වණ්ණවාදී,

යෙ වඤ්ඤෙ භික්ඛූ න සික්ඛාකාමා තෙ ච සික්ඛාය සමාදපෙති, යෙ වඤ්ඤෙ භික්ඛූ සික්ඛාකාමා තෙසඤ්ච වණ්ණං භණති භූතං තච්ඡං කාලෙන, එවරූපස්සාහං, කස්සප, නවස්ස භික්ඛුනො වණ්ණං භණාමි. තං කිස්ස හෙතු? සත්ථා හිස්ස වණ්ණං භණතීති අඤ්ඤෙ නං භික්ඛූ භජෙය්‍යුං, යෙ නං භජෙය්‍යුං ත්‍යාස්ස දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජෙය්‍යුං, ය්‍යාස්ස දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජෙය්‍යුං තෙසං තං අස්ස දීඝරත්තං හිතාය සුඛායාති. තස්මාහං, කස්සප, එවරූපස්ස නවස්ස භික්ඛුනො වණ්ණං භණාමී''ති. එකාදසමං.

සමණවග්ගො නවමො.

තස්සුද්දානං –

සමණො ගද්‍රභො ඛෙත්තං, වජ්ජිපුත්තො ච සෙක්ඛකං;
තයො ච සික්ඛනා වුත්තා, ද්වෙ සික්ඛා සඞ්කවාය චාති.

(10) 5. ලොණකපල්ලවග්ගො

1. අච්චායිකසුත්තං

93. ''තීණිමානි, භික්ඛවෙ, කස්සකස්ස ගහපතිස්ස අච්චායිකානි කරණීයානි. කතමානි තීණි? ඉධ, භික්ඛවෙ, කස්සකො ගහපති සීඝං සීඝං ඛෙත්තං සුකට්ඨං කරොති සුමතිකතං. සීඝං සීඝං ඛෙත්තං සුකට්ඨං කරිත්වා සුමතිකතං සීඝං සීඝං බීජානි පතිට්ඨාපෙති. සීඝං සීඝං බීජානි පතිට්ඨාපෙත්වා සීඝං සීඝං උදකං අභිනෙතිපි අපනෙතිපි. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි කස්සකස්ස ගහපතිස්ස අච්චායිකානි කරණීයානි. තස්ස ඛො තං, භික්ඛවෙ, කස්සකස්ස ගහපතිස්ස නත්ථි සා ඉද්ධි වා ආනුභාවො වා – 'අජ්ජෙව මෙ ධඤ්ඤානි ජායන්තු, ස්වෙව ගබ්භීනි හොන්තු, උත්තරස්වෙව පච්චන්තූ'ති. අථ ඛො, භික්ඛවෙ, හොති සො සමයො යං තස්ස කස්සකස්ස ගහපතිස්ස තානි ධඤ්ඤානි උතුපරිණාමීනි ජායන්තිපි ගබ්භීනිපි හොන්ති පච්චන්තිපි.

''එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, තීණිමානි භික්ඛුස්ස අච්චායිකානි කරණීයානි. කතමානි තීණි? අධිසීලසික්ඛාසමාදානං, අධිචිත්තසික්ඛාසමාදානං, අධිපඤ්ඤාසික්ඛාසමාදානං – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි භික්ඛුස්ස අච්චායිකානි කරණීයානි. තස්ස ඛො තං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො නත්ථි සා ඉද්ධි වා අනුභාවො වා – 'අජ්ජෙව මෙ අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුච්චතු ස්වෙ වා උත්තරස්වෙ වා'ති. අථ ඛො, භික්ඛවෙ, හොති සො සමයො යං තස්ස භික්ඛුනො අධිසීලම්පි සික්ඛතො අධිචිත්තම්පි සික්ඛතො අධිපඤ්ඤම්පි සික්ඛතො අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුච්චති.

''තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, එවං සික්ඛිතබ්බං – 'තිබ්බො නො ඡන්දො භවිස්සති අධිසීලසික්ඛාසමාදානෙ, තිබ්බො ඡන්දො භවිස්සති

අධිචිත්තසික්ඛාසමාදානෙ, තිබ්බො ඡන්දො භවිස්සති අධිපඤ්ඤාසික්ඛාසමාදානෙ’ති. එවඤ්හි වො, භික්ඛවෙ, සික්ඛිතබ්බ’’න්ති. පඨමං.

2. පවිවෙකසුත්තං

94. ‘‘තීණිමානි, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා පවිවෙකානි පඤ්ඤාපෙන්ති. කතමානි තීණි? චීවරපවිවෙකං, පිණ්ඩපාතපවිවෙකං, සෙනාසනපවිවෙකං.

‘‘තත්‍රිදං, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා චීවරපවිවෙකස්මිං පඤ්ඤාපෙන්ති, සාණානිපි ධාරෙන්ති, මසාණානිපි ධාරෙන්ති, ඡවදුස්සානිපි ධාරෙන්ති, පංසුකූලානිපි ධාරෙන්ති, තිරීටානිපි ධාරෙන්ති, අජිනම්පි ධාරෙන්ති, අජිනක්ඛිපම්පි ධාරෙන්ති, කුසචීරම්පි ධාරෙන්ති, වාකචීරම්පි ධාරෙන්ති, ඵලකචීරම්පි ධාරෙන්ති, කෙසකම්බලම්පි ධාරෙන්ති, වාලකම්බලම්පි ධාරෙන්ති, උලූකපක්ඛිකම්පි ධාරෙන්ති. ඉදං ඛො, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා චීවරපවිවෙකස්මිං පඤ්ඤාපෙන්ති.

‘‘තත්‍රිදං, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා පිණ්ඩපාතපවිවෙකස්මිං පඤ්ඤාපෙන්ති. සාකභක්ඛාපි හොන්ති, සාමාකභක්ඛාපි හොන්ති, නීවාරභක්ඛාපි හොන්ති, දද්දුලභක්ඛාපි හොන්ති, හටභක්ඛාපි හොන්ති, කණභක්ඛාපි හොන්ති, ආචාමභක්ඛාපි හොන්ති, පිඤ්ඤාකභක්ඛාපි හොන්ති, තිණභක්ඛාපි හොන්ති, ගොමයභක්ඛාපි හොන්ති, වනමූලඵලාහාරා යාපෙන්ති පවත්තඵලභොජී. ඉදං ඛො, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා පිණ්ඩපාතපවිවෙකස්මිං පඤ්ඤාපෙන්ති.

‘‘තත්‍රිදං, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා සෙනාසනපවිවෙකස්මිං පඤ්ඤාපෙන්ති අරඤ්ඤං රුක්ඛමූලං සුසානං [රුක්ඛමූලං භුසාගාරං සුසානං (ක.)] වනපත්ථං අබ්භොකාසං පලාලපුඤ්ජං භුසාගාරං [සුඤ්ඤාගාරං (ක.)]. ඉදං ඛො, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා සෙනාසනපවිවෙකස්මිං පඤ්ඤාපෙන්ති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි අඤ්ඤතිත්ථියා පරිබ්බාජකා පවිවෙකානි පඤ්ඤාපෙන්ති.

‘‘තීණි ඛො පනිමානි, භික්ඛවෙ, ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ භික්ඛුනො පවිවෙකානි. කතමානි තීණි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලවා ච හොති, දුස්සීල්‍යඤ්චස්ස පහීනං හොති, තෙන ච විවිත්තො හොති; සම්මාදිට්ඨිකො ච හොති, මිච්ඡාදිට්ඨි චස්ස පහීනා හොති, තාය ච විවිත්තො හොති; ඛීණාසවො ච හොති, ආසවා චස්ස පහීනා හොන්ති, තෙහි ච විවිත්තො හොති. යතො ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලවා හොති, දුස්සීල්‍යඤ්චස්ස පහීනං හොති, තෙන ච විවිත්තො හොති; සම්මාදිට්ඨිකො ච හොති, මිච්ඡාදිට්ඨි චස්ස පහීනා හොති, තාය ච විවිත්තො හොති; ඛීණාසවො ච හොති, ආසවා චස්ස පහීනා

හොන්ති, තෙහි ච විවිත්තො හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, ‘භික්ඛු අග්ගප්පත්තො සාරප්පත්තො සුද්ධො සාරෙ පතිට්ඨිතො’’’.

‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, කස්සකස්ස ගහපතිස්ස සම්පන්නං සාලික්ඛෙත්තං. තමෙනං කස්සකො ගහපති සීඝං සීඝං [සීඝසීඝං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] ලවාපෙය්‍ය. සීඝං සීඝං ලවාපෙත්වා සීඝං සීඝං සඞ්ඝරාපෙය්‍ය. සීඝං සීඝං සඞ්ඝරාපෙත්වා සීඝං සීඝං උබ්බහාපෙය්‍ය [උබ්බාහාපෙය්‍ය (ස්‍යා. කං.)]. සීඝං සීඝං උබ්බහාපෙත්වා සීඝං සීඝං පුඤ්ජං කාරාපෙය්‍ය. සීඝං සීඝං පුඤ්ජං කාරාපෙත්වා සීඝං සීඝං මද්දාපෙය්‍ය. සීඝං සීඝං මද්දාපෙත්වා සීඝං සීඝං පලාලානි උද්ධරාපෙය්‍ය. සීඝං සීඝං පලාලානි උද්ධරාපෙත්වා සීඝං සීඝං භුසිකං උද්ධරාපෙය්‍ය. සීඝං සීඝං භුසිකං උද්ධරාපෙත්වා සීඝං සීඝං ඔපුනාපෙය්‍ය. සීඝං සීඝං ඔපුනාපෙත්වා සීඝං සීඝං අතිහරාපෙය්‍ය. සීඝං සීඝං අතිහරාපෙත්වා සීඝං සීඝං කොට්ටාපෙය්‍ය. සීඝං සීඝං කොට්ටාපෙත්වා සීඝං සීඝං ථුසානි උද්ධරාපෙය්‍ය. එවමස්සු [එවස්සු (ක.)] තානි, භික්ඛවෙ, කස්සකස්ස ගහපතිස්ස ධඤ්ඤානි අග්ගප්පත්තානි සාරප්පත්තානි සුද්ධානි සාරෙ පතිට්ඨිතානි.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, යතො භික්ඛු සීලවා ච හොති, දුස්සීල්‍යඤ්චස්ස පහීනං හොති, තෙන ච විවිත්තො හොති; සම්මාදිට්ඨිකො ච හොති, මිච්ඡාදිට්ඨි චස්ස පහීනා හොති, තාය ච විවිත්තො හොති; ඛීණාසවො ච හොති, ආසවා චස්ස පහීනා හොන්ති, තෙහි ච විවිත්තො හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, ‘භික්ඛු අග්ගප්පත්තො සාරප්පත්තො සුද්ධො සාරෙ පතිට්ඨිතො’’’ති. දුතියං.

3. සරදසුත්තං

95. ‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, සරදසමයෙ විද්ධෙ විගතවලාහකෙ දෙවෙ ආදිච්චො නභං අබ්භුස්සක්කමානො [අබ්භුස්සුක්කමානො (සී. පී.)] සබ්බං ආකාසගතං තමගතං අභිවිහච්ච භාසතෙ ච තපතෙ ච විරොචති ච.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, යතො අරියසාවකස්ස විරජං වීතමලං ධම්මචක්ඛුං උප්පජ්ජති [උදපාදි (සබ්බත්ථ)], සහ දස්සනුප්පාදා, භික්ඛවෙ, අරියසාවකස්ස තීණි සංයොජනානි පහීයන්ති – සක්කායදිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බතපරාමාසො.

‘‘අථාපරං ද්වීහි ධම්මෙහි නියාති අභිජ්ඣාය ච බ්‍යාපාදෙන ච. සො විවිච්චෙව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සවිචාරං විවෙකජං පීතිසුඛං පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. තස්මිං චෙ, භික්ඛවෙ, සමයෙ අරියසාවකො කාලං කරෙය්‍ය, නත්ථි තං [තස්ස (ක.)] සංයොජනං යෙන සංයොජනෙන සංයුත්තො අරියසාවකො පුන ඉමං [පුනයිමං (ස්‍යා. කං. ක.)] ලොකං ආගච්ඡෙය්‍යා’’ති. තතියං.

4. පරිසාසුත්තං

96. ‘‘තිස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, පරිසා. කතමා තිස්සො? අග්ගවතී පරිසා, වග්ගා පරිසා, සමග්ගා පරිසා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, අග්ගවතී පරිසා? ඉධ, භික්ඛවෙ, යස්සං පරිසායං ථෙරා භික්ඛූ න බාහුලිකා හොන්ති න සාථලිකා, ඔක්කමනෙ නික්ඛිත්තධුරා පවිවෙකෙ පුබ්බඞ්ගමා, වීරියං ආරභන්ති අප්පත්තස්ස පත්තියා අනධිගතස්ස අධිගමාය අසච්ඡිකතස්ස සච්ඡිකිරියාය, තෙසං පච්ඡිමා ජනතා දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජති. සාපි හොති න බාහුලිකා න සාථලිකා ඔක්කමනෙ නික්ඛිත්තධුරා පවිවෙකෙ පුබ්බඞ්ගමා, වීරියං ආරභති අප්පත්තස්ස පත්තියා අනධිගතස්ස අධිගමාය අසච්ඡිකතස්ස සච්ඡිකිරියාය. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අග්ගවතී පරිසා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, වග්ගා පරිසා? ඉධ, භික්ඛවෙ, යස්සං පරිසායං භික්ඛූ භණ්ඩනජාතා කලහජාතා විවාදාපන්නා අඤ්ඤමඤ්ඤං මුඛසත්තීහි විතුදන්තා විහරන්ති, අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, වග්ගා පරිසා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, සමග්ගා පරිසා? ඉධ, භික්ඛවෙ, යස්සං පරිසායං භික්ඛූ සමග්ගා සම්මොදමානා අවිවදමානා ඛීරොදකීභූතා අඤ්ඤමඤ්ඤං පියචක්ඛූහි සම්පස්සන්තා විහරන්ති, අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සමග්ගා පරිසා.

‘‘යස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ භික්ඛූ සමග්ගා සම්මොදමානා අවිවදමානා ඛීරොදකීභූතා අඤ්ඤමඤ්ඤං පියචක්ඛූහි සම්පස්සන්තා විහරන්ති, බහුං, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ තස්මිං සමයෙ පුඤ්ඤං පසවන්ති. බ්‍රහ්මං, භික්ඛවෙ, විහාරං තස්මිං සමයෙ භික්ඛූ විහරන්ති, යදිදං මුදිතාය චෙතොවිමුත්තියා. පමුදිතස්ස පීති ජායති, පීතිමනස්ස කායො පස්සම්භති, පස්සද්ධකායො සුඛං වෙදියති, සුඛිනො චිත්තං සමාධියති.

‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, උපරිපබ්බතෙ ථුල්ලඵුසිතකෙ දෙවෙ වස්සන්තෙ තං උදකං යථානින්නං පවත්තමානං පබ්බතකන්දරපදරසාඛා පරිපූරෙති, පබ්බතකන්දරපදරසාඛා පරිපූරා කුසොබ්භෙ [කුස්සුබ්භෙ (සී. පී.), කුසුබ්භෙ (සයා. කං. ක.)] පරිපූරෙන්ති, කුසොබ්භා පරිපූරා මහාසොබ්භෙ පරිපූරෙන්ති, මහාසොබ්භා පරිපූරා කුන්නදියො පරිපූරෙන්ති, කුන්නදියො පරිපූරා මහානදියො පරිපූරෙන්ති, මහානදියො පරිපූරා සමුද්දං [සමුද්දසාගරෙ (ක.)] පරිපූරෙන්ති.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, යස්මිං සමයෙ භික්ඛූ සමග්ගා සම්මොදමානා අවිවදමානා ඛීරොදකීභූතා අඤ්ඤමඤ්ඤං පියචක්ඛූහි සම්පස්සන්තා විහරන්ති, බහුං, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ තස්මිං සමයෙ පුඤ්ඤං පසවන්ති. බ්‍රහ්මං, භික්ඛවෙ, විහාරං තස්මිං සමයෙ භික්ඛූ විහරන්ති, යදිදං මුදිතාය

චෙතොවිමුත්තියා. පමුදිතස්ස පීති ජායති, පීතිමනස්ස කායො පස්සම්භති, පස්සද්ධකායො සුඛං වෙදියති, සුඛිනො චිත්තං සමාධියති. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, තිස්සො පරිසා''ති. චතුත්ථං.

5. පඨමආජානීයසුත්තං

97. ''තීහි, භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො රඤ්ඤො භද්‍රො [භද්දො (ක.)] අස්සාජානීයො රාජාරහො හොති රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්තෙව සඞ්ඛ්‍යං [සඞ්ඛං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] ගච්ඡති. කතමෙහි තීහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො භද්‍රො අස්සාජානීයො වණ්ණසම්පන්නො ච හොති බලසම්පන්නො ච ජවසම්පන්නො ච. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො රඤ්ඤො භද්‍රො අස්සාජානීයො රාජාරහො හොති රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්තෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති පාහුනෙය්‍යො දක්ඛිණෙය්‍යො අඤ්ජලිකරණීයො අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්ස. කතමෙහි තීහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු වණ්ණසම්පන්නො ච හොති බලසම්පන්නො ච ජවසම්පන්නො ච.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු වණ්ණසම්පන්නො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලවා හොති, පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරති ආචාරගොචරසම්පන්නො අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී, සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු වණ්ණසම්පන්නො හොති.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු බලසම්පන්නො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආරද්ධවීරියො විහරති අකුසලානං ධම්මානං පහානාය කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදාය ථාමවා දළ්හපරක්කමො අනික්ඛිත්තධුරො කුසලෙසු ධම්මෙසු. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු බලසම්පන්නො හොති.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ජවසම්පන්නො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු 'ඉදං දුක්ඛ'න්ති යථාභූතං පජානාති; 'අයං දුක්ඛසමුදයො'ති යථාභූතං පජානාති; 'අයං දුක්ඛනිරොධො'ති යථාභූතං පජානාති; 'අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා'ති යථාභූතං පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ජවසම්පන්නො හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති පාහුනෙය්‍යො දක්ඛිණෙය්‍යො අඤ්ජලිකරණීයො අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා''ති. පඤ්චමං.

6. දුතියආජානීයසුත්තං

98. ''තීහි, භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො රඤ්ඤො භද්‍රො අස්සාජානීයො රාජාරහො හොති රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්තෙව සඞ්ඛයං ගච්ඡති. කතමෙහි තීහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො භද්‍රො

අස්සාජානීයො වණ්ණසම්පන්නො ච හොති බලසම්පන්නො ච ජවසම්පන්නො ච. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො රඤ්ඤො භද්‍රො අස්සාජානීයො රාජාරහො හොති රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්තෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති...පෙ.... අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්ස. කතමෙහි තීහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු වණ්ණසම්පන්නො ච හොති බලසම්පන්නො ච ජවසම්පන්නො ච.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු වණ්ණසම්පන්නො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලවා හොති...පෙ.... සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු වණ්ණසම්පන්නො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු බලසම්පන්නො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආරද්ධවීරියො විහරති අකුසලානං ධම්මානං පහානාය කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදාය ථාමවා දළ්හපරක්කමො අනික්ඛිත්තධුරො කුසලෙසු ධම්මෙසු. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු බලසම්පන්නො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ජවසම්පන්නො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ජවසම්පන්නො හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති...පෙ.... අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා’’ති. ඡට්ඨං.

7. තතියආජානීයසුත්තං

99. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො රඤ්ඤො භද්‍රො අස්සාජානීයො රාජාරහො හොති රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්තෙව සඞ්ඛයං ගච්ඡති. කතමෙහි තීහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො භද්‍රො අස්සාජානීයො වණ්ණසම්පන්නො ච හොති බලසම්පන්නො ච ජවසම්පන්නො ච. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො රඤ්ඤො භද්‍රො අස්සාජානීයො රාජාරහො හොති රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්තෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති පාහුනෙය්‍යො දක්ඛිණෙය්‍යො අඤ්ජලිකරණීයො අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්ස. කතමෙහි තීහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු වණ්ණසම්පන්නො ච හොති බලසම්පන්නො ච ජවසම්පන්නො ච.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු වණ්ණසම්පන්නො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සීලවා හොති, පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරති ආචාරගොචරසම්පන්නො අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී, සමාදාය

සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු වණ්ණසම්පන්නො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු බලසම්පන්නො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආරද්ධවීරියො විහරති අකුසලානං ධම්මානං පහානාය කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදාය ථාමවා දළ්හපරක්කමො අනික්ඛිත්තධුරො කුසලෙසු ධම්මෙසු. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු බලසම්පන්නො හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ජවසම්පන්නො හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ජවසම්පන්නො හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති…පෙ…. අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා’’ති. සත්තමං.

8. පොත්ථකසුත්තං

100. ‘‘නවොපි, භික්ඛවෙ, පොත්ථකො දුබ්බණ්ණො ච හොති දුක්ඛසම්ඵස්සො ච අප්පග්ඝො ච; මජ්ඣිමොපි, භික්ඛවෙ, පොත්ථකො දුබ්බණ්ණො ච හොති දුක්ඛසම්ඵස්සො ච අප්පග්ඝො ච; ජිණ්ණොපි, භික්ඛවෙ, පොත්ථකො දුබ්බණ්ණො ච හොති දුක්ඛසම්ඵස්සො ච අප්පග්ඝො ච. ජිණ්ණම්පි, භික්ඛවෙ, පොත්ථකං උක්ඛලිපරිමජ්ජනං වා කරොන්ති සඞ්කාරකූටෙ වා නං [තං (සී.), ඨානෙ (ක.)] ඡඩ්ඩෙන්ති.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, නවො චෙපි භික්ඛු හොති දුස්සීලො පාපධම්මො. ඉදමස්ස දුබ්බණ්ණතාය වදාමි. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, පොත්ථකො දුබ්බණ්ණො තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි. යෙ ඛො පනස්ස සෙවන්ති භජන්ති පයිරුපාසන්ති දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජන්ති, තෙසං තං හොති දීඝරත්තං අහිතාය දුක්ඛාය. ඉදමස්ස දුක්ඛසම්ඵස්සතාය වදාමි. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, පොත්ථකො දුක්ඛසම්ඵස්සො තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි. යෙසං ඛො පන සො [යෙසං ඛො පන (සී. ස්‍යා. කං. පී.), යෙසං සො (ක.) පු. ප. 116 පස්සිතබ්බං] පටිග්ගණ්හාති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරං, තෙසං තං න මහප්ඵලං හොති න මහානිසංසං. ඉදමස්ස අප්පග්ඝතාය වදාමි. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, පොත්ථකො අප්පග්ඝො තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි. මජ්ඣිමො චෙපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු හොති…පෙ…. ථෙරො චෙපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු හොති දුස්සීලො පාපධම්මො, ඉදමස්ස දුබ්බණ්ණතාය වදාමි. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, පොත්ථකො දුබ්බණ්ණො තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි. යෙ ඛො පනස්ස සෙවන්ති භජන්ති පයිරුපාසන්ති දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජන්ති, තෙසං තං හොති දීඝරත්තං අහිතාය දුක්ඛාය. ඉදමස්ස දුක්ඛසම්ඵස්සතාය වදාමි. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ,

පොත්ථකො දුක්ඛසම්ඵස්සො තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි. යෙසං ඛො පන සො පටිග්ගණ්හාති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරං, තෙසං තං න මහප්ඵලං හොති න මහානිසංසං. ඉදමස්ස අප්පග්ඝතාය වදාමි. සෙය්‍යථාපි සො, භික්ඛවෙ, පොත්ථකො අප්පග්ඝො තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි.

‘‘එවරූපො චායං, භික්ඛවෙ, ථෙරො භික්ඛු සඞ්ඝමජ්ඣෙ භණති. තමෙනං භික්ඛූ එවමාහංසු – ‘කිං නු ඛො තුය්හං බාලස්ස අබ්‍යත්තස්ස භණිතෙන, ත්වම්පි නාම භණිතබ්බං මඤ්ඤසී’ති! සො කුපිතො අනත්තමනො තථාරූපිං වාචං නිච්ඡාරෙති යථාරූපාය වාචාය සඞ්ඝො තං උක්ඛිපති, සඞ්කාරකූටෙව නං පොත්ථකං.

‘‘නවම්පි, භික්ඛවෙ, කාසිකං වත්ථං වණ්ණවන්තඤ්චෙව හොති සුඛසම්ඵස්සඤ්ච මහග්ඝඤ්ච; මජ්ඣිමම්පි, භික්ඛවෙ, කාසිකං වත්ථං වණ්ණවන්තඤ්චෙව හොති සුඛසම්ඵස්සඤ්ච මහග්ඝඤ්ච; ජිණ්ණම්පි, භික්ඛවෙ, කාසිකං වත්ථං වණ්ණවන්තඤ්චෙව හොති සුඛසම්ඵස්සඤ්ච මහග්ඝඤ්ච. ජිණ්ණම්පි, භික්ඛවෙ, කාසිකං වත්ථං රතනපලිවෙඨනං වා කරොන්ති ගන්ධකරණ්ඩකෙ වා නං පක්ඛිපන්ති.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, නවො චෙපි භික්ඛු හොති සීලවා කල්‍යාණධම්මො, ඉදමස්ස සුවණ්ණතාය වදාමි. සෙය්‍යථාපි තං, භික්ඛවෙ, කාසිකං වත්ථං වණ්ණවන්තං තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි. යෙ ඛො පනස්ස සෙවන්ති භජන්ති පයිරුපාසන්ති දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජන්ති, තෙසං තං හොති දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය. ඉදමස්ස සුඛසම්ඵස්සතාය වදාමි. සෙය්‍යථාපි තං, භික්ඛවෙ, කාසිකං වත්ථං සුඛසම්ඵස්සං තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි. යෙසං ඛො පන සො පටිග්ගණ්හාති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරං, තෙසං තං මහප්ඵලං හොති මහානිසංසං. ඉදමස්ස මහග්ඝතාය වදාමි. සෙය්‍යථාපි තං, භික්ඛවෙ, කාසිකං වත්ථං මහග්ඝං තථූපමාහං, භික්ඛවෙ, ඉමං පුග්ගලං වදාමි. මජ්ඣිමො චෙපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු හොති…පෙ…. ථෙරො චෙපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු හොති…පෙ…. පුග්ගලං වදාමි.

‘‘එවරූපො චායං, භික්ඛවෙ, ථෙරො භික්ඛු සඞ්ඝමජ්ඣෙ භණති. තමෙනං භික්ඛූ එවමාහංසු – ‘අප්පසද්දා ආයස්මන්තො හොථ, ථෙරො භික්ඛු ධම්මඤ්ච විනයඤ්ච භණතී’ති. තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘කාසිකවත්ථූපමා භවිස්සාම, න පොත්ථකූපමා’ති [කාසිකං වත්ථං තථූපමාහං භවිස්සාමි, න පොත්ථකූපමාහන්ති (ක.)]. එවඤ්හි වො, භික්ඛවෙ, සික්ඛිතබ්බ’’න්ති. අට්ඨමං.

9. ලොණකපල්ලසුත්තං

101. ‘‘යො [යො ඛො (සයා. කං.), යො ච ඛො (ක.)], භික්ඛවෙ, එවං වදෙය්‍ය – ‘යථා යථායං පුරිසො කම්මං කරොති තථා තථා තං පටිසංවෙදියතී’ති, එවං සන්තං, භික්ඛවෙ, බ්‍රහ්මචරියවාසො න හොති, ඔකාසො න පඤ්ඤායති සම්මා දුක්ඛස්ස අන්තකිරියාය. යො ච ඛො, භික්ඛවෙ, එවං වදෙය්‍ය – ‘යථා යථා වෙදනීයං අයං පුරිසො කම්මං කරොති තථා තථාස්ස විපාකං පටිසංවෙදියතී’ති, එවං සන්තං, භික්ඛවෙ, බ්‍රහ්මචරියවාසො හොති, ඔකාසො පඤ්ඤායති සම්මා දුක්ඛස්ස අන්තකිරියාය. ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස අප්පමත්තකම්පි පාපකම්මං [පාපං කම්මං (සී. පී.)] කතං තමෙනං නිරයං උපනෙති. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස තාදිසංයෙව අප්පමත්තකං පාපකම්මං කතං දිට්ඨධම්මවෙදනීයං හොති, නා’ණුපි ඛායති, කිං බහුදෙව.

‘‘කථංරූපස්ස, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස අප්පමත්තකම්පි පාපකම්මං කතං තමෙනං නිරයං උපනෙති? ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො අභාවිතකායො හොති අභාවිතසීලො අභාවිතචිත්තො අභාවිතපඤ්ඤො පරිත්තො අප්පාතුමො අප්පදුක්ඛවිහාරී. එවරූපස්ස, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස අප්පමත්තකම්පි පාපකම්මං කතං තමෙනං නිරයං උපනෙති.

‘‘කථංරූපස්ස, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස තාදිසංයෙව අප්පමත්තකං පාපකම්මං කතං දිට්ඨධම්මවෙදනීයං හොති, නා’ණුපි ඛායති, කිං බහුදෙව? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො භාවිතකායො හොති භාවිතසීලො භාවිතචිත්තො භාවිතපඤ්ඤො අපරිත්තො මහත්තො [මහත්තා (සී. සයා. කං. පී.)] අප්පමාණවිහාරී. එවරූපස්ස, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස තාදිසංයෙව අප්පමත්තකං පාපකම්මං කතං දිට්ඨධම්මවෙදනීයං හොති, නාණුපි ඛායති, කිං බහුදෙව.

‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, පුරිසො ලොණකපල්ලං [ලොණඵලං (සී. සයා. කං. පී.)] පරිත්තෙ උදකමල්ලකෙ [උදකකපල්ලකෙ (ක.)] පක්ඛිපෙය්‍ය. තං කිං මඤ්ඤථ, භික්ඛවෙ, අපි නු තං පරිත්තං උදකං [උදකමල්ලකෙ උදකං (සී. සයා. කං. පී.)] අමුනා ලොණකපල්ලෙන ලොණං අස්ස අපෙය්‍ය’’න්ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිස්ස හෙතු’’? ‘‘අදුඤ්හි, භන්තෙ, පරිත්තං උදකකපල්ලකෙ උදකං, තං අමුනා ලොණකපල්ලෙන ලොණං අස්ස අපෙය්‍ය’’න්ති. ‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, පුරිසො ලොණකපල්ලකං ගඞ්ගාය නදියා පක්ඛිපෙය්‍ය. තං කිං මඤ්ඤථ, භික්ඛවෙ, අපි නු සා ගඞ්ගා නදී අමුනා ලොණකපල්ලෙන ලොණං අස්ස අපෙය්‍යා’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘තං කිස්ස හෙතු’’? ‘‘අසු හි, භන්තෙ, ගඞ්ගාය නදියා මහා උදකක්ඛන්ධො සො අමුනා ලොණකපල්ලෙන ලොණො න අස්ස අපෙය්‍යො’’ති [ලොණං නෙවස්ස අපෙය්‍යන්ති (සී.), න ලොණො අස්ස අපෙය්‍යොති (පී.)].

පටුන

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චස්ස පුග්ගලස්ස අප්පමත්තකම්පි පාපකම්මං කතං තමෙනං නිරයං උපනෙති. ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස තාදිසංයෙව අප්පමත්තකං පාපකම්මං කතං දිට්ඨධම්මවෙදනීයං හොති, නාණුපි ඛායති, කිං බහුදෙව.

‘‘කථංරූපස්ස, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස අප්පමත්තකම්පි පාපකම්මං කතං තමෙනං නිරයං උපනෙති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො අභාවිතකායො හොති අභාවිතසීලො අභාවිතචිත්තො අභාවිතපඤ්ඤො පරිත්තො අප්පාතුමො අප්පදුක්ඛවිහාරී. එවරූපස්ස, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස අප්පමත්තකම්පි පාපකම්මං කතං තමෙනං නිරයං උපනෙති.

‘‘කථංරූපස්ස, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස තාදිසංයෙව අප්පමත්තකං පාපකම්මං කතං දිට්ඨධම්මවෙදනීයං හොති, නාණුපි ඛායති, කිං බහුදෙව? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො භාවිතකායො හොති භාවිතසීලො භාවිතචිත්තො භාවිතපඤ්ඤො අපරිත්තො මහත්තො අප්පමාණවිහාරී. එවරූපස්ස, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස තාදිසංයෙව අප්පමත්තකං පාපකම්මං කතං දිට්ඨධම්මවෙදනීයං හොති, නාණුපි ඛායති, කිං බහුදෙව.

‘‘ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අඩ්ඪකහාපණෙනපි බන්ධනං නිගච්ඡති, කහාපණෙනපි බන්ධනං නිගච්ඡති, කහාපණසතෙනපි බන්ධනං නිගච්ඡති. ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අඩ්ඪකහාපණෙනපි න බන්ධනං නිගච්ඡති, කහාපණෙනපි න බන්ධනං නිගච්ඡති, කහාපණසතෙනපි න බන්ධනං නිගච්ඡති.

‘‘කථංරූපො, භික්ඛවෙ, අඩ්ඪකහාපණෙනපි බන්ධනං නිගච්ඡති, කහාපණෙනපි බන්ධනං නිගච්ඡති, කහාපණසතෙනපි බන්ධනං නිගච්ඡති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො දලිද්දො හොති අප්පස්සකො අප්පභොගො. එවරූපො, භික්ඛවෙ, අඩ්ඪකහාපණෙනපි බන්ධනං නිගච්ඡති, කහාපණෙනපි බන්ධනං නිගච්ඡති, කහාපණසතෙනපි බන්ධනං නිගච්ඡති.

‘‘කථංරූපො, භික්ඛවෙ, අඩ්ඪකහාපණෙනපි න බන්ධනං නිගච්ඡති, කහාපණෙනපි න බන්ධනං නිගච්ඡති, කහාපණසතෙනපි න බන්ධනං නිගච්ඡති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අඩ්ඪො හොති මහද්ධනො මහාභොගො. එවරූපො, භික්ඛවෙ, අඩ්ඪකහාපණෙනපි න බන්ධනං නිගච්ඡති, කහාපණෙනපි න බන්ධනං නිගච්ඡති, කහාපණසතෙනපි න බන්ධනං නිගච්ඡති. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චස්ස පුග්ගලස්ස අප්පමත්තකං පාපකම්මං කතං. තමෙනං නිරයං උපනෙති. ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස තාදිසංයෙව අප්පමත්තකං පාපකම්මං කතං දිට්ඨධම්මවෙදනීයං හොති, නාණුපි ඛායති, කිං බහුදෙව.

‘‘කථංරූපස්ස, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස අප්පමත්තකං පාපකම්මං කතං, තමෙනං නිරයං උපනෙති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො අභාවිතකායො හොති අභාවිතසීලො අභාවිතචිත්තො අභාවිතපඤ්ඤො පරිත්තො අප්පාතුමො අප්පදුක්ඛවිහාරී. එවරූපස්ස, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස තාදිසංයෙව අප්පමත්තකං පාපකම්මං කතං තමෙනං නිරයං උපනෙති.

‘‘කථංරූපස්ස, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස තාදිසංයෙව අප්පමත්තකං පාපකම්මං කතං දිට්ඨධම්මවෙදනීයං හොති, නාණුපි ඛායති, කිං බහුදෙව? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො භාවිතකායො හොති භාවිතසීලො භාවිතචිත්තො භාවිතපඤ්ඤො අපරිත්තො මහත්තො අප්පමාණවිහාරී. එවරූපස්ස, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස තාදිසංයෙව අප්පමත්තකං පාපකම්මං කතං දිට්ඨධම්මවෙදනීයං හොති, නාණුපි ඛායති, කිං බහුදෙව.

‘‘ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො භාවිතකායො හොති භාවිතසීලො භාවිතචිත්තො භාවිතපඤ්ඤො අපරිත්තො මහත්තො අප්පමාණවිහාරී. එවරූපස්ස, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස තාදිසංයෙව අප්පමත්තකං පාපකම්මං කතං දිට්ඨධම්මවෙදනීයං හොති, නාණුපි ඛායති, කිං බහුදෙව. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, ඔරබ්භිකො වා උරබ්භඝාතකො වා අප්පෙකච්චං උරබ්භං අදින්නං ආදියමානං පහොති හන්තුං වා බන්ධිතුං වා ජාපෙතුං වා යථාපච්චයං වා කාතුං, අප්පෙකච්චං උරබ්භං අදින්නං ආදියමානං නප්පහොති හන්තුං වා බන්ධිතුං වා ජාපෙතුං වා යථාපච්චයං වා කාතුං.

‘‘කථංරූපං, භික්ඛවෙ, ඔරබ්භිකො වා උරබ්භඝාතකො වා උරබ්භං අදින්නං ආදියමානං පහොති හන්තුං වා බන්ධිතුං වා ජාපෙතුං වා යථාපච්චයං වා කාතුං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො දලිද්දො හොති අප්පස්සකො අප්පභොගො. එවරූපං, භික්ඛවෙ, ඔරබ්භිකො වා උරබ්භඝාතකො වා උරබ්භං අදින්නං ආදියමානං පහොති හන්තුං වා බන්ධිතුං වා ජාපෙතුං වා යථාපච්චයං වා කාතුං.

‘‘කථංරූපං, භික්ඛවෙ, ඔරබ්භිකො වා උරබ්භඝාතකො වා උරබ්භං අදින්නං ආදියමානං නප්පහොති හන්තුං වා බන්ධිතුං වා ජාපෙතුං වා යථාපච්චයං වා කාතුං. ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අඩ්ඪො හොති මහද්ධනො මහාභොගො රාජා වා රාජමහාමත්තො වා. එවරූපං, භික්ඛවෙ, ඔරබ්භිකො වා උරබ්භඝාතකො වා උරබ්භං අදින්නං ආදියමානං නප්පහොති හන්තුං වා බන්ධිතුං වා ජාපෙතුං වා යථාපච්චයං වා කාතුං. අඤ්ඤදත්ථු පඤ්ජලිකොව [පඤ්ජලිකො (ක.)] නං [පරං (ක.)] යාචති – ‘දෙහි මෙ, මාරිස, උරබ්භං වා උරබ්භධනං වා’ති. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චස්ස පුග්ගලස්ස තාදිසංයෙව අප්පමත්තකම්පි පාපකම්මං කතං තමෙනං නිරයං උපනෙති. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස තාදිසංයෙව අප්පමත්තකං පාපකම්මං කතං දිට්ඨධම්මවෙදනීයං හොති, නාණුපි ඛායති, කිං බහුදෙව.

‘‘කථංරූපස්ස, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස අප්පමත්තකම්පි පාපකම්මං කතං තමෙනං නිරයං උපනෙති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො අභාවිතකායො හොති අභාවිතසීලො අභාවිතචිත්තො අභාවිතපඤ්ඤො පරිත්තො අප්පාතුමො අප්පදුක්ඛවිහාරී. එවරූපස්ස, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස අප්පමත්තකම්පි පාපකම්මං කතං තමෙනං නිරයං උපනෙති.

‘‘කථංරූපස්ස, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස තාදිසංයෙව අප්පමත්තකං පාපකම්මං කතං දිට්ඨධම්මවෙදනීයං හොති, නාණුපි ඛායති, කිං බහුදෙව? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො භාවිතකායො හොති භාවිතසීලො භාවිතචිත්තො භාවිතපඤ්ඤො අපරිත්තො මහත්තො අප්පමාණවිහාරී. එවරූපස්ස, භික්ඛවෙ, පුග්ගලස්ස තාදිසංයෙව අප්පමත්තකං පාපකම්මං කතං දිට්ඨධම්මවෙදනීයං හොති, නාණුපි ඛායති, කිං බහුදෙව.

‘‘යො, භික්ඛවෙ, එවං වදෙය්‍ය – ‘යථා යථායං පුරිසො කම්මං කරොති තථා තථා තං පටිසංවෙදෙතී’ති, එවං සන්තං, භික්ඛවෙ, බ්‍රහ්මචරියවාසො න හොති, ඔකාසො න පඤ්ඤායති සම්මා දුක්ඛස්ස අන්තකිරියාය. යො ච ඛො, භික්ඛවෙ, එවං වදෙය්‍ය – ‘යථා යථා වෙදනීයං අයං පුරිසො කම්මං කරොති තථා තථා තස්ස විපාකං පටිසංවෙදෙතී’ති, එවං සන්තං, භික්ඛවෙ, බ්‍රහ්මචරියවාසො හොති, ඔකාසො පඤ්ඤායති සම්මා දුක්ඛස්ස අන්තකිරියායා’’ති. නවමං.

10. පංසුධොවකසුත්තං

102. ‘‘සන්ති, භික්ඛවෙ, ජාතරූපස්ස ඔළාරිකා උපක්කිලෙසා පංසුවාලුකා [පංසුවාළිකා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] සක්ඛරකඨලා. තමෙනං පංසුධොවකො වා පංසුධොවකන්තෙවාසී වා දොණියං ආකිරිත්වා ධොවති සන්ධොවති නිද්ධොවති. තස්මිං පහීනෙ තස්මිං බ්‍යන්තීකතෙ සන්ති ජාතරූපස්ස මජ්ඣිමසහගතා උපක්කිලෙසා සුඛුමසක්ඛරා ථූලවාලුකා [ථූලවාළිකා (සී. පී.), ථුල්ලවාළිකා (ස්‍යා. කං.)]. තමෙනං පංසුධොවකො වා පංසුධොවකන්තෙවාසී වා ධොවති සන්ධොවති නිද්ධොවති. තස්මිං පහීනෙ තස්මිං බ්‍යන්තීකතෙ සන්ති ජාතරූපස්ස සුඛුමසහගතා උපක්කිලෙසා සුඛුමවාලුකා කාළජල්ලිකා. තමෙනං පංසුධොවකො වා පංසුධොවකන්තෙවාසී වා ධොවති සන්ධොවති නිද්ධොවති. තස්මිං පහීනෙ තස්මිං බ්‍යන්තීකතෙ අථාපරං සුවණ්ණසිකතාවසිස්සන්ති [සුවණ්ණජාතරූපකාවසිස්සන්ති (ක.)]. තමෙනං සුවණ්ණකාරො වා සුවණ්ණකාරන්තෙවාසී වා ජාතරූපං මූසායං පක්ඛිපිත්වා ධමති සන්ධමති නිද්ධමති. තං හොති ජාතරූපං ධන්තං සන්ධන්තං [අධන්තං අසන්ධන්තං (ස්‍යා. කං.)] නිද්ධන්තං අනිද්ධන්තකසාවං [අනිද්ධන්තං අනිහිතං අනින්නීතකසාවං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)], න චෙව මුදු හොති න ච කම්මනියං, න ච පභස්සරං පභඞ්ගු ච, න ච සම්මා උපෙති කම්මාය. හොති සො, භික්ඛවෙ, සමයො යං සුවණ්ණකාරො වා සුවණ්ණකාරන්තෙවාසී වා තං ජාතරූපං

ධමති සන්ධමති නිද්ධමති. තං හොති ජාතරූපං ධන්තං සන්ධන්තං නිද්ධන්තං නිද්ධන්තකසාවං [නිහිතං නින්නීතකසාවං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)], මුදු ච හොති කම්මනියඤ්ච පභස්සරඤ්ච, න ච පභඞ්ගු, සම්මා උපෙති කම්මාය. යස්සා යස්සා ච පිළන්ධනවිකතියා ආකඞ්ඛති – යදි පට්ටිකාය [මුද්දිකාය (අ. නි. 5.23)], යදි කුණ්ඩලාය, යදි ගීවෙය්‍යකෙ [ගීවෙය්‍යකෙන (ක.), ගීවෙය්‍යකාය (?)], යදි සුවණ්ණමාලාය – තඤ්චස්ස අත්ථං අනුභොති.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, සන්ති අධිචිත්තමනුයුත්තස්ස භික්ඛුනො ඔළාරිකා උපක්කිලෙසා කායදුච්චරිතං වචීදුච්චරිතං මනොදුච්චරිතං, තමෙනං සචෙතසො භික්ඛු දබ්බජාතිකො පජහති විනොදෙති බ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙති. තස්මිං පහීනෙ තස්මිං බ්‍යන්තීකතෙ සන්ති අධිචිත්තමනුයුත්තස්ස භික්ඛුනො මජ්ඣිමසහගතා උපක්කිලෙසා කාමවිතක්කො බ්‍යාපාදවිතක්කො විහිංසාවිතක්කො, තමෙනං සචෙතසො භික්ඛු දබ්බජාතිකො පජහති විනොදෙති බ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙති. තස්මිං පහීනෙ තස්මිං බ්‍යන්තීකතෙ සන්ති අධිචිත්තමනුයුත්තස්ස භික්ඛුනො සුඛුමසහගතා උපක්කිලෙසා ඤාතිවිතක්කො ජනපදවිතක්කො අනවඤ්ඤත්තිපටිසංයුත්තො විතක්කො, තමෙනං සචෙතසො භික්ඛු දබ්බජාතිකො පජහති විනොදෙති බ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙති. තස්මිං පහීනෙ තස්මිං බ්‍යන්තීකතෙ අථාපරං ධම්මවිතක්කාවසිස්සති [ධම්මවිතක්කොවසිස්සති (ක.)]. සො හොති සමාධි න චෙව සන්තො න ච පණීතො නප්පටිප්පස්සද්ධලද්ධො න එකොදිභාවාධිගතො සසඞ්ඛාරනිග්ගය්හවාරිතගතො [සසඞ්ඛාරනිග්ගය්හවාරිතවතො (සී. ස්‍යා. කං. පී.), සසඞ්ඛාරනිග්ගය්හවාරිවාවතො (ක.), සසඞ්ඛාරනිග්ගය්හවාරියාධිගතො (?) අ. නි. 9.37; දී. නි. 3.355] හොති. සො, භික්ඛවෙ, සමයො යං තං චිත්තං අජ්ඣත්තංයෙව සන්තිට්ඨති සන්නිසීදති එකොදි හොති [එකොදිභාවං ගච්ඡති (සී.), එකොදිභාවො හොති (ස්‍යා. කං. ක.), එකොදිහොති (පී.)] සමාධියති. සො හොති සමාධි සන්තො පණීතො පටිප්පස්සද්ධිලද්ධො එකොදිභාවාධිගතො න සසඞ්ඛාරනිග්ගය්හවාරිතගතො. යස්ස යස්ස ච අභිඤ්ඤා සච්ඡිකරණීයස්ස ධම්මස්ස චිත්තං අභිනින්නාමෙති අභිඤ්ඤා සච්ඡිකිරියාය තත්‍ර තත්‍රෙව සක්ඛිභබ්බතං පාපුණාති සති සතිආයතනෙ.

‘‘සො සචෙ ආකඞ්ඛති – ‘අනෙකවිහිතං ඉද්ධිවිධං පච්චනුභවෙය්‍යං – එකොපි හුත්වා බහුධා අස්සං, බහුධාපි හුත්වා එකො අස්සං; ආවිභාවං, තිරොභාවං; තිරොකුට්ටං තිරොපාකාරං තිරොපබ්බතං අසජ්ජමානො ගච්ඡෙය්‍යං, සෙය්‍යථාපි ආකාසෙ; පථවියාපි උම්මුජ්ජනිමුජ්ජං කරෙය්‍යං, සෙය්‍යථාපි උදකෙ; උදකෙපි අභිජ්ජමානෙ [අභිජ්ජමානො (සී. පී. ක.)] ගච්ඡෙය්‍යං, සෙය්‍යථාපි පථවියං; ආකාසෙපි පල්ලඞ්කෙන කමෙය්‍යං, සෙය්‍යථාපි පක්ඛී සකුණො; ඉමෙපි චන්දිමසූරියෙ එවංමහිද්ධිකෙ එවංමහානුභාවෙ පාණිනා පරිමසෙය්‍යං පරිමජ්ජෙය්‍යං; යාව බ්‍රහ්මලොකාපි

කායෙන වසං වත්තෙය්‍යා'න්ති, තත්‍ර තත්‍රෙව සක්ඛිභබ්බතං පාපුණාති සති සතිආයතනෙ.

''සො සචෙ ආකඞ්ඛති – 'දිබ්බාය සොතධාතුයා විසුද්ධාය අතික්කන්තමානුසිකාය උභො සද්දෙ සුණෙය්‍යං දිබ්බෙ ච මානුසෙ ච යෙ දූරෙ සන්තිකෙ චා'ති, තත්‍ර තත්‍රෙව සක්ඛිභබ්බතං පාපුණාති සති සතිආයතනෙ.

''සො සචෙ ආකඞ්ඛති – 'පරසත්තානං පරපුග්ගලානං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානෙය්‍යං – සරාගං වා චිත්තං සරාගං චිත්තන්ති පජානෙය්‍යං, වීතරාගං වා චිත්තං වීතරාගං චිත්තන්ති පජානෙය්‍යං; සදොසං වා චිත්තං සදොසං චිත්තන්ති පජානෙය්‍යං, වීතදොසං වා චිත්තං වීතදොසං චිත්තන්ති පජානෙය්‍යං; සමොහං වා චිත්තං සමොහං චිත්තන්ති පජානෙය්‍යං, වීතමොහං වා චිත්තං වීතමොහං චිත්තන්ති පජානෙය්‍යං; සංඛිත්තං වා චිත්තං සංඛිත්තං චිත්තන්ති පජානෙය්‍යං, වික්ඛිත්තං වා චිත්තං වික්ඛිත්තං චිත්තන්ති පජානෙය්‍යං; මහග්ගතං වා චිත්තං මහග්ගතං චිත්තන්ති පජානෙය්‍යං, අමහග්ගතං වා චිත්තං අමහග්ගතං චිත්තන්ති පජානෙය්‍යං; සඋත්තරං වා චිත්තං සඋත්තරං චිත්තන්ති පජානෙය්‍යං, අනුත්තරං වා චිත්තං අනුත්තරං චිත්තන්ති පජානෙය්‍යං; සමාහිතං වා චිත්තං සමාහිතං චිත්තන්ති පජානෙය්‍යං, අසමාහිතං වා චිත්තං අසමාහිතං චිත්තන්ති පජානෙය්‍යං; විමුත්තං වා චිත්තං විමුත්තං චිත්තන්ති පජානෙය්‍යං, අවිමුත්තං වා චිත්තං අවිමුත්තං චිත්තන්ති පජානෙය්‍යා'න්ති, තත්‍ර තත්‍රෙව සක්ඛිභබ්බතං පාපුණාති සති සතිආයතනෙ.

''සො සචෙ ආකඞ්ඛති – 'අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරෙය්‍යං, සෙය්‍යථිදං – එකම්පි ජාතිං ද්වෙපි ජාතියො තිස්සොපි ජාතියො චතස්සොපි ජාතියො පඤ්චපි ජාතියො දසපි ජාතියො වීසම්පි ජාතියො තිංසම්පි ජාතියො චත්තාලීසම්පි ජාතියො පඤ්ඤාසම්පි ජාතියො ජාතිසතම්පි ජාතිසහස්සම්පි ජාතිසතසහස්සම්පි අනෙකෙපි සංවට්ටකප්පෙ අනෙකෙපි විවට්ටකප්පෙ අනෙකෙපි සංවට්ටවිවට්ටකප්පෙ – අමුත්‍රාසිං එවංනාමො එවංගොත්තො එවංවණ්ණො එවමාහාරො එවංසුඛදුක්ඛප්පටිසංවෙදී එවමායුපරියන්තො, සො තතො චුතො අමුත්‍ර උදපාදිං; තත්‍රාපාසිං එවංනාමො එවංගොත්තො එවංවණ්ණො එවමාහාරො එවංසුඛදුක්ඛප්පටිසංවෙදී එවමායුපරියන්තො, සො තතො චුතො ඉධූපපන්නොති, ඉති සාකාරං සඋද්දෙසං අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරෙය්‍යා'න්ති, තත්‍ර තත්‍රෙව සක්ඛිභබ්බතං පාපුණාති සති සතිආයතනෙ.

''සො සචෙ ආකඞ්ඛති – 'දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සත්තෙ පස්සෙය්‍යං චවමානෙ උපපජ්ජමානෙ හීනෙ පණීතෙ සුවණ්ණෙ දුබ්බණ්ණෙ, සුගතෙ දුග්ගතෙ යථාකම්මූපගෙ

සත්තෙ පජානෙය්‍යං – ඉමෙ වත භොන්තො සත්තා කායදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා වචීදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා මනොදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා අරියානං උපවාදකා මිච්ඡාදිට්ඨිකා මිච්ඡාදිට්ඨිකම්මසමාදානා, තෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්නා; ඉමෙ වා පන භොන්තො සත්තා කායසුචරිතෙන සමන්නාගතා වචීසුචරිතෙන සමන්නාගතා මනොසුචරිතෙන සමන්නාගතා අරියානං අනුපවාදකා සම්මාදිට්ඨිකා සම්මාදිට්ඨිකම්මසමාදානා, තෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපන්නාති, ඉති දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සත්තෙ පස්සෙය්‍යං චවමානෙ උපපජ්ජමානෙ හීනෙ පණීතෙ සුවණ්ණෙ දුබ්බණ්ණෙ, සුගතෙ දුග්ගතෙ යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානෙය්‍ය'න්ති, තත්‍ර තත්‍රෙව සක්ඛිභබ්බතං පාපුණාති සති සතිආයතනෙ.

''සො සචෙ ආකඞ්ඛති – 'ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය'න්ති, තත්‍ර තත්‍රෙව සක්ඛිභබ්බතං පාපුණාති සති සතිආයතනෙ''ති. දසමං.

11. නිමිත්තසුත්තං

103. ''අධිචිත්තමනුයුත්තෙන, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනා තීණි නිමිත්තානි කාලෙන කාලං මනසි කාතබ්බානි – කාලෙන කාලං සමාධිනිමිත්තං මනසි කාතබ්බං, කාලෙන කාලං පග්ගහනිමිත්තං මනසි කාතබ්බං, කාලෙන කාලං උපෙක්ඛානිමිත්තං මනසි කාතබ්බං. සචෙ, භික්ඛවෙ, අධිචිත්තමනුයුත්තො භික්ඛු එකන්තං සමාධිනිමිත්තංයෙව මනසි කරෙය්‍ය, ඨානං තං චිත්තං කොසජ්ජාය සංවත්තෙය්‍ය. සචෙ, භික්ඛවෙ, අධිචිත්තමනුයුත්තො භික්ඛු එකන්තං පග්ගහනිමිත්තංයෙව මනසි කරෙය්‍ය, ඨානං තං චිත්තං උද්ධච්චාය සංවත්තෙය්‍ය. සචෙ, භික්ඛවෙ, අධිචිත්තමනුයුත්තො භික්ඛු එකන්තං උපෙක්ඛානිමිත්තංයෙව මනසි කරෙය්‍ය, ඨානං තං චිත්තං න සම්මා සමාධියෙය්‍ය ආසවානං ඛයාය. යතො ච ඛො, භික්ඛවෙ, අධිචිත්තමනුයුත්තො භික්ඛු කාලෙන කාලං සමාධිනිමිත්තං මනසි කරොති, කාලෙන කාලං පග්ගහනිමිත්තං මනසි කරොති, කාලෙන කාලං උපෙක්ඛානිමිත්තං මනසි කරොති, තං හොති චිත්තං මුදුඤ්ච කම්මනියඤ්ච පභස්සරඤ්ච, න ච පභඞ්ගු, සම්මා සමාධියති ආසවානං ඛයාය.

''සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, සුවණ්ණකාරො වා සුවණ්ණකාරන්තෙවාසී වා උක්කං බන්ධෙය්‍ය [බන්ධති... ආලිම්පති (විසුද්ධි. 1.181 තංටීකායං ච) ම. නි. අට්ඨ. 1.76; ම. නි. 3.360 තංඅට්ඨකථාටීකාසු ච පස්සිතබ්බං], උක්කං බන්ධිත්වා උක්කාමුඛං ආලිම්පෙය්‍ය, උක්කාමුඛං ආලිම්පෙත්වා සණ්ඩාසෙන ජාතරූපං ගහෙත්වා උක්කාමුඛෙ පක්ඛිපෙය්‍ය [පක්ඛිපති (විසුද්ධි. 1.181)], උක්කාමුඛෙ පක්ඛිපිත්වා කාලෙන කාලං අභිධමති,

කාලෙන කාලං උදකෙන පරිප්ඵොසෙති, කාලෙන කාලං අජ්ඣුපෙක්ඛති. සචෙ, භික්ඛවෙ, සුවණ්ණකාරො වා සුවණ්ණකාරන්තෙවාසී වා තං ජාතරූපං එකන්තං අභිධමෙය්‍ය, ඨානං තං ජාතරූපං ඩහෙය්‍ය. සචෙ, භික්ඛවෙ, සුවණ්ණකාරො වා සුවණ්ණකාරන්තෙවාසී වා තං ජාතරූපං එකන්තං උදකෙන පරිප්ඵොසෙය්‍ය, ඨානං තං ජාතරූපං නිබ්බාපෙය්‍ය [නිබ්බායෙය්‍ය (සී.)]. සචෙ, භික්ඛවෙ, සුවණ්ණකාරො වා සුවණ්ණකාරන්තෙවාසී වා තං ජාතරූපං එකන්තං අජ්ඣුපෙක්ඛෙය්‍ය, ඨානං තං ජාතරූපං න සම්මා පරිපාකං ගච්ඡෙය්‍ය. යතො ච ඛො, භික්ඛවෙ, සුවණ්ණකාරො වා සුවණ්ණකාරන්තෙවාසී වා තං ජාතරූපං කාලෙන කාලං අභිධමති, කාලෙන කාලං උදකෙන පරිප්ඵොසෙති, කාලෙන කාලං අජ්ඣුපෙක්ඛති, තං හොති ජාතරූපං මුදුඤ්ච කම්මනියඤ්ච පභස්සරඤ්ච, න ච පභඞ්ගු, සම්මා උපෙති කම්මාය. යස්සා යස්සා ච පිළන්ධනවිකතියා ආකඞ්ඛති – යදි පට්ටිකාය, යදි කුණ්ඩලාය, යදි ගීවෙය්‍යකෙ, යදි සුවණ්ණමාලාය – තඤ්චස්ස අත්ථං අනුභොති.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, අධිචිත්තමනුයුත්තෙන භික්ඛුනා තීණි නිමිත්තානි කාලෙන කාලං මනසි කාතබ්බානි – කාලෙන කාලං සමාධිනිමිත්තං මනසි කාතබ්බං, කාලෙන කාලං පග්ගහනිමිත්තං මනසි කාතබ්බං, කාලෙන කාලං උපෙක්ඛානිමිත්තං මනසි කාතබ්බං. සචෙ, භික්ඛවෙ, අධිචිත්තමනුයුත්තො භික්ඛු එකන්තං සමාධිනිමිත්තංයෙව මනසි කරෙය්‍ය, ඨානං තං චිත්තං කොසජ්ජාය සංවත්තෙය්‍ය. සචෙ, භික්ඛවෙ, අධිචිත්තමනුයුත්තො භික්ඛු එකන්තං පග්ගහනිමිත්තංයෙව මනසි කරෙය්‍ය, ඨානං තං චිත්තං උද්ධච්චාය සංවත්තෙය්‍ය. සචෙ, භික්ඛවෙ, අධිචිත්තමනුයුත්තො භික්ඛු එකන්තං උපෙක්ඛානිමිත්තංයෙව මනසි කරෙය්‍ය, ඨානං තං චිත්තං න සම්මා සමාධියෙය්‍ය ආසවානං ඛයාය. යතො ච ඛො, භික්ඛවෙ, අධිචිත්තමනුයුත්තො භික්ඛු කාලෙන කාලං සමාධිනිමිත්තං මනසි කරොති, කාලෙන කාලං පග්ගහනිමිත්තං මනසි කරොති, කාලෙන කාලං උපෙක්ඛානිමිත්තං මනසි කරොති, තං හොති චිත්තං මුදුඤ්ච කම්මනියඤ්ච පභස්සරඤ්ච, න ච පභඞ්ගු, සම්මා සමාධියති ආසවානං ඛයාය. යස්ස යස්ස ච අභිඤ්ඤාසච්ඡිකරණීයස්ස ධම්මස්ස චිත්තං අභිනින්නාමෙති අභිඤ්ඤාසච්ඡිකිරියාය, තත්‍ර තත්‍රෙව සක්ඛිභබ්බතං පාපුණාති සති සතිආයතනෙ.

‘‘සො සචෙ ආකඞ්ඛති – ‘අනෙකවිහිතං ඉද්ධිවිධං පච්චනුභවෙය්‍යං...පෙ.... (ඡ අභිඤ්ඤා විත්ථාරෙතබ්බා) ආසවානං ඛයා...පෙ.... සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය’න්ති, තත්‍ර තත්‍රෙව සක්ඛිභබ්බතං පාපුණාති සති සතිආයතනෙ’’ති. එකාදසමං.

ලොණකපල්ලවග්ගො [ලොණඵලවග්ගො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] පඤ්චමො.

තස්සුද්දානං –

අච්චායිකං පවිවෙකං, සරදො පරිසා තයො;
ආජානීයා පොත්ථකො ච, ලොණං ධොවති නිමිත්තානීති.

දුතියො පණ්ණාසකො සමත්තො.

3. තතියපණ්ණාසකං

(11) 1. සම්බොධවග්ගො

1. පුබ්බෙවසම්බොධසුත්තං

104. ‘‘පුබ්බෙව මෙ, භික්ඛවෙ, සම්බොධා අනභිසම්බුද්ධස්ස බොධිසත්තස්සෙව සතො එතදහොසි – ‘කො නු ඛො ලොකෙ අස්සාදො, කො ආදීනවො, කිං නිස්සරණ’න්ති? තස්ස මය්හං, භික්ඛවෙ, එතදහොසි – ‘යං ඛො ලොකං [ලොකෙ (සී.ස්‍යා. කං. පී.)] පටිච්ච උප්පජ්ජති සුඛං සොමනස්සං, අයං ලොකෙ අස්සාදො. යං ලොකො [ලොකෙ (පී. ක.)] අනිච්චො දුක්ඛො විපරිණාමධම්මො, අයං ලොකෙ ආදීනවො. යො ලොකෙ ඡන්දරාගවිනයො ඡන්දරාගප්පහානං, ඉදං ලොකෙ නිස්සරණ’න්ති [ලොකනිස්සරණං (අට්ඨ.) ‘‘ලොකෙ නිස්සරණ’’න්ති පදෙන සංසන්දිතබ්බං]. යාවකීවඤ්චාහං, භික්ඛවෙ, එවං ලොකස්ස අස්සාදඤ්ච අස්සාදතො ආදීනවඤ්ච ආදීනවතො නිස්සරණඤ්ච නිස්සරණතො යථාභූතං නාබ්භඤ්ඤාසිං, නෙව තාවාහං, භික්ඛවෙ, සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය ‘අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුද්ධො’ති [අභිසම්බුද්ධො (සී. ස්‍යා. කං. ක.)] පච්චඤ්ඤාසිං. යතො ච ඛ්වාහං [ඛො අහං (සී. පී.), ඛොහං (ස්‍යා. කං. ක.)], භික්ඛවෙ, එවං ලොකස්ස අස්සාදඤ්ච අස්සාදතො ආදීනවඤ්ච ආදීනවතො නිස්සරණඤ්ච නිස්සරණතො යථාභූතං අබ්භඤ්ඤාසිං, අථාහං, භික්ඛවෙ, සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය ‘අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුද්ධො’ති පච්චඤ්ඤාසිං. ඤාණඤ්ච පන මෙ දස්සනං උදපාදි – ‘අකුප්පා මෙ විමුත්ති [චෙතොවිමුත්ති (සී. පී. ක.)], අයමන්තිමා ජාති, නත්ථි දානි පුනබ්භවො’’’ති. පඨමං.

2. පඨමඅස්සාදසුත්තං

105. ‘‘ලොකස්සාහං, භික්ඛවෙ, අස්සාදපරියෙසනං අචරිං. යො ලොකෙ අස්සාදො තදජ්ඣගමං. යාවතකො ලොකෙ අස්සාදො, පඤ්ඤාය මෙ සො සුදිට්ඨො. ලොකස්සාහං, භික්ඛවෙ, ආදීනවපරියෙසනං අචරිං. යො ලොකෙ ආදීනවො තදජ්ඣගමං. යාවතකො ලොකෙ ආදීනවො, පඤ්ඤාය මෙ සො සුදිට්ඨො. ලොකස්සාහං, භික්ඛවෙ, නිස්සරණපරියෙසනං අචරිං. යං ලොකෙ නිස්සරණං තදජ්ඣගමං. යාවතකං ලොකෙ නිස්සරණං, පඤ්ඤාය මෙ තං

සුදිට්ඨං. යාවකීවඤ්චාහං, භික්ඛවෙ, ලොකස්ස අස්සාදඤ්ච අස්සාදතො ආදීනවඤ්ච ආදීනවතො නිස්සරණඤ්ච නිස්සරණතො යථාභූතං නාබ්භඤ්ඤාසිං, නෙව තාවාහං, භික්ඛවෙ, සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය ‘අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුද්ධො’ති පච්චඤ්ඤාසිං. යතො ච ඛ්වාහං, භික්ඛවෙ, ලොකස්ස අස්සාදඤ්ච අස්සාදතො ආදීනවඤ්ච ආදීනවතො නිස්සරණඤ්ච නිස්සරණතො යථාභූතං අබ්භඤ්ඤාසිං, අථාහං, භික්ඛවෙ, සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය ‘අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුද්ධො’ති පච්චඤ්ඤාසිං. ඤාණඤ්ච පන මෙ දස්සනං උදපාදි – ‘අකුප්පා මෙ විමුත්ති, අයමන්තිමා ජාති, නත්ථි දානි පුනබ්භවො’’’ති. දුතියං.

3. දුතියඅස්සාදසුත්තං

106. ‘‘නො චෙදං [නො චෙතං (ස්‍යා. කං. පී. ක.) සං. නි. 3.28 පස්සිතබ්බං], භික්ඛවෙ, ලොකෙ අස්සාදො අභවිස්ස, නයිදං සත්තා ලොකෙ සාරජ්ජෙය්‍යුං. යස්මා ච ඛො, භික්ඛවෙ, අත්ථි ලොකෙ අස්සාදො, තස්මා සත්තා ලොකෙ සාරජ්ජන්ති. නො චෙදං, භික්ඛවෙ, ලොකෙ ආදීනවො අභවිස්ස, නයිදං සත්තා ලොකෙ නිබ්බින්දෙය්‍යුං. යස්මා ච ඛො, භික්ඛවෙ, අත්ථි ලොකෙ ආදීනවො, තස්මා සත්තා ලොකෙ නිබ්බින්දන්ති. නො චෙදං, භික්ඛවෙ, ලොකෙ නිස්සරණං අභවිස්ස, නයිදං සත්තා ලොකම්හා [ලොකෙ (ක.)] නිස්සරෙය්‍යුං. යස්මා ච ඛො, භික්ඛවෙ, අත්ථි ලොකෙ නිස්සරණං, තස්මා සත්තා ලොකම්හා නිස්සරන්ති. යාවකීවඤ්ච, භික්ඛවෙ, සත්තා ලොකස්ස අස්සාදඤ්ච අස්සාදතො ආදීනවඤ්ච ආදීනවතො නිස්සරණඤ්ච නිස්සරණතො යථාභූතං නාබ්භඤ්ඤාසුං [නාබ්භඤ්ඤංසු (සං. නි. 3.28], නෙව තාව, භික්ඛවෙ, සත්තා සදෙවකා ලොකා සමාරකා සබ්‍රහ්මකා සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය නිස්සටා විසංයුත්තා විප්පමුත්තා [විප්පයුත්තා (ක.)] විමරියාදීකතෙන [විමරියාදිකතෙන (සී. පී. ක.)] චෙතසා විහරිංසු. යතො ච ඛො, භික්ඛවෙ, සත්තා ලොකස්ස අස්සාදඤ්ච අස්සාදතො ආදීනවඤ්ච ආදීනවතො නිස්සරණඤ්ච නිස්සරණතො යථාභූතං අබ්භඤ්ඤාසුං, අථ, භික්ඛවෙ, සත්තා සදෙවකා ලොකා සමාරකා සබ්‍රහ්මකා සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය නිස්සටා විසංයුත්තා විප්පමුත්තා විමරියාදීකතෙන චෙතසා විහරන්තී’’ති. තතියං.

4. සමණබ්‍රාහ්මණසුත්තං

107. ‘‘යෙ කෙචි, භික්ඛවෙ, සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා ලොකස්ස අස්සාදඤ්ච අස්සාදතො ආදීනවඤ්ච ආදීනවතො නිස්සරණඤ්ච නිස්සරණතො යථාභූතං නප්පජානන්ති, න මෙ තෙ [න තෙ (ක.)], භික්ඛවෙ, සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා සමණෙසු වා සමණසම්මතා බ්‍රාහ්මණෙසු වා

බ්‍රාහ්මණසම්මතා, න ච පන තෙ ආයස්මන්තො සාමඤ්ඤත්ථං වා බ්‍රහ්මඤ්ඤත්ථං වා දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරන්ති. යෙ ච ඛො කෙචි, භික්ඛවෙ, සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා ලොකස්ස අස්සාදඤ්ච අස්සාදතො ආදීනවඤ්ච ආදීනවතො නිස්සරණඤ්ච නිස්සරණතො යථාභූතං පජානන්ති, තෙ ඛො, භික්ඛවෙ, සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා සමණෙසු වා සමණසම්මතා බ්‍රාහ්මණෙසු වා බ්‍රාහ්මණසම්මතා, තෙ ච පනායස්මන්තො සාමඤ්ඤත්ථඤ්ච බ්‍රහ්මඤ්ඤත්ථඤ්ච දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරන්තී''ති [විහරිස්සන්ති (සී. පී.)]. චතුත්ථං.

5. රුණ්ණසුත්තං

108. ''රුණ්ණමිදං, භික්ඛවෙ, අරියස්ස විනයෙ යදිදං ගීතං. උම්මත්තකමිදං, භික්ඛවෙ, අරියස්ස විනයෙ යදිදං නච්චං. කොමාරකමිදං, භික්ඛවෙ, අරියස්ස විනයෙ යදිදං අතිවෙලං දන්තවිදංසකහසිතං [දන්තවිදංසකං හසිතං (සී. පී.)]. තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, සෙතුඝාතො ගීතෙ, සෙතුඝාතො නච්චෙ, අලං වො ධම්මප්පමොදිතානං සතං සිතං සිතමත්තායා''ති. පඤ්චමං.

6. අතිත්තිසුත්තං

109. ''තිණ්ණං, භික්ඛවෙ, පටිසෙවනාය නත්ථි තිත්ති. කතමෙසං තිණ්ණං? සොප්පස්ස, භික්ඛවෙ, පටිසෙවනාය නත්ථි තිත්ති. සුරාමෙරයපානස්ස, භික්ඛවෙ, පටිසෙවනාය නත්ථි තිත්ති. මෙථුනධම්මසමාපත්තියා, භික්ඛවෙ, පටිසෙවනාය නත්ථි තිත්ති. ඉමෙසං, භික්ඛවෙ, තිණ්ණං පටිසෙවනාය නත්ථි තිත්තී''ති. ඡට්ඨං.

7. අරක්ඛිතසුත්තං

110. අථ ඛො අනාථපිණ්ඩිකො ගහපති යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො අනාථපිණ්ඩිකං ගහපතිං භගවා එතදවොච – ''චිත්තෙ, ගහපති, අරක්ඛිතෙ කායකම්මම්පි අරක්ඛිතං හොති, වචීකම්මම්පි අරක්ඛිතං හොති, මනොකම්මම්පි අරක්ඛිතං හොති. තස්ස අරක්ඛිතකායකම්මන්තස්ස අරක්ඛිතවචීකම්මන්තස්ස අරක්ඛිතමනොකම්මන්තස්ස කායකම්මම්පි අවස්සුතං හොති, වචීකම්මම්පි අවස්සුතං හොති, මනොකම්මම්පි අවස්සුතං හොති. තස්ස අවස්සුතකායකම්මන්තස්ස අවස්සුතවචීකම්මන්තස්ස අවස්සුතමනොකම්මන්තස්ස කායකම්මම්පි පූතිකං හොති, වචීකම්මම්පි පූතිකං හොති, මනොකම්මම්පි පූතිකං හොති. තස්ස පූතිකායකම්මන්තස්ස පූතිවචීකම්මන්තස්ස පූතිමනොකම්මන්තස්ස න භද්දකං මරණං හොති, න භද්දිකා කාලඞ්කිරියා.

‘‘සෙය්‍යථාපි, ගහපති, කූටාගාරෙ දුච්ඡන්නෙ කූටම්පි අරක්ඛිතං හොති, ගොපානසියොපි අරක්ඛිතා හොන්ති, භිත්තිපි අරක්ඛිතා හොති; කූටම්පි අවස්සුතං හොති, ගොපානසියොපි අවස්සුතා හොන්ති, භිත්තිපි අවස්සුතා හොති; කූටම්පි පූතිකං හොති, ගොපානසියොපි පූතිකා හොන්ති, භිත්තිපි පූතිකා හොති.

‘‘එවමෙවං ඛො, ගහපති, චිත්තෙ අරක්ඛිතෙ කායකම්මම්පි අරක්ඛිතං හොති, වචීකම්මම්පි අරක්ඛිතං හොති, මනොකම්මම්පි අරක්ඛිතං හොති. තස්ස අරක්ඛිතකායකම්මන්තස්ස අරක්ඛිතවචීකම්මන්තස්ස අරක්ඛිතමනොකම්මන්තස්ස කායකම්මම්පි අවස්සුතං හොති, වචීකම්මම්පි අවස්සුතං හොති, මනොකම්මම්පි අවස්සුතං හොති. තස්ස අවස්සුතකායකම්මන්තස්ස අවස්සුතවචීකම්මන්තස්ස අවස්සුතමනොකම්මන්තස්ස කායකම්මම්පි පූතිකං හොති, වචීකම්මම්පි පූතිකං හොති, මනොකම්මම්පි පූතිකං හොති. තස්ස පූතිකායකම්මන්තස්ස පූතිවචීකම්මන්තස්ස පූතිමනොකම්මන්තස්ස න භද්දකං මරණං හොති, න භද්දිකා කාලඞ්කිරියා.

‘‘චිත්තෙ, ගහපති, රක්ඛිතෙ කායකම්මම්පි රක්ඛිතං හොති, වචීකම්මම්පි රක්ඛිතං හොති, මනොකම්මම්පි රක්ඛිතං හොති. තස්ස රක්ඛිතකායකම්මන්තස්ස රක්ඛිතවචීකම්මන්තස්ස රක්ඛිතමනොකම්මන්තස්ස කායකම්මම්පි අනවස්සුතං හොති, වචීකම්මම්පි අනවස්සුතං හොති, මනොකම්මම්පි අනවස්සුතං හොති. තස්ස අනවස්සුතකායකම්මන්තස්ස අනවස්සුතවචීකම්මන්තස්ස අනවස්සුතමනොකම්මන්තස්ස කායකම්මම්පි අපූතිකං හොති, වචීකම්මම්පි අපූතිකං හොති, මනොකම්මම්පි අපූතිකං හොති. තස්ස අපූතිකායකම්මන්තස්ස අපූතිවචීකම්මන්තස්ස අපූතිමනොකම්මන්තස්ස භද්දකං මරණං හොති, භද්දිකා කාලඞ්කිරියා.

‘‘සෙය්‍යථාපි, ගහපති, කූටාගාරෙ සුච්ඡන්නෙ කූටම්පි රක්ඛිතං හොති, ගොපානසියොපි රක්ඛිතා හොන්ති, භිත්තිපි රක්ඛිතා හොති; කූටම්පි අනවස්සුතං හොති, ගොපානසියොපි අනවස්සුතා හොන්ති, භිත්තිපි අනවස්සුතා හොති; කූටම්පි අපූතිකං හොති, ගොපානසියොපි අපූතිකා හොන්ති, භිත්තිපි අපූතිකා හොති.

එවමෙවං ඛො, ගහපති, චිත්තෙ රක්ඛිතෙ කායකම්මම්පි රක්ඛිතං හොති, වචීකම්මම්පි රක්ඛිතං හොති, මනොකම්මම්පි රක්ඛිතං හොති. තස්ස රක්ඛිතකායකම්මන්තස්ස රක්ඛිතවචීකම්මන්තස්ස රක්ඛිතමනොකම්මන්තස්ස කායකම්මම්පි අනවස්සුතං හොති, වචීකම්මම්පි අනවස්සුතං හොති, මනොකම්මම්පි අනවස්සුතං හොති. තස්ස අනවස්සුතකායකම්මන්තස්ස අනවස්සුතවචීකම්මන්තස්ස

අනවස්සුතමනොකම්මන්තස්ස කායකම්මම්පි අපූතිකං හොති, වචීකම්මම්පි අපූතිකං හොති, මනොකම්මම්පි අපූතිකං හොති. තස්ස අපූතිකායකම්මන්තස්ස අපූතිවචීකම්මන්තස්ස අපූතිමනොකම්මන්තස්ස භද්දකං මරණං හොති, භද්දිකා කාලඞ්කිරියා''ති. සත්තමං.

8. බ්‍යාපන්නසුත්තං

111. එකමන්තං නිසින්නං ඛො අනාථපිණ්ඩිකං ගහපතිං භගවා එතදවොච – ''චිත්තෙ, ගහපති, බ්‍යාපන්නෙ කායකම්මම්පි බ්‍යාපන්නං හොති, වචීකම්මම්පි බ්‍යාපන්නං හොති, මනොකම්මම්පි බ්‍යාපන්නං හොති. තස්ස බ්‍යාපන්නකායකම්මන්තස්ස බ්‍යාපන්නවචීකම්මන්තස්ස බ්‍යාපන්නමනොකම්මන්තස්ස න භද්දකං මරණං හොති, න භද්දිකා කාලඞ්කිරියා. සෙය්‍යථාපි, ගහපති, කූටාගාරෙ දුච්ඡන්නෙ කූටම්පි බ්‍යාපන්නං හොති, ගොපානසියොපි බ්‍යාපන්නා හොන්ති, භිත්තිපි බ්‍යාපන්නා හොති; එවමෙවං ඛො, ගහපති, චිත්තෙ බ්‍යාපන්නෙ කායකම්මම්පි බ්‍යාපන්නං හොති, වචීකම්මම්පි බ්‍යාපන්නං හොති, මනොකම්මම්පි බ්‍යාපන්නං හොති. තස්ස බ්‍යාපන්නකායකම්මන්තස්ස බ්‍යාපන්නවචීකම්මන්තස්ස බ්‍යාපන්නමනොකම්මන්තස්ස න භද්දකං මරණං හොති, න භද්දිකා කාලඞ්කිරියා.

''චිත්තෙ, ගහපති, අබ්‍යාපන්නෙ කායකම්මම්පි අබ්‍යාපන්නං හොති, වචීකම්මම්පි අබ්‍යාපන්නං හොති, මනොකම්මම්පි අබ්‍යාපන්නං හොති. තස්ස අබ්‍යාපන්නකායකම්මන්තස්ස අබ්‍යාපන්නවචීකම්මන්තස්ස අබ්‍යාපන්නමනොකම්මන්තස්ස භද්දකං මරණං හොති, භද්දිකා කාලඞ්කිරියා. සෙය්‍යථාපි, ගහපති, කූටාගාරෙ සුච්ඡන්නෙ කූටම්පි අබ්‍යාපන්නං හොති, ගොපානසියොපි අබ්‍යාපන්නා හොන්ති, භිත්තිපි අබ්‍යාපන්නා හොති; එවමෙවං ඛො, ගහපති, චිත්තෙ අබ්‍යාපන්නෙ කායකම්මම්පි අබ්‍යාපන්නං හොති, වචීකම්මම්පි අබ්‍යාපන්නං හොති, මනොකම්මම්පි අබ්‍යාපන්නං හොති. තස්ස අබ්‍යාපන්නකායකම්මන්තස්ස...පෙ.... අබ්‍යාපන්නමනොකම්මන්තස්ස භද්දකං මරණං හොති, භද්දිකා කාලඞ්කිරියා''ති. අට්ඨමං.

9. පඨමනිදානසුත්තං

112. ''තීණිමානි, භික්ඛවෙ, නිදානානි කම්මානං සමුදයාය. කතමානි තීණි? ලොභො නිදානං කම්මානං සමුදයාය, දොසො නිදානං කම්මානං සමුදයාය, මොහො නිදානං කම්මානං සමුදයාය. යං, භික්ඛවෙ, ලොභපකතං කම්මං ලොභජං ලොභනිදානං ලොභසමුදයං, තං කම්මං අකුසලං තං කම්මං සාවජ්ජං තං කම්මං දුක්ඛවිපාකං, තං කම්මං කම්මසමුදයාය සංවත්තති, න තං කම්මං කම්මනිරොධාය සංවත්තති. යං, භික්ඛවෙ, දොසපකතං කම්මං දොසජං දොසනිදානං දොසසමුදයං, තං කම්මං අකුසලං තං කම්මං සාවජ්ජං

තං කම්මං දුක්ඛවිපාකං, තං කම්මං කම්මසමුදයාය සංවත්තති, න තං කම්මං කම්මනිරොධාය සංවත්තති. යං, භික්ඛවෙ, මොහපකතං කම්මං මොහජං මොහනිදානං මොහසමුදයං, තං කම්මං අකුසලං තං කම්මං සාවජ්ජං තං කම්මං දුක්ඛවිපාකං, තං කම්මං කම්මසමුදයාය සංවත්තති, න තං කම්මං කම්මනිරොධාය සංවත්තති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි නිදානානි කම්මානං සමුදයාය.

‘‘තීණිමානි, භික්ඛවෙ, නිදානානි කම්මානං සමුදයාය. කතමානි තීණි? අලොභො නිදානං කම්මානං සමුදයාය, අදොසො නිදානං කම්මානං සමුදයාය, අමොහො නිදානං කම්මානං සමුදයාය. යං, භික්ඛවෙ, අලොභපකතං කම්මං අලොභජං අලොභනිදානං අලොභසමුදයං, තං කම්මං කුසලං තං කම්මං අනවජ්ජං තං කම්මං සුඛවිපාකං, තං කම්මං කම්මනිරොධාය සංවත්තති, න තං කම්මං කම්මසමුදයාය සංවත්තති. යං, භික්ඛවෙ, අදොසපකතං කම්මං අදොසජං අදොසනිදානං අදොසසමුදයං, තං කම්මං කුසලං තං කම්මං අනවජ්ජං තං කම්මං සුඛවිපාකං, තං කම්මං කම්මනිරොධාය සංවත්තති, න තං කම්මං කම්මසමුදයාය සංවත්තති. යං, භික්ඛවෙ, අමොහපකතං කම්මං අමොහජං අමොහනිදානං අමොහසමුදයං, තං කම්මං කුසලං තං කම්මං අනවජ්ජං තං කම්මං සුඛවිපාකං, තං කම්මං කම්මනිරොධාය සංවත්තති, න තං කම්මං කම්මසමුදයාය සංවත්තති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි නිදානානි කම්මානං සමුදයායා’’ති. නවමං.

10. දුතියනිදානසුත්තං

113. ‘‘තීණිමානි, භික්ඛවෙ, නිදානානි කම්මානං සමුදයාය. කතමානි තීණි? අතීතෙ, භික්ඛවෙ, ඡන්දරාගට්ඨානියෙ ධම්මෙ ආරබ්භ ඡන්දො ජායති; අනාගතෙ, භික්ඛවෙ, ඡන්දරාගට්ඨානියෙ ධම්මෙ ආරබ්භ ඡන්දො ජායති; පච්චුප්පන්නෙ, භික්ඛවෙ, ඡන්දරාගට්ඨානියෙ ධම්මෙ ආරබ්භ ඡන්දො ජායති. කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, අතීතෙ ඡන්දරාගට්ඨානියෙ ධම්මෙ ආරබ්භ ඡන්දො ජායති? අතීතෙ, භික්ඛවෙ, ඡන්දරාගට්ඨානියෙ ධම්මෙ ආරබ්භ චෙතසා අනුවිතක්කෙති අනුවිචාරෙති. තස්ස අතීතෙ ඡන්දරාගට්ඨානියෙ ධම්මෙ ආරබ්භ චෙතසා අනුවිතක්කයතො අනුවිචාරයතො ඡන්දො ජායති. ඡන්දජාතො තෙහි ධම්මෙහි සංයුත්තො හොති. එතමහං, භික්ඛවෙ, සංයොජනං වදාමි යො චෙතසො සාරාගො. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, අතීතෙ ඡන්දරාගට්ඨානියෙ ධම්මෙ ආරබ්භ ඡන්දො ජායති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, අනාගතෙ ඡන්දරාගට්ඨානියෙ ධම්මෙ ආරබ්භ ඡන්දො ජායති? අනාගතෙ, භික්ඛවෙ, ඡන්දරාගට්ඨානියෙ ධම්මෙ ආරබ්භ චෙතසා අනුවිතක්කෙති අනුවිචාරෙති. තස්ස අනාගතෙ ඡන්දරාගට්ඨානියෙ ධම්මෙ ආරබ්භ චෙතසා අනුවිතක්කයතො අනුවිචාරයතො ඡන්දො ජායති. ඡන්දජාතො තෙහි ධම්මෙහි සංයුත්තො හොති. එතමහං, භික්ඛවෙ,

සංයොජනං වදාමි යො චෙතසො සාරාගො. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, අනාගතෙ ඡන්දරාගට්ඨානියෙ ධම්මෙ ආරබ්භ ඡන්දො ජායති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පච්චුප්පන්නෙ ඡන්දරාගට්ඨානියෙ ධම්මෙ ආරබ්භ ඡන්දො ජායති? පච්චුප්පන්නෙ, භික්ඛවෙ, ඡන්දරාගට්ඨානියෙ ධම්මෙ ආරබ්භ චෙතසා අනුවිතක්කෙති අනුවිචාරෙති. තස්ස පච්චුප්පන්නෙ ඡන්දරාගට්ඨානියෙ ධම්මෙ ආරබ්භ චෙතසා අනුවිතක්කයතො අනුවිචාරයතො ඡන්දො ජායති. ඡන්දජාතො තෙහි ධම්මෙහි සංයුත්තො හොති. එතමහං, භික්ඛවෙ, සංයොජනං වදාමි යො චෙතසො සාරාගො. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පච්චුප්පන්නෙ ඡන්දරාගට්ඨානියෙ ධම්මෙ ආරබ්භ ඡන්දො ජායති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි නිදානානි කම්මානං සමුදයාය.

‘‘තීණිමානි, භික්ඛවෙ, නිදානානි කම්මානං සමුදයාය. කතමානි තීණි? අතීතෙ, භික්ඛවෙ, ඡන්දරාගට්ඨානියෙ ධම්මෙ ආරබ්භ ඡන්දො න ජායති; අනාගතෙ භික්ඛවෙ, ඡන්දරාගට්ඨානියෙ ධම්මෙ ආරබ්භ ඡන්දො න ජායති; පච්චුප්පන්නෙ, භික්ඛවෙ, ඡන්දරාගට්ඨානියෙ ධම්මෙ ආරබ්භ ඡන්දො න ජායති. කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, අතීතෙ ඡන්දරාගට්ඨානියෙ ධම්මෙ ආරබ්භ ඡන්දො න ජායති? අතීතානං, භික්ඛවෙ, ඡන්දරාගට්ඨානියානං ධම්මානං ආයතිං විපාකං පජානාති. ආයතිං විපාකං විදිත්වා තදභිනිවත්තෙති. තදභිනිවත්තෙත්වා [තදභිනිවජ්ජෙති, තදභිනිවජ්ජෙත්වා (සී.ස්‍යා. කං.)] චෙතසා අභිනිවිජ්ඣිත්වා [අභිවිරාජෙත්වා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] පඤ්ඤාය අතිවිජ්ඣ [අභිනිවිජ්ඣ (ක.)] පස්සති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, අතීතෙ ඡන්දරාගට්ඨානියෙ ධම්මෙ ආරබ්භ ඡන්දො න ජායති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, අනාගතෙ ඡන්දරාගට්ඨානියෙ ධම්මෙ ආරබ්භ ඡන්දො න ජායති? අනාගතානං, භික්ඛවෙ, ඡන්දරාගට්ඨානියානං ධම්මානං ආයතිං විපාකං පජානාති. ආයතිං විපාකං විදිත්වා තදභිනිවත්තෙති. තදභිනිවත්තෙත්වා චෙතසා අභිනිවිජ්ඣිත්වා පඤ්ඤාය අතිවිජ්ඣ පස්සති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, අනාගතෙ ඡන්දරාගට්ඨානියෙ ධම්මෙ ආරබ්භ ඡන්දො න ජායති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පච්චුප්පන්නෙ ඡන්දරාගට්ඨානියෙ ධම්මෙ ආරබ්භ ඡන්දො න ජායති? පච්චුප්පන්නානං, භික්ඛවෙ, ඡන්දරාගට්ඨානියානං ධම්මානං ආයතිං විපාකං පජානාති, ආයතිං විපාකං විදිත්වා තදභිනිවත්තෙති, තදභිනිවත්තෙත්වා චෙතසා අභිනිවිජ්ඣිත්වා පඤ්ඤාය අතිවිජ්ඣ පස්සති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පච්චුප්පන්නෙ ඡන්දරාගට්ඨානියෙ ධම්මෙ ආරබ්භ ඡන්දො න ජායති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි නිදානානි කම්මානං සමුදයායා’’ති. දසමං.

සම්බොධවග්ගො පඨමො.

තස්සුද්දානං –

පුබ්බෙව ද්වෙ අස්සාදා, සමණො රුණ්ණපඤ්චමං;
අතිත්ති ද්වෙ ච වුත්තානි, නිදානානි අපරෙ දුවෙති.

(12) 2. ආපායිකවග්ගො

1. ආපායිකසුත්තං

114. ‘‘තයොමෙ, භික්ඛවෙ, ආපායිකා නෙරයිකා ඉදමප්පහාය. කතමෙ තයො? යො ච අබ්‍රහ්මචාරී බ්‍රහ්මචාරිපටිඤ්ඤො, යො ච සුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං චරන්තං අමූලකෙන [අභූතෙන (ක.)] අබ්‍රහ්මචරියෙන අනුද්ධංසෙති, යො චායං එවංවාදී එවංදිට්ඨි – ‘නත්ථි කාමෙසු දොසො’ති, සො තාය කාමෙසු පාතබ්‍යතං ආපජ්ජති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො ආපායිකා නෙරයිකා ඉදමප්පහායා’’ති. පඨමං.

2. දුල්ලභසුත්තං

115. ‘‘තිණ්ණං, භික්ඛවෙ, පාතුභාවො දුල්ලභො ලොකස්මිං. කතමෙසං තිණ්ණං? තථාගතස්ස, භික්ඛවෙ, අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස පාතුභාවො දුල්ලභො ලොකස්මිං, තථාගතප්පවෙදිතස්ස ධම්මවිනයස්ස දෙසෙතා පුග්ගලො දුල්ලභො ලොකස්මිං, කතඤ්ඤූ කතවෙදී පුග්ගලො දුල්ලභො ලොකස්මිං. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, තිණ්ණං පාතුභාවො දුල්ලභො ලොකස්මි’’න්ති. දුතියං.

3. අප්පමෙය්‍යසුත්තං

116. ‘‘තයොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ තයො? සුප්පමෙය්‍යො, දුප්පමෙය්‍යො, අප්පමෙය්‍යො. කතමො ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සුප්පමෙය්‍යො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො උද්ධතො හොති උන්නළො චපලො මුඛරො විකිණ්ණවාචො මුට්ඨස්සති අසම්පජානො අසමාහිතො විබ්භන්තචිත්තො පාකතින්ද්‍රියො. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො සුප්පමෙය්‍යො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො දුප්පමෙය්‍යො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො අනුද්ධතො හොති අනුන්නළො අචපලො අමුඛරො අවිකිණ්ණවාචො උපට්ඨිතස්සති සම්පජානො සමාහිතො එකග්ගචිත්තො සංවුතින්ද්‍රියො. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො දුප්පමෙය්‍යො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අප්පමෙය්‍යො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අරහං හොති ඛීණාසවො. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පුග්ගලො අප්පමෙය්‍යො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති. තතියං.

4. ආනෙඤ්ජසුත්තං

117. ‘‘තයොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ තයො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං සමතික්කමා පටිඝසඤ්ඤානං අත්ථඞ්ගමා නානත්තසඤ්ඤානං අමනසිකාරා ‘අනන්තො ආකාසො’ති ආකාසානඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො තදස්සාදෙති තං නිකාමෙති තෙන ච විත්තිං ආපජ්ජති, තත්‍ර ඨිතො තදධිමුත්තො තබ්බහුලවිහාරී අපරිහීනො කාලං කුරුමානො ආකාසානඤ්චායතනූපගානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති. ආකාසානඤ්චායතනූපගානං, භික්ඛවෙ, දෙවානං වීසති කප්පසහස්සානි ආයුප්පමාණං. තත්ථ පුථුජ්ජනො යාවතායුකං ඨත්වා යාවතකං තෙසං දෙවානං ආයුප්පමාණං තං සබ්බං ඛෙපෙත්වා නිරයම්පි ගච්ඡති තිරච්ඡානයොනිම්පි ගච්ඡති පෙත්තිවිසයම්පි ගච්ඡති. භගවතො පන සාවකො තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා යාවතකං තෙසං දෙවානං ආයුප්පමාණං තං සබ්බං ඛෙපෙත්වා තස්මිංයෙව භවෙ පරිනිබ්බායති. අයං ඛො, භික්ඛවෙ, විසෙසො අයං අධිප්පයාසො ඉදං නානාකරණං සුතවතො අරියසාවකස්ස අස්සුතවතා පුථුජ්ජනෙන, යදිදං ගතියා උපපත්තියා.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සබ්බසො ආකාසානඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘අනන්තං විඤ්ඤාණ’න්ති විඤ්ඤාණඤ්චායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො තදස්සාදෙති තං නිකාමෙති තෙන ච විත්තිං ආපජ්ජති, තත්‍ර ඨිතො තදධිමුත්තො තබ්බහුලවිහාරී අපරිහීනො කාලං කුරුමානො විඤ්ඤාණඤ්චායතනූපගානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති. විඤ්ඤාණඤ්චායතනූපගානං, භික්ඛවෙ, දෙවානං චත්තාරීසං කප්පසහස්සානි ආයුප්පමාණං. තත්ථ පුථුජ්ජනො යාවතායුකං ඨත්වා යාවතකං තෙසං දෙවානං ආයුප්පමාණං තං සබ්බං ඛෙපෙත්වා නිරයම්පි ගච්ඡති තිරච්ඡානයොනිම්පි ගච්ඡති පෙත්තිවිසයම්පි ගච්ඡති. භගවතො පන සාවකො තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා යාවතකං තෙසං දෙවානං ආයුප්පමාණං තං සබ්බං ඛෙපෙත්වා තස්මිංයෙව භවෙ පරිනිබ්බායති. අයං ඛො, භික්ඛවෙ, විසෙසො අයං අධිප්පයාසො ඉදං නානාකරණං සුතවතො අරියසාවකස්ස අස්සුතවතා පුථුජ්ජනෙන, යදිදං ගතියා උපපත්තියා.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සබ්බසො විඤ්ඤාණඤ්චායතනං සමතික්කම්ම ‘නත්ථි කිඤ්චී’ති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො තදස්සාදෙති තං නිකාමෙති තෙන ච විත්තිං ආපජ්ජති, තත්‍ර ඨිතො තදධිමුත්තො තබ්බහුලවිහාරී අපරිහීනො කාලං කුරුමානො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනූපගානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජති. ආකිඤ්චඤ්ඤායතනූපගානං, භික්ඛවෙ, දෙවානං සට්ඨි කප්පසහස්සානි ආයුප්පමාණං. තත්ථ පුථුජ්ජනො යාවතායුකං ඨත්වා යාවතකං තෙසං දෙවානං ආයුප්පමාණං තං සබ්බං ඛෙපෙත්වා නිරයම්පි ගච්ඡති තිරච්ඡානයොනිම්පි ගච්ඡති පෙත්තිවිසයම්පි ගච්ඡති. භගවතො පන

සාවකො තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා යාවතකං තෙසං දෙවානං ආයුප්පමාණං තං සබ්බං ඛෙපෙත්වා තස්මිංයෙව භවෙ පරිනිබ්බායති. අයං ඛො, භික්ඛවෙ, විසෙසො, අයං අධිප්පයාසො ඉදං නානාකරණං සුතවතො අරියසාවකස්ස අස්සුතවතා පුථුජ්ජනෙන, යදිදං ගතියා උපපත්තියා. 'ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි'''න්ති. චතුත්ථං.

5. විපත්තිසම්පදාසුත්තං

118. ''තිස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, විපත්තියො. කතමා තිස්සො? සීලවිපත්ති, චිත්තවිපත්ති, දිට්ඨිවිපත්ති. කතමා ච, භික්ඛවෙ, සීලවිපත්ති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පාණාතිපාතී හොති, අදින්නාදායී හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරී හොති, මුසාවාදී හොති, පිසුණවාචො හොති, ඵරුසවාචො හොති, සම්ඵප්පලාපී හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සීලවිපත්ති.

''කතමා ච, භික්ඛවෙ, චිත්තවිපත්ති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අභිජ්ඣාලු හොති බ්‍යාපන්නචිත්තො. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, චිත්තවිපත්ති.

''කතමා ච, භික්ඛවෙ, දිට්ඨිවිපත්ති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති විපරීතදස්සනො – 'නත්ථි දින්නං, නත්ථි යිට්ඨං, නත්ථි හුතං, නත්ථි සුකතදුක්කටානං, කම්මානං ඵලං විපාකො, නත්ථි අයං ලොකො, නත්ථි පරො ලොකො, නත්ථි මාතා, නත්ථි පිතා, නත්ථි සත්තා ඔපපාතිකා, නත්ථි ලොකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා සම්මග්ගතා සම්මාපටිපන්නා යෙ ඉමඤ්ච ලොකං පරඤ්ච ලොකං සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදෙන්තී'ති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දිට්ඨිවිපත්ති. සීලවිපත්තිහෙතු වා, භික්ඛවෙ, සත්තා කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජන්ති; චිත්තවිපත්තිහෙතු වා, භික්ඛවෙ, සත්තා කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජන්ති; දිට්ඨිවිපත්තිහෙතු වා, භික්ඛවෙ, සත්තා කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජන්ති. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, තිස්සො විපත්තියොති.

''තිස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, සම්පදා. කතමා තිස්සො? සීලසම්පදා, චිත්තසම්පදා, දිට්ඨිසම්පදා. කතමා ච, භික්ඛවෙ, සීලසම්පදා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති, මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, පිසුණාය වාචාය පටිවිරතො හොති, ඵරුසාය වාචාය පටිවිරතො හොති, සම්ඵප්පලාපා පටිවිරතො හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සීලසම්පදා.

''කතමා ච, භික්ඛවෙ, චිත්තසම්පදා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අනභිජ්ඣාලු හොති අබ්‍යාපන්නචිත්තො. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, චිත්තසම්පදා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, දිට්ඨිසම්පදා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො සම්මාදිට්ඨිකො හොති අවිපරීතදස්සනො – ‘අත්ථි දින්නං, අත්ථි යිට්ඨං, අත්ථි හුතං, අත්ථි සුකතදුක්කටානං කම්මානං ඵලං විපාකො, අත්ථි අයං ලොකො, අත්ථි පරො ලොකො, අත්ථි මාතා, අත්ථි පිතා, අත්ථි සත්තා ඔපපාතිකා, අත්ථි ලොකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා සම්මග්ගතා සම්මාපටිපන්නා යෙ ඉමඤ්ච ලොකං පරඤ්ච ලොකං සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදෙන්තී’ති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දිට්ඨිසම්පදා. සීලසම්පදාහෙතු වා, භික්ඛවෙ, සත්තා කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජන්ති; චිත්තසම්පදාහෙතු වා, භික්ඛවෙ, සත්තා කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජන්ති; දිට්ඨිසම්පදාහෙතු වා, භික්ඛවෙ, සත්තා කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජන්ති. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, තිස්සො සම්පදා’’ති. පඤ්චමං.

6. අපණ්ණකසුත්තං

119. ‘‘තිස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, විපත්තියො. කතමා තිස්සො? සීලවිපත්ති, චිත්තවිපත්ති, දිට්ඨිවිපත්ති. කතමා ච, භික්ඛවෙ, සීලවිපත්ති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පාණාතිපාතී හොති…පෙ.… සම්ඵප්පලාපී හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සීලවිපත්ති.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, චිත්තවිපත්ති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අභිජ්ඣාලු හොති බ්‍යාපන්නචිත්තො. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, චිත්තවිපත්ති.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, දිට්ඨිවිපත්ති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති විපරීතදස්සනො – ‘නත්ථි දින්නං, නත්ථි යිට්ඨං…පෙ.… යෙ ඉමඤ්ච ලොකං පරඤ්ච ලොකං සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදෙන්තී’ති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දිට්ඨිවිපත්ති. සීලවිපත්තිහෙතු වා, භික්ඛවෙ…පෙ.… දිට්ඨිවිපත්තිහෙතු වා, භික්ඛවෙ, සත්තා කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජන්ති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, අපණ්ණකො මණි උද්ධං ඛිත්තො යෙන යෙනෙව පතිට්ඨාති සුප්පතිට්ඨිතංයෙව පතිට්ඨාති; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, සීලවිපත්තිහෙතු වා සත්තා…පෙ.… උපපජ්ජන්ති. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, තිස්සො විපත්තියොති.

‘‘තිස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, සම්පදා. කතමා තිස්සො? සීලසම්පදා, චිත්තසම්පදා, දිට්ඨිසම්පදා. කතමා ච, භික්ඛවෙ, සීලසම්පදා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති…පෙ.… අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සීලසම්පදා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, චිත්තසම්පදා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අනභිජ්ඣාලු හොති අබ්‍යාපන්නචිත්තො. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, චිත්තසම්පදා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, දිට්ඨිසම්පදා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො සම්මාදිට්ඨිකො හොති අවිපරීතදස්සනො – ‘අත්ථි දින්නං, අත්ථි යිට්ඨං…පෙ.… යෙ ඉමඤ්ච ලොකං පරඤ්ච ලොකං සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදෙන්තී’ති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දිට්ඨිසම්පදා. සීලසම්පදාහෙතු වා, භික්ඛවෙ, සත්තා කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජන්ති. චිත්තසම්පදාහෙතු වා…පෙ.… දිට්ඨිසම්පදාහෙතු වා, භික්ඛවෙ, සත්තා කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජන්ති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, අපණ්ණකො මණි උද්ධං ඛිත්තො යෙන යෙනෙව පතිට්ඨාති සුප්පතිට්ඨිතංයෙව පතිට්ඨාති; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, සීලසම්පදාහෙතු වා සත්තා කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජන්ති, චිත්තසම්පදාහෙතු වා සත්තා…පෙ.… දිට්ඨිසම්පදාහෙතු වා සත්තා කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජන්ති. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, තිස්සො සම්පදා’’ති. ඡට්ඨං.

7. කම්මන්තසුත්තං

120. ‘‘තිස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, විපත්තියො. කතමා තිස්සො? කම්මන්තවිපත්ති, ආජීවවිපත්ති, දිට්ඨිවිපත්ති. කතමා ච, භික්ඛවෙ, කම්මන්තවිපත්ති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පාණාතිපාතී හොති…පෙ.… සම්ඵප්පලාපී හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කම්මන්තවිපත්ති.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, ආජීවවිපත්ති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො මිච්ඡාආජීවො හොති, මිච්ඡාආජීවෙන ජීවිකං [ජීවිතං (ස්‍යා. කං. ක.)] කප්පෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, ආජීවවිපත්ති.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, දිට්ඨිවිපත්ති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති විපරීතදස්සනො – ‘නත්ථි දින්නං, නත්ථි යිට්ඨං…පෙ.… යෙ ඉමඤ්ච ලොකං පරඤ්ච ලොකං සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදෙන්තී’ති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දිට්ඨිවිපත්ති. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, තිස්සො විපත්තියොති.

‘‘තිස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, සම්පදා. කතමා තිස්සො? කම්මන්තසම්පදා, ආජීවසම්පදා, දිට්ඨිසම්පදා. කතමා ච, භික්ඛවෙ, කම්මන්තසම්පදා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති…පෙ.… සම්ඵප්පලාපා පටිවිරතො හොති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කම්මන්තසම්පදා.

''කතමා ච, භික්ඛවෙ, ආජීවසම්පදා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො සම්මාආජීවො හොති, සම්මාආජීවෙන ජීවිකං කප්පෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, ආජීවසම්පදා.

''කතමා ච, භික්ඛවෙ, දිට්ඨිසම්පදා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො සම්මාදිට්ඨිකො හොති අවිපරීතදස්සනො – 'අත්ථි දින්නං, අත්ථි යිට්ඨං...පෙ.... යෙ ඉමඤ්ච ලොකං පරඤ්ච ලොකං සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදෙන්තී'ති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දිට්ඨිසම්පදා. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, තිස්සො සම්පදා''ති. සත්තමං.

8. පඨමසොචෙය්‍යසුත්තං

121. ''තීණිමානි, භික්ඛවෙ, සොචෙය්‍යානි. කතමානි තීණි? කායසොචෙය්‍යං, වචීසොචෙය්‍යං, මනොසොචෙය්‍යං. කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, කායසොචෙය්‍යං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කායසොචෙය්‍යං.

''කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, වචීසොචෙය්‍යං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, පිසුණාය වාචාය පටිවිරතො හොති, ඵරුසාය වාචාය පටිවිරතො හොති, සම්ඵප්පලාපා පටිවිරතො හොති. ඉදං වුච්චති භික්ඛවෙ, වචීසොචෙය්‍යං.

''කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, මනොසොචෙය්‍යං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අනභිජ්ඣාලු හොති අබ්‍යාපන්නචිත්තො සම්මාදිට්ඨිකො. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, මනොසොචෙය්‍යං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි සොචෙය්‍යානී''ති. අට්ඨමං.

9. දුතියසොචෙය්‍යසුත්තං

122. ''තීණිමානි, භික්ඛවෙ, සොචෙය්‍යානි. කතමානි තීණි? කායසොචෙය්‍යං, වචීසොචෙය්‍යං, මනොසොචෙය්‍යං. කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, කායසොචෙය්‍යං? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, අබ්‍රහ්මචරියා පටිවිරතො හොති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කායසොචෙය්‍යං.

''කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, වචීසොචෙය්‍යං? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, පිසුණාය වාචාය පටිවිරතො හොති, ඵරුසාය වාචාය පටිවිරතො හොති, සම්ඵප්පලාපා පටිවිරතො හොති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, වචීසොචෙය්‍යං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, මනොසොචෙය්‍යං? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සන්තං වා අජ්ඣත්තං කාමච්ඡන්දං – ‘අත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං කාමච්ඡන්දො’ති පජානාති; අසන්තං වා අජ්ඣත්තං කාමච්ඡන්දං – ‘නත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං කාමච්ඡන්දො’ති පජානාති; යථා ච අනුප්පන්නස්ස කාමච්ඡන්දස්ස උප්පාදො හොති, තඤ්ච පජානාති; යථා ච උප්පන්නස්ස කාමච්ඡන්දස්ස පහානං හොති, තඤ්ච පජානාති; යථා ච පහීනස්ස කාමච්ඡන්දස්ස ආයතිං අනුප්පාදො හොති, තඤ්ච පජානාති; සන්තං වා අජ්ඣත්තං බ්‍යාපාදං – ‘අත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං බ්‍යාපාදො’ති පජානාති; අසන්තං වා අජ්ඣත්තං බ්‍යාපාදං – ‘නත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං බ්‍යාපාදො’ති පජානාති; යථා ච අනුප්පන්නස්ස බ්‍යාපාදස්ස උප්පාදො හොති, තඤ්ච පජානාති; යථා ච උප්පන්නස්ස බ්‍යාපාදස්ස පහානං හොති, තඤ්ච පජානාති; යථා ච පහීනස්ස බ්‍යාපාදස්ස ආයතිං අනුප්පාදො හොති, තඤ්ච පජානාති; සන්තං වා අජ්ඣත්තං ථිනමිද්ධං – ‘අත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං ථිනමිද්ධ’න්ති පජානාති; අසන්තං වා අජ්ඣත්තං ථිනමිද්ධං – ‘නත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං ථිනමිද්ධ’න්ති පජානාති; යථා ච අනුප්පන්නස්ස ථිනමිද්ධස්ස උප්පාදො හොති, තඤ්ච පජානාති; යථා ච උප්පන්නස්ස ථිනමිද්ධස්ස පහානං හොති, තඤ්ච පජානාති; යථා ච පහීනස්ස ථිනමිද්ධස්ස ආයතිං අනුප්පාදො හොති, තඤ්ච පජානාති; සන්තං වා අජ්ඣත්තං උද්ධච්චකුක්කුච්චං – ‘අත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං උද්ධච්චකුක්කුච්ච’න්ති පජානාති; අසන්තං වා අජ්ඣත්තං උද්ධච්චකුක්කුච්චං – ‘නත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං උද්ධච්චකුක්කුච්ච’න්ති පජානාති; යථා ච අනුප්පන්නස්ස උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස උප්පාදො හොති, තඤ්ච පජානාති; යථා ච උප්පන්නස්ස උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස පහානං හොති, තඤ්ච පජානාති; යථා ච පහීනස්ස උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස ආයතිං අනුප්පාදො හොති, තඤ්ච පජානාති; සන්තං වා අජ්ඣත්තං විචිකිච්ඡං – ‘අත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං විචිකිච්ඡා’ති පජානාති; අසන්තං වා අජ්ඣත්තං විචිකිච්ඡං – ‘නත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං විචිකිච්ඡා’ති පජානාති; යථා ච අනුප්පන්නාය විචිකිච්ඡාය උප්පාදො හොති, තඤ්ච පජානාති; යථා ච උප්පන්නාය විචිකිච්ඡාය පහානං හොති, තඤ්ච පජානාති; යථා ච පහීනාය විචිකිච්ඡාය ආයතිං අනුප්පාදො හොති, තඤ්ච පජානාති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, මනොසොචෙය්‍යං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි සොචෙය්‍යානීති.

[ඉතිවු. 66] ‘‘කායසුචිං වචීසුචිං, චෙතොසුචිං අනාසවං;
සුචිං සොචෙය්‍යසම්පන්නං, ආහු නින්හාතපාපක’’න්ති. නවමං;

10. මොනෙය්‍යසුත්තං

123. ‘‘තීණිමානි, භික්ඛවෙ, මොනෙය්‍යානි. කතමානි තීණි? කායමොනෙය්‍යං, වචීමොනෙය්‍යං, මනොමොනෙය්‍යං. කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, කායමොනෙය්‍යං? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පාණාතිපාතා පටිවිරතො

හොති, අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, අබ්‍රහ්මචරියා පටිවිරතො හොති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කායමොනෙය්‍යං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, වචීමොනෙය්‍යං? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, පිසුණාය වාචාය පටිවිරතො හොති, ඵරුසාය වාචාය පටිවිරතො හොති, සම්ඵප්පලාපා පටිවිරතො හොති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, වචීමොනෙය්‍යං.

‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, මනොමොනෙය්‍යං? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, මනොමොනෙය්‍යං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි මොනෙය්‍යානී’’ති.

‘‘කායමුනිං වචීමුනිං, චෙතොමුනිං අනාසවං;
මුනිං මොනෙය්‍යසම්පන්නං, ආහු සබ්බප්පහායින’’න්ති. දසමං;

ආපායිකවග්ගො ද්වාදසමො.

තස්සුද්දානං –

ආපායිකො දුල්ලභො අප්පමෙය්‍යං, ආනෙඤ්ජවිපත්තිසම්පදා;
අපණ්ණකො ච කම්මන්තො, ද්වෙ සොචෙය්‍යානි මොනෙය්‍යන්ති.

(13) 3. කුසිනාරවග්ගො

1. කුසිනාරසුත්තං

124. එකං සමයං භගවා කුසිනාරායං විහරති බලිහරණෙ වනසණ්ඩෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අඤ්ඤතරං ගාමං වා නිගමං වා උපනිස්සාය විහරති. තමෙනං ගහපති වා ගහපතිපුත්තො වා උපසඞ්කමිත්වා ස්වාතනාය භත්තෙන නිමන්තෙති. ආකඞ්ඛමානො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අධිවාසෙති. සො තස්සා රත්තියා අච්චයෙන පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය යෙන තස්ස ගහපතිස්ස වා ගහපතිපුත්තස්ස වා නිවෙසනං තෙනුපසඞ්කමති; උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදති. තමෙනං සො ගහපති වා ගහපතිපුත්තො වා පණීතෙන ඛාදනීයෙන භොජනීයෙන සහත්ථා සන්තප්පෙති සම්පවාරෙති.

‘‘තස්ස එවං හොති – ‘සාධු වත මායං ගහපති වා ගහපතිපුත්තො වා පණීතෙන ඛාදනීයෙන භොජනීයෙන සහත්ථා සන්තප්පෙති සම්පවාරෙතී’ති. එවම්පිස්ස හොති – ‘අහො වත මායං ගහපති වා ගහපතිපුත්තො වා

ආයතිම්පි එවරූපෙන පණීතෙන ඛාදනීයෙන භොජනීයෙන සහත්ථා සන්තප්පෙය්‍ය සම්පවාරෙය්‍යා’ති! සො තං පිණ්ඩපාතං ගථිතො [ගධිතො (ස්‍යා. කං. ක.)] මුච්ඡිතො අජ්ඣොසන්නො [අජ්ඣාපන්නො (සී. ක.) අජ්ඣොපන්නො (ටීකා)] අනාදීනවදස්සාවී අනිස්සරණපඤ්ඤො පරිභුඤ්ජති. සො තත්ථ කාමවිතක්කම්පි විතක්කෙති, බ්‍යාපාදවිතක්කම්පි විතක්කෙති, විහිංසාවිතක්කම්පි විතක්කෙති. එවරූපස්සාහං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො දින්නං න මහප්ඵලන්ති වදාමි. තං කිස්ස හෙතු? පමත්තො හි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු විහරති.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අඤ්ඤතරං ගාමං වා නිගමං වා උපනිස්සාය විහරති. තමෙනං ගහපති වා ගහපතිපුත්තො වා උපසඞ්කමිත්වා ස්වාතනාය භත්තෙන නිමන්තෙති. ආකඞ්ඛමානො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අධිවාසෙති. සො තස්සා රත්තියා අච්චයෙන පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය යෙන තස්ස ගහපතිස්ස වා ගහපතිපුත්තස්ස වා නිවෙසනං තෙනුපසඞ්කමති; උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදති. තමෙනං සො ගහපති වා ගහපතිපුත්තො වා පණීතෙන ඛාදනීයෙන භොජනීයෙන සහත්ථා සන්තප්පෙති සම්පවාරෙති.

‘‘තස්ස න එවං හොති – ‘සාධු වත මායං ගහපති වා ගහපතිපුත්තො වා පණීතෙන ඛාදනීයෙන භොජනීයෙන සහත්ථා සන්තප්පෙති සම්පවාරෙතී’ති. එවම්පිස්ස න හොති – ‘අහො වත මායං ගහපති වා ගහපතිපුත්තො වා ආයතිම්පි එවරූපෙන පණීතෙන ඛාදනීයෙන භොජනීයෙන සහත්ථා සන්තප්පෙය්‍ය සම්පවාරෙය්‍යා’ති! සො තං පිණ්ඩපාතං අගථිතො අමුච්ඡිතො අනජ්ඣොසන්නො ආදීනවදස්සාවී නිස්සරණපඤ්ඤො පරිභුඤ්ජති. සො තත්ථ නෙක්ඛම්මවිතක්කම්පි විතක්කෙති, අබ්‍යාපාදවිතක්කම්පි විතක්කෙති, අවිහිංසාවිතක්කම්පි විතක්කෙති. එවරූපස්සාහං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො දින්නං මහප්ඵලන්ති වදාමි. තං කිස්ස හෙතු? අප්පමත්තො හි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු විහරතී’’ති. පඨමං.

2. භණ්ඩනසුත්තං

125. ‘‘යස්සං, භික්ඛවෙ, දිසායං භික්ඛූ භණ්ඩනජාතා කලහජාතා විවාදාපන්නා අඤ්ඤමඤ්ඤං මුඛසත්තීහි විතුදන්තා විහරන්ති, මනසි කාතුම්පි මෙ එසා, භික්ඛවෙ, දිසා න ඵාසු හොති, පගෙව ගන්තුං! නිට්ඨමෙත්ථ ගච්ඡාමි – ‘අද්ධා තෙ ආයස්මන්තො තයො ධම්මෙ පජහිංසු, තයො ධම්මෙ බහුලමකංසු [බහුලීමකංසු (ස්‍යා. කං. පී.)]. කතමෙ තයො ධම්මෙ පජහිංසු? නෙක්ඛම්මවිතක්කං, අබ්‍යාපාදවිතක්කං, අවිහිංසාවිතක්කං – ඉමෙ තයො ධම්මෙ පජහිංසු. කතමෙ තයො ධම්මෙ බහුලමකංසු? කාමවිතක්කං, බ්‍යාපාදවිතක්කං, විහිංසාවිතක්කං – ඉමෙ තයො ධම්මෙ බහුලමකංසු’. යස්සං, භික්ඛවෙ, දිසායං භික්ඛූ භණ්ඩනජාතා කලහජාතා විවාදාපන්නා අඤ්ඤමඤ්ඤං මුඛසත්තීහි විතුදන්තා විහරන්ති, මනසි

කාතුම්පි මෙ එසා, භික්ඛවෙ, දිසා න ඵාසු හොති, පගෙව ගන්තුං! නිට්ඨමෙත්ථ ගච්ඡාමි – ‘අද්ධා තෙ ආයස්මන්තො ඉමෙ තයො ධම්මෙ පජහිංසු, ඉමෙ තයො ධම්මෙ බහුලමකංසු’’’.

‘‘යස්සං පන, භික්ඛවෙ, දිසායං භික්ඛූ සමග්ගා සම්මොදමානා අවිවදමානා ඛීරොදකීභූතා අඤ්ඤමඤ්ඤං පියචක්ඛූහි සම්පස්සන්තා විහරන්ති, ගන්තුම්පි මෙ එසා, භික්ඛවෙ, දිසා ඵාසු හොති, පගෙව මනසි කාතුං! නිට්ඨමෙත්ථ ගච්ඡාමි – ‘අද්ධා තෙ ආයස්මන්තො තයො ධම්මෙ පජහිංසු, තයො ධම්මෙ බහුලමකංසු. කතමෙ තයො ධම්මෙ පජහිංසු? කාමවිතක්කං, බ්‍යාපාදවිතක්කං, විහිංසාවිතක්කං – ඉමෙ තයො ධම්මෙ පජහිංසු. කතමෙ තයො ධම්මෙ බහුලමකංසු? නෙක්ඛම්මවිතක්කං, අබ්‍යාපාදවිතක්කං, අවිහිංසාවිතක්කං – ඉමෙ තයො ධම්මෙ බහුලමකංසු’. යස්සං, භික්ඛවෙ, දිසායං භික්ඛූ සමග්ගා සම්මොදමානා අවිවදමානා ඛීරොදකීභූතා අඤ්ඤමඤ්ඤං පියචක්ඛූහි සම්පස්සන්තා විහරන්ති, ගන්තුම්පි මෙ එසා, භික්ඛවෙ, දිසා ඵාසු හොති, පගෙව මනසි කාතුං! නිට්ඨමෙත්ථ ගච්ඡාමි – ‘අද්ධා තෙ ආයස්මන්තො ඉමෙ තයො ධම්මෙ පජහිංසු, ඉමෙ තයො ධම්මෙ බහුලමකංසු’’’ති. දුතියං.

3. ගොතමකචෙතියසුත්තං

126. එකං සමයං භගවා වෙසාලියං විහරති ගොතමකෙ චෙතියෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘අභිඤ්ඤායාහං, භික්ඛවෙ, ධම්මං දෙසෙමි, නො අනභිඤ්ඤාය. සනිදානාහං, භික්ඛවෙ, ධම්මං දෙසෙමි, නො අනිදානං. සප්පාටිහාරියාහං, භික්ඛවෙ, ධම්මං දෙසෙමි, නො අප්පාටිහාරියං. තස්ස මය්හං, භික්ඛවෙ, අභිඤ්ඤාය ධම්මං දෙසයතො නො අනභිඤ්ඤාය, සනිදානං ධම්මං දෙසයතො නො අනිදානං, සප්පාටිහාරියං ධම්මං දෙසයතො නො අප්පාටිහාරියං, කරණීයො ඔවාදො, කරණීයා අනුසාසනී. අලඤ්ච පන වො, භික්ඛවෙ, තුට්ඨියා, අලං අත්තමනතාය, අලං සොමනස්සාය – ‘සම්මාසම්බුද්ධො භගවා, ස්වාක්ඛාතො ධම්මො, සුප්පටිපන්නො සඞ්ඝො’’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති. ඉමස්මිඤ්ච පන වෙය්‍යාකරණස්මිං භඤ්ඤමානෙ සහස්සී ලොකධාතු අකම්පිත්ථාති. තතියං.

4. භරණ්ඩුකාලාමසුත්තං

127. එකං සමයං භගවා කොසලෙසු චාරිකං චරමානො යෙන කපිලවත්ථු තදවසරි. අස්සොසි ඛො මහානාමො සක්කො – ‘‘භගවා කිර

කපිලවත්ථුං අනුප්පත්තො''ති. අථ ඛො මහානාමො සක්කො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතං ඛො මහානාමං සක්කං භගවා එතදවොච –

''ගච්ඡ, මහානාම, කපිලවත්ථුස්මිං, තථාරූපං ආවසථං ජාන යත්ථජ්ජ මයං එකරත්තිං විහරෙය්‍යාමා''ති. ''එවං, භන්තෙ''ති ඛො මහානාමො සක්කො භගවතො පටිස්සුත්වා කපිලවත්ථුං පවිසිත්වා කෙවලකප්පං කපිලවත්ථුං අන්වාහිණ්ඩන්තො [ආහිණ්ඩන්තො (සහ්‍යා. කං.)] නාද්දස කපිලවත්ථුස්මිං තථාරූපං ආවසථං යත්ථජ්ජ භගවා එකරත්තිං විහරෙය්‍ය.

අථ ඛො මහානාමො සක්කො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං එතදවොච – ''නත්ථි, භන්තෙ, කපිලවත්ථුස්මිං තථාරූපො ආවසථො යත්ථජ්ජ භගවා එකරත්තිං විහරෙය්‍ය. අයං, භන්තෙ, භරණ්ඩු කාලාමො භගවතො පුරාණසබ්‍රහ්මචාරී. තස්සජ්ජ භගවා අස්සමෙ එකරත්තිං විහරතූ''ති. ''ගච්ඡ, මහානාම, සන්ථරං පඤ්ඤපෙහී''ති. ''එවං, භන්තෙ''ති ඛො මහානාමො සක්කො භගවතො පටිස්සුත්වා යෙන භරණ්ඩුස්ස කාලාමස්ස අස්සමො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා සන්ථරං පඤ්ඤපෙත්වා උදකං ඨපෙත්වා පාදානං ධොවනාය යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං එතදවොච – ''සන්ථතො, භන්තෙ, සන්ථාරො, උදකං ඨපිතං පාදානං ධොවනාය. යස්සදානි, භන්තෙ, භගවා කාලං මඤ්ඤතී''ති.

අථ ඛො භගවා යෙන භරණ්ඩුස්ස කාලාමස්ස අස්සමො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. නිසජ්ජ ඛො භගවා පාදෙ පක්ඛාලෙසි. අථ ඛො මහානාමස්ස සක්කස්ස එතදහොසි – ''අකාලො ඛො අජ්ජ භගවන්තං පයිරුපාසිතුං. කිලන්තො භගවා. ස්වෙ දානාහං භගවන්තං පයිරුපාසිස්සාමී''ති භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පක්කාමි.

අථ ඛො මහානාමො සක්කො තස්සා රත්තියා අච්චයෙන යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො මහානාමං සක්කං භගවා එතදවොච – ''තයො ඛොමෙ, මහානාම, සත්ථාරො සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ තයො? ඉධ, මහානාම, එකච්චො සත්ථා කාමානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙති; න රූපානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙති, න වෙදනානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙති. ඉධ පන, මහානාම, එකච්චො සත්ථා කාමානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙති, රූපානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙති; න වෙදනානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙති. ඉධ පන, මහානාම, එකච්චො සත්ථා කාමානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙති, රූපානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙති, වෙදනානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙති. ඉමෙ ඛො, මහානාම, තයො සත්ථාරො සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. 'ඉමෙසං, මහානාම, තිණ්ණං සත්ථාරානං එකා නිට්ඨා උදාහු පුථු නිට්ඨා'''ති?

එවං වුත්තෙ භරණ්ඩු කාලාමො මහානාමං සක්කං එතදවොච – ‘‘එකාති, මහානාම, වදෙහී’’ති. එවං වුත්තෙ භගවා මහානාමං සක්කං එතදවොච – ‘‘නානාති, මහානාම, වදෙහී’’ති. දුතියම්පි ඛො භරණ්ඩු කාලාමො මහානාමං සක්කං එතදවොච – ‘‘එකාති, මහානාම, වදෙහී’’ති. දුතියම්පි ඛො භගවා මහානාමං සක්කං එතදවොච – ‘‘නානාති, මහානාම, වදෙහී’’ති. තතියම්පි ඛො භරණ්ඩු කාලාමො මහානාමං සක්කං එතදවොච – ‘‘එකාති, මහානාම, වදෙහී’’ති. තතියම්පි ඛො භගවා මහානාමං සක්කං එතදවොච – ‘‘නානාති, මහානාම, වදෙහී’’ති.

අථ ඛො භරණ්ඩු කාලාමස්ස එතදහොසි – ‘‘මහෙසක්ඛස්ස වතම්හි මහානාමස්ස සක්කස්ස සම්මුඛා සමණෙන ගොතමෙන යාවතතියං අපසාදිතො. යංනූනාහං කපිලවත්ථුම්හා පක්කමෙය්‍ය’’න්ති. අථ ඛො භරණ්ඩු කාලාමො කපිලවත්ථුම්හා පක්කාමි. යං කපිලවත්ථුම්හා පක්කාමි තථා පක්කන්තොව අහොසි න පුන පච්චාගච්ඡීති. චතුත්ථං.

5. හත්ථකසුත්තං

128. එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. අථ ඛො හත්ථකො දෙවපුත්තො අභික්කන්තාය රත්තියා අභික්කන්තවණ්ණො කෙවලකප්පං ජෙතවනං ඔභාසෙත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා – ‘‘භගවතො පුරතො ඨස්සාමී’’ති ඔසීදතිමෙව සංසීදතිමෙව [ඔසීදති චෙව සංසීදති ච (සී. පී.), ඔසීදති සංසීදති (ස්‍යා. කං.)], න සක්කොති සණ්ඨාතුං. සෙය්‍යථාපි නාම සප්පි වා තෙලං වා වාලුකාය ආසිත්තං ඔසීදතිමෙව සංසීදතිමෙව, න සණ්ඨාති; එවමෙවං හත්ථකො දෙවපුත්තො – ‘‘භගවතො පුරතො ඨස්සාමී’’ති ඔසීදතිමෙව සංසීදතිමෙව, න සක්කොති සණ්ඨාතුං.

අථ ඛො භගවා හත්ථකං දෙවපුත්තං එතදවොච – ‘‘ඔළාරිකං, හත්ථක, අත්තභාවං අභිනිම්මිනාහී’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’ති, ඛො හත්ථකො දෙවපුත්තො භගවතො පටිස්සුත්වා ඔළාරිකං අත්තභාවං අභිනිම්මිනිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතං ඛො හත්ථකං දෙවපුත්තං භගවා එතදවොච –

‘‘යෙ තෙ, හත්ථක, ධම්මා පුබ්බෙ මනුස්සභූතස්ස පවත්තිනො අහෙසුං, අපි නු තෙ තෙ ධම්මා එතරහි පවත්තිනො’’ති? ‘‘යෙ ච මෙ, භන්තෙ, ධම්මා පුබ්බෙ මනුස්සභූතස්ස පවත්තිනො අහෙසුං, තෙ ච මෙ ධම්මා එතරහි පවත්තිනො; යෙ ච මෙ, භන්තෙ, ධම්මා පුබ්බෙ මනුස්සභූතස්ස නප්පවත්තිනො අහෙසුං, තෙ ච මෙ ධම්මා එතරහි පවත්තිනො. සෙය්‍යථාපි, භන්තෙ, භගවා එතරහි ආකිණ්ණො විහරති භික්ඛූහි භික්ඛුනීහි උපාසකෙහි උපාසිකාහි රාජූහි රාජමහාමත්තෙහි තිත්ථියෙහි තිත්ථියසාවකෙහි; එවමෙවං ඛො අහං, භන්තෙ, ආකිණ්ණො විහරාමි දෙවපුත්තෙහි. දූරතොපි, භන්තෙ,

දෙවපුත්තා ආගච්ඡන්ති හත්ථකස්ස දෙවපුත්තස්ස සන්තිකෙ ‘ධම්මං සොස්සාමා’ති. තිණ්ණාහං, භන්තෙ, ධම්මානං අතිත්තො අප්පටිවානො කාලඞ්කතො. කතමෙසං තිණ්ණං? භගවතො අහං, භන්තෙ, දස්සනස්ස අතිත්තො අප්පටිවානො කාලඞ්කතො; සද්ධම්මසවනස්සාහං, භන්තෙ, අතිත්තො අප්පටිවානො කාලඞ්කතො; සඞ්ඝස්සාහං, භන්තෙ, උපට්ඨානස්ස අතිත්තො අප්පටිවානො කාලඞ්කතො. ඉමෙසං ඛො අහං, භන්තෙ, තිණ්ණං ධම්මානං අතිත්තො අප්පටිවානො කාලඞ්කතො’’ති.

‘‘නාහං භගවතො දස්සනස්ස, තිත්තිමජ්ඣගා [තිත්ති තිත්තිසම්භවං (ක.)] කුදාචනං;
සඞ්ඝස්ස උපට්ඨානස්ස, සද්ධම්මසවනස්ස ච.

‘‘අධිසීලං සික්ඛමානො, සද්ධම්මසවනෙ රතො;
තිණ්ණං ධම්මානං අතිත්තො, හත්ථකො අවිහං ගතො’’ති. පඤ්චමං;

6. කටුවියසුත්තං

129. එකං සමයං භගවා බාරාණසියං විහරති ඉසිපතනෙ මිගදායෙ. අථ ඛො භගවා පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය බාරාණසිං පිණ්ඩාය පාවිසි. අද්දසා ඛො භගවා ගොයොගපිලක්ඛස්මිං [ගොයොගමිලක්ඛස්මිං (සyා. කං. ක.)] පිණ්ඩාය චරමානො [චරමානං (ක.)] අඤ්ඤතරං භික්ඛුං රිත්තස්සාදං බාහිරස්සාදං මුට්ඨස්සතිං අසම්පජානං අසමාහිතං විබ්භන්තචිත්තං පාකතින්ද්‍රියං. දිස්වා තං භික්ඛුං එතදවොච –

‘‘මා ඛො ත්වං, භික්ඛු, අත්තානං කටුවියමකාසි. තං වත භික්ඛු කටුවියකතං අත්තානං ආමගන්ධෙන [ආමගන්ධෙ (සී. සyා. කං. පී.)] අවස්සුතං මක්ඛිකා නානුපතිස්සන්ති නාන්වාස්සවිස්සන්තීති [නානුබන්ධිස්සන්ති (ක.)], නෙතං ඨානං විජ්ජතී’’ති. අථ ඛො සො භික්ඛු භගවතා ඉමිනා ඔවාදෙන ඔවදිතො සංවෙගමාපාදි. අථ ඛො භගවා බාරාණසියං පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො භික්ඛූ ආමන්තෙසි –

‘‘ඉධාහං, භික්ඛවෙ, පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය බාරාණසිං පිණ්ඩාය පාවිසිං. අද්දසං ඛො අහං, භික්ඛවෙ, ගොයොගපිලක්ඛස්මිං පිණ්ඩාය චරමානො අඤ්ඤතරං භික්ඛුං රිත්තස්සාදං බාහිරස්සාදං මුට්ඨස්සතිං අසම්පජානං අසමාහිතං විබ්භන්තචිත්තං පාකතින්ද්‍රියං. දිස්වා තං භික්ඛුං එතදවොචං –

‘‘‘මා ඛො ත්වං, භික්ඛු, අත්තානං කටුවියමකාසි. තං වත භික්ඛු කටුවියකතං අත්තානං ආමගන්ධෙන අවස්සුතං මක්ඛිකා නානුපතිස්සන්ති නාන්වාස්සවිස්සන්තීති, නෙතං ඨානං විජ්ජතී’ති. අථ ඛො, භික්ඛවෙ, සො

භික්ඛු මයා ඉමිනා ඔවාදෙන ඔවදිතො සංවෙගමාපාදී’’ති. එවං වුත්තෙ අඤ්ඤතරො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච – ‘‘කිං නු ඛො, භන්තෙ, කටුවියං? කො ආමගන්ධො? කා මක්ඛිකා’’ති?

‘‘අභිජ්ඣා ඛො, භික්ඛු, කටුවියං; බ්‍යාපාදො ආමගන්ධො; පාපකා අකුසලා විතක්කා මක්ඛිකා. තං වත, භික්ඛු, කටුවියකතං අත්තානං ආමගන්ධෙන අවස්සුතං මක්ඛිකා නානුපතිස්සන්ති නාන්වාස්සවිස්සන්තීති, නෙතං ඨානං විජ්ජතී’’ති.

‘‘අගුත්තං චක්ඛුසොතස්මිං, ඉන්ද්‍රියෙසු අසංවුතං;
මක්ඛිකානුපතිස්සන්ති, සඞ්කප්පා රාගනිස්සිතා.

‘‘කටුවියකතො භික්ඛු, ආමගන්ධෙ අවස්සුතො;
ආරකා හොති නිබ්බානා, විඝාතස්සෙව භාගවා.

‘‘ගාමෙ වා යදි වාරඤ්ඤෙ, අලද්ධා සමථමත්තනො [සමමත්තනො (සී. ස්‍යා. කං.), සම්මමත්තනො (පී.)];
පරෙති [චරෙති (ස්‍යා. ක.)] බාලො දුම්මෙධො, මක්ඛිකාහි පුරක්ඛතො.

‘‘යෙ ච සීලෙන සම්පන්නා, පඤ්ඤායූපසමෙරතා;
උපසන්තා සුඛං සෙන්ති, නාසයිත්වාන මක්ඛිකා’’ති. ඡට්ඨං;

7. පඨමඅනුරුද්ධසුත්තං

130. අථ ඛො ආයස්මා අනුරුද්ධො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා අනුරුද්ධො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘ඉධාහං, භන්තෙ, දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන යෙභුය්‍යෙන පස්සාමි මාතුගාමං කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජමානං. කතිහි නු ඛො, භන්තෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො මාතුගාමො කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජතී’’ති?

‘‘තීහි ඛො, අනුරුද්ධ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො මාතුගාමො කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. කතමෙහි තීහි? ඉධ, අනුරුද්ධ, මාතුගාමො පුබ්බණ්හසමයං මච්ඡෙරමලපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති, මජ්ඣන්හිකසමයං ඉස්සාපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති, සායන්හසමයං කාමරාගපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසති. ඉමෙහි ඛො, අනුරුද්ධ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො මාතුගාමො කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජතී’’ති. සත්තමං.

8. දුතියඅනුරුද්ධසුත්තං

131. අථ ඛො ආයස්මා අනුරුද්ධො යෙනායස්මා සාරිපුත්තො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා සාරිපුත්තෙන සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා අනුරුද්ධො ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං එතදවොච – ‘‘ඉධාහං, ආවුසො සාරිපුත්ත, දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සහස්සං ලොකං ඔලොකෙමි. ආරද්ධං ඛො පන මෙ වීරියං අසල්ලීනං, උපට්ඨිතා සති අසම්මුට්ඨා [අපම්මුට්ඨා (සී.), අපමුට්ඨා (ස්‍යා. කං.)], පස්සද්ධො කායො අසාරද්ධො, සමාහිතං චිත්තං එකග්ගං. අථ ච පන මෙ නානුපාදාය [න අනුපාදාය (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] ආසවෙහි චිත්තං විමුච්චතී’’ති.

‘‘යං ඛො තෙ, ආවුසො අනුරුද්ධ, එවං හොති – ‘අහං දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සහස්සං ලොකං වොලොකෙමී’ති, ඉදං තෙ මානස්මිං. යම්පි තෙ, ආවුසො අනුරුද්ධ, එවං හොති – ‘ආරද්ධං ඛො පන මෙ වීරියං අසල්ලීනං, උපට්ඨිතා සති අසම්මුට්ඨා, පස්සද්ධො කායො අසාරද්ධො, සමාහිතං චිත්තං එකග්ග’න්ති, ඉදං තෙ උද්ධච්චස්මිං. යම්පි තෙ, ආවුසො අනුරුද්ධ, එවං හොති – ‘අථ ච පන මෙ නානුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුච්චතී’ති, ඉදං තෙ කුක්කුච්චස්මිං. සාධු වතායස්මා අනුරුද්ධො ඉමෙ තයො ධම්මෙ පහාය, ඉමෙ තයො ධම්මෙ අමනසිකරිත්වා අමතාය ධාතුයා චිත්තං උපසංහරතූ’’ති.

අථ ඛො ආයස්මා අනුරුද්ධො අපරෙන සමයෙන ඉමෙ තයො ධම්මෙ පහාය, ඉමෙ තයො ධම්මෙ අමනසිකරිත්වා අමතාය ධාතුයා චිත්තං උපසංහරි [උපසංහාසි (ස්‍යා. කං. පී.), උපසංහරති (ක.)]. අථ ඛො ආයස්මා අනුරුද්ධො එකො වූපකට්ඨො අප්පමත්තො ආතාපී පහිතත්තො විහරන්තො නචිරස්සෙව – යස්සත්ථාය කුලපුත්තා සම්මදෙව අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජන්ති, තදනුත්තරං – බ්‍රහ්මචරියපරියොසානං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහාසි. ‘‘ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායා’’ති අබ්භඤ්ඤාසි. අඤ්ඤතරො ච පනායස්මා අනුරුද්ධො අරහතං අහොසීති. අට්ඨමං.

9. පටිච්ඡන්නසුත්තං

132. ‘‘තීණිමානි, භික්ඛවෙ, පටිච්ඡන්නානි ආවහන්ති [වහන්ති (සී. ස්‍යා. කං. පී.)], නො විවටානි. කතමානි තීණි? මාතුගාමො, භික්ඛවෙ, පටිච්ඡන්නො ආවහති, නො විවටො; බ්‍රාහ්මණානං, භික්ඛවෙ, මන්තා පටිච්ඡන්නා ආවහන්ති, නො විවටා; මිච්ඡාදිට්ඨි, භික්ඛවෙ, පටිච්ඡන්නා ආවහති, නො විවටා. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි පටිච්ඡන්නානි ආවහන්ති, නො විවටානි.

‘‘තීණිමානි, භික්ඛවෙ, විවටානි විරොචන්ති, නො පටිච්ඡන්නානි. කතමානි තීණි? චන්දමණ්ඩලං, භික්ඛවෙ, විවටං විරොචති, නො පටිච්ඡන්නං; සූරියමණ්ඩලං, භික්ඛවෙ, විවටං විරොචති, නො පටිච්ඡන්නං; තථාගතප්පවෙදිතො ධම්මවිනයො, භික්ඛවෙ, විවටො විරොචති, නො පටිච්ඡන්නො. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි විවටානි විරොචන්ති, නො පටිච්ඡන්නානී’’ති. නවමං.

10. ලෙඛසුත්තං

133. ‘‘තයොමෙ, භික්ඛවෙ, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං. කතමෙ තයො? පාසාණලෙඛූපමො පුග්ගලො, පථවිලෙඛූපමො පුග්ගලො, උදකලෙඛූපමො පුග්ගලො. කතමො ච, භික්ඛවෙ, පාසාණලෙඛූපමො පුග්ගලො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො අභිණ්හං කුජ්ඣති. සො ච ඛ්වස්ස කොධො දීඝරත්තං අනුසෙති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, පාසාණෙ ලෙඛා න ඛිප්පං ලුජ්ජති වාතෙන වා උදකෙන වා, චිරට්ඨිතිකා හොති; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අභිණ්හං කුජ්ඣති. සො ච ඛ්වස්ස කොධො දීඝරත්තං අනුසෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පාසාණලෙඛූපමො පුග්ගලො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, පථවිලෙඛූපමො පුග්ගලො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො අභිණ්හං කුජ්ඣති. සො ච ඛ්වස්ස කොධො න දීඝරත්තං අනුසෙති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, පථවියා ලෙඛා ඛිප්පං ලුජ්ජති වාතෙන වා උදකෙන වා, න චිරට්ඨිතිකා හොති; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අභිණ්හං කුජ්ඣති. සො ච ඛ්වස්ස කොධො න දීඝරත්තං අනුසෙති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පථවිලෙඛූපමො පුග්ගලො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, උදකලෙඛූපමො පුග්ගලො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුග්ගලො ආගාළ්හෙනපි වුච්චමානො ඵරුසෙනපි වුච්චමානො අමනාපෙනපි වුච්චමානො සන්ධියතිමෙව [... යෙව (ස්‍යා. කං.) ... චෙව (පී.)] සංසන්දතිමෙව [... යෙව (ස්‍යා. කං.) ... චෙව (පී.)] සම්මොදතිමෙව [... යෙව (ස්‍යා. කං.) ... චෙව (පී.)]. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, උදකෙ ලෙඛා ඛිප්පංයෙව පටිවිගච්ඡති, න චිරට්ඨිතිකා හොති; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ආගාළ්හෙනපි වුච්චමානො ඵරුසෙනපි වුච්චමානො අමනාපෙනපි වුච්චමානො සන්ධියතිමෙව සංසන්දතිමෙව සම්මොදතිමෙව. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, උදකලෙඛූපමො පුග්ගලො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මි’’න්ති [පු. ප. 115]. දසමං.

කුසිනාරවග්ගො තෙරසමො.

තස්සුද්දානං –

කුසිනාරභණ්ඩනා චෙව, ගොතමභරණ්ඩුහත්ථකො;
කටුවියං ද්වෙ අනුරුද්ධා, පටිච්ඡන්නං ලෙඛෙන තෙ දසාති.

(14) 4. යොධාජීවවග්ගො

1. යොධාජීවසුත්තං

134. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො යොධාජීවො රාජාරහො හොති රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්තෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති. කතමෙහි තීහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, යොධාජීවො දූරෙ පාතී ච හොති අක්ඛණවෙධී ච මහතො ච කායස්ස පදාලෙතා. ඉමෙහි, ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො යොධාජීවො රාජාරහො හොති රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්තෙව සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති…පෙ…. අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්ස. කතමෙහි තීහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු දූරෙ පාතී ච හොති අක්ඛණවෙධී ච මහතො ච කායස්ස පදාලෙතා.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු දූරෙ පාතී හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු යං කිඤ්චි රූපං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා ඔළාරිකං වා සුඛුමං වා හීනං වා පණීතං වා යං දූරෙ සන්තිකෙ වා, සබ්බං රූපං – ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සති. යා කාචි වෙදනා අතීතානාගතපච්චුප්පන්නා අජ්ඣත්තා වා බහිද්ධා වා ඔළාරිකා වා සුඛුමා වා හීනා වා පණීතා වා යා දූරෙ සන්තිකෙ වා, සබ්බං වෙදනං [සබ්බා වෙදනා (සයා. කං. පී. ක.)] – ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මස්මි, න මෙසො අත්තා’ති එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සති. යා කාචි සඤ්ඤා අතීතානාගතපච්චුප්පන්නා අජ්ඣත්තා වා බහිද්ධා වා ඔළාරිකා වා සුඛුමා වා හීනා වා පණීතා වා යා දූරෙ සන්තිකෙ වා, සබ්බං සඤ්ඤං [සබ්බා සඤ්ඤා (සයා. කං. පී. ක.)] – ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සති. යෙ කෙචි සඞ්ඛාරා අතීතානාගතපච්චුප්පන්නා අජ්ඣත්තා වා බහිද්ධා වා ඔළාරිකා වා සුඛුමා වා හීනා වා පණීතා වා යෙ දූරෙ සන්තිකෙ වා, සබ්බෙ සඞ්ඛාරෙ – ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සති. යං කිඤ්චි විඤ්ඤාණං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා ඔළාරිකං වා සුඛුමං වා හීනං වා පණීතං වා යං දූරෙ සන්තිකෙ වා, සබ්බං විඤ්ඤාණං – ‘නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා’ති එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු දූරෙ පාතී හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අක්ඛණවෙධී හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති; ‘අයං දුක්ඛසමුදයො’ති යථාභූතං පජානාති; ‘අයං දුක්ඛනිරොධො’ති යථාභූතං පජානාති; ‘අයං

දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අක්ඛණවෙධී හොති.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු මහතො කායස්ස පදාලෙතා හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු මහන්තං අවිජ්ජාක්ඛන්ධං පදාලෙති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු මහතො කායස්ස පදාලෙතා හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති…පෙ.… අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා’’ති. පඨමං.

2. පරිසාසුත්තං

135. ‘‘තිස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, පරිසා. කතමා තිස්සො? උක්කාචිතවිනීතා පරිසා, පටිපුච්ඡාවිනීතා පරිසා, යාවතාවිනීතා [යාවතජ්ඣාවිනීතා (අට්ඨකථායං පාඨන්තරං)] පරිසා – ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, තිස්සො පරිසා’’ති. දුතියං.

3. මිත්තසුත්තං

136. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො මිත්තො සෙවිතබ්බො. කතමෙහි තීහි? ( ) [(ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු) (පී. ක.)] දුද්දදං දදාති, දුක්කරං කරොති, දුක්ඛමං ඛමති – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො මිත්තො සෙවිතබ්බො’’ති. තතියං.

4. උප්පාදාසුත්තං

137. ‘‘උප්පාදා වා, භික්ඛවෙ, තථාගතානං අනුප්පාදා වා තථාගතානං, ඨිතාව සා ධාතු ධම්මට්ඨිතතා ධම්මනියාමතා. සබ්බෙ සඞ්ඛාරා අනිච්චා. තං තථාගතො අභිසම්බුජ්ඣති අභිසමෙති. අභිසම්බුජ්ඣිත්වා අභිසමෙත්වා ආචික්ඛති දෙසෙති පඤ්ඤාපෙති පට්ඨපෙති විවරති විභජති උත්තානීකරොති – ‘සබ්බෙ සඞ්ඛාරා අනිච්චා’ති. උප්පාදා වා, භික්ඛවෙ, තථාගතානං අනුප්පාදා වා තථාගතානං ඨිතාව සා ධාතු ධම්මට්ඨිතතා ධම්මනියාමතා. සබ්බෙ සඞ්ඛාරා දුක්ඛා. තං තථාගතො අභිසම්බුජ්ඣති අභිසමෙති. අභිසම්බුජ්ඣිත්වා අභිසමෙත්වා ආචික්ඛති දෙසෙති පඤ්ඤාපෙති පට්ඨපෙති විවරති විභජති උත්තානීකරොති – ‘සබ්බෙ සඞ්ඛාරා දුක්ඛා’ති. උප්පාදා වා, භික්ඛවෙ, තථාගතානං අනුප්පාදා වා තථාගතානං ඨිතාව සා ධාතු ධම්මට්ඨිතතා ධම්මනියාමතා. සබ්බෙ ධම්මා අනත්තා. තං තථාගතො අභිසම්බුජ්ඣති අභිසමෙති. අභිසම්බුජ්ඣිත්වා අභිසමෙත්වා ආචික්ඛති දෙසෙති පඤ්ඤාපෙති පට්ඨපෙති විවරති විභජති උත්තානීකරොති – ‘සබ්බෙ ධම්මා අනත්තා’’’ති. චතුත්ථං.

5. කෙසකම්බලසුත්තං

138. ‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, යානි කානිචි තන්තාවුතානං වත්ථානං, කෙසකම්බලො තෙසං පටිකිට්ඨො අක්ඛායති. කෙසකම්බලො, භික්ඛවෙ,

සීතෙ සීතො, උණ්හෙ උණ්හො, දුබ්බණ්ණො, දුග්ගන්ධො, දුක්ඛසම්ඵස්සො. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, යානි කානිචි පුථුසමණබ්‍රාහ්මණවාදානං [සමණප්පවාදානං (සී.ස්‍යා. කං. පී.)] මක්ඛලිවාදො තෙසං පටිකිට්ඨො අක්ඛායති.

‘‘මක්ඛලි, භික්ඛවෙ, මොඝපුරිසො එවංවාදී එවංදිට්ඨි – ‘නත්ථි කම්මං, නත්ථි කිරියං, නත්ථි වීරිය’න්ති. යෙපි තෙ, භික්ඛවෙ, අහෙසුං අතීතමද්ධානං අරහන්තො සම්මාසම්බුද්ධා, තෙපි භගවන්තො කම්මවාදා චෙව අහෙසුං කිරියවාදා ච වීරියවාදා ච. තෙපි, භික්ඛවෙ, මක්ඛලි මොඝපුරිසො පටිබාහති – ‘නත්ථි කම්මං, නත්ථි කිරියං, නත්ථි වීරිය’න්ති. යෙපි තෙ, භික්ඛවෙ, භවිස්සන්ති අනාගතමද්ධානං අරහන්තො සම්මාසම්බුද්ධා, තෙපි භගවන්තො කම්මවාදා චෙව භවිස්සන්ති කිරියවාදා ච වීරියවාදා ච. තෙපි, භික්ඛවෙ, මක්ඛලි මොඝපුරිසො පටිබාහති – ‘නත්ථි කම්මං, නත්ථි කිරියං, නත්ථි වීරිය’න්ති. අහම්පි, භික්ඛවෙ, එතරහි අරහං සම්මාසම්බුද්ධො කම්මවාදො චෙව කිරියවාදො ච වීරියවාදො ච. මම්පි, භික්ඛවෙ, මක්ඛලි මොඝපුරිසො පටිබාහති – ‘නත්ථි කම්මං, නත්ථි කිරියං, නත්ථි වීරිය’’’න්ති.

‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, නදීමුඛෙ ඛිප්පං උඩ්ඩෙය්‍ය [ඔඩ්ඩෙය්‍ය (සී.)] බහූනං [බහුන්නං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] මච්ඡානං අහිතාය දුක්ඛාය අනයාය බ්‍යසනාය; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, මක්ඛලි මොඝපුරිසො මනුස්සඛිප්පං මඤ්ඤෙ ලොකෙ උප්පන්නො බහූනං සත්තානං අහිතාය දුක්ඛාය අනයාය බ්‍යසනායා’’ති. පඤ්චමං.

6. සම්පදාසුත්තං

139. ‘‘තිස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, සම්පදා. කතමා තිස්සො? සද්ධාසම්පදා, සීලසම්පදා, පඤ්ඤාසම්පදා – ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, තිස්සො සම්පදා’’ති. ඡට්ඨං.

7. වුද්ධිසුත්තං

140. ‘‘තිස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, වුද්ධියො. කතමා තිස්සො? සද්ධාවුද්ධි, සීලවුද්ධි, පඤ්ඤාවුද්ධි – ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, තිස්සො වුද්ධියො’’ති. සත්තමං.

8. අස්සඛළුඞ්කසුත්තං

141. ‘‘තයො ච, භික්ඛවෙ, අස්සඛළුඞ්කෙ දෙසෙස්සාමි තයො ච පුරිසඛළුඞ්කෙ. තං සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, තයො අස්සඛළුඞ්කා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අස්සඛළුඞ්කො ජවසම්පන්නො හොති; න වණ්ණසම්පන්නො, න

ආරොහපරිණාහසම්පන්නො. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො අස්සඛළුඞ්කො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච; න ආරොහපරිණාහසම්පන්නො. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො අස්සඛළුඞ්කො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො අස්සඛළුඞ්කා.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, තයො පුරිසඛළුඞ්කා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුරිසඛළුඞ්කො ජවසම්පන්නො හොති; න වණ්ණසම්පන්නො, න ආරොහපරිණාහසම්පන්නො. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුරිසඛළුඞ්කො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච; න ආරොහපරිණාහසම්පන්නො. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුරිසඛළුඞ්කො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුරිසඛළුඞ්කො ජවසම්පන්නො හොති; න වණ්ණසම්පන්නො න ආරොහපරිණාහසම්පන්නො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. ඉදමස්ස ජවස්මිං වදාමි. අභිධම්මෙ ඛො පන අභිවිනයෙ පඤ්හං පුට්ඨො සංසාදෙති [සංහීරෙති (ක.)], නො විස්සජ්ජෙති. ඉදමස්ස න වණ්ණස්මිං වදාමි. න ඛො පන ලාභී හොති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. ඉදමස්ස න ආරොහපරිණාහස්මිං වදාමි. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුරිසඛළුඞ්කො ජවසම්පන්නො හොති; න වණ්ණසම්පන්නො, න ආරොහපරිණාහසම්පන්නො.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුරිසඛළුඞ්කො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච; න ආරොහපරිණාහසම්පන්නො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. ඉදමස්ස ජවස්මිං වදාමි. අභිධම්මෙ ඛො පන අභිවිනයෙ පඤ්හං පුට්ඨො විස්සජ්ජෙති, නො සංසාදෙති. ඉදමස්ස වණ්ණස්මිං වදාමි. න පන ලාභී හොති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. ඉදමස්ස න ආරොහපරිණාහස්මිං වදාමි. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුරිසඛළුඞ්කො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච; න ආරොහපරිණාහසම්පන්නො.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුරිසඛළුඞ්කො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං පජානාති…පෙ…. ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. ඉදමස්ස ජවස්මිං වදාමි. අභිධම්මෙ ඛො පන

අභිවිනයෙ පඤ්හං පුට්ඨො විස්සජ්ජෙති, නො සංසාදෙති. ඉදමස්ස වණ්ණස්මිං වදාමි. ලාභී ඛො පන හොති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. ඉදමස්ස ආරොහපරිණාහස්මිං වදාමි. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුරිසඛළුඞ්කො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො පුරිසඛළුඞ්කා''ති. අට්ඨමං.

9. අස්සපරස්සසුත්තං

142. ''තයො ච, භික්ඛවෙ, අස්සපරස්සෙ [අස්සසදස්සෙ (සී සයා. කං. පී.)] දෙසෙස්සාමි තයො ච පුරිසපරස්සෙ [පුරිසසදස්සෙ (සී. සයා. කං. පී.)]. තං සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී''ති. ''එවං, භන්තෙ''ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

''කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, තයො අස්සපරස්සා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අස්සපරස්සො ජවසම්පන්නො හොති; න වණ්ණසම්පන්නො න ආරොහපරිණාහසම්පන්නො. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො අස්සපරස්සො ජවසම්පන්නො හොති වණ්ණසම්පන්නො ච; න ආරොහපරිණාහසම්පන්නො. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො අස්සපරස්සො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො අස්සපරස්සා.

''කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, තයො පුරිසපරස්සා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුරිසපරස්සො ජවසම්පන්නො හොති; න වණ්ණසම්පන්නො න ආරොහපරිණාහසම්පන්නො. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුරිසපරස්සො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච; න ආරොහපරිණාහසම්පන්නො. ඉධ පන, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුරිසපරස්සො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච.

''කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුරිසපරස්සො ජවසම්පන්නො හොති; න වණ්ණසම්පන්නො, න ආරොහපරිණාහසම්පන්නො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. ඉදමස්ස ජවස්මිං වදාමි. අභිධම්මෙ ඛො පන අභිවිනයෙ පඤ්හං පුට්ඨො සංසාදෙති, නො විස්සජ්ජෙති. ඉදමස්ස න වණ්ණස්මිං වදාමි. න ඛො පන ලාභී හොති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. ඉදමස්ස න ආරොහපරිණාහස්මිං වදාමි. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුරිසපරස්සො ජවසම්පන්නො හොති; න වණ්ණසම්පන්නො, න ආරොහපරිණාහසම්පන්නො.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුරිසපරස්සො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච, න ආරොහපරිණාහසම්පන්නො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. ඉදමස්ස ජවස්මිං වදාමි. අභිධම්මෙ ඛො පන අභිවිනයෙ පඤ්හං පුට්ඨො විස්සජ්ජෙති, නො සංසාදෙති. ඉදමස්ස වණ්ණස්මිං වදාමි. න ඛො පන ලාභී හොති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. ඉදමස්ස න ආරොහපරිණාහස්මිං වදාමි. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුරිසපරස්සො ජවසම්පන්නො ච හොති; වණ්ණසම්පන්නො ච, න ආරොහපරිණාහසම්පන්නො.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, පුරිසපරස්සො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පඤ්චන්නං ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පරික්ඛයා ඔපපාතිකො හොති තත්ථ පරිනිබ්බායී අනාවත්තිධම්මො තස්මා ලොකා. ඉදමස්ස ජවස්මිං වදාමි. අභිධම්මෙ ඛො පන අභිවිනයෙ පඤ්හං පුට්ඨො විස්සජ්ජෙති, නො සංසාදෙති. ඉදමස්ස වණ්ණස්මිං වදාමි. ලාභී ඛො පන හොති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. ඉදමස්ස ආරොහපරිණාහස්මිං වදාමි. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, පුරිසපරස්සො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො පුරිසපරස්සා’’ති. නවමං.

10. අස්සාජානීයසුත්තං

143. ‘‘තයො ච, භික්ඛවෙ, භද්‍රෙ අස්සාජානීයෙ දෙසෙස්සාමි තයො ච භද්‍රෙ පුරිසාජානීයෙ. තං සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, තයො භද්‍රා අස්සාජානීයා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො භද්‍රො අස්සාජානීයො ...පෙ.... ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො භද්‍රා අස්සාජානීයා.

‘‘කතමෙ ච භික්ඛවෙ, තයො භද්‍රා පුරිසාජානීයා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො භද්‍රො පුරිසාජානීයො...පෙ.... ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භද්‍රො පුරිසාජානීයො...පෙ.... ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං

දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. ඉදමස්ස ජවස්මිං වදාමි. අභිධම්මෙ ඛො පන අභිවිනයෙ පඤ්හං පුට්ඨො විස්සජ්ජෙති, නො සංසාදෙති. ඉදමස්ස වණ්ණස්මිං වදාමි. ලාභී ඛො පන හොති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. ඉදමස්ස ආරොහපරිණාහස්මිං වදාමි. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, භද්‍රො පුරිසාජානීයො ජවසම්පන්නො ච හොති වණ්ණසම්පන්නො ච ආරොහපරිණාහසම්පන්නො ච. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො භද්‍රා පුරිසාජානීයා''ති. දසමං.

11. පඨමමොරනිවාපසුත්තං

144. එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති මොරනිවාපෙ පරිබ්බාජකාරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ''භික්ඛවො''ති. ''භදන්තෙ''ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

''තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අච්චන්තනිට්ඨො හොති අච්චන්තයොගක්ඛෙමී අච්චන්තබ්‍රහ්මචාරී අච්චන්තපරියොසානො සෙට්ඨො දෙවමනුස්සානං. කතමෙහි තීහි? අසෙක්ඛෙන සීලක්ඛන්ධෙන, අසෙක්ඛෙන සමාධික්ඛන්ධෙන, අසෙක්ඛෙන පඤ්ඤාක්ඛන්ධෙන. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අච්චන්තනිට්ඨො හොති අච්චන්තයොගක්ඛෙමී අච්චන්තබ්‍රහ්මචාරී අච්චන්තපරියොසානො සෙට්ඨො දෙවමනුස්සාන''න්ති. එකාදසමං.

12. දුතියමොරනිවාපසුත්තං

145. ''තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අච්චන්තනිට්ඨො හොති අච්චන්තයොගක්ඛෙමී අච්චන්තබ්‍රහ්මචාරී අච්චන්තපරියොසානො සෙට්ඨො දෙවමනුස්සානං. කතමෙහි තීහි? ඉද්ධිපාටිහාරියෙන, ආදෙසනාපාටිහාරියෙන, අනුසාසනීපාටිහාරියෙන – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අච්චන්තනිට්ඨො හොති අච්චන්තයොගක්ඛෙමී අච්චන්තබ්‍රහ්මචාරී අච්චන්තපරියොසානො සෙට්ඨො දෙවමනුස්සාන''න්ති. ද්වාදසමං.

13. තතියමොරනිවාපසුත්තං

146. ''තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අච්චන්තනිට්ඨො හොති අච්චන්තයොගක්ඛෙමී අච්චන්තබ්‍රහ්මචාරී අච්චන්තපරියොසානො සෙට්ඨො දෙවමනුස්සානං. කතමෙහි තීහි? සම්මාදිට්ඨියා, සම්මාඤාණෙන, සම්මාවිමුත්තියා – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අච්චන්තනිට්ඨො හොති අච්චන්තයොගක්ඛෙමී අච්චන්තබ්‍රහ්මචාරී අච්චන්තපරියොසානො සෙට්ඨො දෙවමනුස්සාන''න්ති. තෙරසමං.

යොධාජීවවග්ගො චුද්දසමො.

තස්සුද්දානං –

යොධො පරිසමිත්තඤ්ච, උප්පාදා කෙසකම්බලො;
සම්පදා වුද්ධි තයො, අස්සා තයො මොරනිවාපිනොති.

(15) 5. මඞ්ගලවග්ගො

1. අකුසලසුත්තං

147. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ. කතමෙහි තීහි? අකුසලෙන කායකම්මෙන, අකුසලෙන වචීකම්මෙන, අකුසලෙන මනොකම්මෙන – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ.

‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ. කතමෙහි තීහි? කුසලෙන කායකම්මෙන, කුසලෙන වචීකම්මෙන, කුසලෙන මනොකම්මෙන – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ’’ති. පඨමං.

2. සාවජ්ජසුත්තං

148. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ. කතමෙහි තීහි? සාවජ්ජෙන කායකම්මෙන, සාවජ්ජෙන වචීකම්මෙන, සාවජ්ජෙන මනොකම්මෙන – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ.

‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ. කතමෙහි තීහි? අනවජ්ජෙන කායකම්මෙන, අනවජ්ජෙන වචීකම්මෙන, අනවජ්ජෙන මනොකම්මෙන – ඉමෙහි ඛො…පෙ…. එවං සග්ගෙ’’ති. දුතියං.

3. විසමසුත්තං

149. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ…පෙ…. විසමෙන කායකම්මෙන, විසමෙන වචීකම්මෙන, විසමෙන මනොකම්මෙන – ඉමෙහි ඛො…පෙ…. එවං නිරයෙ.

‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි…පෙ…. සමෙන කායකම්මෙන, සමෙන වචීකම්මෙන, සමෙන මනොකම්මෙන – ඉමෙහි ඛො…පෙ…. එවං සග්ගෙ’’ති. තතියං.

4. අසුචිසුත්තං

150. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ…පෙ…. අසුචිනා කායකම්මෙන, අසුචිනා වචීකම්මෙන, අසුචිනා මනොකම්මෙන – ඉමෙහි ඛො…පෙ…. එවං නිරයෙ.

‘‘තීහි, භික්ඛවෙ…පෙ.… සුචිනා කායකම්මෙන, සුචිනා වචීකම්මෙන, සුචිනා මනොකම්මෙන – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ’’ති. චතුත්ථං.

5. පඨමඛතසුත්තං

151. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො අබ්‍යත්තො අසප්පුරිසො ඛතං උපහතං අත්තානං පරිහරති, සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවති. කතමෙහි තීහි? අකුසලෙන කායකම්මෙන, අකුසලෙන වචීකම්මෙන, අකුසලෙන මනොකම්මෙන – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො බාලො අබ්‍යත්තො අසප්පුරිසො ඛතං උපහතං අත්තානං පරිහරති, සාවජ්ජො ච හොති සානුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච අපුඤ්ඤං පසවති.

‘‘තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වියත්තො සප්පුරිසො අක්ඛතං අනුපහතං අත්තානං පරිහරති, අනවජ්ජො ච හොති අනනුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච පුඤ්ඤං පසවති. කතමෙහි තීහි? කුසලෙන කායකම්මෙන, කුසලෙන වචීකම්මෙන, කුසලෙන මනොකම්මෙන…පෙ.… පඤ්චමං.

6. දුතියඛතසුත්තං

152. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ…පෙ.… සාවජ්ජෙන කායකම්මෙන, සාවජ්ජෙන වචීකම්මෙන, සාවජ්ජෙන මනොකම්මෙන…පෙ.…

‘‘තීහි, භික්ඛවෙ…පෙ.… අනවජ්ජෙන කායකම්මෙන, අනවජ්ජෙන වචීකම්මෙන, අනවජ්ජෙන මනොකම්මෙන…පෙ.… ඡට්ඨං.

7. තතියඛතසුත්තං

153. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ…පෙ.… විසමෙන කායකම්මෙන, විසමෙන වචීකම්මෙන, විසමෙන මනොකම්මෙන…පෙ.…

‘‘තීහි, භික්ඛවෙ…පෙ.… සමෙන කායකම්මෙන, සමෙන වචීකම්මෙන, සමෙන මනොකම්මෙන…පෙ.… සත්තමං.

8. චතුත්ථඛතසුත්තං

154. ‘‘තීහි, භික්ඛවෙ…පෙ.… අසුචිනා කායකම්මෙන, අසුචිනා වචීකම්මෙන, අසුචිනා මනොකම්මෙන…පෙ.…

‘‘තීහි, භික්ඛවෙ…පෙ.… සුචිනා කායකම්මෙන, සුචිනා වචීකම්මෙන, සුචිනා මනොකම්මෙන – ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො වියත්තො සප්පුරිසො අක්ඛතං අනුපහතං

අත්තානං පරිහරති, අනවජ්ජො ච හොති අනනුවජ්ජො ච විඤ්ඤූනං, බහුඤ්ච පුඤ්ඤං පසවතී''ති. අට්ඨමං.

9. වන්දනාසුත්තං

155. ''තිස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, වන්දනා. කතමා තිස්සො? කායෙන, වාචාය, මනසා – ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, තිස්සො වන්දනා''ති. නවමං.

10. පුබ්බණ්හසුත්තං

156. ''යෙ, භික්ඛවෙ, සත්තා පුබ්බණ්හසමයං කායෙන සුචරිතං චරන්ති, වාචාය සුචරිතං චරන්ති, මනසා සුචරිතං චරන්ති, සුපුබ්බණ්හො, භික්ඛවෙ, තෙසං සත්තානං.

''යෙ, භික්ඛවෙ, සත්තා මජ්ඣන්හිකසමයං කායෙන සුචරිතං චරන්ති, වාචාය සුචරිතං චරන්ති, මනසා සුචරිතං චරන්ති, සුමජ්ඣන්හිකො, භික්ඛවෙ, තෙසං සත්තානං.

''යෙ, භික්ඛවෙ, සත්තා සායන්හසමයං කායෙන සුචරිතං චරන්ති, වාචාය සුචරිතං චරන්ති, මනසා සුචරිතං චරන්ති, සුසායන්හො, භික්ඛවෙ, තෙසං සත්තාන''න්ති.

''සුනක්ඛත්තං සුමඞ්ගලං, සුප්පභාතං සුහුට්ඨිතං [සුවුට්ඨිතං (සී. පී.)];
සුඛණො සුමුහුත්තො ච, සුයිට්ඨං බ්‍රහ්මචාරිසු.

''පදක්ඛිණං කායකම්මං, වාචාකම්මං පදක්ඛිණං;
පදක්ඛිණං මනොකම්මං, පණිධි තෙ පදක්ඛිණෙ [පණිධියො පදක්ඛිණා (සී. පී.), පණිධි තෙ පදක්ඛිණා (ස්‍යා. කං.)];
පදක්ඛිණානි කත්වාන, ලභන්තත්ථෙ [ලභතත්ථෙ (සී. පී.)] පදක්ඛිණෙ.

''තෙ අත්ථලද්ධා සුඛිතා, විරුළ්හා බුද්ධසාසනෙ;
අරොගා සුඛිතා හොථ, සහ සබ්බෙහි ඤාතිභී''ති. දසමං;

මඞ්ගලවග්ගො පඤ්චමො.

තස්සුද්දානං –

අකුසලඤ්ච සාවජ්ජං, විසමාසුචිනා සහ;
චතුරො ඛතා වන්දනා, පුබ්බණ්හෙන ච තෙ දසාති.

තතියො පණ්ණාසකො සමත්තො.

(16) 6. අචෙලකවග්ගො

157-163. ‘‘තිස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, පටිපදා. කතමා තිස්සො? ආගාළ්හා පටිපදා, නිජ්ඣාමා පටිපදා, මජ්ඣිමා පටිපදා. කතමා ච, භික්ඛවෙ, ආගාළ්හා පටිපදා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො එවංවාදී හොති එවංදිට්ඨී – ‘නත්ථි කාමෙසු දොසො’ති. සො කාමෙසු පාතබ්‍යතං ආපජ්ජති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, ආගාළ්හා පටිපදා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, නිජ්ඣාමා පටිපදා? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො අචෙලකො හොති මුත්තාචාරො, හත්ථාපලෙඛනො [හත්ථාවලෙඛනො (ස්‍යා. කං.) දී. නි. 1.394; ම. නි. 1.155 පස්සිතබ්බං], න එහිභදන්තිකො, න තිට්ඨභදන්තිකො, නාභිහටං න උද්දිස්සකතං න නිමන්තනං සාදියති. සො න කුම්භිමුඛා පටිග්ගණ්හාති, න කළොපිමුඛා [ඛළොපිමුඛා (සී. ස්‍යා. කං.)] පටිග්ගණ්හාති න එළකමන්තරං න දණ්ඩමන්තරං න මුසලමන්තරං න ද්වින්නං භුඤ්ජමානානං න ගබ්භිනියා න පායමානාය න පුරිසන්තරගතාය න සඞ්කිත්තීසු න යත්ථ සා උපට්ඨිතො හොති න යත්ථ මක්ඛිකා සණ්ඩසණ්ඩචාරිනී න මච්ඡං න මංසං න සුරං න මෙරයං, න ථුසොදකං පිවති. සො එකාගාරිකො වා හොති එකාලොපිකො, ද්වාගාරිකො වා හොති ද්වාලොපිකො... සත්තාගාරිකො වා හොති සත්තාලොපිකො; එකිස්සාපි දත්තියා යාපෙති, ද්වීහිපි දත්තීහි යාපෙති... සත්තහිපි දත්තීහි යාපෙති; එකාහිකම්පි ආහාරං ආහාරෙති, ද්වාහිකම්පි ආහාරං ආහාරෙති... සත්තාහිකම්පි ආහාරං ආහාරෙති – ඉති එවරූපං අද්ධමාසිකම්පි පරියායභත්තභොජනානුයොගමනුයුත්තො විහරති.

සො සාකභක්ඛොපි හොති, සාමාකභක්ඛොපි හොති, නීවාරභක්ඛොපි හොති, දද්දුලභක්ඛොපි හොති, හටභක්ඛොපි හොති, කණභක්ඛොපි හොති, ආචාමභක්ඛොපි හොති, පිඤ්ඤාකභක්ඛොපි හොති, තිණභක්ඛොපි හොති, ගොමයභක්ඛොපි හොති, වනමූලඵලාහාරො යාපෙති පවත්තඵලභොජී.

සො සාණානිපි ධාරෙති, මසාණානිපි ධාරෙති, ඡවදුස්සානිපි ධාරෙති, පංසුකූලානිපි ධාරෙති, තිරීටානිපි ධාරෙති, අජිනම්පි ධාරෙති, අජිනක්ඛිපම්පි ධාරෙති, කුසචීරම්පි ධාරෙති, වාකචීරම්පි ධාරෙති, ඵලකචීරම්පි ධාරෙති, කෙසකම්බලම්පි ධාරෙති, වාළකම්බලම්පි ධාරෙති, උලූකපක්ඛිකම්පි ධාරෙති, කෙසමස්සුලොචකොපි හොති කෙසමස්සුලොචනානුයොගමනුයුත්තො, උබ්භට්ඨකොපි හොති ආසනපටික්ඛිත්තො, උක්කුටිකොපි හොති උක්කුටිකප්පධානමනුයුත්තො, කණ්ටකාපස්සයිකොපි හොති කණ්ටකාපස්සයෙ සෙය්‍යං කප්පෙති, සායතතියකම්පි උදකොරොහනානුයොගමනුයුත්තො විහරති – ඉති එවරූපං අනෙකවිහිතං කායස්ස ආතාපනපරිතාපනානුයොගමනුයුත්තො විහරති. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, නිජ්ඣාමා පටිපදා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, මජ්ඣිමා පටිපදා? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කායෙ කායානුපස්සී විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං; වෙදනාසු…පෙ.… චිත්තෙ…පෙ.… ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, මජ්ඣිමා පටිපදා. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, තිස්සො පටිපදා’’ති.

‘‘තිස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, පටිපදා. කතමා තිස්සො? ආගාළ්හා පටිපදා, නිජ්ඣාමා පටිපදා, මජ්ඣිමා පටිපදා. කතමා ච, භික්ඛවෙ, ආගාළ්හා පටිපදා…පෙ.… අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, ආගාළ්හා පටිපදා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, නිජ්ඣාමා පටිපදා…පෙ.… අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, නිජ්ඣාමා පටිපදා.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, මජ්ඣිමා පටිපදා? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අනුප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදාය ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති; උප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පහානාය ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති; අනුප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං උප්පාදාය ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති; උප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං ඨිතියා අසම්මොසාය භියොභාවාය වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරිපූරියා ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති….

‘‘ඡන්දසමාධිපධානසඞ්ඛාරසමන්නාගතං ඉද්ධිපාදං භාවෙති වීරියසමාධි…පෙ.… චිත්තසමාධි…පෙ.… වීමංසාසමාධිපධානසඞ්ඛාරසමන්නාගතං ඉද්ධිපාදං භාවෙති…පෙ.….

‘‘සද්ධින්ද්‍රියං භාවෙති… වීරියින්ද්‍රියං භාවෙති… සතින්ද්‍රියං භාවෙති… සමාධින්ද්‍රියං භාවෙති… පඤ්ඤින්ද්‍රියං භාවෙති….

‘‘සද්ධාබලං භාවෙති… වීරියබලං භාවෙති… සතිබලං භාවෙති… සමාධිබලං භාවෙති… පඤ්ඤාබලං භාවෙති….

‘‘සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… වීරියසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති….

‘‘සම්මාදිට්ඨිං භාවෙති… සම්මාසඞ්කප්පං භාවෙති… සම්මාවාචං භාවෙති… සම්මාකම්මන්තං භාවෙති … සම්මාආජීවං භාවෙති…

සම්මාවායාමං භාවෙති... සම්මාසතිං භාවෙති... සම්මාසමාධිං භාවෙති.... අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, මජ්ඣිමා පටිපදා. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, තිස්සො පටිපදා''ති.

අචෙලකවග්ගො ඡට්ඨො.

තස්සුද්දානං –

සතිපට්ඨානං සම්මප්පධානං, ඉද්ධිපාදින්ද්‍රියෙන ච;
බලං බොජ්ඣඞ්ගො මග්ගො ච, පටිපදාය යොජයෙති.

(17) 7. කම්මපථපෙය්‍යාලං

164-183. ''තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ. කතමෙහි තීහි? අත්තනා ච පාණාතිපාතී හොති, පරඤ්ච පාණාතිපාතෙ සමාදපෙති, පාණාතිපාතෙ ච සමනුඤ්ඤො හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ.

''තීහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ. කතමෙහි තීහි? අත්තනා ච පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච පාණාතිපාතා වෙරමණියා සමාදපෙති, පාණාතිපාතා වෙරමණියා ච සමනුඤ්ඤො හොති....

''අත්තනා ච අදින්නාදායී හොති, පරඤ්ච අදින්නාදානෙ සමාදපෙති, අදින්නාදානෙ ච සමනුඤ්ඤො හොති....

''අත්තනා ච අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච අදින්නාදානා වෙරමණියා සමාදපෙති, අදින්නාදානා වෙරමණියා ච සමනුඤ්ඤො හොති....

''අත්තනා ච කාමෙසුමිච්ඡාචාරී හොති, පරඤ්ච කාමෙසුමිච්ඡාචාරෙ සමාදපෙති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරෙ ච සමනුඤ්ඤො හොති....

''අත්තනා ච කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච කාමෙසුමිච්ඡාචාරා වෙරමණියා සමාදපෙති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරා වෙරමණියා ච සමනුඤ්ඤො හොති....

''අත්තනා ච මුසාවාදී හොති, පරඤ්ච මුසාවාදෙ සමාදපෙති, මුසාවාදෙ ච සමනුඤ්ඤො හොති....

''අත්තනා ච මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච මුසාවාදා වෙරමණියා සමාදපෙති, මුසාවාදා වෙරමණියා ච සමනුඤ්ඤො හොති....

''අත්තනා ච පිසුණවාචො හොති, පරඤ්ච පිසුණාය වාචාය සමාදපෙති, පිසුණාය වාචාය ච සමනුඤ්ඤො හොති....

''අත්තනා ච පිසුණාය වාචාය පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච පිසුණාය වාචාය වෙරමණියා සමාදපෙති, පිසුණාය වාචාය වෙරමණියා ච සමනුඤ්ඤො හොති....

''අත්තනා ච ඵරුසවාචො හොති, පරඤ්ච ඵරුසාය වාචාය සමාදපෙති, ඵරුසාය වාචාය ච සමනුඤ්ඤො හොති....

''අත්තනා ච ඵරුසාය වාචාය පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච ඵරුසාය වාචාය වෙරමණියා සමාදපෙති, ඵරුසාය වාචාය වෙරමණියා ච සමනුඤ්ඤො හොති....

''අත්තනා ච සම්ඵප්පලාපී හොති, පරඤ්ච සම්ඵප්පලාපෙ සමාදපෙති, සම්ඵප්පලාපෙ ච සමනුඤ්ඤො හොති....

''අත්තනා ච සම්ඵප්පලාපා පටිවිරතො හොති, පරඤ්ච සම්ඵප්පලාපා වෙරමණියා සමාදපෙති, සම්ඵප්පලාපා වෙරමණියා ච සමනුඤ්ඤො හොති....

''අත්තනා ච අභිජ්ඣාලු හොති, පරඤ්ච අභිජ්ඣාය සමාදපෙති, අභිජ්ඣාය ච සමනුඤ්ඤො හොති....

''අත්තනා ච අනභිජ්ඣාලු හොති, පරඤ්ච අනභිජ්ඣාය සමාදපෙති, අනභිජ්ඣාය ච සමනුඤ්ඤො හොති....

''අත්තනා ච බ්‍යාපන්නචිත්තො හොති, පරඤ්ච බ්‍යාපාදෙ සමාදපෙති, බ්‍යාපාදෙ ච සමනුඤ්ඤො හොති....

''අත්තනා ච අබ්‍යාපන්නචිත්තො හොති, පරඤ්ච අබ්‍යාපාදෙ සමාදපෙති, අබ්‍යාපාදෙ ච සමනුඤ්ඤො හොති....

''අත්තනා ච මිච්ඡාදිට්ඨිකො හොති, පරඤ්ච මිච්ඡාදිට්ඨියා සමාදපෙති, මිච්ඡාදිට්ඨියා ච සමනුඤ්ඤො හොති ....

''අත්තනා ච සම්මාදිට්ඨිකො හොති, පරඤ්ච සම්මාදිට්ඨියා සමාදපෙති, සම්මාදිට්ඨියා ච සමනුඤ්ඤො හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ''ති.

කම්මපථපෙය්‍යාලං නිට්ඨිතං.

තස්සුද්දානං –

පාණං අදින්නමිච්ඡා ච, මුසාවාදී ච පිසුණා;
ඵරුසා සම්ඵප්පලාපො ච, අභිජ්ඣා බ්‍යාපාදදිට්ඨී ච;
කම්මපථෙසු පෙය්‍යාලං, තිකකෙන නියොජයෙති.

(18) 8. රාගපෙය්‍යාලං

184. ''රාගස්ස, භික්ඛවෙ, අභිඤ්ඤාය තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ තයො? සුඤ්ඤතො සමාධි, අනිමිත්තො සමාධි, අප්පණිහිතො සමාධි – රාගස්ස, භික්ඛවෙ, අභිඤ්ඤාය ඉමෙ තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා. ( ) [(රාගස්ස භික්ඛවෙ අභිඤ්ඤාය තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ තයො? සවිතක්කසවිචාරො සමාධි, අවිතක්කවිචාරමත්තො සමාධි, අවිතක්කඅවිචාරො සමාධි. රාගස්ස භික්ඛවෙ අභිඤ්ඤාය ඉමෙ තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා.) එත්ථන්තරෙ පාඨො කත්ථචි දිස්සති, අට්ඨකථායං පස්සිතබ්බො]

''රාගස්ස, භික්ඛවෙ, පරිඤ්ඤාය...පෙ.... පරික්ඛයාය... පහානාය... ඛයාය... වයාය... විරාගාය... නිරොධාය... චාගාය... පටිනිස්සග්ගාය ඉමෙ තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා.

''දොසස්ස... මොහස්ස... කොධස්ස... උපනාහස්ස... මක්ඛස්ස... පළාසස්ස... ඉස්සාය... මච්ඡරියස්ස... මායාය... සාඨෙය්‍යස්ස... ථම්භස්ස... සාරම්භස්ස... මානස්ස... අතිමානස්ස... මදස්ස... පමාදස්ස අභිඤ්ඤාය... පරිඤ්ඤාය... පරික්ඛයාය... පහානාය... ඛයාය... වයාය... විරාගාය... නිරොධාය... චාගාය... පටිනිස්සග්ගාය ඉමෙ තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා''ති.

(ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.) [( ) එත්ථන්තරෙ පාඨො ස්‍යා. කං. ක. පොත්ථකෙසු න දිස්සති]

රාගපෙය්‍යාලං නිට්ඨිතං.

තස්සුද්දානං –

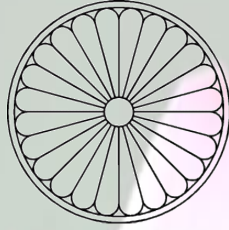
[ඉමා උද්දානගාථායො සී. ස්‍යා. කං. පී. පොත්ථකෙසු න දිස්සන්ති]
රාගං දොසඤ්ච මොහඤ්ච, කොධූපනාහපඤ්චමං;
මක්ඛපළාසඉස්සා ච, මච්ඡරිමායාසාඨෙය්‍යා.

ථම්භසාරම්භමානඤ්ච, අතිමානමදස්ස ච;
පමාදා සත්තරස වුත්තා, රාගපෙය්‍යාලනිස්සිතා.

එතෙ ඔපම්මයුත්තෙන, ආපාදෙන අභිඤ්ඤාය;
පරිඤ්ඤාය පරික්ඛයා, පහානක්ඛයබ්බයෙන;
විරාගනිරොධචාගං, පටිනිස්සග්ගෙ ඉමෙ දස.

සුඤ්ඤතො අනිමිත්තො ච, අප්පණිහිතො ච තයො;
සමාධිමූලකා පෙයාලෙසුපි වවත්ථිතා චාති.

තිකනිපාතපාළි නිට්ඨිතා.

සබ්බදානං ධම්ම දානං ජිනාති,
සබ්බරසං ධම්ම රසං ජිනාති;
සබ්බරතිං ධම්ම රතිං ජිනාති
තණ්හක්ඛයො සබ්බදුක්ඛං ජිනාති

(ධම්මපදය තණ්හා වග්ගො)

ධම්මාරාමො ධම්මරතො - ධම්මං අනුවිචින්තයං;
ධම්මං අනුස්සරං භික්ඛු - සද්ධම්මා න පරිහායති.

(ධම්මපදය භික්ඛු වග්ගො)

ධම්මො පනෙසො සුගතප්පසත්ථො,
තරණීව සංසාර මහණ්ණවස්ස;
බ්‍රහ්මාසුරාදීහි නමස්සනීයො,
රසො රසානං පරමො තිලොකෙ.

මහාගදො මච්චුජරා පහානො,
සබ්බීතිනාසාය විසෙසමන්තො;
සබ්බත්ථ දානෙන ච කප්පරුක්ඛො,
චින්තාමණී භද්දඝටොව ධම්මො.

ධම්මං විනා නත්ථි පිතාව මාතා,
තමෙව තාණං සරණං පතිට්ඨා;
තස්මා හි භො කිච්චමඤ්ඤප්පහාය,
සුණාථ ධාරෙථ චරාථ ධම්මෙ.

(රසවාහිනී)

චිරං තිට්ඨතු ලොකස්මිං - සම්මා සම්බුද්ධ සාසානං!

ධර්ම දානය පිණිසයි.........